

حواہر سنین الترمذی

به کردی

منتدی اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com

ناماده کردنی

سیرون کاکه احمد

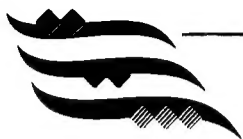
وه رگیرانی

ستافی پیت

جَوَاهِرُ سَنِينَ التِّرْمِذِيِّ

بہکوردی

پروژه‌ی پیت

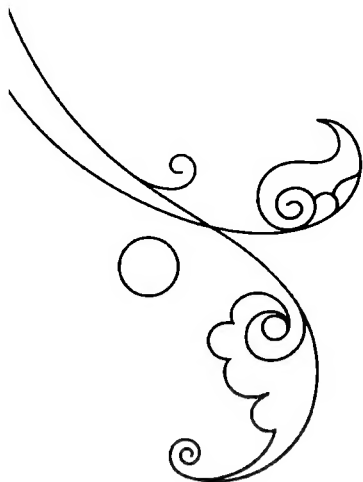
بو وه رگتیرانی سه رجه م کتبه کانی فهرموده

پنکخراوی پیت

بو پهروه ده و توئینه وهی زانسن

جواهر سنن الترمذی

به کردی

ئاماده کردنی: سیروان کاکه احمد

وه رگتیرانی: ستافی پیت

هه له چن و پینووس: بریار هیرۆیی

دیزاینی ناوه وه: بریار هیرۆیی

دیزاینی به رگ: إخلاص دیزاین

چاپی یه که م: ۱۴۴۵ ک - ۲۰۲۴ ز

۵۰۰ لاپه ره

۲۴ × ۱۷ سم

بابه ت: ئایینی

له بهرێوه به رایه تیی گشتیی کتبخانه گشتیه کان - ههرێمی کوردستان

ژماره سپاردنی (۲۹۶) ی سالی (۲۰۲۴) ی پێ دراوه

پنکخراوی پیت

RENNER

بمهانی فهرموده

جَوَاهِرُ كُتُبِ السَّنَةِ بِمُكْرَدِي ②

جَوَاهِرُ سَنَةِ التَّرْمِذِي

بِمُكْرَدِي

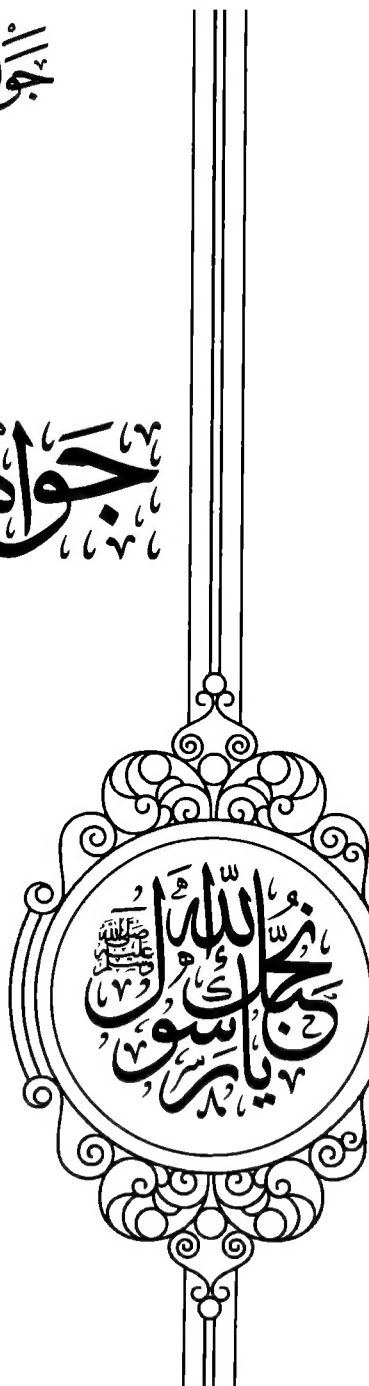

تأهاده کردنی

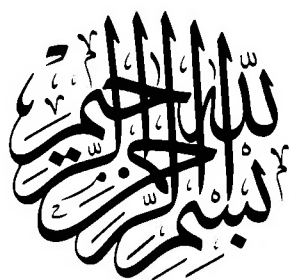
سیروان کاکه أحمد

وه رگیرانی

ستافی بیت

سیفہ تہکانی و شکو و گہورہیی

نہ گہر ہەر یه کیك له ئیمه بههوی سیفہ تیک یاخود دوو سیفہت و ږهوشتی جوان ږیز و پینگه یهک له دلی خه لک پهیدا بکات، نهو یهک دوو سیفہ ته ږیزداری بکات، نایا بۆچوونت چۆن ده بیت بهرانبهر ږیز و پینگه و گه ورهیی پیغه مبهری خوا ﷺ، که هەرچی سیفہ تی شکو و مه زنی و گه ورهیی ههیه، له زاتی ئه ودا کو بۆته وه، وهک:

پله و پایه ی په یام و په یامبهری، خوللهت و مهحه بیهت، پالفتهیی، شه وړویی، مه قامی قورب، شه فاعهت، وه سیله و فه زیله، مه قامی مهحموود، بوراق، بهرزبونه وه بۆ ئاسان، ږهوانه کرانی بۆ ته وای مرقایه تی، بهرنو ژیکردنی بۆ پیغه مبهران، شایه تی بۆ درانی له لایه ن پیغه مبهران و ئوممه تانیان، گه وره ی هه موو وه چه ی ئاده م، هه لگری ئالای هه م، ږهوانه کرانی به ږه حمهت بۆ هه موو جیهانیان، ږازی کرانی له قیامهت له لایه ن خوا وه، هه وزی که وسهر، نیعمهت و بهخشش بۆ ته واکرانی^(۱)، چاوپۆشی لیکران و لیخۆشبوونی له وه ی پیشتی کردوویه تی و نه وه یشی له داهاتو ودا ده یکات^(۲)، سینه فراوان کرانی^(۳)، ناو بهرز کرانه وه و شۆرهت پهیدا کرانی، پشتیوانی لیکرانی به فریشته کان، حکمهت و شه ریهت و فاتیه و قورئان پیدرانی، سه لوات له سه ر درانی له لایه ن خوا و فریشته کان، سویند خواردن به ته مه نی موباره کی،

۱. نامازه به بۆ نایه تی: {وَيَوْمَ يُنْفَخُ عَلَيْكَ} یوسف: ۶.

۲. نامازه به بۆ نایه تی: {لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ} الفتح: ۲.

۳. نامازه به بۆ سوورده تی (إنشراح).

وه لامدرا نه وهی داواکانی، قسه کردنی له گه‌ل ینگیان و گیانداران، هه‌لقولینی ناو له
 نیتوان که‌لینی په‌نجه‌کانی، مانگ بو شه‌ق کرانی، سه‌رخرانی به‌ترس خرا نه‌نیو دلی
 دوزمنانی، سییه‌ر بو کرانی له‌لایه‌ن هه‌وره‌کانه‌وه، ته‌سیب‌حاتکردنی چه‌و و ورده‌به‌رد
 له‌نیو له‌پی ده‌سته‌ موپاره‌که‌کانی، پاراستنی له‌زیانیگه‌یاندنی له‌لایه‌ن خه‌لکه‌وه ...
 شکو و مه‌زنی و گه‌وره‌یه‌که‌ی له‌ناستیکه‌هیچ که‌سیک ناتوانیت وه‌ک نه‌وه‌ی
 شایسته‌یه‌ ناماژه‌یان پی بکا و یه‌ک له‌دوای یه‌ک باسیان بکات. به‌ده‌ر له‌و خوایه
 تاکوو ته‌نهایه‌ی پی به‌خشیوه و فه‌زلی له‌گه‌ل کردووه، هیچ مرو‌فیک ناتوانیت
 په‌ی به‌خه‌سله‌ته‌ مه‌زنه‌کانی بیات و به‌ناسانی درکیان بکات.

چەند رېئىمايىيەكى پېئويىست بۇ خوينەرى خۆشەويىست

خوينەرى بەرپىز:

۱. كاتىك فەرموودەكانى نىو ئەم بەرتووكە دەخوئىتەو بەخىرايى بەسەرىدا گوزەر مەكە و بچىە سەر خويندەنەوئى فەرموودەيەكى دىكە، وە بىر لە ماناى فەرموودەكان بکەو و لە کاتى تىنەگەيشتن يان ناروونىيەك بگەپئو بە سەرچاوەكانى پروونکردنەوئى فەرموودە، چونكە فەرموودە ھەيە ماناى ناروونە لە شوئى دىكە پروون كراوئەوئە، فەرموودە ھەيە بەكورت و پوختى ھاتوئە لە شوئىيىكى دىكە تەفصىلى پى دراو، كە ئەم كىتەت خويندەو بەجوانى لەو قسانە تىدەگەيت.

۲. پاشان بزائە فەرموودەكان بەزۆرى وەك شىفا و چارەسەر وان بۇ نەخۆش يان بۇ ھەر كەسك پئويستى بەو دەرمان و چارەسەرانە ھەيە، يىگومان چارەسەرىش دەبىت كەسكى پىسپۆر لەو بوارەدا بۇ كەسى پئويست ديارى بكات، ئەگەرنا بەكارھىنانى فەرموودەكان بەبى ئاگاداربوون لە زانستە شەرىعيەكان، يان بەبى پرس و پراوئوچوونى كەسانى شارەزا، لەوانەيە خاوەنەكەى تووشى ھەلە بكات و سەرەنجام تووشى پەشيانى بىتەو لە ھەندىك كرددار و گوشتار كە ئەنجامى داوون بەھۆى ھەلە تىگەيشتن لە فەرموودەكان.

۳. تەكايە بە ھىچ جورىك فەتوا و بۆچوونى خۆت لەسەر پراوئەتى فەرموودەكان دەرەپەر، چونكە دلئيات دەكەينەو، بەبى ھەبوونى بنچىنەكى توكمە لە زانستى شەرىعى و گەرانەو بە زانايانى فەرموودە تووشى ھەلەى گەرە دەبىت.

لە گەل پىزدا

ستافى پىت

پیشہ کی

بیگومان سوننت وہك سەرچاوهی دووهمی شهریهتی ئیسلام زۆر جیگای بایهخ و گرینگپیدانی موسولمانه، گهیشتن به سەرچاوهکانی سوننتیش که له سەرچاوه سهرهکیهکانی کتیبهکانی فهرمووده بهرجهستهیه، کاریکی ئاسان نییه، له سۆنگهی ههستکردن به بهرپرسیارییهتی و گرتنهبری پڕیگایهکی ئاسان بۆئهوهری موسولمانان له ههر شوێنێکی دنیا بتوانن بهسانایی دهستیان بگات به فهرمووهکانی خۆشهوستان ﷺ و سوودی لێ وهربگرن و له ژیانی پۆژانهیان کاری پێ بکهن، ههڵسام به خویندنهوه و کورتکردنهوهی ههر شهش کتیبی شهش زانا ناودارهکانی فهرمووده، بهپززان و پیشهوايانمان:

پیشهوا بوخاری و پیشهوا موسلیم و پیشهوا ئهبو داود و پیشهوا تیرمیزی و پیشهوا نهسائی و پیشهوا ئیبن ماجه (پهحمهتی خوای میهرهبا نیان لهسهر بیّت). لهسهرخۆم کرده مهرج جگه له فهرموودهی (صحیح) نههینم و تهنانهت خۆم پاراست له فهرموودهی (حسن) یش، که بیگومان له لای زانایان کاری پێ دهکریّت (مقبوله)، بهلام خۆپاراستنم بۆ ئهوه دهگهڕێتهوه نهکهومه نیو کیشه و راجیایی زانایان لهسهر حوکمی زانایانی فهرمووده ناس بۆ پلهی فهرمووده که.

پاشان ناوم لێ نا (جواهر)، واته: گهوههرهکان، بۆ ئهوهی بواری پهخنه کهمتر بپێتهوه له بهنده و له کارهکهی، ئیمه بانگهشهی ئهوه ناکهین خویندنهوهی ههر یهکیک لهو کتیبانه جیگرهوهی کتیبه بنهپهتیه که بیّت، بهلام دهتوانین بڵێن زۆرترین فهرموودهی (صحیح)ی ناو ئهوه کتیبانه دهرهینراون به شیوهیهک ئاسان بیّت بۆ خویندنهوه و له بهرکردن و ئاسانکردنی دهستاو دهست پیکردنی کتیبهکان له نیو خه لکدا.

ئەوێ توێزێ ئەوێ ھەول دراوێ و کراوێ، ئەوێ ئەکراوێ داواکارم بە پشتیوانی خوا
لە چاھەکانی داھاتوو بە پیشنیاری دڵسۆزانەیی موسوڵمانان بتوانین پرۆژەکە باشتر و
جوانتر بکەین و بەرھەو پیشتەری ببەین، کارێک بکەین شایستە بیت بە بیژە و بیت و
وشە و پرستانێک کە تیکھەلکێشی ھەناسەکانی ئەم زاتە پاکە موبارەکەن ﷺ.

لە کۆتاییدا دەمەویت لە ناخی دڵمەوێ سوپاس و پێزانینی خۆم ئاراستەیی ستافی
پرۆژەیی (بیت) بکەم بۆ ئەو ھەول و کۆششە بەردەوامەیان لە خزمەتکردن و
سەرخستنی ئەم پرۆژە موبارەکە و لە ناخەوێ سوپاسی ئەو (محسن) و چاکەکار
و سەربازە و نانەش دەکەم ھاوکارمان بوون بۆ بەچاھەیانەیی ئەم کتێبە ناوازانە
و خوا بەباشترین شیوێ پاداشتی ھەموومان بداتەوێ و ھەر خۆی وەرگری کردەوێ
چاکەکانە و پاداشتی دەداتەوێ، چونکە دنیایین کردەوێ باشی چاکەکاران زایە
ناکات.

بەرنامەى کارکردنمان لەم پرۆژەى:

١. بۆ دەرهێنانی دەقى فەرمووده کان و ناوێشانە کان پشتەمان بەستوو بە باشترین ئەو چاپ و نوسخانەى لەبەر دەست بوون.
٢. لە ھەر شەش کتیب دەستکاری (کتاب) نەکراوە نە بە دەستکاریکردن و نە بە لابردن (حذف)، ھەر پێشەوايەك لە نووسراوەکەى چەند (کتاب)ى وەك عینوان ھێناوە دامانناوەتەو وەك خۆى.
٣. سەرچەم فەرمووده (ضعيف) و (حسن)ەکانمان لابردوون، سەربارى لابردنى کۆى فەرمووده دووبارەکانى نێو کتیبەکان.
٤. ھەر فەرموودەيەك (سبب ورود)ى لە گەڵ بووێت ھێناومانە، ئەمەش لە پێناو باشتر یتىگە یشتن لە فەرمووده کە و زووتر گە یشتن بە مەبەستى گوترانە کەى یان ئەنجامدراوە کەى، جا فەرمووده کە (مرسل) بووێت، یان (موقوف) بووێت، یان (مرفوع).
٥. بۆ وەرگێرانی کوردییە کە سوودمان بینووە لە کۆى کتیبەکانى پرۆژەى پیت، بە لām بە ھۆى دەستکاریکردنى زۆرى وەرگێرانی کەووە نەمانتوانى ناوى ھیچ وەرگێرێك بنووسین، بۆیە لێرەو زۆر سوپاس و پێزانینیان ئاراستە دەکەین و ئەوانیش خواوەنى ئەم پاداشتە نەپراوەن (إن شاء الله).
٦. لە دەقى عەرەبیدا ھەر فەرمايشتیکى پێغەمبەر ﷺ بە پەنگى سوور نووسراوە و خراوەتە نێو دوو جووت کەوانەى بچووکەو - « » -، بە ھەمان شێو لە واتا کوردییە کەشیدا خراوەتە نێو دوو جووت کەوانەو و ھەر بە پەنگى پەش نووسراوە.
٧. لە نێو وەرگێرانی کوردییە کەدا لە ھەر شوێنێك پێویست بە پووێتکردنەوێى کورتى وەرگێر بووێت، لە نێو دوو کەوانەى - () - پەشدا پووێتکردنەو و شەرح نووسراوە.

۸. له هندیك شوین پروونکردنه وهی زیاتر پتویست بووه نووسراوه (تییینی:) و
له خواره وه پروونکردنه وه که ی نووسراوه.

پوخته ی ژيانی پيشه‌وا تيرميزی ﷺ

ناسنامه:

سوارچاکی ئيسلام، پاريزه‌ری سوننه‌تی خوشه‌ويست ﷺ، خواناس و زاهيد، عه‌لامه‌ی سه‌رده‌می زيرين، کونيه و ناوی ته‌واوی: ته‌بو عيسا، موحه‌ممه‌دی کورپی عيسای کورپی سيوه‌په‌ی کورپی مووسای کورپی زه‌ححاکي سه‌له‌می تيرميزيه. پيشه‌وا تيرميزی ﷺ له‌ سالی (۲۰۹) ی کۆچی له‌دايک بووه، له‌ گوندي (بوغ) که سه‌ر به‌ شارۆچکه‌ی تيرميز بووه، ده‌که‌ويته‌ ولاتی نه‌فغانستان. تيرميز: به‌ سنی جوړ ده‌خوئيرته‌وه (تورميز - تيرميز - ته‌رميز).

پينگه‌يشتن و نه‌شونما و گه‌شت بو‌ په‌يداکردنی زانست:

پيشه‌وا شافيعی ﷺ ده‌رباره‌ی گه‌شتکردن بو‌ زانست و زانباری به‌ جوانترين شيوه‌ وه‌سفیکمان بو‌ ده‌کات و ده‌لئت:

تَعَرَّبَ عَنِ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ
وَسَافِرٌ فِي الْأَسْفَارِ خَمْسُ فَوَائِدٍ
تَفَرُّجٌ هَمٍّ، وَاكْتِسَابٌ مَعِيشَةٍ
وَعِلْمٌ، وَآدَابٌ، وَصُحْبَةٌ مَّاجِدٌ

واته: برۆ له‌ ولات و شوینی خۆت مه‌مينه، گه‌شت بکه‌ بو‌ ولاتان بو‌ به‌ده‌سته‌ينانی پينگه‌ی به‌رز، چونکه‌ گه‌شت پينج سوودی سه‌ره‌کی هه‌يه:

۱. دلته‌نگی و غه‌مت نامينيت.

۲. مال و سامانت ده‌ست ده‌که‌ويت.

۳. فيرده‌ بيت و زانست په‌يدا ده‌که‌يت.

۴. فېری دا بونه ریتی خه لکی دیکه ده بیت.

۵. هاوړتی چاک و به سوودت ده ست ده که ویت.

مامؤستاکانی:

سهرده می پېښه‌وا تېرميزی ﷺ سهرده می زانست بوو، هر که سپک نه هلی فهرمووده بووايه ده چووه لای و فهرمووده ی لی وهرده گرت، نه گهر هرچه نده شوینی نه و که سه دووریش بووايه، جا پېښه‌وا تېرميزی ﷺ درنخی نه کرد، هر زانایه ک فهرمووده ی لا بووايه، ده چووه خزمه تیان و فهرمووده ی لی وهرده گرتن، بویه مامؤستایه کانی نه و نده زورن هر خوی ده زانیت، له هه موویان به ناوبانگتر و گهره تر نه وانه ن:

۱. پېښه‌وا قوته بیه ی کوړی سه عید.

۲. پېښه‌وا نيسحاقی کوړی راهه وه بیهی.

۳. پېښه‌وا موحه ممه دی کوړی نيساعیلی بوخاری.

۴. پېښه‌وا موحه ممه دی کوړی عه مری به لخی.

۵. پېښه‌وا مه حمودی کوړی غه یلان.

۶. پېښه‌وا نيساعیلی کوړی مووسای فه زاری.

۷. پېښه‌وا نه حمه دی کوړی مه نیع.

۸. پېښه‌وا سوهیدی کوړی نه سری مه پروزی.

۹. پېښه‌وا نه بو موسعوب نه حمه دی کوړی نه بو به کری زوهری مه دهنی.

۱۰. پېښه‌وا ئیبراھیمی کوړی عه بدوللای کوړی حاتیمی هوړه وی.

هه روه ها زورنکی دیکه له وانه ی فهرمووده و زانسته شه رعیه کانی له لا خو ټندوون ﷺ.

قوتابیه کانی:

۱. پېښه‌وا نه بو به کر نه حمه دی کوړی نيساعیلی سه مه رقه ندی.

۲. پېښه‌وا نه بو حامید نه حمه دی کوړی عه بدوللای کوړی داودی مه پروزی.

۳. پېښه‌وا نه حمه دی کوړی یوسفی نه سه فی.

۴. پیشه‌وا ئەسەدی کۆری حەمدەوہیہی ئەسەفی.

۵. پیشه‌وا حوسەینی کۆری یوسف.

۶. پیشه‌وا حەمادی کۆری شاکیری وەراق.

۷. پیشه‌وا عەلی کۆری عومەری کۆری کەلسومی سەمەرقەندی.

هەر وەها زۆریکی دیکە لە قوتابییه کانی ﷺ.

پەرتوکه کانی پیشه‌وا تیرمیزی ﷺ:

پیشە‌وا تیرمیزی ﷺ پەرتوکه کانی زۆرن کە زانایان باسیان کردوون، هەندیکیان لە بن دەستان و هەندیکیش تەنها زانایان بینویانە، بەلام بە ئیمە نەگەشتوون، ئەوانە ی ماون ئەوانەن:

۱. الجامع الصحيح، سونەنی تیرمیزی.

۲. الشانل النبی ﷺ، بەناوبانگترین پەرتووک دەربارە ی ئاکار و پەوشت و شیوە ی پیغەمبەری خۆشەوێست ﷺ، پەرتووکیکە کە دەبوونێهە، ئەوەندە بەتامە و دەزانیت لە گەڵ هاوێلان سەیری ئەو زاتە دەکەیت ﷺ.

۳. العلل الصغیر، لە زانستی فەرموودە.

۴. العلل الکبیر.

۵. الزهد، ئێین نەدیم لە پەرتووک ی (الفهرست) باسی کردووە.

۶. الأساء والکنی.

۷. أساء الصحابه، ئێین کەسیر باسی دەکات کە پەرتووک ی پیشە‌وا تیرمیزیە ﷺ.

پیگە ی سونەنە کە ی لە لای زانایان:

پیشە‌وا ئەبو عەلی مەنسوری کۆری عەبدوللای خالیدی، لە پیشە‌وا تیرمیزیەوہ ﷺ دەگیریتەوہ، دەربارە ی سونەنە کە ی گوتووێتی: ئەم پەرتووکەم دانا، پیشانی زانی حیجاز و عێراق و خوراسانم دا، هەموویان لێی پازی بوون، هەبوو دەیگوت: هەر کەسێک ئەو پەرتووکە ی لە مالدا هەبێت، وەک ئەو وایە پیغەمبەرێکی لە مالدا بیت و قسە ی بۆ بکات.

پیشه‌وا تاش کوبرا زاده ده‌لئت: پیشه‌وا تیرمیزی ﷺ په‌رتووکى زۆرن، له هه‌موویان گرینگتر سونه‌نه‌که‌یه‌تى، هه‌م له ږووى ږیزبه‌ندییه‌وه ږیکوپیکه و دووباره‌ی که‌مه، هه‌م شیک‌کردنه‌وه‌ی خۆی و به‌راورد‌کردنى خۆی بۆ فه‌رمووده و سه‌نه‌ده‌کان هه‌یه، هه‌م سه‌حیح و زه‌عیف له‌یه‌کدى جیا ده‌کاته‌وه، ئه‌حکامى شه‌رعیشى له‌خۆ گرتووه، جگه له‌وه‌ی زانستى پیاواناسى و عیله‌لش له‌خۆ ده‌گرئت، هه‌ر که‌سێک بیبینئت، ده‌زانئت چ کارێکى گه‌وره‌ی کردووه.

پیشه‌وا ئه‌بو به‌کر ئیبن ئه‌لعه‌ڤه‌بى له سه‌ره‌تای شه‌رحى سونه‌نه‌که‌ی ئیهامى تیرمیزیدا ﷺ ده‌لئت: بزائن خواى گه‌وره‌ دڵ و ده‌روونتان ږر بکات له نوور، کتیه‌که‌ی پیشه‌وا بوخارى سه‌رچاوه‌ی دووه‌مه، (موطأ) سى پیشه‌وا مالیکیش یه‌که‌مه، په‌رتووکى وه‌ک پیشه‌وا موسلیم و تیرمیزیش له‌سه‌ر ئه‌و په‌رتووکانه‌ی دیکه بونیاتنراون، هیچیشیان وه‌ک په‌رتووکه‌که‌ی پیشه‌وا ئه‌بو عیسای تیرمیزی نین، چونکه زۆر جوان به‌ش به‌ش کراوه، ئاسانه، زوو له مه‌به‌سته‌که‌ت ده‌گه‌یه‌نئت، چوارده زانستى فه‌رمووده‌ی له‌خۆ گرتووه:

۱. شیکارى سه‌نه‌دى فه‌رمووده.
۲. دیاریکردنى سه‌حیح.
۳. دیاریکردنى لاواز.
۴. شیوازه‌کانى سه‌نه‌د و ناساندنى توږوق.
۵. شایه‌تیدان و مه‌تانه‌دان به‌ پیاوانى شیاوى سه‌نه‌د.
۶. دیاریکردنى لاوازی پیاوانى سه‌نه‌د.
۷. فره‌ناوى پیاوانى سه‌نه‌د و دۆزینه‌وه‌یان.
۸. دۆزینه‌وه‌ی کونیه‌ی پیاوانى سه‌نه‌د.
۹. دیاریکردنى سه‌نه‌دى پچراو (المنقطع).
۱۰. دیاریکردنى سه‌نه‌دى نه‌پچراو (المتصل).
۱۱. ږوونکردنه‌وه‌ی کارکردن به‌ فه‌رمووده.

۱۲. پروونکردنه وهی هوکاری وازهینان و کارنه کردن به فهرمووده به ک.

۱۳. راجیایی زانایان له وهرگرتن و وهرنه گرتنی فهرمووده.

۱۴. وهرگرتنی حوکی شهرعی له فهرمووده.

شهرحه کانی په رتووکی سونه نی تیرمیزی ﷺ:

۱. عارضة الأحوذی فی شرح الترمذی، پیشه وای نین ئه لعه په بی مالیکی (ت: ۷۹۵هـ).

۲. قوت المغتذی علی جامع الترمذی، پیشه وای جه لاله دینی سیوطی (ت: ۹۱۱هـ).

۳. العرف الشذی علی جامع الترمذی، پیشه وای به لقینی شافعی (ت: ۸۰۵هـ).

۴. تحفة الأحوذی شرح جامع الترمذی، پیشه وای موحه ممد موباره که فوری (ت:

۱۳۵۵هـ).

له گه ل چه ندیکی دیکه له شهرحی گرینگ که خاوه نه کانیان به شیکیان کردووه و

نه یاننوانیه ته وای بکه ن.

ستایشی زانایان بو پیشه وای تیرمیزی:

ئیامی سه معانی ده لیت: پیشه وای سه رده می خوی بو، هاوشانی نه بو.

ته بو سه عد پیشه وای ئیدرسی ده لیت: ئیامی تیرمیزی ﷺ یه کیک بووه لهو ئیامانه ی

که له زانستی فهرمووده زانایان شتیان لی وهرگرتووه، په رتووکی داناوه له سه ر

فهرمووده و تاریخ و عیله لی حه دیس، پیاویکی زانا و لیها توو بووه.

ئیامی حاکیم ده لیت: گویم له عومه ری کوری عه لک بوو ده یگوت: پیشه وای بوخاری

وه فاتی کرد له خوراسان که سی له دوا ی خوی جی نه هیشت وه ک ته بو عیسا، له

زانست و حیفز و ته قوا و خوا په رستی وه ک تهو، ته وهنده گریا له ترسی خوی گه وره

تا چاوه کانی له ده ست دا، چند سال بهو جوړه مایه وه.

پیشه وای نین ته سیر ده لیت: پیشه وای تیرمیزی ﷺ ئیام و حافیز بوو، چه ندان دانراوی

به سوود و باشی هیه، یه کیک له وانه بریتیه له (جامع الکبیر).

ههروه ها ده لیت: یه کیک بووه لهو زانایانه ی که حافیز بوو له نینو زانایان و ناوبانگی

هه‌بوو، له‌پرووی فیه‌هیشه‌وه ده‌ستیکی چاکی هه‌بووه، ئه‌و یه‌کیک بووه له زانایانی
فه‌رمووده له سه‌رده‌می خۆی.

پېشه‌وا ئېين عه‌مه‌ادی حه‌نبه‌لی ده‌لیت: پېشه‌وا تیرمیزی ﷺ ديار بوو له‌نیو هه‌موو زانایانی هاوشانی خوئی، نیشانه‌یه‌ک بوو له‌ نیشانه‌کانی خوائی گه‌وره له‌ ته‌زه‌ر (له‌به‌رکردن) و له‌ وردی.

حافیز و نیام ئه بو یه علای قهزینی ده لیت: موحه مه دی کوری عیسا ﷺ زانیان کۆده ننگن له سه ری، خاوه نی په رتووکه له فهرمووده، خاوه نی بۆجوونی خۆی بووه له جه رح و ته عدیل، ناوبانگی هه بووه له نیتو زانیان به ئه مانه ت و زانست.

کۆچی دوايي ئيمام تيرميزي رحمه الله :

پاش ئه وه ی پېشه و تیرمیزی ﷺ خزمه تیکی شایسته ی به ئاینی ئیسلام به گشتی و فهرمووده ی خوشه ویست ﷺ به تاییه تی کرد، خوای گه وره ئه مانه ته که ی لی وه رگرتوه، له شاروچکه ی تیرمیز له گونده که ی خو ی (بوغ)، له شه وی دوو شه ممه (۱۳) ی په جه بی سالی (۲۷۹) ی کوچی، له ته مه نی هفتا (۷۰) سالی کوچی دوایی کرد.

خواهی گه‌وره به باشرین شیوه پاداشتی بداته‌وه بۆ ئه‌و خزمه‌ته‌ی که پیشک‌ه‌شی ئیسلام و موسولمانانی کرد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَمُحِبِّهِ

أَبْوَابُ الطَّهَّارَةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی پاک و خاوینی له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طَهْوَرٍ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی نوێژیک به بی ده ستوێژ و هه رناگیریت

١. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طَهْوَرٍ وَلَا صَدَقَةٌ مِنْ غُلُولٍ».

ئێبن عومەر رضی اللہ عنہ له پیغه مبهره وه ﷺ ده گیریته وه که فهرموویه تی: «هیچ نوێژیک و هه رناگیریت که به بی ده ستوێژ نه نجام درابیت، هیچ مالبه خشینیک و هه رناگیریت که له مالی دزراوی ده ستهکوت (ی جهنگ) بیت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ مِفْتَاحَ الصَّلَاةِ الطَّهْوَرُ

باسی ئه وهی هاتوو ده که کیلی نوێژ ده ستوێژه

٢. عَنْ عَلِيٍّ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطَّهْوَرُ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ،

وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ».

عەلی (ع) لە پیڤەمبەرەو (ع) دەگێڕێتەوێه که فەرموویەتی: «کلیلی نوێژ دەستنوێژە، چوونە نیو نوێژیش بە گوتنی: (الله أكبر)، دەرچوون لە نوێژ بە سەلامدانەوێه».

۳. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): «مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلَاةُ، وَمِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الْوُضُوءُ».

جایبری کوری عەبدوللا (ع) دەلێت: پیڤەمبەر خوا (ص) فەرموویەتی: «کلیلی بەهەشت نوێژکردنە، کلیلی نوێژیش دەستنوێژشوستن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّوَالِ

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارەوی سیواک

۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ع) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): «لَوْلَا أَنِ اشْتَقَّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرِهِمْ بِالسَّوَالِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ».

ئەبو هورەیرە (ع) دەلێت: پیڤەمبەری خوا (ص) فەرموویەتی: «ئەگەر قورس نەبووایە لەسەر ئوممەتەکم، فەرمانم پێ دەکردن بە سیواککردن لە کاتی هەموو نوێژێک».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْلِيلِ اللَّحْيَةِ

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارەوی دەست و پەنجەهێنان بەنیوێریشدا

۵. عَنْ حَسَّانَ بْنِ بِلَالٍ (ع) قَالَ: رَأَيْتُ عَمَّارَ بْنَ يَاسِرٍ (ع) تَوَضَّأَ فَحَلَّلَ لِحْيَتَهُ، فَقِيلَ لَهُ: أَوْ قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: أَتَحْلَلُ لِحْيَتَكَ؟ قَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي؟ وَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ص) يُحْلَلُ لِحْيَتَهُ.

حه سسانی کوری بیلال رضی الله عنه ده لیت: بینیم عه ماری کوری یاسیر رضی الله عنه ده ستوئری ده شوست، په نجه ی دهستی ده نیو ریشی وهرده دا، جا پیی گوترا، یان گوتی: پیی گوتم: ئایا په نجه به نیو ریشدا ده هینیت و ده بهیت؟ گوتی: بو چ شتیک هه یه ریگریم لی بکات؟ له کاتیکدا من بینومه پیغه مبهری خوا رضی الله عنه په نجه ی به نیو ریشدا ده هینا و ده یرد.

٦. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضی الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله كَانَ يُخَلِّلُ لِحْيَتَهُ.

عوسمانی کوری عه عفان رضی الله عنه ده گپړته وه: پیغه مبهری صلی الله علیه و آله په نجه ی به نیو ریشدا ده هینا (له کاتی ده ستوئری شوستن).

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَسْحِ الرَّأْسِ أَنَّهُ يَبْدَأُ بِمُقَدِّمِ الرَّأْسِ إِلَى مُؤَخَّرِهِ

باسی نه وهی هاتووه که مه سحرکردن له پییسی سهر دهستی پیی ده کات بو دواوه

٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَذْبَرَ، بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ، ثُمَّ ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاةٍ، ثُمَّ رَدَّهُمَا حَتَّى رَجَعَ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

عه بدوللای کوری زهید رضی الله عنه ده گپړته وه: پیغه مبهری خوا صلی الله علیه و آله ههر دوو دهستی به سهری خویدا هیناوه، به پیشه وهی سهری هه تا دواوه ی برد، له سهره تا دهستی کرد به پیشه وهی سهری، ئینجا ههر دوو دهسته کانی برده وه دواوه ی هه تا پشت ملی، ئینجا ههر دوو دهستی گه پرانده وه نهو شوینه ی که له سهره تا دا دهستی پیی کردبوو، ئینجا ههر دوو قاچه کانی شوست.

بَابُ مَسْحِ الْأُذُنَيْنِ ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا

باسی دهستی ته رهینان به ههردوو گوچکه کان لای دهرهوه و نیوهوهیان

۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم مَسَحَ بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ، ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا.

ئیبین عه عباس رضی اللہ عنہ ده گیریتتهوه: پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم دهستی ته پری به سه ری خویدا هیناوه له گهل ههردوو گوچکه کانی، لای دهرهوهیان و نیوهوهیان.

بَابُ فِي تَخْلِيلِ الْأَصَابِعِ

باسیک دهربارهی په نجههینان به نیوان په نجه (ی دهسته کان و پییه کان)

۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأْتَ فَخَلَّلْ بَيْنَ أَصَابِعِ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ».

ئیبین عه عباس رضی اللہ عنہ ده گیریتتهوه: پیغه مبهه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: «ئه گهر دهستویرت شوست په نجه به نیوان په نجه کانی ههر دوو دهست و ههر دوو قاجتدا بهینه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی شووردنی ئه ندامه کان سی جار سی جار

۱۰. عَنْ عَلِيٍّ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم تَوَضَّأَ ثَلَاثًا ثَلَاثًا.

عه لی رضی اللہ عنہ ده گیریتتهوه: که پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم ئه ندامه کانی دهستویرتی سی جار سی جار ده شوست.

شوشتنی ئەندامەکانی دەستنیژ تەنھا یەک جۆری نییە، پیغەمبەری خوا ﷺ جاری وای بوو یەک جاری شوشتوو، جاری وای بوو دوو جاری شوشتوو، جاری وای هەبوو سێ جاری شوشتوو.

بَابُ فِي إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ

باسیك ده‌رباره‌ی جوان ده‌ستنیژ شوشتن

۱۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَلَا أَذَلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ؟»، قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ، وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ، وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَذَلِكُمْ الرِّبَاطُ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دە‌گێڕێتەو: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ئایا پێناییتان بکەم بۆ کارێک بە ھۆیەوێ خوا لە گوناھەکان دە‌سپێتەوێ و پلەکانیش بەرز دە‌کاتەوێ؟»، گوتیان: بەئێ ئەو پیغەمبەری خوا، فەرمووی: «دە‌ستنیژ شوشتن لە کاتی سەغڵەتی، زۆر ھەنگاوانان بەرھەو مزگەوت، چاوە‌پوانبوونی نوێژ لەدوای نوێژ، ئا ئەوێ سەنگەرگرتن و پاسەوانیکردن (بۆ خوای گەورە)».

بَابُ مَا يُقَالُ بَعْدَ الْوُضُوءِ

باسی ئەو (زیکر)ی دە‌گوتریت لەدوای دە‌ستنیژ

۱۲. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ، وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ، فُتِحَتْ لَهُ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ».

عومهری کوری خه تباب ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموو به تی: «ههر که سیک ده ستوئیزیکی جوان بشوات، پاشان گوتی: شایه تی ده دهم که هیچ بهرستراویکی به ههق نییه شایه نی بهرستن بیت جگه له خوا، خوا تاك و تنه یاه و بیهاوتایه، شایه تیش ده دهم که موحه ممه د بهنده و پیغه مبهری خوایه، خوایه بمگیره له تهوبه کاران، بمگیره له پاکبووه وان، ههر ههشت دهر گای به ههشتی بو ده کریته وه، له ههر کامیانه وه ویستی لی بیت، له ویوه ده چیته ژووره وه».

بَابُ الْوُضُوءِ بِالْمُدِّ

باسی ده ستوئیزشوشتن به مستیک ئاو

۱۳. عَنْ سَفِينَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَوَضَّأُ بِالْمُدِّ، وَيَغْتَسِلُ بِالصَّاعِ.

سه فینه ﷺ ده گیریته وه: پیغه مبهری ﷺ ده ستوئیزی ده شوشتن به مستیک ئاو، خوی ده شوشتن به نه ندازه ی ربه یه ک (چار مسته ئاو و هه ندیک).

تییینی:

پیشه وایان: شافعی، نه حمه د، ئیسحاق، گوتوویانه: واتای ئهم فهرمووده یه نه وه ناگه یه نیت که نه ندازه ی به کارهینانی ئاو سنووردار بکریت، که نه کریت له مه زیاتر بیت، یاخو له وه که متر بیت، با ئه و نه ندازه یه بیت که به ش بکات، چونکه هه ندیک له زانایان له ژیر تیگه یشتن لهم فهرمووده یه، وای بو ده چن که ده بیت نه ندازه ی ئاوی ده ستوئیزشوشتن مستیک بیت، خوشوشتن صاعیک بیت (چار مسته ئاو و هه ندیک).

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّهُ يُصَلِّي الصَّلَوَاتِ بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی چهن د نوژیکی ته نجام ددریت به ده ستونوژیکی

۱۴. عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله وسلم يَتَوَضَّأُ لِكُلِّ صَلَاةٍ، فَلَمَّا كَانَ غَاثُ الْفَتْحِ صَلَّى الصَّلَوَاتِ كُلَّهَا بِوُضُوءٍ وَاحِدٍ وَمَسَحَ عَلَى خُفَيْهِ. فَقَالَ عُمَرُ: إِنَّكَ فَعَلْتَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ فَعَلْتَهُ، قَالَ: «عَمْدًا فَعَلْتُهُ».

سوله یمانی کوری بوره یده، له باوکیه وه عليه السلام ده گیریته وه، گوتویه تی: پیغه مبه ر صلى الله عليه وآله وسلم ده ستونوژی ده شوست بو هر نوژیکی (ی فهرز)، جا کاتیک سالی فه تحی مه ککه هات، نه وکات هه موو نوژه کانی به یه ک ده ستونوژه وه ته نجام دا، مه سحی سر خوفه کانیشی کرد، عومهر گوتی: (ته ی پیغه مبه ری خوا) تو کاریکی وات کرد، قهت نه مبینوه له پیشدا نه وهت کردیت؟ فهرمووی: «به نه نقه ست وام کرد (بو) شاره زابوونی خه لک که نه وهش ده بیت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْمَاءَ لَا يُنَجِّسُهُ شَيْءٌ

باسی نه وهی هاتوو که هیچ شتییک ناو پیس ناکات

۱۵. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَوَضَّأُ مِنْ بَرٍّ بُضَاعَةً، وَهِيَ بَرٌّ يُلْقَى فِيهَا الْحَيْضُ، وَالْحُومُ الْكِلَابِ، وَالنَّثْنُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله وسلم: «إِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ لَا يُنَجِّسُهُ شَيْءٌ».

ته بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لیت: گوترا: ته ی پیغه مبه ری خوا، نایا ده ستونوژی بگرین له ناوی بیری بوزاعه، (بیرییک بووه له شاری مه دینه ی پیروز)، که بیریک بوو شتی پیس فری ده درایه نتوی، وه ک په روی به خونتی حه یز (ی نافره تان) و لاشه ی سه گی توپیو و شتی بوگهن؟ پیغه مبه ری خوا صلى الله عليه وآله وسلم فهرمووی: «بیگومان ناو له

بنه‌ره‌تدا پاکه و هیچ شتیکی پیسی ناکات».

بَابُ التَّشْدِيدِ فِي الْبَوْلِ

باسی هه‌ره‌شه‌ی توند ده‌رباره‌ی (خۆپاکنه‌کردنه‌وه‌ له) میز

۱۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم مَرَّ عَلَى قَبْرَيْنِ، فَقَالَ: «إِنَّهُمَا يُعَذَّبَانِ، وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ: أَمَّا هَذَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ، وَأَمَّا هَذَا فَكَانَ يَمْشِي بِالتَّمِيمَةِ».

ئێبن عەبباس رضی اللہ عنہ ده‌گێڕێته‌وه: جارێک پیغه‌مبەر صلی اللہ علیہ وسلم به‌لای دوو گۆڕ تییهر بوو، جا فەرمووی: «به‌پراستی هه‌ردووکیان سزا ده‌درێن، وانه‌بێت سزادانیان به‌هۆی تاوانی گه‌وره‌ بووبێت، به‌لکوو ئه‌وه‌یان خۆی نه‌ده‌پاراست (پاک پانه‌ده‌گرت) له‌ میزی خۆی، ئه‌وه‌شیان له‌نیو خه‌لکیدا قسه‌ی ده‌هێنا و ده‌برد (بۆ تیکدانی نێوانیان)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَضْحِ بَوْلِ الْغُلَامِ قَبْلَ أَنْ يُطْعَمَ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئاوپڕژاندن بۆ میزی
مندالێکی کورپیش ئه‌وه‌ی خواردن بخوات

۱۷. عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مُحَمَّدٍ رضی اللہ عنہا: قَالَتْ: دَخَلْتُ بَائِنِ لِي عَلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ فَبَالَ عَلَيْهِ فِدَاً بِمَاءٍ فَرَشَهُ عَلَيْهِ.

نوم قه‌یسی کچی میحصه‌ن رضی اللہ عنہا ده‌لێت: کورپێکی بچووکی خۆم برد بۆ خزمه‌ت پیغه‌مبەر صلی اللہ علیہ وسلم که‌ هێشتا خواردنی نه‌ده‌خوارد (شیره‌خۆره‌ بوو)، منداڵه‌که‌ش میزی کرد به‌سه‌ر به‌رگ و پۆشاکی پیغه‌مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم، جا داوای ئاوی کرد، پڕژاندی به‌ شوێنی میزه‌که‌ له‌سه‌ر پۆشاکه‌که‌ی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُضُوءِ مِنَ الرِّيحِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ده ستوئیز شوستنه وه به وهی (لیبه ربوونی) با

۱۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ إِذَا أَحْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأَ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ لە پێغەمبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم دەگێڕێتەو: «بەراستی خوا نۆیژی هیچ کەسێک لە ئێوە وەرناگرێت ئەگەر دەستوێژی بەشکیت، هەتا دەستوێژی دەشواتەو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي سُورِ الْكَلْبِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی بهرماوهی سهگ

۱۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم أَنَّهُ قَالَ: «يُغَسَّلُ الْإِنَاءُ إِذَا وَلَغَ فِيهِ الْكَلْبُ سَبْعَ مَرَّاتٍ: أَوَّلَاهُنَّ أَوْ أَخْرَاهُنَّ بِالتُّرَابِ، وَإِذَا وَلَغَتْ فِيهِ الْهَرَّةُ غُسْلَ مَرَّةٍ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ لە پێغەمبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم دەگێڕێتەو: «قاپێک ئەگەر سهگ دەمی خستە تێوی، ھەوت جار دەشۆردریت، بەکەم جار، یان دوایین جار دەبێت بە گۆل بێت، ئەگەر پشیلە دەمی خستە تێو (قاپ و قاچاغ) یەک جار دەشۆردریت».

بَابُ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ

باسی مەسحکردن لەسەر خوففەکان

۲۰. عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: بَالَ جَرِيرٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ ثُمَّ تَوَضَّأَ، وَمَسَحَ عَلَى

حُقِّيهِ. فَقِيلَ لَهُ: أَتَفْعَلُ هَذَا؟ قَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي، وَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُهُ.

هه‌مه‌می کۆری حاریس ده‌لێت: جه‌ریری کۆری عه‌بدوڵلا ﷺ میزی کرد، ئینجا ده‌ستنوێژی شوست، ده‌ستی هه‌ینا به‌سه‌ر خوفه‌کانیدا، پتی گو‌ترا: ئایا وا ده‌که‌یت؟ گو‌تی: بۆ چ شتی‌ک هه‌یه‌ لێم قه‌ده‌غه‌ بکات، له‌ کاتی‌کدا بینومه‌ پیغه‌مه‌ری خوا ﷺ وای ده‌کرد.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَسْحِ عَلَى الْعِمَامَةِ

باسی ئه‌وه‌ی ها‌توو‌ه ده‌رباره‌ی مه‌سه‌کردن له‌سه‌ر میزه‌ر

٢١. عَنْ ابْنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ: تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَسَحَ عَلَى الْحَقِّينِ وَالْعِمَامَةِ.

ئین مو‌غیره‌ی کۆری شو‌عه‌، له‌ باو‌کیه‌وه ﷺ ده‌گه‌ڕێته‌وه، گو‌توو‌یه‌تی: پیغه‌مه‌ر ﷺ ده‌ستنوێژی شوست، مه‌سه‌حی کرد له‌سه‌ر خوفه‌کان و میزه‌ری سه‌ری.

بَابُ هَلْ تَنْقُضُ الْمَرْأَةَ شَعْرَهَا عِنْدَ الْغُسْلِ؟

باسی ئایا ئافره‌ت که‌زیی قژی ده‌کاته‌وه له‌ کاتی خو‌ش‌وشتن؟

٢٢. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ ﷺ قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي امْرَأَةٌ أَشَدُّ ضَفَرَ رَأْسِي، أَفَأَنْقُضُهُ لِغُسْلِ الْجَنَابَةِ؟ قَالَ: «لَا إِنَّمَا يَكْفِيكَ أَنْ تَحْثِي عَلَى رَأْسِكَ ثَلَاثَ حَثِيَّاتٍ مِنْ مَاءٍ، ثُمَّ تُفِضِي عَلَى سَائِرِ جَسَدِكَ الْمَاءَ، فَتُطَهَّرِينَ».

ئوم سه‌له‌مه ﷺ ده‌لێت: گو‌تم: ئه‌ی پیغه‌مه‌ری خوا، من ئافره‌تیکم که‌وا که‌زیی قژی سه‌رم ده‌پێجمه‌وه، ئایا هه‌لیوه‌شینمه‌وه بۆ خو‌ش‌وشتنم له‌ له‌شگرانی؟، فه‌رمو‌ی: «نا، ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌ت به‌سه‌ سه‌ی مشت ئاو به‌ سه‌رتدا بکه‌یت، ئینجا ئاو به‌سه‌ر هه‌موو

لا شەتدا بکە، کە ئەوەت کرد پاک دەبیتەو».

بَابُ فِي الْوُضُوءِ بَعْدَ الْغُسْلِ

باسیک دەربارەى دەستنوێژ شۆشتنەو لە دواى خۆشۆشتن

٢٣. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَتَوَضَّأُ بَعْدَ الْغُسْلِ.

عائیشە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دەگێڕتەو: پێغه مبهەر ﷺ دەستنوێژی نە دەشووشتەو لە دواى خۆشۆشتن.

تێبینی:

دایکمان عائیشە لە فەرموودەى دیکەدا درێژەى بەم بابەتە داوە و گوتووێتی: خۆشەوستان ﷺ لە کاتی خۆشۆشتن دەستنوێژی دەشۆشت وەک چۆن دەستنوێژ بۆ نوێژ دەشۆردریت، کەواتە: خۆنەر دەبیت ئاگادار بیت ئەو کەسەى دەیهوێت دواى خۆشۆشتن نوێژ بکات، پێویستە لە کاتی خۆشۆشتن دەستنوێژی شووشتبیت.

بَابُ مَا جَاءَ إِذَا التَّقَى الْخِثَّانِ وَجَبَ الْغُسْلُ

باسى ئەوەى هاتوو ئەگەر ئەندامى زاوژى
پێک گەشتن خۆشۆشتن پێویست دەبیت

٢٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا جَاوَزَ الْخِثَّانَ الْخِثَّانَ وَجَبَ الْغُسْلُ».

عائیشە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دەلێت: پێغه مبهەر ﷺ فەرموویەتی: «ئەگەر هاتوو ئەندامى زاوژى نێرینە تێپەرى دا لە ئەندامى زاوژى مێیینە، ئەو خۆشۆشتن پێویست دەبیت».

بَابُ فِي الْوُضُوءِ لِلْجُنُبِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ

باسیك ده باره‌ی ده‌ستنوێژشوستنی له‌شگران كه ده‌یه‌وێت بخه‌وێت

٢٥. عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ أَبْنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ».

عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گێڕێته‌وه: ئەو پرسباری کردووه له پیغه‌مبەر ﷺ ئایا ده‌کرێت كه‌سی‌که‌مان بخه‌وێت له‌ کاتی‌که‌دا له‌شگرانه‌؟ (پیغه‌مبەر ﷺ) فهرمووی: «به‌لێ، ئە‌گەر ده‌ستنوێژی شوستییت».

تییینی:

وا باشه‌ كه‌سی له‌شگران یه‌كێك له‌م دوو‌كاره‌ ته‌نجام بدات، خۆی بشوات، یاخود ده‌ستنوێژ بشوات، ه‌یی دووهم له‌ کاتی‌که‌دا كه‌ ده‌یه‌وێت خۆشوشته‌كه‌ی دوا بخات بۆ کۆتایی شه‌و، ده‌ستنوێژێك وه‌ك چۆن بۆ نوێژ ده‌یشوات، به‌لام خه‌وتنی به‌له‌شگرانیه‌وه به‌بێ ئه‌وه‌ی ه‌یچ یه‌كێك له‌م دوو‌ کاره‌ بکات ناپه‌سنده‌.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَرْأَةِ تَرَى فِي الْمَنَامِ مِثْلَ مَا يَرَى الرَّجُلُ

باسی ئه‌وه‌ی ئافه‌رت ئه‌وه‌ ده‌بینی‌ت له‌ خه‌ودا كه‌ پیاو ده‌بینی‌ت

٢٦. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سَلِيمٍ بِنْتُ مِلْحَانَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ -تَعْنِي غُسْلًا- إِذَا هِيَ رَأَتْ فِي الْمَنَامِ مِثْلَ مَا يَرَى الرَّجُلُ؟ قَالَ: «نَعَمْ، إِذَا هِيَ رَأَتْ الْمَاءَ فَلْتُغْتَسِلْ».

ئوم سه‌له‌مه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌لێت: ئوم سوله‌یم کچی میلحان هاته‌ خزمه‌ت پیغه‌مبەر ﷺ، گوئی: ئە‌ی ر‌سول‌الله، ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ ده‌بینی‌ت له‌ خه‌ودا كه‌ پیاو ده‌بینی‌ت، ه‌ه‌ق ناکات، ئایا

ئافرەت خۆشوشتنی لە سەر پێویستە ئەگەر هاتوو لە خەودا ئەوەی بینی کە پیاو دەیبینیت؟ (پێغمەبەر ﷺ) فەرموو: «بەڵێ، ئەگەر ئافرەتە کە ئاوی بینی، با خۆی بشوات».

أَبْوَابُ الصَّلَاةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی نويز له پيغه مبهري خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی کاته کانی نويز له پيغه مبهره وه ﷺ

۲۴

۲۷. عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بَرِيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ، فَسَأَلَهُ عَنْ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: «أَقِمْ مَعَنَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ»، فَأَمَرَ بِإِلَّا فَأَقَامَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ، ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ، فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَقَامَ، فَصَلَّى الْعَصْرَ وَالشَّمْسُ بَيَضَاءٌ مُرْتَفِعَةً، ثُمَّ أَمَرَهُ بِالْمَغْرِبِ حِينَ وَقَعَ حَاجِبُ الشَّمْسِ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِالْعِشَاءِ فَأَقَامَ حِينَ غَابَ الشَّفَقُ، ثُمَّ أَمَرَهُ مِنَ الْعَدِ فَنَوَّرَ بِالْفَجْرِ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِالظُّهْرِ، فَأَبْرَدَ وَأَنْعَمَ أَنْ يُبْرَدَ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِالْعَصْرِ فَأَقَامَ، وَالشَّمْسُ آخِرَ وَقْتِهَا فَوْقَ مَا كَانَتْ، ثُمَّ أَمَرَهُ فَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ إِلَى قُبُلِ أَنْ يَغِيبَ الشَّفَقُ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِالْعِشَاءِ فَأَقَامَ حِينَ ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ، ثُمَّ قَالَ: «أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ مَوَاقِيتِ الصَّلَاةِ؟»، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَنَا، فَقَالَ: «مَوَاقِيتُ الصَّلَاةِ كَمَا بَيْنَ هَذَيْنِ».

سوله يمانی کوری بوره يده، له باو کيه وه رضي الله عنه ده گير يته وه، گو توويه تی: پياویک هاته خزمه ت پیغه مبهري خوا رضي الله عنه برسیاری کاته کانی نويزی لی کرد؟ نه ویش فهرمووی:

«له گه‌لمان نوێژه‌كان بکه به ویستی خوا (فیر ده‌بیت)»، کاتیک پووناکی به‌یانی ده‌رکه‌وت، فه‌رمانی به‌ بیلال کرد، ئه‌ویش قامه‌تی کرد، پاشان کاتیک خۆر لایدا (له ناوه‌ندی ئاسمان)، فه‌رمانی پێ کرد به قامه‌تکردن، جا نوێژی نیوه‌پۆی کرد، پاشان فه‌رمانی کرد به قامه‌تکردن (بۆ نوێژی عه‌سر)، نوێژی عه‌سری کرد له کاتیکدا خۆر هه‌شتاکه‌ پوون و به‌رز بوو، پاشان فه‌رمانی کرد (به قامه‌تکردن) بۆ مه‌غریب، کاتیک خۆر به‌ته‌واوی ئاوا بوو (له ئاسمان)، پاشان فه‌رمانی کرد (به قامه‌تکردن) بۆ عیша، جا قامه‌تی کرد کاتیک شه‌فه‌قی سوور به‌ته‌واوی ئاوا بوو، پاشان بۆ پۆژی دواتر فه‌رمانی کرد (به قامه‌تکردن بۆ نوێژی به‌یانی)، کاتیک به‌یانی پووناک بوویه‌وه، پاشان فه‌رمانی کرد به (قامه‌تی) نیوه‌پۆ، کاتیک فینک بوو و فینکبوونه‌وه درێژه‌ی دا، پاشان فه‌رمانی کرد به (قامه‌تکردنی) عه‌سر و قامه‌ت کرا، له کاتیکدا خۆر له سه‌رووی دوا کاته‌کانی خۆی بوو (بۆ ئاوابوون)، پاشان فه‌رمانی کرد به دواخستنی مه‌غریب تا پێش ئاوابوونی سوورایی که‌ناری ئاسمان، پاشان فه‌رمانی کرد به (قامه‌تکردن بۆ) عیشا و قامه‌تی کرد، له کاتیکدا سییه‌کی شه‌و به‌سه‌ر چووبوو، پاشان فه‌رمووی: «کوا ئه‌و که‌سه‌ی پرسیاری کرد ده‌رباره‌ی کاته‌کانی نوێژ؟»، پیاوه‌که گوتی: من بووم، فه‌رمووی: «کاته‌کانی نوێژ له‌تیوان ئه‌و دوو کاتانه‌ن».

تێبینی:

پۆژی یه‌که‌م له سه‌ره‌تای کاتی نوێژه‌كان نوێژی کرد، پۆژی دواتر له کۆتایی کاته‌کانی نوێژ نوێژی کرد، ئه‌مه‌ش بۆ ئه‌وه‌ی که‌سی پرسیارکه‌ر و هاوه‌لان کات و ماوه‌ی نیوان نوێژه‌كان و سه‌ره‌تا و کۆتایی هه‌ر نوێژیک بزائن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ النَّوْمِ قَبْلَ الْعِشَاءِ وَالسَّمْرِ بَعْدَهَا

باسی ئه‌وه‌ی ها‌توو ده‌رباره‌ی ناپه‌سندی
خه‌وتن پێش عیشا و مانه‌وه‌ی له‌دوای عیشا

٢٨. عَنْ أَبِي بَرْزَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَكْرَهُ النَّوْمَ قَبْلَ الْعِشَاءِ، وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا.

ئەبو بەرزە رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغمبەر صلی اللہ علیہ وسلم خەوتنی پیش نوژی عیشای پی ناپەسند بوو، هەروەها گفتوگۆکردن و مانەوێ شەوانیش (ی دواى نوژی عیشا پی باش نەبوو).

بَابُ مَا جَاءَ مِنَ الرَّخْصَةِ فِي السَّمرِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

باسى ئەوێ هاتووێ دەربارەى رێگەدان بە شەونخونیکردن لەدواى عیشا

۲۹. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضی اللہ عنہ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَسْمُرُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ فِي الْأَمْرِ مِنْ أَمْرِ الْمُسْلِمِينَ وَأَنَا مَعَهُمَا.

عومەرى کۆرى خەتتاب رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغمبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم شەونخونى دەکرد لەگەڵ ئەبو بەکر رضی اللہ عنہ (هەندێك جار) دەربارەى کاروبارەکانى موسولمانان، منیش لەگەڵیاندا بووم.

تییینی:

ئەم فەرموودەى بەلگەى ئەوێ تێداى کە مانەوێ شەوان لەدواى نوژی عیشا ناپەسند نییە بۆ کارىکى پێویست جا بۆ بەرزەو هەندى گشتى بیت یاخود تاکی، بەتایبەت لەو پۆزگارە بەهۆى کۆمەلێک هۆکارى وەك خۆتندن و دەرسى مندالان و هاتنى میوان و کۆمەلێکى هۆکارى دیکە، خەوتن لەدواى عیشا پراستەوخۆ زۆر نەستەمە، بۆیە دەکرێت لەدواى تەواوبوونى ئیش و پێداویستییەکان مەرووف پراستەوخۆ بخەوێت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْجِيلِ الصَّلَاةِ إِذَا أَخْرَجَهَا الْإِمَامُ

باسى ئەوێ هاتووێ دەربارەى نوژی بکریت
لە کاتى خۆى ئەگەر ئیمام دواى دەخست

۳۰. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «يَا أَبَا ذَرٍّ، أَمْرَاءُ يَكُونُونَ بَعْدِي يُمِيتُونَ

الصَّلَاةَ، فَصَلَّ الصَّلَاةَ لَوْ قَتِلَ، فَإِنْ صَلَّيْتَ لَوْ قَتِلَ كَانَتْ لَكَ نَافِلَةٌ، وَإِلَّا كُنْتَ قَدْ أُخْرِزْتَ صَلَاتَكَ».

ئەبو زەر (ر.ه.ا): پێغه مبه‌ر (ﷺ) فرمویه‌تی: «ئە‌ی ئە‌بو زەر، لە‌دوای من جو‌ره فرمانپه‌روایه‌ک په‌یدا ده‌بن نوێژه‌کان ده‌مرین (واته: دوای ده‌خه‌ن و له‌کاتی خو‌ی نوێژه‌کان نه‌نجام ناده‌ن)، تو نوێژه‌کان له‌ کاتی خو‌یان نه‌نجام ده‌، جا نه‌گه‌ر نوێژ له‌ کاتی خو‌ی کرا (توش به‌هو‌ی جه‌ماعه‌ت دووباره‌ت کرده‌وه)، ئە‌وه بو‌ت به‌ سونه‌ت هه‌ژمار ده‌کری‌ت، ئە‌گه‌ر نوێژه‌که‌شیان نه‌کرد، ئە‌وه تو ئە‌و کاته‌ نوێژی خو‌ت نه‌نجام داوه به‌ته‌واوی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَنْسَى الصَّلَاةَ

باسی ئە‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی که‌سی‌ک نوێژی له‌یاد کردی‌ت

۳۱. عَنْ أَنَسٍ (ر.ه.ا): قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): «مَنْ نَسِيَ صَلَاةً فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا».

ئە‌نه‌س (ر.ه.ا): پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فرمویه‌تی: «هه‌ر که‌سی‌ک نوێژی‌کی له‌بیر چو‌و، ئە‌وه با هه‌ر کاتی‌ک بیری که‌وته‌وه ئە‌نجامی بدات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَبَعْدَ الْفَجْرِ

باسی ئە‌وه‌ی هاتوو‌ه له‌ ناپه‌سندی نوێژکردن
له‌دوای نوێژی عه‌سه‌ر و دوای نوێژی به‌یانی

۳۲. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (ر.ه.ا): قَالَ: سَمِعْتُ غَيْرَ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (ﷺ) مِنْهُمْ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَكَانَ مِنْ أَحَبِّهِمْ إِلَيَّ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) نَهَى عَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَعَنِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ.

ثین عه عباس رضی اللہ عنہ ده لیت: گو بیستی زیاتر له که سیک بوومه له هاوه لانی پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم، له وانه: عومهری کوری خه تاب رضی اللہ عنہ، له کاتیکدا خوشه ویسترینیان بوو له لای من، کهوا پیغمبره صلی اللہ علیہ وسلم خوا صلی اللہ علیہ وسلم نو یژکردنی له دوا ی نو یژی به یانی قه دهغه کردوه هه تا خور دهرده که ویت، ههروه ها له دوا ی نو یژی عه سر هه تا خور ناوا ده بیت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ

باسی ئه وهی ها تووه دهر باره ی نو یژ (ی سوننه تی) پیش نو یژی مه غریب

۳۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغْفَلٍ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ لِمَنْ شَاءَ».

عه بدوللای کوری موغه ففهل رضی اللہ عنہ له پیغمبره وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گیریتته وه که فهرموویه تی: «له تیوان ههر دوو بانگیک (بانگ و قامه ت) نو یژیکی سوننه ت هه یه بو ههر که سیک بیه ویت».

* وَقَدْ رُوِيَ عَنْ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم أَنَّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ. وَقَالَ أَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ: إِنَّ صَلَاتَهُمَا فَحَسَنٌ وَهَذَا عِنْدَهُمَا عَلَى الْإِسْتِحْبَابِ.

له زیاتر له یه کییک له هاوه لانی پیغمبره صلی اللہ علیہ وسلم خوا صلی اللہ علیہ وسلم گیردراوه ته وه که ئه وان دوو رکات نو یژیان کردوه پیش نو یژی مه غریب له تیوان بانگ و قامه تدا، (پیشه وایان) ئه حمه د و ئیسحاق گوتوو یانه: ئه گهر ئه و دوو رکاته بکریت کاریکی باشه، ئه مه له لای هه ردووکیان به په سند دانراوه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی کۆکردنەوهی دوو نوێژ

٣٤. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: جَمَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمَدِينَةِ مِنْ غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا مَطَرٍ. قَالَ: فَقِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ: مَا أَرَادَ بِذَلِكَ؟ قَالَ: أَرَادَ أَنْ لَا يُخْرِجَ أُمَّتَهُ.

ئێبن عەبباس رضي الله عنه دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ نوێژی نیوه‌پۆ و نوێژی عەس‌ری کۆ کردەوه، هه‌روه‌ها نوێژی مه‌غریب و نوێژی عیشای کۆ کردەوه له مه‌دینه به‌ی هه‌بوونی ترس (له دوژمن) به‌ی بوونی باران، پ‌اوی ده‌لێت: به‌ ئێبن عەبباس گوت‌را: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ چ مه‌به‌ستیکی هه‌بوو له‌و کاره‌یدا؟ گوتی: ویستی ئوممه‌ته‌که‌ی سه‌غله‌ت نه‌کات (و پێیان ب‌فه‌رموێت مۆله‌ت هه‌یه به‌ی هه‌یج پاساوێکی به‌هه‌یز نوێژه‌کانتان کۆ بکه‌نه‌وه).

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْخُرُوجِ مِنَ الْمَسْجِدِ بَعْدَ الْأَذَانِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ناپه‌سندی
ده‌رچوون له‌ مزگه‌وت له‌دوای بانگدان

٣٥. عَنْ أَبِي الشَّعَثَاءِ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجَ رَجُلٌ مِنَ الْمَسْجِدِ بَعْدَ مَا أُذِّنَ فِيهِ بِالْعَصْرِ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ رضي الله عنه.

ئەبو شه‌عساء رضي الله عنه دەلێت: كه‌سێك له‌ مزگه‌وت چووه‌ ده‌ره‌وه‌ دوای ئەوه‌ی بانگ درا بۆ نوێژی عەس‌ر، ئەبو ه‌وره‌یره رضي الله عنه گوتی: بێگومان ئەو كه‌سه‌ سه‌رپێچی فه‌رمانی ئەبولقاسیمی رضي الله عنه كرد.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَذَانِ فِي السَّفَرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی بانگدان له گه شتدا

۳۶. عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثٍ رضي الله عنه قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَا وَابْنُ عَمِّ لِي، فَقَالَ لَنَا: «إِذَا سَافَرْتُمَا فَادَّذَا وَأَقِيمَا، وَلْيُؤَمِّكُمَا أَكْبَرُكُمَا».

مهلیکی کوپی حوهیریس رضي الله عنه ده لیت: من و ئاموزایه کم به سهردان چووینه خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ، پئی فهرمووین: «ته گهر سه فهرتان کرد بو نوێره کان بانگ بدهن و قامهت بکهن، با به ته مه نتریتان پيشنوێزی بکات».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْإِمَامَ ضَامِنٌ، وَالْمُؤَدِّنُ مُؤْتَمَنٌ

باسی ئه وهی هاتوو ئیمام دهسته به ره و بانگیژ ئه مینداره

۳۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْإِمَامُ ضَامِنٌ، وَالْمُؤَدِّنُ مُؤْتَمَنٌ، اللَّهُمَّ ارْشِدِ الْأَئِمَّةَ وَاعْفِرْ لِلْمُؤَدِّينَ».

ئه بو هور په پره رضي الله عنه ده لی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «ئیمام زه مانه تی نوێره که ی له ئه ستویه (که به ته واوی بۆیان بکات، پارێزگاری لی بکات و بزانیته چه ند پرکاتی کردوو، یا خود زه مانه تی دوعا و پارانه وه ده کات که دوعا که ته نها بو خوی ناکات، به لکوو بو هه موو نوێر خوێنایشی ده کات، گوتراوه: قورئان خوێندنی ته م قورئان خوێنه بو ئه وانیشه)، وه بانگیژی ئه مینداره (خه لک به هو ی بانگی ئه وه وه نوێر ده که ن)، خوا به رینه یی ئیما مه کان بکه، له بانگیژان خوش به».

بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا أَذَّنَ الْمُؤَذِّنُ

باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوتریت کاتیکی بانگیژ بانگی دا

۳۸. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضی اللہ عنہ: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يَسْمَعُ الْمُؤَذِّنَ: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولًا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، عُفِرَ لَهُ ذَنْبُهُ».

سه‌عدی کوری ئه‌بو وه‌ققاص رضی اللہ عنہ ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویه‌تی: «هه‌ر که‌سێک کاتیکی گویی له‌ بانگیژ بوو بلیت: وه‌ منیش شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ هه‌یج په‌رستراویکی به‌هه‌ق نییه‌ جگه‌ له‌ خوا، هه‌یج هاو به‌شیکی نییه‌، شایه‌تی ده‌ده‌م که‌ موحه‌مه‌د به‌نده‌ و پێغه‌مبه‌ری خوايه‌، پازیم به‌وه‌ی خوا په‌روه‌ردگارم بێت، موحه‌مه‌د پێغه‌مبه‌رم بێت، ئیسلام ئایینم بێت، ئه‌وه‌ خوا له‌ گونا هه‌کانی ده‌بووریت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَنَّ الدُّعَاءَ لَا يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ که‌وا پارانه‌وه‌ی ئیوان بانگ و قامه‌ت په‌ت نا‌کریته‌وه‌

۳۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «الدُّعَاءُ لَا يُرَدُّ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ».

ئه‌نه‌سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویه‌تی: «دوعا و پارانه‌وه‌ی ئیوان بانگ و قامه‌ت په‌ت نا‌کریته‌وه‌».

بَابُ فِي فَضْلِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ

باسی که‌د به‌ره‌ی پێگه‌ و گه‌وره‌یی پێنج نوێژه‌کان

۴۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى

الْجُمُعَةِ، كَقَارَاتٍ لِمَا بَيَّنَّهِنَّ، مَا لَمْ تُغَشَّ الْكِبَائِرُ».

ته‌بو هورپره پره ﷺ ده‌گپړتته‌وه: پښغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «نیوان پینج نویژه فه‌پزه‌کان وړوژی هه‌ینی بوړوژی هه‌ینی، که‌فاره‌تی (گونه‌ه‌کانی) نیوانیانن (بو موسولمان) به‌و مه‌رجه‌ی نزیکې گونه‌ه‌گه‌وره‌کان نه‌بیته‌وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْجَمَاعَةِ

باسی نه‌وه‌ی هاتووه‌ده‌رباره‌ی پاداشت و گه‌وره‌یی نویژی به‌کومه‌ل

٤١. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلٌ عَلَى صَلَاةِ الرَّجُلِ وَحْدَهُ، بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً».

ئیین عومه‌ر ﷺ ده‌لټت: پښغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «نویژی به‌کومه‌ل چاک‌تره له نویژی که‌سینک به‌ته‌نیا به‌بیست و حه‌وت پله».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجَمَاعَةِ فِي مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّيَ فِيهِ مَرَّةً

باسی نه‌وه‌ی هاتووه‌ده‌رباره‌ی نویژی به‌کومه‌ل
له‌مزگه‌وتیک جاریک نویژی کومه‌لی تیدا کرایت

٤٢. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَقَدْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «أَيُّكُمْ يَتَجَرَّ عَلَى هَذَا؟»، فَقَامَ رَجُلٌ فَصَلَّى مَعَهُ.

ته‌بو سه‌عید ﷺ ده‌لټت: پیاوړیک هاته‌مزگه‌وت و پښغه‌مبه‌ری خوا ﷺ نویژی ته‌واو کړدبوو، فه‌رمووی: «کټی بازرگانی ده‌کات له‌گه‌ل نه‌م پیاوه (نویژی له‌گه‌ل بکات و پاداشتی ده‌ست که‌ویت)»، پیاوړیک هه‌لسا و نویژی له‌گه‌ل کړد.

وَهُوَ قَوْلٌ غَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، وَغَيْرِهِمْ مِنَ التَّابِعِينَ،
قَالُوا: لَا بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ الْقَوْمُ جَمَاعَةً فِي مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّى فِيهِ جَمَاعَةً.

ئەمە قسەى زیاتر لە یەکیکە لە زانایان لە هاوێلانێ پیغمبەرى خوا ﷺ و کەسانى
دیکەش لە شوێنکەوتوووان، گوتووایانە: دروستە کەسانێک نوێژ بە کۆمەڵ بکەن لە
مژگەوتێک کە جارێک نوێژى تیدا کرایت (بۆ هەمان نوێژ).

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْعِشَاءِ وَالْفَجْرِ فِي الْجَمَاعَةِ

باسى ئەوەى هاتوووە دەربارەى پلە و پێگەى نوێژى عیशा و بەیانى بە کۆمەڵ

٤٣. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ شَهِدَ الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ
كَانَ لَهُ قِيَامٌ نِصْفَ لَيْلَةٍ، وَمَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ وَالْفَجْرَ فِي جَمَاعَةٍ كَانَ لَهُ كَقِيَامِ لَيْلَةٍ».

عوسمانى كورێ عەففان رەزى اللە عنە: دەلێت: پیغمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى: «هەر
کەسێک نوێژى عیشا بە کۆمەڵ بکات، پاداشتی هەلسانەووە و شەونوێژى نیوەى
شەوى بۆ دەنووسرێت، هەر کەسێک نوێژى عیشا و بەیانى بە کۆمەڵ بکات، پاداشتی
هەلسانەووە و شەونوێژى تەواوى شەوى بۆ دەنووسرێت».

بَابُ مَا جَاءَ لِيلَيَّيْنِي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى

باسى ئەوەى هاتوووە کەوا با کەسانێک لە
دواوەم بوەستن کە خاوەن ژیرین لە ئێوە

٤٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لِيلَيَّيْنِي مِنْكُمْ أُولُو الْأَحْلَامِ وَالنُّهَى، ثُمَّ
الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، وَلَا تَخْتَلِفُوا فَتَخْتَلِفَ قُلُوبُكُمْ، وَإِيَّاكُمْ وَهَيْشَاتِ
الْأَسْوَاقِ».

عبداللہ ﷺ له پیغمبره وه ده گیریته وه که فرمویه تی: «با ئەوانەتان که پیگەبشتوو و ژیرترن لەدوای منه وه بووەستن، ئینجا ئەوانە ی دوای ئەوان (واته: لەو تایبەتمەندییه له ئەوان نزیک بن)، ئەوجار ئەوانە ی دوای ئەوان، ناپێک مەبن (لە پیزەکانی نوێژدا)، چونکە ناکۆکی و ناپێکی دەکەوێتە دلەکانیشتان، ئاگادار بن دوور بن لە شێوهی هاوار و دەنگەدەنگی بازارەکان (کاتیەک که لەتێو مزگەوتن)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ

باسی ئەوهی هاتوووه دەربارە ی وهستان لەدوای پیزه وه به ته نیایی بۆ نوێژ

٤٥. عَنْ وَابِصَةَ بْنِ مَعْبُدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا صَلَّى خَلْفَ الصَّفِّ وَحْدَهُ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُعِيدَ الصَّلَاةَ.

وابیصە ی کوری مەعبەد رەزەوێ: دەگیریتە وه: پیاویک نوێژی کرد لەدوای پیزەکان به ته نیایی، پیغمبریش ﷺ فرمائی یی کرد که نوێژه که ی دووبارە بکاتە وه.

بَابُ مَنْ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ

باسی ئەوه ئایا چ که سێک شایسته تره بۆ پیشنوێژی

٤٦. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَوْمَ الْقَوْمِ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً، فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً، فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً، فَأَكْبَرُهُمْ سِنًا، وَلَا يُؤْمَرُ الرَّجُلُ فِي سُلْطَانِهِ، وَلَا يُجْلَسُ عَلَى تَكْرِمَتِهِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ».

ئەبو مەسعوودی ئەنصاری رەزەوێ: دەلێت: پیغمبرە ی خوا ﷺ فرمویه تی: «ئەو که سه پیشنوێژی بۆ خەلکە که ی دەکات که شارەزاترینه له خوێندنه وه ی قورئان

(یان به مانا و خویندنی قورئان)، ئەگەر له جوان خویندنی قورئانیشدا وه کوو
یهک بوون، ئەوه کامیان له سوننهت شارەزاترە (با ئەو پیش بکهوێت)، ئەگەر له
شارەزایی له سوننهتیشدا وه کوو یهک بوون، ئەوه کامیان زووتر کۆچی کردووه
(بۆ مه دینه، با ئەو پیش بکهوێت)، ئەگەر له کۆچکردنیشدا وه کوو یهک بوون، با
کامیان گهوره تره (ئهویان پیش بکهوێت)، با هیچ پیاویک پیشنوێزی بۆ که سیک
نه کات که خاوهن دهسه لاتی ئەم شوێنە، ههروهها با لهو شوێنە ی که خاوهن
مال بۆخوی لێ دانهیشت و تابه ته به خوی، لێ دانهیشت، مه گەر که سه که
مۆله تی بێ بدات».

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا: أَحَقُّ النَّاسِ بِالْإِمَامَةِ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ
وَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، وَقَالُوا: صَاحِبُ الْمَنْزِلِ أَحَقُّ بِالْإِمَامَةِ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا أَدِنَ
صَاحِبُ الْمَنْزِلِ لغيرِهِ فَلَا بَأْسَ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِ. وَكَرِهَهُ بَعْضُهُمْ، وَقَالُوا: السُّنَّةُ أَنْ
يُصَلِّيَ صَاحِبُ الْبَيْتِ، قَالَ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: فَإِذَا أَدِنَ فَأَرْجُو أَنْ الْإِدْنَ فِي الْكُلِّ، وَلَمْ
يَرِ بِهِ بَأْسًا إِذَا أَدِنَ لَهُ أَنْ يُصَلِّيَ بِهِ.

کار کردن له سه ره وه یه له لای زانایان گوتوو یانه: شیاوترین کهس بۆ پیشنوێزیکردن
ئەو که سه یه که زانتره به قورئان و زانتره به سوننهت، گوتوو یانه: خاوهن مال
شیاو تره به پیشنوێزیکردن، هه ندیک له زانایان گوتوو یانه: ئەگەر هاتوو خاوهن
مال ڕیگه ی به که سی دیکه دا، ئەوه ده کریت ئەو که سه پیشنوێزییه که بکات،
هه ندیکی دیکه له زانایان به ناپه سندیان داناوه، گوتوو یانه: سوننهت ئەوه یه که
خاوهن مال پیش نوێزییه که بکات. پیشه واهه حمه دی کوری حه نبه ل گوتوو یه تی:
جا ئەگەر خاوهن مال ڕیگه ی دا، ئومیدم وایه ڕیگه پیدانه که بۆ گشتی بیت، وای
بۆ نه چووه شتیکی ره تکراره بیت ئەگەر هاتوو ڕیگه ی بێ دا پیش نوێزی بۆ
بکات.

بَابُ مَا جَاءَ إِذَا أَمَّ أَحَدُكُمْ النَّاسَ فَلْيُخَفِّفْ

باسی ئه وهی هاتوو هه که پیشنوێژ ده بیست که
نوێژی بۆ خه لک کرد نوێژه که سووک بکات

٤٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: «أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِذَا أَمَّ أَحَدُكُمْ النَّاسَ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الصَّغِيرَ وَالْكَبِيرَ، وَالضَّعِيفَ وَالْمَرِيضَ، فَإِذَا صَلَّى وَحْدَهُ فَلْيُصَلِّ كَيْفَ شَاءَ».

ئه بو هوریه ره رضي الله عنه ده گپێته وه: پێغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی: «ئه گهر که سیک له ئیوه پیشنوێژی بۆ خه لکی کرد با نوێژه که ی سووک و سانا بیت، چونکه له تیویاندا مندا لی بچووک و کهسانی به سالآچوو هه یه، ههروه ها کهسانی بیهێژ و نهخۆش هه یه، جا ئه گهر نوێژی به ته نیا کرد با نوێژه که ی به دل و ویستی خوی بیت (بۆ درێژ کردنه وه)».

بَابُ مَا يَقُولُ عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ

باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی ده ستپیکردنی نوێژ

٤٨. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ بِاللَّيْلِ كَبَّرَ، ثُمَّ يَقُولُ: «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ»، ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا»، ثُمَّ يَقُولُ: «أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، مِنْ هَمَزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ».

ئه بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لیت: کاتی که پێغه مبه ری خوا ﷺ هه ستابایه وه بۆ نوێژکردن له کاتی شه و (الله اکبر) ی ده کرد، ئینجا ده یفه رموو: «پاکی و ستایش بۆ تۆ ئه ی خوایه، پیرۆزی بۆ ناوه که ت، به رزی بۆ گه وره ییت، هه یچ په رستراویکی به هه ق نییه جگه له تۆ»، ئینجا ده یفه رموو: «اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا»، ئینجا ده یفه رموو: «په نا

ده گرم به خوای بیسه و زانا له شهیتانی نه فره تلێکراو، له خۆبه گه وره زانی، له فووتیکردنی، له خراپه خسته نیو دلانی».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّهُ لَا صَلَاةَ إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ

باسی ئه وهی هاتوو هه که نوێژ وه رناگیریت به بی خویندنه وهی فاتحه

٤٩. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ».

عوبادهی کوری صامیت رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گپ رته وه که فه رموویه تی: «نوێژی که سیک دروست نییه ئه گه ر سووره تی (فاتحه) ی تیدا نه خوینیت».

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ مِنْهُمْ: عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، وَجَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَعِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ، وَغَيْرُهُمْ، قَالُوا: لَا تُجْزَى صَلَاةٌ إِلَّا بِقِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَبِهِ يَقُولُ ابْنُ الْمُبَارَكِ، وَالشَّافِعِيُّ، وَأَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ.

کارکردن له سه ر ئه وه یه له لای زۆربه ی زانیان له هاوه لانی پیغه مبه ری خوا ﷺ، له وانه عومه ری کوری خه تتاب، جابیری کوری عه بدوللا، عیمرانی کوری حوصه ی، جگه له وانه ش، کهسانی دیکه ش گوتوو یانه: نوێژ دروست نییه ته نیا به خویندنی سووره تی فاتحه نه بیت، ئه م رایه یان هه یه: ئیبن موباره ک، شافعی، ئه حمه د، ئیسحاق.

بَابُ مَا جَاءَ فِي وَضْعِ الْيَمِينِ عَلَى الشَّامَالِ فِي الصَّلَاةِ

باسی ئه وهی هاتوو هه رباره ی دانانی دهستی راست له سه ر چهپ له نوێژدا

٥٠. عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ هُلَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُوْمِنَا، فَيَأْخُذُ شِمَالَهُ بِيَمِينِهِ.

قه بیصه ی کوری هولب، له باوکیه وه ﷺ ده گپریته وه، گوتوویه تی: پیغه مبهری خوا
 ﷺ پیشنوژی بی بو ده کردین، جا دهستی چه پی به دهستی راستی ده گرت (ئه وساکه
 دهستی راستی ده که وته سه دهستی چه پی).

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، وَالتَّابِعِينَ، وَمَنْ بَعْدَهُمْ،
 يَرَوْنَ أَنَّ يَضَعَ الرَّجُلُ يَمِينَهُ عَلَى شِمَالِهِ فِي الصَّلَاةِ. وَرَأَى بَعْضُهُمْ أَنَّ يَضَعَهُمَا فَوْقَ
 السَّرَّةِ، وَرَأَى بَعْضُهُمْ: أَنَّ يَضَعَهُمَا تَحْتَ السَّرَّةِ، وَكُلُّ ذَلِكَ وَاسِعٌ عِنْدَهُمْ.

کار کردن له سه ده وهیه له لای زانایان له هاوه لانی پیغه مبهری ﷺ و له شوینکه وتوان
 و نه وانه ی له دوای نه وان، بوچوونیان وایه که که سه که له نوژدا دهستی راستی
 له سه ده چه پی دابنیت، هه ندیکیان وای بو ده چن دانانی له سه رووی ناوک بیت،
 هه ندیکیش وای بو ده چن دانانی له ژیره وهی ناوک بیت، بو گشت نه وانه کاره که
 بهر فراوانی تیدایه.

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ عِنْدَ الرُّكُوعِ

باسی بهر زکردنه وهی دهسته کان له کاتی چوونه رکوع

٥١. عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا افْتَتَحَ الصَّلَاةَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ
 حَتَّى يُحَازِيَ مَنْكِبَيْهِ، وَإِذَا رَكَعَ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ. وَزَادَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ
 ﷺ فِي حَدِيثِهِ: وَكَانَ لَا يَرْفَعُ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ.

سالم، له باوکیه وه ﷺ ده گپریته وه، گوتوویه تی: پیغه مبهری خوا ﷺ بینی نه گهر
 دهستی کردبا به نوژ کردن، دهسته کانی بهر ز ده کرده وه تا ناستی شانه کانی، ههروه ها
 نه گهر چووبایه رکوع، نه گهر سه ریشی بهر ز کردبایه وه له رکوع، تبین نه بو عومه ر
 ﷺ نه وهی زیاد کردوو له فهرمووده که ی: به لام له هه ستانه وهی تیوان سوجه ده کان
 دهستی بهر ز نه ده کرده وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْبِيحِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ

باسی نهوهی هاتووه دهر بارهی گوټنی (سبحان الله) له کاتی ږکوع و سوجه

۵۲. عَنْ حُذِيفَةَ رضی الله عنه: أَنَّهُ صَلَّى مَعَ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله، فَكَانَ يَقُولُ فِي رُكُوعِهِ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ»، وَفِي سُجُودِهِ: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى»، وَمَا أَتَى عَلَى آيَةٍ رَحْمَةٍ إِلَّا وَقَفَتْ وَسَّأَلَ، وَمَا أَتَى عَلَى آيَةٍ عَذَابٍ إِلَّا وَقَفَتْ وَتَعَوَّذَ.

حوزه یفه رضی الله عنه ده گپړېته وه: نه و نوږزی کردووه له گهل پیغه مبهري صلی الله علیه و آله، جا له کاتی ږکوع یدا ده یفه رموو: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ»، له کاتی سوجه یدا ده یفه رموو: «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى»، له نوږدا ههر نایه ټیکی خویندبا که باسی به زه یی و میهره بانی بووایه، ده وهستا و داوای (به زه یی و میهره بانی خوای) ده کرد، به سهر ههر نایه ټیکی دیکه ټیپه ږ بووایه که باسی سزا و نازار بووایه، ده وهستا و په نای (به خوا) ده گرت (له سزا که).

۵۳. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «لَا تُجْزِي صَلَاةً لَا يُقِيمُ فِيهَا الرَّجُلُ -يَعْنِي- صَلَاتَهُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ».

نه بو مه سعودی نه نصاری رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهري خوا صلی الله علیه و آله فه رموویه تی: «نوږزی نه و که سه قبول نیه که پستی راست ناکاته وه به ته واوی، -له دواي- له دواي هه ستانه وه له ږکوع و چوونه سوجه دا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي السُّجُودِ عَلَى الْجَبْهَةِ وَالْأَنْفِ

باسی نهوهی هاتووه دهر بارهی سوجه بردن له سهر نیوچه وان و لووت

۵۴. عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رضی الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله كَانَ إِذَا سَجَدَ أَمَكَنَ أَنْفَهُ وَجَبْهَتَهُ

مِنَ الْأَرْضِ، وَنَحْيَ يَدَيْهِ عَنِ جَنْبَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ.

تهبو حومهیدی ساعیدی ﷺ ده گیریتتهوه: پیغمه مبر ﷺ ته گهر سوجدهی بردبایه، لووت و نیوچاوانی له سهر زهوی داده نا و جیگیری ده کرد به ته وای، ههر دوو دهسته کانی له خوی دوور ده خسته وه و به رانبر ههر دوو لاشانی داده نا.

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ يَسْجُدَ الرَّجُلُ عَلَى جَبْهَتِهِ وَأَنْفِهِ، فَإِنْ سَجَدَ عَلَى جَبْهَتِهِ دُونَ أَنْفِهِ، فَقَالَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: يُجْزِئُهُ، وَقَالَ غَيْرُهُمْ: لَا يُجْزِئُهُ حَتَّى يَسْجُدَ عَلَى الْجَبْهَةِ وَالْأَنْفِ.

کار کردن له سهر ته وه به له لای زانایان: که واکه سیک سوجده ده بات له سهر نیوچاوان و لووتی، (ده رباره ی که سیک) ته گهر سوجده ی برد له سهر نیوچاوانی، به لام له سهر لووتی نه بیرد، هه ندیک له زانایان گوتوو یانه: نویره که ی دروسته، هه ندیکی دیکه گوتوو یانه: نویره که ی دروست نیبه هه تا سوجده نه بات له سهر نیوچاوان و لووتی.

۵۵. عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: قُلْتُ لِلْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ ﷺ: أَيْنَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَضَعُ وَجْهَهُ إِذَا سَجَدَ، فَقَالَ: بَيْنَ كَفَّيْهِ.

تهبو ئیسحاق ده لیت: به به پرائی کوری عازیب ﷺ گوت: پیغمه مبر ﷺ ته گهر سوجده ی بردبا نیوچاوانی له کوئ داده نا؟ گوتی: له نیوان ههر دوو لاشانه کانی (له سهر زهوی).

* وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ تَكُونَ يَدَاهُ قَرِيبًا مِنْ أُذُنَيْهِ.

هه ندیک له زانایان ههر ئهم پرایه یان هه لبراردوو هه که ههر دوو دهسته کان نزیکی ههر دوو گوچکه بیت.

۵۶. عَنِ الْبَرَاءِ ﷺ قَالَ: كُنَّا إِذَا صَلَّيْنَا خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ، لَمْ يَخْنِ رَجُلٌ مِنَّا ظَهْرَهُ حَتَّى يَسْجُدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَتَسْجُدَ.

بەپراڤ ﷺ دەلێت: ئێمه کاتی خۆی ئەگەر نوێژمان لەدوای پێغه‌مبەری خوا ﷺ کردبایه، کاتیک سەری بەرز کردبایه‌وه له ڕکوع، هیچ کەسێک له ئێمه پش‌تی نه‌ده‌چه‌مانده‌وه هه‌تا پێغه‌مبەری خوا ﷺ سو‌جده‌ی نه‌برد‌با (پیش‌ی نه‌ده‌که‌وتین)، ئینجا سو‌جده‌مان ده‌برد.

* وَبِهِ يَقُولُ أَهْلُ الْعِلْمِ: إِنَّ مَنْ خَلَفَ الْإِمَامَ إِنَّمَا يَتَّبِعُونَ الْإِمَامَ فِيمَا يَصْنَعُ لَا يَزْكِعُونَ إِلَّا بَعْدَ رُكُوعِهِ، وَلَا يَزْفَعُونَ إِلَّا بَعْدَ رَفْعِهِ، لَا نَعْلَمُ بَيْنَهُمْ فِي ذَلِكَ اخْتِلَافًا.

ئهمه قسه‌ی زانایانه: ئەو کەسه‌ی لەدوای ئیمامه، شوێنی ئیمام ده‌که‌وێت له‌و کارانه‌ی که ده‌یکات (له‌تیۆ نوێژدا)، ناچنه ڕکوع ته‌نیا له‌دوای چوونه ڕکوعی ئەو نه‌بی‌ت، به‌رز نابنه‌وه ته‌نیا له‌دوای به‌رزبوونه‌وه‌ی ئەو نه‌بی‌ت، له‌و باب‌ه‌ته‌دا هیچ جیا‌وازییه‌کمان نه‌بینوه له‌ تیۆن زانایان.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّهَادَةِ

باسی ئەوه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی خوێندن‌ی ته‌حیات

٥٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَعَدْنَا فِي الرُّكْعَتَيْنِ أَنْ نَقُولَ: «التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ».

عه‌بدوللای کور‌ی مه‌سعوود ﷺ ده‌لێت: پێغه‌مبەری خوا ﷺ فێری کردین ئەگەر دانیش‌تین له‌دوای دوو سو‌جده‌که (ته‌حیات خوێندن)، بڵێن: «هه‌رچی قه‌در و پێزه‌ چ گو‌فتار، چ کردار، هه‌رچی سه‌رچاوه‌ی پاکی و خا‌وێنیشه، ئەوانه له‌ راستیدا هه‌موویان شایسته‌ی خوا‌ی په‌روه‌ردگارن، دروودی خوا له‌سه‌ر تو‌ ئە‌ی پێغه‌مبەر له‌گه‌ڵ په‌حمه‌ت و به‌ره‌که‌تی خوا، درود و سه‌لام له‌سه‌ر ئێمه‌ش و له‌سه‌ر هه‌موو

به‌نده باشه‌کانی خوا، شایه‌تی و گه‌واهی دده‌م که هیچ په‌رستراویکی به‌هه‌ق نییه جگه له خوا، وه شایه‌تی دده‌م که موحه‌ممه‌د به‌نده و نیردرای خوایه».

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ.

کارکردن له‌سه‌ر نه‌وه‌یه له‌لای هه‌ندی‌ک له زانایان له هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ، له شوینکه‌وتووان، هه‌روه‌ها نه‌وه بو‌چوونی سوفیانی سه‌وری و ئیین موباره‌ک و نه‌حممه‌د و ئیسه‌حاقیشه (ئاماره‌کردن به په‌نجه له کاتی خویندنی وشه‌ی شایه‌تیدان).

٥٨. عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مِنَ السُّنَّةِ أَنْ يُخْفِيَ الشَّهَدَ. وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ.

ئیین مه‌سه‌عوود رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لێت: خویندنی ته‌حیات به‌بی ده‌نگی له سونه‌ته، کارکردن له‌سه‌ر نه‌وه‌یه له‌لای زانایان.

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ فِي الصَّلَاةِ

باسی نه‌وه‌ی هاتوو هه‌ر باره‌ی (چۆنیه‌تی) سه‌لامدانه‌وه‌ی نیو نوێژ

٥٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ كَانَ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ، وَعَنْ يَسَارِهِ: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ».

عه‌بدوللا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه‌مبه‌روه ﷺ ده‌گیرێته‌وه: سه‌لامی ده‌دایه‌وه به لای راست و به لای چه‌پیدا، (ده‌یفه‌رموو): «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ»، (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ).

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، وَمَنْ بَعْدَهُمْ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ.

کارکردن له سهر ئهوهیه له لای هه ندیک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ، له دوا ی ئه وانیش، ههروه ها ئه وه بۆچوونی سو فیانی سه وری و ئیبن مو باره ک و ئه حمه د و ئیسه حاقیشه.

بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا سَلَّمَ

باسی ئه وه ی ده گو تریت له دوا ی سه لامدانه وه

٦٠. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا سَلَّمَ لَا يَقْعُدُ إِلَّا مِقْدَارَ مَا يَقُولُ: «اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ».

عائشه ر. ه لیت: کاتیک پیغه مبه ری خوا ﷺ سه لامی ده دایه وه ته نها به ئه ندازه ی ئه وه نده (به رانبه ر قیبه له) داده نیشت که به فرمو یت: «خوا یه تو خۆت خوا وه نی ناشتی و هیمنی و ناشتی هه ر له تۆوه یه، به رز و پیرو زیت خوا وه نی شکۆ و پزیت».

بَابُ مَا يَقُولُ عِنْدَ دُخُولِهِ الْمَسْجِدِ

باسی ئه وه ی ده گو تریت له کاتی ها تنه نیو مزگه وت

٦١. عَنْ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ، وَقَالَ: «رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ»، وَإِذَا خَرَجَ ﷺ، وَقَالَ: «رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ».

فاتیمه ر. ه لیت: کاتیک پیغه مبه ری خوا ﷺ چووبایه نیتو مزگه وت سه لات و سه لامی له سهر موحه ممه د ده دا، ئینجا ده یفه رمو و: «ئهی پهروه ردگار له گونا هه کانم خۆش به، ده رگا کانی به زه یی و میه ره بانیتم لی بکه وه»، ئه گه ریش ده رچووبایه (سه لات و سه لامی له سهر موحه ممه د ده دا)، ئینجا ده یفه رمو و: «ئهی پهروه ردگار

له گوناوه کانم خوش به، دهر گاکانی ریزی خوتم لی بکهوه».

بَابُ مَا جَاءَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ

باسی ئه وهی هاتوو هه گهر یه کیکتان هاته مزگهوت با دوو رکات نویژ بکات

٦٢. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ».

ئەبوقەتادە رضی اللہ عنہ دەلێت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ئەگەر یه کیکتان هاته نیو مزگهوت، با دوو رکات نویژ بکات پیش ئه وهی دابنیشیت».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَصْحَابِنَا: اسْتَحَبُّوا إِذَا دَخَلَ الرَّجُلُ الْمَسْجِدَ أَنْ لَا يَجْلِسَ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ لَهُ عُذْرٌ.

کار کردن له سەر ئه وهی له لای هاوه لانی ئیمه: به په سندیان داناوه ئه گهر هاتو که سیکی هاته نیو مزگهوت دانه نیشیت ههتا دوو رکات نویژ ده کات مه گهر بیانوو یکی هه بیت.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْأَرْضَ كُلَّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْمَقْبَرَةَ وَالْحَمَّامَ

باسی ئه وهی هاتوو هه که هه موو زهوی شوینی نویژه جگه له گوڤستان و گهرماو

٦٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْمَقْبَرَةَ وَالْحَمَّامَ».

ئەبوسەعیدی خودری رضی اللہ عنہ دەلێت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «هه موو زهوی جیگای ئەنجامدانی نویژه، جگه له گوڤستان و گهرماو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ بُيَانِ الْمَسْجِدِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی پاداشتی و گه‌وره‌یی دروستکردنی مزگه‌وت

٦٤. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا، بَنَى اللَّهُ لَهُ مِثْلَهُ فِي الْجَنَّةِ».

عوسمانی کورێ عه‌فان رضي الله عنه ده‌لێت: گویم له‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ بوو، ده‌یفه‌رموو: «هه‌ر که‌سیک مزگه‌وتیک دروست بکات له‌ پێناو خوا، خواى گه‌وره‌ له‌ شیوه‌ی ئه‌وه‌ی بۆ دروست ده‌کاته‌وه‌ له‌ به‌هه‌شتدا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی نوێژکردن له‌ مزگه‌وتی قوباء

٦٥. عَنْ أُسَيْدِ بْنِ ظَهْرٍ الْأَنْصَارِيِّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الصَّلَاةُ فِي مَسْجِدِ قُبَاءٍ كَعُمْرَةٍ».

ئوسه‌یدی کورێ زوهه‌یری ئه‌نصارى رضي الله عنه له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ ده‌گێڕێته‌وه‌ که‌ فه‌رمووێته‌ی: «نوێژکردن له‌ مزگه‌وتی قوباء (له‌ پاداشتدا) وه‌کوو ئه‌نجامدانی عومره‌یه‌ که‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَيِّ الْمَسَاجِدِ أَفْضَلُ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ که‌وا (نوێژ له‌) چ مزگه‌وتیک پاداشتی زیاتره‌

٦٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ

أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ، إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ.

نه بو هوړه پړه ﷺ ده گپړتیه وه: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «نویژیک له و مزگه وتی من چاکتره له هه زار نویژی مزگه وتی کانی دیکه جگه له مزگه وتی حه ږام».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقُعُودِ فِي الْمَسْجِدِ وَانْتِظَارِ الصَّلَاةِ مِنَ الْفَضْلِ

باسی نه وهی هاتووه دهر بارهی گه وره یی
مانه وه له مزگه وت و چاوه پیکردنی نویژ

٦٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَ يَنْتَظِرُهَا، وَلَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ تُصَلِّي عَلَى أَحَدٍ كُمْ مَا دَامَ فِي الْمَسْجِدِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ، مَا لَمْ يُحْدِثْ».

نه بو هوړه پړه ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «به رده وام بهنده له کار و پاداشتی نویژه که یدایه مادام له دواي نویژ له شوینی خوی بیت و چاوه پړی نویژی دواتر بکات، به رده وام تا له مزگه وتدا بیت فریشته کان دوعای بو ده کهن و ده لین: نهی خوایه لئی بیووره، نهی خوایه په حمی پی بکه، تا ده ستونیژی ده شکیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ إِلَى الرَّاحِلَةِ

باسی نه وهی هاتووه دهر بارهی نویژکردن به ره و لای پویشتنی سوار ییبه که

٦٨. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى إِلَى بَعِيرِهِ (أَوْ رَاحِلَتِهِ)، وَكَانَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ مَا تَوَجَّهَتْ بِهِ.

ثین عومر ﷺ ده گپړتیه وه: پیغه مبه ر ﷺ ږوو له وشتره که ی، یان ږوو له

سوارییه‌که‌ی نوێژی ده‌کرد (وه‌ک به‌ربه‌ست به‌کاری ده‌هێنا)، هه‌روه‌ها له‌سه‌ر پش‌تی سوارییه‌که‌ی نوێژی ده‌کرد، جا به‌ره‌و هه‌ر لایه‌کی به‌ردبایه‌. (ئه‌وه ته‌نیا بۆ نوێژه سوننه‌ته‌کان بووه‌).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عِنْدَ النَّعَاسِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی نوێژکردن له‌ کاتی وه‌نه‌وزگرتن (خه‌وه‌هاتن)

٦٩. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنْ أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ يَنْعَسُ، فَلَعَلَّهُ يَذْهَبُ لِيَسْتَغْفِرَ فَيَسْبَبَ نَفْسَهُ».

عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرمویه‌تی: «ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان نوێژی ده‌کرد و خه‌ویشی ده‌هات، با پال بکه‌وێت هه‌تا خه‌وه‌که‌ی ده‌ره‌وێته‌وه، چونکه‌ که‌سیکتان کاتیکی نوێژ ده‌کات و وه‌نه‌وزیش ده‌یگریت، له‌وانه‌یه‌ به‌مه‌زنده‌ی خۆی داوای لیخۆشبوون بکات، به‌لام جوین به‌خۆی بدات (که‌ بێتاگا ده‌بین نازانین چی ده‌لێین!)».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ زَارَ قَوْمًا فَلَا يُصَلِّ بِهِمْ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی که‌سیک سه‌ردانی کۆمه‌لیک ده‌کات، پێشنوێژیان بۆ ناکات

٧٠. عَنْ أَبِي عَطِيَّةٍ، رَجُلٍ مِنْهُمْ قَالَ: كَانَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَأْتِينَا فِي مُصَلَّاتِنَا يَتَحَدَّثُ، فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ يَوْمًا، فَقُلْنَا لَهُ: تَقَدَّمْ، فَقَالَ: لِيَتَقَدَّمَ بَعْضُكُمْ حَتَّى أَحَدِّثْكُمْ لَمْ لَا أَتَقَدَّمْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ زَارَ قَوْمًا فَلَا يُؤْمَهُمْ، وَلِيُؤْمَهُمْ رَجُلٌ مِنْهُمْ».

ئەبوعەتیبە دەلەیت: کەسیک لەوان گوتی: مالیکی کۆری حوهریس ﷺ دەهاته لامان و لە شوێنی نوێژکردنمان قەسە دەکرد، جا پۆژیک کاتی نوێژداهات، ئیمەش پێیان گوت: پێش بکەوه (بۆ پێشنوێژی)، ئەویش گوتی: بایەکیکتان پێش بکەوێت تا بۆتان باس بکەم کە بۆچی پێش ناکەوم، گویم لە پیغمبەری خوا ﷺ بوو، دەیفەرموو: «هەریەکیک سەردانی کۆمەڵیکی کرد بای پێشنوێزیان بۆ نەکات، بەلکوو بای کەسیک لە خۆیان پێشنوێژی بکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِشَارَةِ فِي الصَّلَاةِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ئاماژەکردن لەنیو نوێژدا

٧١. عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرَرْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ إِلَيَّ إِشَارَةً.

سوهەیب ر.ح. دەلەیت: بەلای پیغمبەری خوا ﷺ تێپەڕیم لە کاتی کدا کە نوێژی دەکرد، سلاوم لێ کرد، بە ئاماژە وەلامی دامەووە.

تێبینی:

ئەو مەبەست نوێژی سوننەتە، ئەک نوێژی فەرز.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ النَّسِيحَ لِلرِّجَالِ، وَالتَّصْفِيقَ لِلنِّسَاءِ

باسی ئەوەی هاتوووە گوتنی سبحان الله بۆ پیاوانە، چەپلەلێدان بۆ ئافەرەتانە

٧٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «النَّسِيحُ لِلرِّجَالِ، وَالتَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: «گوتی سبحان الله بۆ پیاوانە، چەپڵەلێدان بۆ ئافەرەتانە (بۆ ئاگادارکردنەوەی ئیلام لە کاتی بوونی ھەلە)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّائُوبِ فِي الصَّلَاةِ

باسی ئەوێ ھاتوو ھەربارە ناپەسندیی باویشک لە نوێژدا

۷۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «التَّائُوبُ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا تَنَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَكْظَمْ مَا اسْتَطَاعَ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەوە: پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: «باویشک ھاتن لە نوێژدا لە شەیتانەوێ، ئەگەر کەسیکتان باویشکی ھات، با بە پێی توانا بیگەرێنیتەو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ مَسْحِ الْحَصَى فِي الصَّلَاةِ

باسی ئەوێ ھاتوو ھەربارە ناپەسندیی دەستھێنان بە شوینەواری وردەبەرد لە نیۆ نوێژدا

۷۴. عَنْ مُعَيْقِبٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم عَنْ مَسْحِ الْحَصَى فِي الصَّلَاةِ؟ فَقَالَ: «إِنْ كُنْتَ لَا بُدَّ فَأَعِلاً فَمَرَّةً وَاحِدَةً».

موعیقیب رضی اللہ عنہ دەلیت: پرسیارم کرد لە پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم سەبارەت بە سپرینەوێ شوینەواری وردەبەردی شوینی سوجدە لە نیۆ نوێژدا؟ فەرمووی: «ئەگەر ھەر پێویست بوو بيسپریەو، با یەک جار بیت».

تێبینی:

مەبەستی ئەم فەرموودەیە بوونی کەمترین جوولەییە لە نوێژدا، نەك بەھۆی زۆری

خوجوولاندن خشووع و ملکه چی و بیر کردنه وه له مانای وشه کان له دهست بدرین.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّشْبِيكِ بَيْنَ الْأَصَابِعِ فِي الصَّلَاةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی ناپه سندی په نجه خسته نیو یه کدی له نویژدا

۷۵. عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَأَحْسَنَ وُضُوئَهُ، ثُمَّ خَرَجَ غَامِداً إِلَى الْمَسْجِدِ فَلَا يُشَبِّكَنَّ بَيْنَ أَصَابِعِهِ، فَإِنَّهُ فِي صَلَاةٍ».

که عبی کوری عوجره رضی اللہ عنہ ده گپ یته وه: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ففرموویه تی: «ئه گهر یه کیکتان جواترین شیوهی دهستوژی شوشت، پاشان چوو ده ر (له مال) به نیازی مزگهوت، با په نجه کانی دهستی نه خاته نیو یه کدی، چونکه (له و کاته دا) ئه و له نیو نویژدایه».

تییینی:

ئه وه ش ههر جه ختکردنه وه یه له وهی کاتیک مروف دهستوژی هه لگرت، وه ک ئه وه وایه له نیو نویژ بیت، بویه جووله ی زور نه کات که شایسته ی نویژ نه بیت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي سَجْدَتِي السَّهْوِ بَعْدَ السَّلَامِ وَالْكَلَامِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی سوجه ده کانی
له بیرچوون پاش سه لامدانه وه و قسه کردن

۷۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا، فَقِيلَ لَهُ: أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ أَمْ نَسِيتَ؟ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.

عه بدوللای کوری مه سعوود رضی اللہ عنہ ده گپ یته وه: جار یکیان پیغه مبهری صلی اللہ علیہ وسلم (به هه له) له نویژی نیوه و پینچ رکاتی کرد، پی گوترا: ئایا رکاته کانی نویژ زیاد کراون یان

له بیرت چوو (پركاتیتك زیاد كرد)؟ (فهرمووی: له بیرم چوو) بۆیه دوو سوجهی
برد له دوای سهلامدانهوه.

بَابُ فِيمَنْ يَشْكُ فِي الزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ

باسیك ده‌رباره‌ی ئه‌و كه سه‌ی گومانى هه‌یه
له‌ زیادى و كه‌مى پركاته‌كانى نوێژه‌كه‌یدا

٧٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْتِي أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ فَيُلْبِسُ عَلَيْهِ، حَتَّى لَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى، فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدَكُمْ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ».

ئه‌بو هوره‌یره رضي الله عنه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌رى خوا ﷺ فهرموویه‌تى: «بێگومان شه‌یتان (به‌ خوتخوته‌کردن) دێته‌ لای یه‌کیکتان کاتیک له‌تیو نوێژه، جا لێی تیکه‌ل ده‌کات، هه‌تا به‌ جوړیک نازانیت چه‌ند پركاتیشی کردوو، جا ئه‌گه‌ر یه‌کیکتان هه‌ستى به‌وه‌ کرد، با دوو سوجه‌ بیات کاتیک له‌ دانیشته‌ندایه‌ (پیش سه‌لامدانه‌وه)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْاجْتِهَادِ فِي الصَّلَاةِ

باسى ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی کۆششکردن له‌ نوێژدا

٧٨. عَنِ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى انْتَفَخَتْ قَدَمَاةُ، فَقِيلَ لَهُ: أَتَتَكَلَّفُ هَذَا وَقَدْ غُفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، قَالَ: «أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا».

موغیره‌ی کورێ شوعه‌ رضي الله عنه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌رى خوا ﷺ ئه‌وه‌نده‌ نوێژی ده‌کرد هه‌تا پێیه‌كانى هه‌لئاوسان، پێی گوترا: بۆ ئاوا فشار له‌ خۆت ده‌که‌یت، له‌ کاتیکدا خوا له‌ هه‌موو كه‌موکورییه‌کی پابردوو و داهاتووت خۆش بووه‌؟ فهرمووی: «ئایا نابیت

منیش به ننده یه کی سوپاسگوزار بم».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الصَّلَاةُ

باسی نه وهی هاتووه یه کهم شت به ننده پرسپاری
لی ده کریت له پوژی دواپی نویره که یه تی

٧٩. عَنْ حُرَيْثِ بْنِ قَبِيصَةَ قَالَ: قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ يَسِّرْ لِي جَلِيسًا صَالِحًا، قَالَ فَجَلَسْتُ إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه فَقُلْتُ: إِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ أَنْ يَرْزُقَنِي جَلِيسًا صَالِحًا، فَحَدَّثَنِي بِحَدِيثٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَنْفَعَنِي بِهِ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، فَإِنْ انْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْءٌ، قَالَ الرَّبُّ ﷻ: انْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ فَيُكَمَّلَ بِهَا مَا انْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ».

حورپه یسی کوری قه بیسه ده لیت: هاتمه شاری مه دینه، گوتم: نهی خوایه دانیشن (هاوه لیگردن) ی که سیکی چاکه کارم بو ئاسان بکه، گوتم: جا چوومه لای نه بو هورپه پره رضي الله عنه و دانیشتم، گوتم: من داوام کردووه له خوا هاوه لیکی چاکه کارم دهست بکه ویت، جا فهرمووده یه کم بو بلئی که له پیغه مبهری خوات رضي الله عنه بیستیت، به لکوو خوا بیکاته مایه ی سوود بوم! نه ویش گوتم: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بو، ده یفه رموو: «بیگومان یه کهم شت به ننده پرسپاری لی ده کریت له پوژی دواپی له کاره کانی نویره که یه تی، نه گهر نویره که ی چاک بو، به پراستی سهر فراز و دهر چووه، نه گهر نویره که شی خراب بو، به پراستی به دبهخت و دپراوه، نه گهر له نویره فهرزه کانی که موکوری هه بو، خوا ﷺ ده فهرمویت: سهیر بکه ن بزائن به ننده کهم نویری سوننه تی هه یه؟ تا به وه که موکوری نویره فهرزه کانی بو ته واو بکریت، پاشان هه موو کاره کانی دیکه ی به ننده بهو شیوه یه له گه لی ده کریت (نویر ده بیته بنچینه بو هه موو کاره کانی دیکه ی)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ مِنَ الْفَضْلِ

باسی ئه وهی هاتوووه که دوو رکاتی پێش نوێژی به یانی چ پێزو پلهیه کی ههیه

۸۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا».

عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لیت: پێغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «دوو رکات (نوێژی سوننه تی) پێش نوێژی به یانی چاکتره له دنیا و ئه وهی له نێویشیدا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِضْطِجَاعِ بَعْدَ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده رباره ی پالکه وتن له دوای دوو رکات (نوێژی سوننه تی) به یانی

۸۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى يَمِينِهِ».

ئهو هورده پره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پێغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «ئه گهر یه کێکتان دوو رکاتی (نوێژی سوننه تی) به یانی کرد، با بۆ خۆی له سه ر لای راستی پال بکه ویت».

بَابُ مَا جَاءَ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةُ

باسی ئه وهی هاتوووه ئه گهر قامهت کرا جگه له نوێژی فه رز نوێژی دیکه ناکریت

۸۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا صَلَاةَ إِلَّا الْمَكْتُوبَةُ».

نه بو هورده يره ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «نه گهر قامه ت کرا بو نو یژ، نه وکاته هیچ نو یژی دیکه دروست نییه نه نجام بدریت جگه له نو یژه فه رزه که».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِعَادَتِهِمَا بَعْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ

باسی نه وهی هاتوو هه رباره ی گ یڕانه وهی
دوو پکاته که له دوای ده رکه وتنی خۆر

۸۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَمْ يُصَلِّ رَكْعَتَيِ الْفَجْرِ فَلْيُصَلِّهُمَا بَعْدَ مَا تَطْلُعُ الشَّمْسُ».

نه بو هورده يره ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «هه ر که سیک دوو پکاتی نو یژی سوننه تی به یانی نه کرد بوو، با له دوای ده رکه وتنی خۆر بی کاته وه».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّهُ يُصَلِّيهِمَا فِي الْبَيْتِ

باسی نه وهی هاتوو هه پیغه مبه ری خوا ﷺ دوو پکات
سوننه تی مه غریبی له ماله وه ده کرد

۸۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ.

ئین عومه ر ﷺ ده لیت: له گه ل پیغه مبه ر ﷺ دوو پکات سوننه تی دوای نو یژی مه غریبان کرد له مالی نه ودا.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی دوو رکات (سوننەتی) دواى عیशा

٨٥. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَقِيقٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَهَا رَكَعَتَيْنِ، وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ ثِنْتَيْنِ، وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكَعَتَيْنِ، وَقَبْلَ الْفَجْرِ ثِنْتَيْنِ.

عەبدوللای کوری شەقیق دەلیت: پرسیارم کرد لە دایکمان عایشە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دەربارەی نوێژە (سوننەتەکانی) پێغەمبەری خوا ﷺ، گوتی: دوو رکات پێش نیوەڕۆ، دوو رکات لەدواى نیوەڕۆ، دوو رکات لەدواى مەغریب، دوو رکات لەدواى عیशा، دوو رکات پێش نوێژی بەیانی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ صَلَاةِ اللَّيْلِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی رێژ و گەورەیی شەونوێژ

٨٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَفْضَلُ الصَّيَامِ بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ شَهْرُ اللَّهِ الْمُحَرَّمُ، وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ».

ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «چاکترین پۆژوو لەدواى مانگی ڕەمەزان (پۆژووی) مانگی موحرەمە، چاکترین نوێژ لەدواى نوێژە فەرەزەکان شەونوێژە».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ بِاللَّيْلِ

باسی نه وهی هاتووه دهربارهی قورئانخویندن به شهو

۸۷. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ: «مَرَرْتُ بِكَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ وَأَنْتَ تَخْفِضُ مِنْ صَوْتِكَ»، فَقَالَ: إِنِّي أَسْمَعُ مَنْ نَاجَيْتُ، قَالَ: «ارْفَعْ قَلِيلًا»، وَقَالَ لِعُمَرَ: «مَرَرْتُ بِكَ وَأَنْتَ تَقْرَأُ وَأَنْتَ تَرْفَعُ صَوْتَكَ»، قَالَ: إِنِّي أَوْقِظُ الْوَسْطَانِ، وَأَطْرُدُ الشَّيْطَانَ، قَالَ: «اخْفِضْ قَلِيلًا».

نه بو قه تاده رضی اللہ عنہ ده گپرتته وه: پیغمه مبر صلی اللہ علیہ وسلم به نه بو به کری فهرموو: «تیپه ر بووم به لاتدا تو قورئانت ده خویند و ده نگت نرم بوو»، نه بو به کر گوتی: نه وهی لیی ده پاریمه وه گوئیستم بووه، فهرمووی: «که میک به رزی بکه وه»، ههروه ها به عومه ری فهرموو: «تیپه ر بووم به لاتدا له کاتیکدا قورئانت ده خویند، ده نگت به رز بوو»، نه ویش گوتی: بو نه وهی که سانی خه وتوو به ناگا بینم، شهیتانه کان دهربکه م، پیی فهرموو: «که میک ده نگت نرم بکه وه».

۸۸. عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: قَامَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم بَايَةً مِنَ الْقُرْآنِ لَيْلَةً.

عائشه رضی اللہ عنہا ده لیت: پیغمه مبر صلی اللہ علیہ وسلم له شهو یکدا به خویندنی ثایه تیک له قورئان شهونویژی کردوو. (واته: هه موو شه وه که له شهونویژدا ته نها یه ک ثایه تی دووباره کردوته وه).

۸۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَيْسٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا كَيْفَ كَانَتْ قِرَاءَةُ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم بِاللَّيْلِ؟ أَكَانَ يُسِرُّ بِالْقِرَاءَةِ أَمْ يَجْهَرُ؟ فَقَالَتْ: كُلُّ ذَلِكَ قَدْ كَانَ يَفْعَلُ، رُبَّمَا أَسَرَّ بِالْقِرَاءَةِ، وَرُبَّمَا جَهَرَ، فَقُلْتُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ فِي الْأَمْرِ سَعَةً.

عه بدوللای کوری نه بو قه یس ده لیت: پرسیارم کرد له عائشه رضی اللہ عنہا که قورئانخویندنی پیغمه بری خوا صلی اللہ علیہ وسلم له شهودا چۆن بووه؟ ثایا خویندنی به نه ینی بووه یان به ده نگ؟

عائیشه گوتی: به هه موو ئه و شیوانه ی ده خویند، جاری وا هه بوو بێدهنگ بووه، جاریش هه بووه به دهنگ بووه، منیش گوتم: سوپاس و ستایش بۆ ئه و خوایه ی که فراوانی خستۆته کاره کانه وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ صَلَاةِ التَّطَوُّعِ فِي الْبَيْتِ

باسی ئه وه ی هاتوو هه ده رباره ی رێژ و پاداشتی نوێژی سوننه ت له ماله وه

۹۰. عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَفْضَلُ صَلَاتِكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ إِلَّا الْمَكْتُوبَةَ».

زهیدی کوری سابیت رضي الله عنه له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گیریته وه که فه رموویه تی: «چاکترین نوێژتان ئه وه یه که وا له ماله وه بیت، جگه له نوێژه فه رزه کان».

أَبْوَابُ الْوِثْرِ

كوٲباسى (نوٲىرى) وىتر

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْوِثْرَ لَيْسَ بِحَتْمٍ

باسى ئه وهى هاتووه كهوا نوٲىرى وىتر فه رز نىيه

٩١. عَنْ عَلِيٍّ ؓ قَالَ: الْوِثْرُ لَيْسَ بِحَتْمٍ كَصَلَاتِكُمُ الْمَكْتُوبَةِ، وَلَكِنْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، وَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ وَثَرٌ يُحِبُّ الْوِثْرَ، فَأَوْثَرُوا يَا أَهْلَ الْقُرْآنِ».

عهلى ؓ ده لىت: نوٲىرى وىتر وهك نوٲىره فه رزه كان فه رز نىيه، به لكوو سوننه تىكى پىغه مبهرى خوايه ؓ، پىغه مبهر فه رمويه تى ؓ: «به راستى خوا تاكه، تاكىشى خوٲ ده وىت، جا نوٲىرى وىتر بكه نى ئه هلى قورئان».

٩٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ قَالَ: أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ أَوْثِرَ قَبْلَ أَنْ أُنَامَ.

ئهبو هوره ربه ؓ ده لىت: پىغه مبهرى خوا ؓ فه رمانى پى كردم كه نوٲىرى وىتر بكه م پىش ئه وهى بخه وم.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوِثْرِ بِسَبْعٍ

باسی ئه وهی هاتوووه ده ربارهی چهوت پکاتی نوویژی ویتەر

۹۳. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُوتِرُ بِثَلَاثِ عَشْرَةٍ، فَلَمَّا كَبِرَ وَضَعُفَتْ أَوْتَرُ بِسَبْعٍ.

ئوم سه له مه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لیت: پیغه مبهەر ﷺ سیزده پکات ویتری ده کرد، کاتیک به ته مه ندا چوو و بیهیز بوو، چهوت پکات ویتری ده کرد.

بَابُ مَا جَاءَ مَا يُقْرَأُ فِي الْوِثْرِ

باسی ئه وهی هاتوووه که وا چ بخویندریت له نوویژی ویتەر

۹۴. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْوِثْرِ: {بِسْمِ اللَّهِ رَبِّكَ الْأَعْلَى}، {وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}، وَ: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، فِي رَكْعَةٍ رَكْعَةٍ.

ئیبین عه عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده لیت: پیغه مبهەر ﷺ له نوویژی ویتردا ئه وانهی ده خویند: {بِسْمِ اللَّهِ رَبِّكَ الْأَعْلَى}، {وَقُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}، {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، له پکات به پکاتدا.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَتَأَمُّ عَنِ الْوِثْرِ، أَوْ يَنْسَاهُ

باسی ئه وهی هاتوووه که سیک به هووی چهوتن نوویژی ویتری له دهست بچیت، یان له یادی بکات

۹۵. عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَنْ نَامَ عَنِ وَثْرِهِ فَلْيُصَلِّ إِذَا أَصْبَحَ».

زهیدی کوپی نه سلهم ﷺ ده گنږيته وه: پيغه مبهري ﷺ فهرموويه تي: «هر كه سيك ويستي و يتر بكات و خه وي ليكه وت، با خوره ه لات نويزه و يتره كه بكات».

* وَقَدْ ذَهَبَ بَعْضُ أَهْلِ الْكُوفَةِ إِلَى هَذَا الْحَدِيثِ، وَقَالُوا: يُؤْتِرُ الرَّجُلُ إِذَا ذَكَرَ، وَإِنْ كَانَ بَعْدَ مَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ، وَبِهِ يَقُولُ سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ.

هه نديك له زانا ياني خه لكی كوفه ده ربارهی نهو فهرمووده یه گوتوویانه: كه سه كه ههر كاتيك به یادی هاته وه با نويزه و يتره كه بكات، نه گهر هاتوو له دواي ده كه وتني خورش بيت، نه مه بوچوونی سوفیانی سه وریشه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الضُّحَى

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی نويزی چيشته نگا و (چيشته نويز)

٩٦. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ: مَا أَخْبَرَنِي أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى، إِلَّا أُمَّ هَانِي، فَإِنَّهَا حَدَّثَتْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ بَيْتَهَا يَوْمَ فَتَحَ مَكَّةَ فَأَغْتَسَلَ، فَسَبَّحَ ثَمَانِ رَكَعَاتٍ، مَا رَأَيْتُهُ صَلَّى صَلَاةً قَطُّ أَخَفَّ مِنْهَا، غَيْرَ أَنَّهُ كَانَ يَتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ.

عه بدورپره حماني كوپي نه بو له يلا ﷺ ده ليت: هيچ كه سيك پني پانه گه ياندووم كه پيغه مبهري ﷺ بينيبت نويزی چيشته نگاوي كرديت جگه له نوم هاني، نهو بوي باس كردين كه پيغه مبهري خوا ﷺ هاتوته نيو ماله كه ي له كاتي رزگار كردي مه ككه و خوي شوستوو، نينجا هه شت ركات نويزی كردوو، ههرگيز نه مبينوه نويز كردي ناوا به سوو كي بوويت، به لام (له گهل نه وهش) نهو مافي ركوع و سوجه كاني به ته واوي ددها.

٩٧. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ وَأَبِي ذَرٍّ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، عَنِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «إِنَّ

أَدَمَ ارْكَعْ لِي أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ مِنْ أَوَّلِ النَّهَارِ أَكْفِكَ آخِرَهُ».

ئەبو دەرداء و ئەبو زەر (ﷺ) لە پێغەمبەری خواوە (ﷺ) دەگێڕنەو: ئەویش لە خواوە (ﷺ)، کە فەرموویەتی: «ئەی ئەوێ نادەم، لە سەرەتای پۆژدا چوار پکات سوننەت ئەنجام بدە، کۆتاییە کەت بۆ لە ئەستۆ دەگرم (واتە: تێکرای پۆژە کە دەتپاریزم)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْإِسْتِخَارَةِ

باسی ئەوێ هاتوو دەربارەى نوویژی ئیستیخارە

٩٨. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ، يَقُولُ: «إِذَا هَمَّ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ لِيَقُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعِيشَتِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي - أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ - فَيَسِّرْهُ لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعِيشَتِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي - أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ - فَاصْرِفْهُ عَنِّي، وَاصْرِفْنِي عَنْهُ، وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ، قَالَ: وَيُسَمَّى حَاجَتَهُ».

جابرێ کورێ عەبدوللا (رضي الله عنه) دەلێت: پێغەمبەری خوا (ﷺ) پارانەوێ ئیستیخارەى فێر دەکردین بۆ هەموو کارەکانمان، هەر وەک چۆن سووپەتیکى لە قورئان فێر دەکردین، دەیفەرموو: «ئەگەر یەکیەک لە ئێوە ویستی کاریک بکات، با دوو پکات نوێژ بکات لە غەیری نوویژی فەرز، پاشان بڵێت: خوا یە بە زانستی خۆت داواى چاکە و خێرت لێ دەکەم، وە داواى هێزت لێ دەکەم بە هیژ و توانای خۆت، لە فەزڵ و چاکە و گەورەیی خۆت داوات لێ دەکەم، بەپراستی تۆ دەتوانیت و من ناتوانم، وە تۆ دەزانیت و من نازانم، وە تۆ زانا و شارەزای بە هەموو نەهێنی و

په نهانه كان، سا خوايه نه گهر نهو كاره - ليره دا ناوی كاره كه دينيت - خير و چاكه يه
بو من بو دين و ژين و کوتايی ته مه نم - يان بليت: بو ئيستا و کوتاييم - بيكه به به شم و
بوم ناسان بكه و بيكه به خير و بهر ه كهت بوم، وه نه گهر ده زانيت - به شيوه ي يه كه م
جار ده ليت - نه گهر (نهو كاره) شهر و خراپه ي تيدايه بو من بو دين و ژين و کوتايی
ته مه نم - يان بليت: بو ئيستا و کوتاييم - ليم دوور بخه وه و مني لي دوور بخه وه، وه
چاكه بكه به شم له ههر شوييتيك بيت، پاشان مني پي رازي بكه جا فهرمووی: (له
كاتي پارانه وه كه) با ناوی كاره كه ي بهييت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

باسی نه وه ی هاتووه ده ربارهی شيوه ی سه لاواتدان له سه ر پيغه مبه ری خوا ﷺ

٩٩. عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ قَدْ
عَلِمْنَا، فَكَيْفَ الصَّلَاةُ عَلَيْكَ؟ قَالَ: «قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ،
كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا
بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ».

كه عبي كور ي عوجره رضى الله عنه ده ليت: گوتمان: نه ی پيغه مبه ری خوا ﷺ نه وه چونه تی
سلاو كردنه له جه نابت زانيمان، تايا چون سه لاوات له سه ر بدين؟ پيغه مبه ری خوا
ﷺ فهرمووی: «بليتن: نه ی خوايه دروود برژينه به سه ر موحه ممهد و خانه واده ی
موحه ممهد، ههر وهك چون دروود پژاندووه به سه ر ئيپراهيم، به پراستی تو
ستایشکراو و خاوه نشکوی، ههروه ها بهر ه كهت برژينه به سه ر موحه ممهد و
خانه واده ی موحه ممهد، ههر وهك چون بهر ه كهت پژاندووه به سه ر ئيپراهيم،
به پراستی تو ستایشکراو و خاوه ن شکوی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ

باسی ئەوهی هاتوووه دهربارهی پێگه و پاداشتی
سه‌لاواتدان له‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ

۱۰۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ صَلَّى عَنِّي صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا».

ئەبو هورەیره رەزیدە لەوێ: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: «هەر که‌سیک
سه‌لاواتیکم له‌سه‌ر بدات، خوا ده‌ سه‌لاواتی له‌سه‌ر ده‌دات».

* وَرَوَى عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَغَيْرِ وَاحِدٍ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا: صَلَاةُ الرَّبِّ
الرَّحْمَةِ، وَصَلَاةُ الْمَلَائِكَةِ الْإِسْتِغْفَارُ.

پێوایه‌تکراوه له‌ سوفیانی سه‌وری و زیاتر له‌ یه‌کیک له‌ زانیان، گوتویه‌نه: سه‌لاتی
په‌روه‌ر‌دگار به‌زه‌یی نوانده، سه‌لاتی فەریشه‌کان داوای لی‌خو‌شبو‌ونه.

۱۰۱. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوفٌ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا
يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ، حَتَّى تُصَلِّيَ عَلَى نَبِيِّكَ ﷺ.

عومه‌ری کوری خه‌تتاب رەزیدە: نزا و پارانه‌وه‌کان له‌ نیوان ئاسمان و زه‌ویدا
ده‌ه‌ستن، هه‌چی لی‌ به‌رز نابێته‌وه‌ هه‌تا سه‌لاوات له‌سه‌ر پێغه‌مبه‌ره‌که‌ت ﷺ ده‌ده‌یت.

أَبْوَابُ الْجُمُعَةِ

کۆباسی ههینی

بَابُ فَضْلِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ

باسی پیڤکه و گه ورهیی پوژی ههینی

٧٤

١٠٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ».

ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەگێڕێتەو: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: «چاکترین پۆژ که خۆری بەسەردا ھەڵبێت پۆژی هەینی، لەو پۆژەدا ئادەم دروست کراوە، لەو پۆژەدا خراوەتە بەهەشت، ھەر لەو پۆژەشدا ئێی دەرکراوە، پۆژی دوايی لە ھیچ پۆژیەک پوو نادات تەنیا لەو پۆژەدا نەبێت (هەینی)».

بَابُ فِي السَّاعَةِ الَّتِي تُرْجَى فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ

باسيک دهربارهی ئەو کاتهی ئومیدی وەرگیرانی
پارانهوهی تێدایه له پۆژی ههینی

۱۰۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ فِيهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُهْبِطَ مِنْهَا، وَفِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يُصَلِّي فَيَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «چاکترین پۆژ که خۆری بەسەردا ھەڵھاتبێت پۆژی ھەینی، لەو پۆژەدا ئادەمی تێدا دروست کراوە، لەو پۆژەدا خراوەتە بەھەشت، ھەر لەو پۆژەش لێی داھەزیو، کاتیکی پیرۆزی تێدایە، ھەر بەندەھەکی موسولمان دوای تێدا بکات، جا شتیکی لە خوا داوا بکات بەدڵنیاییەوه خوا ئەو شتە ی پێ دەدات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

باسی ئەوهی ھاتوو دهربارهی پاداشت و گەورەیی خۆشوشتنی پۆژی ههینی

۱۰۴. عَنْ أُوَيْسِ بْنِ أُوَيْسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَغَسَلَ، وَبَكَرَ وَابْتَكَّرَ، وَدَنَا وَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، كَانَ لَهُ بِكُلِّ خُطْوَةٍ يَخْطُوهَا أَجْرُ سَنَةِ صِيَامِهَا وَقِيَامِهَا».

ئەوسى كورى ئەوس رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ھەر کەسیک لە پۆژی ھەینی بەجوانی و تەواوی خۆی بشوات، زوو بێت بۆ مزگەوت بۆ نوێژی ھەینی، لە وتارخوێن نزیک بێتەوه و گۆیستی بێت و بێدەنگ بێت، ئەو بە ھەر ھەنگاوێک کە دەینێت پاداشتی سالتیک لە بەپۆژووبون و ھەڵسانەوێتە ی شەونوێژی بۆ ھەیه».

۱۰۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ، فَذَنَّا وَاسْتَمَعَ وَأَنْصَتَ، غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ زِيَادَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، وَمَنْ مَسَّ الْحَصَى فَقَدْ لَغَا».

ئەبو ھورەیرە رضي الله عنه دەلیت: پیغمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «ھەر کەسیک دەستوێژیکی جوان بشوات، پاشان بیت بو نوێزی ھەینی و گوی بگری و بیدەنگ بیت، خوا لە گوناھەکانی ئەو ھەینیە خۆش دەبیت تا ھەینیەکی دیکە، زیادە سی پوژیش (واتە: دە پوژ)، ھەر کەسیکیش لە کاتی وتاردا بە وردەبەرد خوی سەرقال بکات و یاری پێ بکات ئەو لەغوی کردوو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْجُمُعَةِ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارە وازھێنان لە ھەینی بەبێ بیانوو

۱۰۶. عَنْ أَبِي الْجَعْدِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ تَهَاوُنًا بِهَا طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ».

ئەبو جەعد رضي الله عنه دەلیت: پیغمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «ھەر کەسیک سی ھەینی واز بەھێنیت بەھوی بیباکی (بەبێ ھۆکاری شەری)، مۆری بیناگایی (یان دووڕوویی) لەسەر دلی دەدریت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُطْبَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارە و تار لەسەر دوانگە

۱۰۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جِدْعٍ، فَلَمَّا اخْتَذَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِنْبَرَ حَنَّ الْجِدْعُ حَتَّى أَتَاهُ فَالْتَزَمَهُ فَسَكَنَ.

ئىبن عومەر (رضي الله عنه) ده گيرتهوه: پيغه مبهري (ﷺ) كاتيك وتارى دها پالى به بنه دارىكى خورما دها، جا كاتيك پيغه مبهري خوا (ﷺ) مينهري (دوانگه) دان، بنه داره كه كهوته گريان و ناله، ههتا پيغه مبهري خوا (ﷺ) چوو له باوهشى گرت، نهوسا كه هيور بويه وه و بيدهنگ بوو.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ إِذَا جَاءَ الرَّجُلُ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ

باسى ئه وهى هاتوو ده ربارهى دوو ركات نويزى

كه سيك كه ديت و ئيماميش وتار دهاد

١٠٨. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رضي الله عنه) قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ (ﷺ) يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَ رَجُلٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ (ﷺ): «أَصَلَّيْتُ؟»، قَالَ: لَا، قَالَ: «فَمَازَكُمْ».

جابري كورى عه بدوللا (رضي الله عنه) ده ليت: له كاتيك كه پيغه مبهري (ﷺ) له رۆزى ههينى وتارى دها، پياويك هات (بو مزگهوت و دانىشت)، پيغه مبهري (ﷺ) پى فرموو: «نويزت كردوو؟»، گوتى: نه خير، فرمووى: «هه لسه دوو ركات نويز بكه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْكَلَامِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ

باسى ئه وهى هاتوو ده ربارهى ناپه سندی

گفتوگو کردن له كاتيك ئيمام وتار دها

١٠٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه): أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ: «مَنْ قَالَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ: أَنْصِتْ، فَقَدْ لَعَا».

ئهو هور په ره (رضي الله عنه) ده گيرتهوه: پيغه مبهري (ﷺ) فرموويه تى: «ههركه سيك له رۆزى ههينى كاتيك كه ئيمام وتار دهاد به هاوه له كهى گوت: بيدهنگ به، ئه وه له غوى كردوو».

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: كَرِهُوا لِلرَّجُلِ أَنْ يَتَكَلَّمَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ، فَقَالُوا: إِنْ تَكَلَّمَ غَيْرُهُ فَلَا يُنْكَرُ عَلَيْهِ إِلَّا بِالْإِشَارَةِ، وَاخْتَلَفُوا فِي رَدِّ السَّلَامِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ: فَرَخَّصَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي رَدِّ السَّلَامِ، وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ، وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ، وَكَرِهَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ التَّابِعِينَ وَغَيْرِهِمْ ذَلِكَ وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

کار کردن له سهر نه وهیه له لای زانایان: به ناپه سندیان داناوه بۆ که سیکی گفتوگو بکات له کاتیک ئیام وتار ده دات، گوتووشیانه: خو نه گهر که سیکی دیکه قسه ی کرد، نه وه لئی نایه ته وه لام ته نیا به نامازه کردن نه بیت، راجیایی له تیوان زانایان ههیه سه بارهت به وه لامدانه وهی سلاو کردن و نزا کردن بۆ که سی پڑمیو: هه ندیک له زانایان پښگه یان داوه به وه لامدانه وهی سلاو و نزا کردن بۆ که سی پڑمیو له کاتیک که ئیام وتار ده دات، نه مه وتهی ته حمده و ئیسحاقه، هه ندیکی دیکه ش له زانایان له شوینکه وتوووان و کهسانی دیکه ش به ناپه سندیان داناوه، نه مه وتهی شافیعییه.

بَابُ: فَيَمَنْ يَنْعَسُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنَّهُ يَتَحَوَّلُ مِنْ مَجْلِسِهِ

باسیک: نه وه که سهی خه وی دیت له پوژی ههینی با شوینی خوی بگوریت

۱۱۰. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَلْيَتَحَوَّلْ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ».

ئیبین عومەر رضی اللہ عنہ له پیغه مبه ره وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گپریته وه که فهرموویه تی: «ههر که سیکی خه وی هات له کاتی نوژی ههینیدا، با شوینی خوی بگوریت (تا خه وه که ی پروات)».

أَبْوَابُ الْعِيدَيْنِ

کۆباسی هەردوو جەژن

بَابُ فِي صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ

باسیك دەربارەى نوێژى هەردوو جەژن پێش وتاردان

۱۱۱. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ يُصَلُّونَ فِي الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ يَخْطُبُونَ.

ئێبن عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دەلێت: پێغه مبه‌رى خوا ﷺ و ئەبو بە‌كر و عومەر (خوا لێیان پازى بێت) له پێش وتاردان نوێژى هەر دوو جەژن‌یان دە‌کرد، پاشان وتاریان دە‌دا.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ صَلَاةَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ، وَيُقَالُ إِنَّ أَوَّلَ مَنْ خَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ مَرْوَانُ بْنُ الْحَكَمِ.

كار‌کردن له‌سه‌ر ئەوه‌یه له‌لای زانیان له‌هاوه‌لانی پێغه مبه‌ر ﷺ جگه له‌وانیش: نوێژى هەردوو جەژن له‌پێش وتاردانه، ده‌ش‌گوت‌رێت: یه‌كه‌م كه‌س كه‌ وتارى داوه‌ پێش نوێژ‌کردن مه‌روانى كو‌رى هه‌كه‌م بووه‌.

بَابُ فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ فِي الْعِيدَيْنِ

باسیڤک دەر بارەهێ دەرچوونی ئافەرەتان (بۆ نوێژ) لە هەردوو جەژن

۱۱۲. عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رض: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُخْرِجُ الْأَبْكَارَ، وَالْعَوَاتِقَ، وَذَوَاتِ الْخُدُورِ، وَالْحَيْضَ فِي الْعِيدَيْنِ، فَأَمَّا الْحَيْضُ فَيَعْتَزِلْنَ الْمَصَلَّى، وَيَشْهَدْنَ دَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ، قَالَتْ إِحْدَاهُنَّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ، قَالَ: «فَلْتَعْرِهَا أُخْتُهَا مِنْ جَلَابِيبِهَا».

ئوم عەتیە رض دەگێڕێتەو: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فەرمانی دا بە هاتنی کچانی تازە پێگە یشتوو، کچانی نێو سوچی مالا، ئافەرەتانی حەیزدار، (بۆ شوینی نوێژ) لە کاتی هەردوو جەژندا، فەرمان درا بەو ئافەرەتانە ی که لە حەیزدان که لە کاتی نوێژکردن خۆیان دوور بخەنەو لە شوینی نوێژکردن، بۆ ئەو ی ئەوانیش ئامادە ی خێر و خوشی و پارانەو ی موسوڵمانان ببن، جا یەکی ی که لە ئافەرەتەکان گوتی: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ ئەدی ئەگەر کەسی ی پۆشاک ی نەبوو (بۆ ئەو ی بێتە دەر)، فەرمو ی: «با خوشکی ی پۆشاک ی خۆ ی بداتی».

بَابُ فِي الْأَكْلِ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ الْخُرُوجِ

باسیڤک دەر بارەهێ خواردن لە پۆژی جەژنی پەمەزان پێش دەرچوون (بۆ نوێژ)

۱۱۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بَرِيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ رض: قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يُخْرِجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ، وَلَا يَطْعَمَ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يُصَلِّيَ.

عەبدوللای کوری بۆرەیدە، لە باوکیەو رض دەگێڕێتەو، گوتو یەتی: پێغه مبه‌ر ﷺ پۆژی جەژنی پەمەزان دەرندە چوو تا خواردنی ی که دەرچوون، بەلام لە جەژنی قوربان تا نوێژی جەژنی دەکرد هیچی نەدە خوارد.

* وَقَدْ اسْتَحَبَّ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ لَا يَخْرُجَ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ شَيْئًا،
وَيُسْتَحَبُّ لَهُ أَنْ يُفْطِرَ عَلَى تَمْرٍ، وَلَا يَطْعَمَ يَوْمَ الْأَضْحَى حَتَّى يَرْجِعَ.

هەندىك لە زانایان بەپەسندیان داناو، كەسێك لە پوژی جەژنى پەمەزان
دەرنەچیت هەتا خواردنێك دەخوات، پەسندكراو بەیانیکردنەوێ بە خورما بیت،
بەلام لە جەژنى قوربان هیچ نەخوات هەتا دەگەرێتەوێ لە نوێژی جەژن.

أَبْوَابُ السَّفَرِ

کوباسی گهشت

بَابُ التَّقْصِيرِ فِي السَّفَرِ

باسی کورتکردنه وهی (نویژ) له گهشتدا

۱۱۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَافَرْتُ مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم وَأَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَعُثْمَانُ فَكَانُوا يُصَلُّونَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ، لَا يُصَلُّونَ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا.

ئیبین عومەر رضی اللہ عنہ ده لیت: گه شتم کردوو له گه ل پیغه مبهەر صلی اللہ علیہ وسلم و ئه بو به کر و عومەر و عوسمان (خوا لیان رازی بیت)، جا دوو رکات دوو رکات نویژی نیوه پۆ و عهسریان ده کرد، نه له پیشیان و نه له دوايان هیچ نویژی دیکه یان (نویژی سوننهت) نه ده کرد.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَمْ تُقْصَرُ الصَّلَاةُ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی کورتکردنه وهی نویژ (له گهشتدا)

۱۱۵. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَصَلَّى

رَكْعَتَيْنِ، قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسٍ: كَمْ أَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَكَّةَ؟ قَالَ: عَشْرًا.

ئەنەسى كۆرى مالىك ﷺ دەئىت: لە گەل پىغەمبەر ﷺ لە مەدینەو دەرجوین بۆ مەككە دوو ركاتى كرد (نوێژهكانى كورت دەكردنەوه)، (پراوى دەئىت): بە ئەنەسم گوت: پىغەمبەرى خوا ﷺ بۆ ماوهى چەند پۆژ مایەووە لە مەككە؟ گوتى: دە پۆژ.

بَابُ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ

باسىك دەربارەى نوێژى خۆرگىران

۱۱۷. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ صَلَّى فِي كُسُوفٍ، فَقَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ، ثُمَّ قَرَأَ ثُمَّ رَكَعَ ثُمَّ قَرَأَ، ثُمَّ رَكَعَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، وَالْأُخْرَى مِثْلَهَا.

ئىبن عەبباس ﷺ دەگىرێتەو: پىغەمبەر ﷺ نوێژى خۆرگىرانى كرد، دەستى كرد بە قورئانخويندن، ئىنجا ركووعى برد، دووبارە قورئانى خویند ئىنجا ركووعى برد، سىبارە قورئانى خویند، ئىنجا ركووعى برد، سىجاران (ئەوێ كرد)، ئىنجا دوو سەجدەى برد، ركاتەكەى دىكەشى بەهەمان شیوە كرد.

* وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الْقِرَاءَةِ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ، فَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ يُسْرَ بِالْقِرَاءَةِ فِيهَا بِالنَّهَارِ، وَرَأَى بَعْضُهُمْ: أَنَّ يَجْهَرُ بِالْقِرَاءَةِ فِيهَا، كَنَحْوِ صَلَاةِ الْعِيدَيْنِ وَالْجُمُعَةِ، وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ، وَأَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ: يَرُونَ الْجَهْرَ فِيهَا قَالَ الشَّافِعِيُّ: لَا يَجْهَرُ فِيهَا.

* وَقَدْ صَحَّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ كِلَتَا الرِّوَايَتَيْنِ: صَحَّ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ، وَصَحَّ عَنْهُ أَنَّهُ صَلَّى سِتَّ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ وَهَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ جَائِزٌ عَلَى قَدْرِ الْكُسُوفِ، إِنْ تَطَاوَلَ الْكُسُوفُ فَصَلَّى سِتَّ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ، فَهُوَ جَائِزٌ، وَإِنْ صَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ وَأَطَالَ

الْقِرَاءَةُ فَهُوَ جَائِزٌ، وَيَرَى أَصْحَابُنَا، أَنْ تُصَلَّى صَلَاةُ الْكُسُوفِ فِي جَمَاعَةٍ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ.

زانایان پراحیا بیان ههیه سه بارهت به چۆنیه تی خویندنی قورئان له نوێژی خۆرگیران، ههندیک له زانایان پریان وایه که قورئانخویندن به نهیتی بیت به کاتی پۆژ، ههندیکی دیکه پریان وایه که قورئانخویندنی به دهنگ بیت وهک ههردوو نوێژی جهژن و نوێژی ههینی، ئەمه بۆچوونی مالیک و ئەحمەد و ئیسحاقه، پریان وایه که قورئانخویندن به دهنگ بیت، شافعی گوتویه تی: دهنگی تیدا بهرز نا کرێته وه.

(سه بارهت به شیوازی نوێژه که) بێگومان به پێگای راست ههردوو پریوایه ته که هاتوو له پیغه مبهری خواوه ﷺ، که نوێژی کردوو به چوار پکوعبردن له چوار سوجهدا، ههروهها نوێژی کردوو به شەش پکوعبردن له چوار سوجهدا، ئەمه له لای زانایان دروسته به پێی ئەندازهی گیرانه که، ئەگەر درێژهی خایه ند و ئەویش نوێژه که ی کرد به شەش پکوع له چوار سوجهدا ئەوه دروسته، ئەگەر نوێژه که شی کرد به چوار پکوعبردن له چوار سوجهدا و قورئانخویندنه که ی درێژ کرده وه، ئەوهش ههردروسته، هاوه لانمان وای بۆچوونه نوێژی خۆرگیران و مانگیان به کۆمه ل بکریت.

۱۱۷. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاسِ، فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ، وَهِيَ دُونَ الْأُولَى، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، وَهُوَ دُونَ الْأُولَى، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَسَجَدَ، ثُمَّ فَعَلَ مِثْلَ ذَلِكَ فِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ.

عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لیت: له سهردهمی پیغه مبهری خوا ﷺ خۆر گیرا، پیغه مبهری خوا ﷺ پێش نوێژی بۆ خه لک کرد، قورئانخویندنی درێژ کرده وه، ئینجا پکوعی برد، پکوعه که ی درێژ کرده وه، پاشان سهری بهرز کرده وه و درێژه ی دا به خویندنه وه و وهستا که متر له وهستانی یه که م، ئینجا پکوعی برده وه، درێژه ی دا به پکوعه که ی که متر له پکوعی یه که م، پاشان سهری بهرز کرده وه و سوجه ی برد، پاشان هه مان کاری دووبار کرده وه له پکاتی دووه می ش.

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ

باسی ئهوهی هاتوو ده باره ی نوێزی ترس

۱۱۸. عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم صَلَّى صَلَاةَ الْخَوْفِ بِأَحَدِي الطَّائِفَتَيْنِ رَكْعَةً، وَالطَّائِفَةُ الْأُخْرَى مُوَاكِفَةُ الْعَدُوِّ، ثُمَّ انْصَرَفُوا، فَقَامُوا فِي مَقَامِ أُولَئِكَ، وَجَاءَ أُولَئِكَ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَةً أُخْرَى، ثُمَّ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ، فَقَامَ هَؤُلَاءِ فَقَضَوْا رَكْعَتَهُمْ، وَقَامَ هَؤُلَاءِ فَقَضَوْا رَكْعَتَهُمْ.

سالم، له باوکیه وه عليه السلام ده گێڕێتهوه: پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم نوێزی ترسی کرد، پکاتیکی کرد به یه کێک له دوو کۆمه له که، کۆمه لیکیش رووبه پرووی دوژمن مانه وه، پاشان (کۆمه لی یه کهم) پۆشتن، به پیز وهستان رووبه پرووی دوژمن له شوینی ئهوانی دیکه، ئینجا کۆمه له که ی دیکه هاتن بو نوێز کردن و (پیغه مبهه صلى الله عليه وسلم) پکاتیکی له گه لدا کردن، پاشان سهلامی دایه وه، جا ئه وه کۆمه له هه ستانه وه پکاتی دووه میان تهواو کرد، دواتر کۆمه لی پیشووتر هاتن و پکاتی دووه میان تهواو کرد.

بَابُ فِي كَرَاهِيَةِ الْبُرَاقِ فِي الْمَسْجِدِ

باسیک ده باره ی ناپه سندیی تف فریدان له نیو مزگهوت

۱۱۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «الْبُرَاقُ فِي الْمَسْجِدِ خَطِيئَةٌ، وَكَفَّارَتُهَا دَفْنُهَا».

ئهنه سی کوری مالیک رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهه ری خوا صلى الله عليه وسلم فه رموویه تی: «تف فریدان له نیو مزگهوت گونا ه و هه له یه، که فاره ته که ی ژیر گلکرنه (یان شۆرین و سرینه وه ی شوینه که یه)».

بَابُ مَا يَقُولُ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ

باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی سوجه ده کانی قورئان

۱۲۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ بِاللَّيْلِ: «سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ».

عائیشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ له کاتی سوجه ده کانی قورئان له شهودا ده یفرموو: «پو خسارم سوجه دی برد بۆ ئه و خوا بهی دروستی کردوو و بیستن و بینینی بۆ کردینه وه، به هوی حالگۆڕین له لایه ن ئه و و به هیز و توانای ئه و».

بَابُ مَا ذَكَرَ فِي الْإِلْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ئاوپردانه وه له نوێژدا

۱۲۱. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْإِلْتِفَاتِ فِي الصَّلَاةِ، قَالَ: «هُوَ اخْتِلَافُ يَخْتَلِسُهُ الشَّيْطَانُ مِنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ».

عائیشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لیت: پرسیارم کرد له پیغه مبهری خوا ﷺ سه باره ت به ئاوپردانه وه له نێو نوێژدا؟ فرموی: «ئهمه دزینیکه شهیتان له نوێژی خاوه نه که ی ده دزیت (واته: له خیر و پاداشتی که م ده کات)».

بَابُ كَرَاهِيَةِ أَنْ يَنْتَظِرَ النَّاسُ الْإِمَامَ وَهُمْ قِيَامٌ عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ

باسی ناپه سنیدی ئه وهی که خه لک به پێوه بوه ستن و چاوه رپیی ئیمام بکه ن، له کاتی چوونه نیو نوێژ

۱۲۲. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا

أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي خَرَجْتُ».

عه بدوللای کوری نه بو قه تاده، له باوکیه وه ﷺ ده گپریته وه، گوتویه تی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «نه گهر قامه تی نوێز کرا، ئیوه هه لمه ستنه وه هه تا من ده بینن وا دیمه دهر (له ماله وه بو مزگهوت)».

* وَقَدْ كَرِهَ قَوْمٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ أَنْ يَنْتَظِرَ النَّاسَ الْإِمَامَ وَهُمْ قِيَامٌ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا كَانَ الْإِمَامُ فِي الْمَسْجِدِ فَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَإِنَّمَا يَقُومُونَ إِذَا قَالَ الْمُؤَذِّنُ: قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، وَهُوَ قَوْلُ ابْنِ الْمُبَارَكِ.

هه نديک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ و کهسانی دیکهش به ناپه سندیان داناوه که خه لکی به پیوه وه ستابن و چاوه پێی نیام بکهن، هه نديکیان گوتویه یانه: نه گهر نیام له مزگهوت بوو و قامهت کرا بو نوێزه که، نه وه خه لکه که هه لده ستنه وه نه و کاته ی بانگدهر ده لیت: (قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ)، نه مه بوچوونی ئیبن موباره که.

بَابُ مَا ذُكِرَ فِي الثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ، وَالصَّلَاةِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَبْلَ الدُّعَاءِ

باسی نه وه ی هاتوه دهر باره ی ستاییشی خوا و سه لاتدان له سه ر پیغه مبه ر ﷺ پيش دوعا کردن

۱۲۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: كُنْتُ أَصَلِّي وَالنَّبِيُّ ﷺ، وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ ﷺ مَعَهُ، فَلَمَّا جَلَسْتُ بَدَأْتُ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللَّهِ، ثُمَّ الصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ دَعَوْتُ لِنَفْسِي، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «سَلْ تُعْطَهُ، سَلْ تُعْطَهُ».

عه بدوللا ﷺ ده لیت: جار یکیان نوێزم ده کرد، پیغه مبه ر ﷺ نه بو به کر و عومه ری ﷺ له گه لدا بوو، جا کاتیک دانیشتم ده ستم کرد به مه دحی خوا، پاشان گوتی

سه لاوات له سهر پیغه مبهري ﷺ، ئینجا پارامه وه بو خوم، جا پیغه مبهري ﷺ فه رموی: «داوا بکه یت ده دریت، داوا بکه یت ده دریت».

بَابُ مَا ذُكِرَ مِنَ التَّسْمِيَةِ عِنْدَ دُخُولِ الْخَلَاءِ

باسی ئه وهی هاتوو له گوئنی (بسم الله) له کاتی چوونه سهرئاو

۱۲۴. عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «سَتَرُ مَا بَيْنَ أَعْيُنِ الْجِنِّ وَعَوْرَاتِ بَنِي آدَمَ: إِذَا دَخَلَ أَحَدُهُمُ الْخَلَاءَ، أَنْ يَقُولَ: بِسْمِ اللَّهِ».

عه لی کوری ئه بو تالیب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپیته وه: پیغه مبهري خوا ﷺ فه رموی ته: «په رده ی داپوشینی نتوان چاوه کانی جنۆکه و عه وره تی ئاده مزاد ئه وه یه: کاتیک یه کتیکان ویستی بجیته سهرئاو بلیت: بسم الله (به ناوی خوا)».

بَابُ مَا ذُكِرَ مِنْ سِيَمَاءِ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ آثَارِ السُّجُودِ وَالطُّهُورِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی روخساری ئه و ئوممه ته له پوژی دوا یی به هو ی شوینه واری سو جده و ده ستنو یژ وه

۱۲۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أُمِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرٌّ مِنَ السُّجُودِ، مُحَجَّلُونَ مِنَ الْوُضُوءِ».

عه بدوللای کوری بوسر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه مبهري وه ﷺ ده گپیته وه که فه رموی ته: «ئوممه ته که له پوژی دوا یی بانگهنشتی گو په بانی مه حشر ده کرین به نیو چاوان و ده ست و قاچی سپیه وه به هو ی شوینه واری ده ستنو یژ شووشنه وه».

بَابُ مَا ذَكَرَ فِي نَضْحِ بَوْلِ الْغُلَامِ الرَّضِيعِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ی دهرباره‌ی پڕژاندنی ئاو به‌سه‌ر میزی مندالی شیره‌خۆر

۱۲۶. عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ فِي بَوْلِ الْغُلَامِ الرَّضِيعِ: «يُنْضَحُ بَوْلُ الْغُلَامِ، وَيُغَسَّلُ بَوْلُ الْجَارِيَةِ».

عه‌لی کور‌ی ئه‌بو تالیب عليه السلام ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ دهرباره‌ی میزی مندالی شیره‌خۆره‌ی فهرموویه‌تی: «(به‌رگ و پۆشاک) ئاو‌پڕژێن ده‌کریت به‌هۆی میزی کور‌ی بچووک، ده‌شۆردریت به‌هۆی میزی کێژۆله‌ی بچووک».

بَابُ مَا ذَكَرَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ

باسی ئه‌وه‌ی باس کراوه‌ی دهرباره‌ی پێگه‌ و گه‌وره‌یی نوێژ

۱۲۷. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضي الله عنه يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَقَالَ: «اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ، وَصَلُّوا خَمْسَكُمْ، وَصُومُوا شَهْرَكُمْ، وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ، وَأَطِيعُوا إِذَا أَمَرَكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ».

ئه‌بو ئومامه رضي الله عنه ده‌لێت: گویم له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بوو، له‌ حه‌ج‌ی مالتاوا‌یی وتاری ده‌دا فهرمووی: «بارێز بکه‌ن له‌ په‌روه‌ردگارتان، پێنج نوێژه‌که‌تان بکه‌ن، مانگی په‌مه‌زان به‌پۆژوو بن، زه‌کاتی ماله‌کانتان بدن، ملکه‌چی فهرمان‌په‌واکانتان بن، ئه‌وساکه‌ ده‌چنه‌ به‌هه‌شتی په‌روه‌ردگارتان».

أَبْوَابُ الزَّكَاةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی زهکات له پيڤه مبهري خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي زَكَاةِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ

باسی ئهوهی هاتوو ده‌رباره‌ی زه‌کاتی زیرو

١٢٨. عَنْ عَلِيٍّ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَدْ عَفَوْتُ عَنْ صَدَقَةِ الْحَيْلِ وَالرَّقِيقِ، فَهَاتُوا صَدَقَةَ الرَّقَّةِ: مِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ دِرْهَمًا دِرْهَمًا، وَلَيْسَ فِي تِسْعِينَ وَمِائَةِ شَيْءٍ، فَإِذَا بَلَغَتْ مِائَتَيْنِ فَفِيهَا خَمْسَةُ دَرَاهِمٍ».

عەلى ﷺ دەلێت: پێغه مبهرى خوا ﷺ فرمويه تى: «(له زه كاتى) ئەسپ و كۆيله چاوپۆشيم كردوو، بۆيه له هەر چل دهرهمى زيو دهرهميك زه كات بدەن، (بزائن) ئەگەر سەد و نهوهد (دهرهميش) بێت، زه كاتى تیدا نيبه، جا هەر كاتيك گه يشته دوو سەد (دهرهم)، ئهوه پێنج دهرهمى زه كاته».

بَابُ مَا جَاءَ فِي زَكَاةِ الْبَقَرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی زه کاتی مانگا

١٢٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «فِي ثَلَاثِينَ مِنَ الْبَقَرِ تَبِيعٌ أَوْ تَبِيعَةٌ، وَفِي

کُلُّ أَرْبَعِينَ مُسِنَّةً».

عه بدوللا ﷺ له پیغه مبهروه و ﷺ ده گیریته وه که فهر موویه تی: «له ههر سی مانگایه ک گۆلکیکی یه کسآله ی تیر بیت یان می، له ههر چل مانگایه ک گۆلکیکی دووسآله ی تیر بیت یان می (زه کاتی تیدایه)».

۱۳۰. عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَخْذَ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ بَقْرَةً تَبِيعًا أَوْ تَبِيعَةً، وَمِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ مُسِنَّةً، وَمِنْ كُلِّ حَالِمٍ دِينَارًا، أَوْ عِدْلَهُ مَعَاوِرَ.

موعازی کوپی جه بهل ﷺ ده لیت: پیغه مبهره ﷺ منی نارد بو یه مهن، فهرمانی پی کردم که زه کات وهر بگرم له ههر سی مانگایه ک گۆلکیکی یه کسآله ی تیر بیت یان می، له ههر چل مانگایه ک گۆلکیکی دووسآله ی تیر بیت یان می، له ههر که سیکی (خاوهن کتبه ناسانییه کان) که بالغ بوو بیت دیناریکی زیڕ وهر ده گیریت، یان بهئه ندازه ی ئه و (دیناره) بهرگ و پۆشاک موعافی وهر ده گیریت (جوړه پۆشاکیکی خه لکی یه مهنه).

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ اخْتِارِ الْمَالِ فِي الصَّدَقَةِ

باسی ئه وهی هاتووه دهر باره ی ناپه سندی له وهر گرتنی چاکترین مال له زه کات

۱۳۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ لَهُ: «إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَأَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةَ أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيُنِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ، فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ، وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمُظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ».

ئىبن عەبباس رضي الله عنه دەگىرئىتەو: پىغەمبەرى خوا ﷺ موغازى نارد بۇ يەمەن و پىي فەرموو: «تۆ دەجىتە لاي كۆمەلىك خاوەن كىتىن، جا بانگەيشتيان بكة بۇ شايتەيدان بەوہى ھىچ پەرستراوئىكى بەھەق نىيە جگە لە خوا، من پىغەمبەرى خوام ئەگەر ئەوان ملكەچ بوون بۇ ئەو، ئىنجا پىيان رابگەيەنە كە خوا لە شەو و پوژيكدان پىنج نوئىزى لەسەرى پىويست كردوون، ئەگەر ئەوان ملكەچ بوون بۇ ئەو، ئىنجا پىيان رابگەيەنە كە خوا مال بەخىنىيىكى لەسەر فەرز كردوون، لە دەولەمەندەكانيان وەردەگىرئىت و دەدرئىتەو بە ھەزارەكانيان، ئەگەر ئەوان ملكەچ بوون بۇ ئەو، ئاگادار بە نەكەيت چاكترين جوورى مال و سامانيان لى وەربگريت، خۆت بيارئزە لە دوعا و پارانەوہى كەسى ستملىكراو، چونكە لە نيوان ئەو (ستەملىكراو) و خوا ھىچ پەردەيەك نىيە (دوعايان وەرگىراو).»

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَدَقَةِ الزَّرْعِ وَالتَّمْرِ وَالْحَبُوبِ

باسى ئەوہى ھاتووہ دەربارەى زەكاتى كشتوكال و خورما و دانەوئلە

۱۳۲. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذُؤْدِ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ».

ئەبو سەعیدى خودرى رضي الله عنه دەگىرئىتەو: پىغەمبەرى خوا ﷺ فەرموویەتى: «ئەگەر لە پىنج وشتەر كەمتر بوو زەكاتى تىدا نىيە (ئەگەر پىنج بوو زەكاتە كەى يەك مەرە)، ئەگەر كەسىك لە پىنج ئوقىە كەمتر زىوى ھەبوو زەكاتى تىدا نىيە (پىنج ئوقىە دەكاتە چل دەرھەم، چل جارەن پىنج دەكاتە دوو سەد دەرھەم، ئەگەر كەسىك دوو سەد مسقال زىوى ھەبىت، پىويستە زەكاتى بدات)، ئەگەر كەسىك لە دانەوئلەدا پىنج ويسق كەمترى ھەبوو زەكاتى تىدا نىيە.»

بَابُ مَا جَاءَ لَيْسَ فِي الْخَيْلِ وَالرَّقِيقِ صَدَقَةٌ

باسی ئه وهی هاتوو هه کۆیله زه کاتیان تیدا نییه

۱۳۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ، وَلَا فِي عَبْدِهِ صَدَقَةٌ».

ئهو هو رهیره رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «له سه ر موسولمان پیویست نییه زه کاتی کۆیله و ئه سپه که ی بدات».

* وَالْعَمَلُ عَلَيْهِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّهُ لَيْسَ فِي الْخَيْلِ السَّائِمَةِ صَدَقَةٌ، وَلَا فِي الرَّقِيقِ إِذَا كَانُوا لِلْخِدْمَةِ صَدَقَةٌ، إِلَّا أَنْ يَكُونُوا لِلتَّجَارَةِ، فَإِذَا كَانُوا لِلتَّجَارَةِ فَبِئْسَ أَثْمَانُهُمْ الزَّكَاةُ إِذَا حَالَ عَلَيْهَا الْحَوْلُ.

کارکردن له سه ر ئه وهیه له لای زانایان: که ئه سپی له وه پرگا زه کاتی لی ده رنا کریت، کۆیله ئه گهر بۆ خزمه تکردن بیت زه کاتی لی ده رنا کریت، ته نیا ئه گهر بۆ بازرگانی بیت، جا ئه گهر بۆ بازرگانی بوو ئه وه له نرخه که ی زه کاتی لی ده رده کریت ئه گهر سالی به سه ردا سوورایه وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَامِلِ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ

باسی ئه وهی هاتوو هه رباره ی سه رپاستیی کۆکه ره وهی زه کات

۱۳۴. عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «الْعَامِلُ عَلَى الصَّدَقَةِ بِالْحَقِّ كَالْغَازِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ».

رافعی کو ری خه دیج رضی اللہ عنہ ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو ده یفه رموو: «کۆکه ره وه و سه ره رشتیاری زه کات به راست و دروستی وه ک موجهیدیک وایه

له پیناوی خوا بجه نگیث، هه تا ده گهریته وه نیو ماله که ی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْعُودِ فِي الصَّدَقَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ناپه سندی گه راندنه وهی مالی به خشر او

۱۳۵. عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ حَمَلَ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، ثُمَّ رَأَاهَا تُبَاغُ فَأَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ».

عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گهریته وه: ئه و ئه سپنکی به که سیک به خشیوه بو ئه وهی له پینا و خوا جیهاد بکات، پاشان بینویه تی که ئه سپه که ده فرو شریته وه، و یستویه تی بیکریته وه، جا پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: «له به خشینه که ت پاشگه ز مه به وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَدَقَةِ الْفِطْرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی سه رفیتره

۱۳۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ مِنْ رَمَضَانَ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ، ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

عه بدوللای کو پی عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گهریته وه: پیغه مبه ری خوا ﷺ به خشین سهر فیتره ی له ره مه زاندا پیو یست کردوو ه، که ره به یه ک بیت له خورما، یان ره به یه ک بیت له جو، له سه ر هه موو موسولمانان پیوسته، نیر بیت یان می، نازاد بیت یان کو یله.

* وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي هَذَا، فَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا كَانَ لِلرَّجُلِ عَبْدٌ غَيْرُ مُسْلِمٍ لَمْ يُؤَدَّ عَنْهُمْ صَدَقَةُ الْفِطْرِ، وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ، وَالشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدُ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: يُؤَدِّي عَنْهُمْ وَإِنْ كَانُوا غَيْرَ مُسْلِمِينَ، وَهُوَ قَوْلُ الثَّوْرِيِّ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَإِسْحَاقَ.

زانایان پاریان جیاوازه دهرباره‌ی ئه‌و پرسه، هه‌ندیکیان گوتویانه: ئه‌گه‌ر هاتو که سێک کۆیله‌ی ناموسولمانی هه‌بوو، ئه‌وه زه‌کاتی سهرفیتره‌ی بۆ نادات، ئه‌مه‌ بۆچوونی مالیک و شافیعی و ئه‌حمه‌ده، هه‌ندیکی دیکه‌یان گوتویانه: سهرفیتره‌ بۆ کۆیله‌ی ناموسولمانیش ده‌دریت، ئه‌مه‌ بۆچوونی سوفیانی سه‌وری و ئه‌بن موباره‌ک و ئه‌سحاقه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْدِيمِهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ههرباره‌ی پێشخستنی سهرفیتره‌ پێش نوێژی جه‌ژن

۱۳۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم كَانَ يَأْمُرُ بِإِخْرَاجِ الزَّكَاةِ قَبْلَ الْغَدُوِّ لِلصَّلَاةِ يَوْمَ الْفِطْرِ.

ئه‌بن عومه‌ر رضی اللہ عنہ ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه‌رمانی ده‌کرد پێش ده‌رچوونی خه‌لکی بۆ نوێژی جه‌ژن سهرفیتره‌ بدریت.

وَهُوَ الَّذِي يَسْتَحِبُّهُ أَهْلُ الْعِلْمِ: أَنْ يُخْرِجَ الرَّجُلُ صَدَقَةَ الْفِطْرِ قَبْلَ الْغَدُوِّ إِلَى الصَّلَاةِ.

ئه‌مه‌یه‌ که زانایان به‌ په‌سندیان داناوه: که که سێک سهرفیتره‌ بدات پێش ئه‌وه‌ی ده‌ربجیت بۆ نوێژ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْمَسْأَلَةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ههرباره‌ی پێگێرکردن له‌ سوالکردن

۱۳۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُ: «لَأَنْ يَغْدُوَ أَحَدُكُمْ فَيَخْطُبَ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَتَصَدَّقَ مِنْهُ فَيَسْتَعْنِيَ بِهِ عَنِ النَّاسِ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ

رَجُلًا، أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ ذَلِكَ، فَإِنَّ الْيَدَ الْعُلْيَا أَفْضَلُ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: گویم لە پیغمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو، دەیفەرموو: «ئەگەر یەکیکتان بەیانی زوو دەربجیت بۆ دارکردن و کۆکردنەوەی دار بە پستی، جا لێی (لە داھاتەکەی) ببەخشیت و بەھۆیەووە بینباز بیت لە خەلکی، زۆر چاکترە لە سوالکردن لە خەلکی، جا ھەیە پێی دەبەخشیت یان پێی نابەخشیت، بەپراستی دەستی بەرز (بەخشەر) چاکترە لە دەستی نزم (وەرگر)، بەخشینت بەوانە دەست پێ بکە کە لیتەووە نزیکن و خەرجییان لە ئەستۆتە».

أَبْوَابُ الصَّوْمِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی رۆژوو له پیغه مبه‌ری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ شَهْرِ رَمَضَانَ

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌رباره‌ی پێگه‌ و گه‌وره‌یی مانگی رهمه‌زان

١٣٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَقَامَهُ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

ئەبو هوریره رضی اللہ عنہ دە‌ئیت: پیغه مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: «هەر که‌سێک رهمه‌زان به‌رۆژوو بیت و شه‌وه‌کانیشی شه‌و نوێژ بکات، بر‌وای پێی هه‌بیت و چاوه‌پێی پاداشت بیت، له‌ گونا‌هه‌کانی رابر‌دووی ده‌بور‌دریت، هەر که‌سێکیش شه‌وی قه‌در شه‌و نوێژ بکات و بر‌وای پێی هه‌بیت و چاوه‌پێی پاداشت بیت، له‌ گونا‌هه‌کانی رابر‌دووی ده‌بور‌دریت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الصَّوْمَ لِرِوَاةِ الْهَلَالِ وَالْإِفْطَارَ لَهُ

باسی ئەوهی هاتووێ که پۆژووگرتن به بێینی مانگه،
کردنه جهژنیش به بێینی مانگی یه کشهوهی شه واله

۱۴۰. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَصُومُوا قَبْلَ رَمَضَانَ، صُومُوا لِرِوَايَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرِوَايَتِهِ، فَإِنْ حَالَتْ دُونَهُ غَيَاةٌ، فَأَكْمِلُوا ثَلَاثِينَ يَوْمًا».

ئێبن عەباس رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: «پێش مانگی پهمه‌زان به‌پۆژوو مه‌بن، به‌لام به‌پۆژوو بن به‌هۆی بێینی مانگ له‌ یه‌ که‌م شه‌وی پهمه‌زان، بیه‌که‌نه‌ جه‌ژن به‌هۆی بێینی مانگ له‌ یه‌ که‌م شه‌وی شه‌وال، ته‌گه‌ر مانگتان نه‌بێنی به‌هۆی هه‌ر هۆکارێک (وه‌ک ئاسمان غیم بێت)، ئەوه‌ سی پۆژ ته‌واو بکه‌ن (ئینجا بیه‌که‌ن به‌ جه‌ژن)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْجِيلِ الْإِفْطَارِ

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌رباره‌ی په‌له‌کردن له‌ به‌ربانگکردن

۱۴۱. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ».

سه‌ه‌لی کوری سه‌عد رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: «به‌رده‌وام خه‌لک له‌ خه‌یر و چا که‌دان هه‌تا زوو به‌ربانگ بکه‌نه‌وه».

* وَهُوَ الَّذِي اخْتَارَهُ أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: اسْتَحَبُّوا تَعْجِيلَ الْفِطْرِ وَبِهِ يَقُولُ الشَّافِعِيُّ، وَأَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ.

ئەوه‌ ئەو بۆچوونه‌یه‌ که‌ زانیان له‌ نێو هاوه‌لانی پێغه مبه‌ر ﷺ و جگه‌ له‌ وانیش

هه لیان بزار دووه: کهوا په سنده په له بکریټ له بهربانگ کردن (نه گهر کاتی هاتبوو)،
 نه مهش بوجوونی (پیشه وایان) شافعی و نه حمه د و نیسحاقه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي بَيَانِ الْفَجْرِ

باسی نه وهی هاتووه دهرباره ی دهرکه وتنی به یانی

۱۴۲. عَنْ أَبِي طَلْحٍ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «كُلُوا وَاشْرَبُوا، وَلَا يَهِيدَنَّكُمْ السَّاطِعُ الْمُضْعِدُ، وَكُلُوا وَاشْرَبُوا، حَتَّى يَعْترِضَ لَكُمْ الْأَحْمَرُ».

نه بو ته لقی کوړی علی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپړته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «بخون و بخونه وه، باړووناکي (به یانی ناراست) به په له تان نه خات، بخون و بخونه وه تاړووناکي سوورتان بؤ دهرده که ویت».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ: لَا يَحْرُمُ عَلَى الصَّائِمِ الْأَكْلُ وَالشُّرْبُ حَتَّى يَكُونَ الْفَجْرُ الْأَحْمَرُ الْمُعْتَرِضُ، وَبِهِ يَقُولُ عَامَّةُ أَهْلِ الْعِلْمِ.

کار کردن له سهر نه وه په له لای زانایان که: خواردن و خواردنه وه له سهر پوژووه وان قه ده غه ناکریټ تا به یانی سوور به یانی دهرده که ویت، نه مهش زوړینه ی زانایان وایان گوتووه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّشْدِيدِ فِي الْغَيْبَةِ لِلصَّائِمِ

باسی نه وهی هاتووه دهرباره ی هه پره شه کردن له غه ییه تکر دنی پوژووه وان

۱۴۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِ وَالْعَمَلَ بِهِ، فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ بِأَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ».

نه بو هوړه پره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپړته وه: پیغه مبهري ﷺ فرموویه تی: «هر که سیک واز له

وتهی درۆ و کارپیکردنی نههینیت، خوا هیچ پێوستی بهوه نییه که واز بهینیت له خواردن و خواردنهوه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ السَّحُورِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهبارهی گهورهی پارشێوکردن

١٤٤. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَهً».

ئهنهس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دهگیریتهوه: پێغه مبهه ﷺ فرموویهتی: «پارشێو بکهن، چونکه بهراستی له پارشێوکردن بهره کهت ههیه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّخْصَةِ فِي الصَّوْمِ فِي السَّفَرِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهبارهی مۆله تدان بۆ پۆژوونه گرتن له گهشتدا

١٤٥. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا نُسَافِرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ، فَمَا يَعْيبُ عَلَى الصَّائِمِ صَوْمُهُ، وَلَا عَلَى الْمُفْطِرِ إِفْطَارُهُ.

ئهبو سه عیدی خودری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: له گه ل پێغه مبهه ری خوا ﷺ له مانگی په مه زان گه شتان ده کرد، ئه وهی به پۆژوو بوو په خنه ی لئ نه ده گیرا به هۆی پۆژوو ه که ی، ئه وهی به پۆژووش نه بوو په خنه ی لئ نه ده گیرا به هۆی پۆژوونه گرتنی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّوْمِ عَنِ الْمَيِّتِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده باره ی پۆژوو گرتن له جیاتی مردوو

١٤٦. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: إِنَّ أُخْتِي مَاتَتْ

وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، قَالَ: «أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ عَلَى أُخْتِكَ دَيْنٌ أَكُنْتَ تَقْضِيْنَهُ»، قَالَتْ: نَعَمْ، قَالَ: «فَحَقُّ اللَّهِ أَحَقُّ».

ئيبن عه عباس ؑ ده لیت: ئافره تیک هاته خزمهت پیغه مبه ر ؑ، گوتی: خوشکم مردوو و به پوژوو بوونی دوو مانگ به دوای یه کدا قهرزازه، فهرمووی: «ئایا نه گهر خوشکه کهت قهرزیکى له ئه ستو بیت، ئایا بوی ده ده یته وه؟»، گوتی: به لئى، فهرمووی: «مافی خوا شیاوتره به دانه وهی».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ اسْتَقَاءَ عَمْدًا

باسى ئه وهی هاتوو ده رباره ی پوژووگر به ئه نهقه ست خوی پرشینیته وه

١٤٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَنْ ذَرَعَهُ الْقِيءُ، فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ عَمْدًا فَلْيَقْضِ».

ئهبو هوره پره ؑ ده گيریته وه: پیغه مبه ر ؑ فهرموویه تی: «ههر که سیک به یی وستی پرشایه وه، گپرا نه وهی له سهر نییه، هر که سیک به ئه نهقه ست خوی پرشینیته وه، پیوسته پوژوو که ی بگریته وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّائِمِ يَأْكُلُ أَوْ يَشْرِبُ نَاسِيًا

باسى ئه وهی هاتوو ده رباره ی پوژووگر به له بیرچوونه وه
شت بخوات یان بخواته وه

١٤٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَكَلَ أَوْ شَرِبَ نَاسِيًا وَهُوَ صَائِمٌ فَلَا يُفْطِرُ، فَإِنَّمَا هُوَ رِزْقُ رَزَقَهُ اللَّهُ».

ئهبو هوره پره ؑ ده لیت: پیغه مبه رى خوا ؑ فهرموویه تی: «ههر که سیک بخوات،

یان بخواتهوه بههۆی له بیر چوونهوه له کاتی کدا به پۆژووه، با پۆژووه که ی بهردهوام بکات و نهیشکینیت، چونکه ئهوه رۆزیه که خوا پیتی داوه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقُبْلَةِ لِلصَّائِمِ

باسی ئهوهی هاتوو ده ربارهی ماچکردن بۆ پۆژووه وان

۱۴۹. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقْبَلُ فِي شَهْرِ الصَّوْمِ.

عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده گیریتهوه: پیغه مبهري صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له مانگی په مهزان ماچی ده کرد.

* وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَغَيْرِهِمْ فِي الْقُبْلَةِ لِلصَّائِمِ: فَرَخَّصَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْقُبْلَةِ لِلشَّيْخِ، وَلَمْ يُرَخَّصُوا لِلشَّابِّ مَخَافَةَ أَنْ لَا يَسْلَمَ لَهُ صَوْمُهُ، وَالْمُبَاشَرَةُ عَنْهُمْ أَشَدُّ، وَقَدْ قَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: الْقُبْلَةُ تُنْقِصُ الْأَجْرَ وَلَا تُفْطِرُ الصَّائِمَ، وَرَأَوْا أَنَّ لِلصَّائِمِ إِذَا مَلَكَ نَفْسَهُ أَنْ يَقْبَلَ، وَإِذَا لَمْ يَأْمَنْ عَلَى نَفْسِهِ تَرَكَ الْقُبْلَةَ لِيَسْلَمَ لَهُ صَوْمُهُ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَالشَّافِعِيِّ.

زانایان له هاوه لانی پیغه مبهري خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و غهیری نهوانیش راجیان سه بارهت به ماچکردن بۆ پۆژووه وان، ههندیك له هاوه لان مۆله تیان داوه بۆ كهسانی به ته مهن، به لام مۆله تیان نه داوه بۆ گهنج و لاوان له ترسی زیانگه یاندن به پۆژووه که ی، له باوه شگرتن له لایه ن توند تره، ههندیك له زانایان گوتوویه نه: ماچکردن له پاداشت که م ده که ته وه و پۆژوو به تال ناکاته وه، بۆچوونیان وایه پۆژووه وان ماچی بۆ ههیه نه گهر خۆی پێ بگيریت، نه گهر له یخۆی دلنیا نه بوو با ماچ نه کات، تا پۆژووه که ی پارێزراو بیت، ته مه بۆچوونی سوفیانی سه وری و شافعییه.

بَابُ مَا جَاءَ لَا صِيَامَ لِمَنْ لَمْ يَعْزِمْ مِنَ اللَّيْلِ

باسی ئه وهی هاتوو به پۆژووی به تاله ههر که سییک

نیه تی به پۆژووبوونی نه بییت له شه ودا

۱۵۰. عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ لَمْ يُجْمِعِ الصَّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ، فَلَا صِيَامَ لَهُ».

حه فسه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گپریته وه که فهرموویه تی: «ههر که سییک نیاز و نیه تی به پۆژووبوونی نه هیئیت له پیش به یانی، ئه وه پۆژووی قبول نییه».

* وَإِنَّمَا مَعْنَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَا صِيَامَ لِمَنْ لَمْ يُجْمِعِ الصَّيَامَ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ فِي رَمَضَانَ، أَوْ فِي قَضَاءِ رَمَضَانَ، أَوْ فِي صِيَامٍ تَذَرٍ، إِذَا لَمْ يَنْوِهِ مَنْ اللَّيْلِ، لَمْ يُجْزِهِ، وَأَمَّا صِيَامُ التَّطَوُّعِ، فَمُبَاحٌ لَهُ أَنْ يَنْوِيَهُ بَعْدَ مَا أَصْبَحَ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ.

له لای هه ندیک له زانیان ئه م فهرمووده یه مانای ئه وه یه: پۆژووی بۆ نییه ئه و که سه ی نیه تی به پۆژووبوونی نه بییت له کاتی شه و پیش ده رکه وتنی به یانی، له په مه زان یان بۆ گپرانه وه ی پۆژووی په مه زان، یان پۆژووگرتنی پۆژووی نه زر، ئه گهر هاتو نیه تی دانه مه زان دییت له کاتی شه و، بۆ ئه م پۆژووانه ریگه ی پێ نه دراوه (نیه ته ییان له دوا ی به یانی)، به لام پۆژووی سونه ت ریگه دراوه به پۆژ نیه تی بۆ بیئیت، ئه مه بۆچوونی (پیشه وایان) شافعی و ئه حمه د و ئیسحاقه.

بَابُ صِيَامِ الْمُتَطَوِّعِ بِغَيْرِ تَبْيِيتٍ

باسی ئەوەی هاتووە دەربارەى بە پۆژوو بوونی
سوننەت بە بێ نیه تەیینان لە شەودا

۱۵۱. عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمًا، فَقَالَ: «هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟»، قَالَتْ: قُلْتُ: لَا، قَالَ: «فَإِنِّي صَائِمٌ».

عائیشە دایکی پڕواداران رضی اللہ عنہا دەلێت: پۆژیکیان پێغه مبهری خوا ﷺ هاته لام،
فەرمووی: «نایا هیچ شتیکتان لە لایە (خواردن)»، گۆتم: نەخێر، فەرمووی: «دەى
من بە پۆژووم».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ صَوْمِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَحْدَهُ

باسی ئەوەی هاتووە دەربارەى ناپه سندیی بە پۆژوو بوونی پۆژی هەینی بە تەنها

۱۵۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَصُومُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا أَنْ يَصُومَ قَبْلَهُ أَوْ يَصُومَ بَعْدَهُ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغه مبهری خوا ﷺ فەرموویەتی: «با کەسیکتان بە پۆژوو
نەبێت لە پۆژی هەینیدا، مەگەر پۆژیک لە پێشیدا، یان لە پاشیدا لە گەڵیدا بە پۆژوو
بێت».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: يَكْرَهُونَ لِلرَّجُلِ أَنْ يَخْتَصَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِصِيَامٍ،
لَا يَصُومُ قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ، وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ، وَإِسْحَاقُ.

کارکردن لەسەر ئەوەیە لە لای زانایان کە: بە ناپه سندیان داناوه کەسیک پۆژی
هەینی تاییەت بکات بە پۆژوو گرتن، لە کاتیکتدا پۆژیک لە پێشیدا یان لەدوایدا

له گه لی به پۆزوو نه بیئت، ئەمه بۆچوونی (پیشه وایان) ئەحمەد و ئیسحاقە.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ صَوْمِ يَوْمِ السَّبْتِ

باسی ئەوێ هاتوووە دەربارە ی ناپەسندی بە پۆزوو بوونی پۆژی شەممە

۱۵۳. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسَيْرٍ رضي الله عنه، عَنْ أُخْتِهِ رضي الله عنها: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ إِلَّا فِيمَا افْتَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلَّا لِحَاءَ عِنَبَةٍ أَوْ عُودَ شَجَرَةٍ فَلْيَمْضُغْهُ».

عەبدوللای کۆری بوسر رضي الله عنه، لە خوشکیه وه رضي الله عنها ده گێڕێته وه: پێغه مبه ری خوا ﷺ فەرموویه تی: «پۆژی شەممە (بە تەنها) بە پۆزوو مە بن تەنیا لەو پۆزوو ه نه بیئت که له سەرتان فەپزه، ئەگەر هیچ شتێک لە خۆراکیشتان دەست نه که وت که بیخۆن، تەنیا پەلکی تری، یان لقه داریکیش بیت با هەر بیجویت (بە پۆزوو نه بیئت)».

* وَمَعْنَى كَرَاهِيَةِ فِي هَذَا: أَنَّ يَخْصُ الرَّجُلُ يَوْمَ السَّبْتِ بِصِيَامٍ، لِأَنَّ الْيَهُودَ تُعْظَمُ يَوْمَ السَّبْتِ.

مەبەستی ناپەسندی لەو هەدا ئەو هیه: که که سه که شەممە تاییەت بکات بە پۆزوو گرتن، لەبەر ئەو ه یەهودییه کان پۆژی شەممە بە گەوره و پیرۆز دادەنن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَوْمِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ

باسی ئەوێ هاتوووە دەربارە ی پۆزووی دوو شەممە و پێنج شەممە

۱۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، فَأَحِبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەو: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمویەتی: «رۆژی دووشەمە و پێنجشەمە کارەکان دەخێنە روو (لەلای خوا)، بۆیە پێمخۆشە لە کاتی خستە پووێ کارە کەم بەرۆژوو بم».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَثِّ عَلَى صَوْمِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارەى سووربوون لەسەر بەرۆژوو بوونی رۆژی عاشوراء

۱۰۵. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «صِيَامُ يَوْمِ عَاشُورَاءَ، إِنِّي أَحْسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ».

ئەبو قەتادە رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەو: پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم فرمویەتی: «بەرۆژوو بوونی رۆژی عاشوراء، من وای دادەنێم بێتە کە فارەتی سالی رابردوو لەلای خوا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَمَلِ فِي أَيَّامِ الْعَشْرِ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارەى کاری چاکە لە دە رۆژە کەدا

۱۰۶. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «مَا مِنْ أَيَّامِ الْعَمَلِ الصَّالِحِ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الْأَيَّامِ الْعَشْرِ»، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «وَلَا الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ».

ئێبن عەبباس رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمویەتی: «هیچ رۆژانێک نییە کردەوێ چاک تێاندا خۆشەوێستەر بێت لای خوا لەم دە رۆژانەدا»، (واتە: دە رۆژی سەرەتای مانگی زیلحیجە)، گوتیان: ئەو پێغەمبەری خوا، تەنانەت جیھادکردنیش لە پێناو خوا؟ فرموی: «نەخێر تەنانەت جیھادکردنیش لە پێناو

خوا، مه گهر پیاویک به خوی و به ماله که ی دەرچووہ بو جیہادکردن، نہ خوی دہ گہریتہوہ نہ مالی دہ گہریتہوہ».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِيَامِ سِتَّةِ أَيَّامٍ مِنْ شَوَّالٍ

باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پۆژووگرتنی شەش پۆژ لە مانگی شەوالدا

۱۵۷. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ اتَّبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ فَذَلِكَ صِيَامُ الدَّهْرِ».

ئەبو ئەییوب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پیغەمبەر ﷺ فرمویەتی: «ھەر کەسێک مانگی پەرمەزان بەپۆژوو بییت، ئینجا لەدوای ئەودا شەش پۆژ لە شەوال بەپۆژوو بییت، وەک ئەوہ وایە کە ھەموو سالە کە بەپۆژوو بووبییت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَوْمِ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ

باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پۆژووگرتنی سێ پۆژ لە ھەموو مانگیک

۱۵۸. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا أَبَا ذَرٍّ، إِذَا صُمْتَ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَصُمْ ثَلَاثَ عَشْرَةٍ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ».

ئەبو زەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پیغەمبەر ﷺ خوا ﷺ فرموی: «ئەی ئەبو زەر ئەگەر سێ پۆژ لە ھەموو مانگیک بەپۆژوو بوویت، با پۆژوو کانت لە سێزدە و چواردە و پازدە مانگ بییت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّوْمِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی پێژ و پاداشتی بە پۆژوو بوون

۱۵۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ رَبَّكُمْ يَقُولُ: كُلُّ حَسَنَةٍ بِعَشْرِ أََمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ، وَالصَّوْمُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ، وَالصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ».

ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «بەرەردگارتان دەفرمویت: ھەر چاکەیک بەقەد دەی ھاوینەیی خۆیتە تا دەگاتە ھەوت سەد جار، پۆژوو بۆ منە و ھەر منیش پاداشتەکی دەدەمەو، پۆژوو پارێزە لە ناگر».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْوِصَالِ لِلصَّائِمِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ناپەسندی

بە یەكەستەنەوێ پۆژوو بۆ پۆژوو وەوان

۱۶۰. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تُوَاصِلُوا»، قَالُوا: فَإِنَّكَ تُوَاصِلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «إِنِّي لَسْتُ كَأَحَدِكُمْ، إِنَّ رَبِّي يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي».

ئەنەس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «پۆژوو مەبەستەو بە یەكەو، گوتیان: ئەو پێغەمبەری خوا ﷺ خۆ تۆ پۆژوو بە یەكەو دەبەستەو، فرموی: حالی من وەکوو ئێوە نییە، چونکە من خواردن و خواردنەوێم پێ دەدرێت».

تێبینی:

مەبەست لە پۆژوو بە یەكەو بەستەو ئەوەیە کە بە پۆژوو بیت، شەویش هیچ نەخۆیت و دووبارە بە یانی بە پۆژوو بیتەو.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِجَابَةِ الصَّائِمِ الدَّعْوَةَ

باسی ئه‌وهی هاتوو ده‌رباره‌ی وه‌لامدانه‌وه‌ی
رۆژوووه‌وان بۆ بانگه‌یشتی خواردن

١٦١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى طَعَامٍ فَلْيُجِبْ، فَإِنْ كَانَ صَائِمًا، فَلْيُصَلِّ»، يَعْنِي: الدُّعَاءَ.

ئەبو ھورەیرە رضي الله عنه لە پێغەمبەرەو ﷺ دە گێڕێتەو: «ئەگەر کەسێک لە ئێوە بانگه‌یشتی خواردن کرا با وه‌لامی خاوه‌نه‌کی بداته‌وه (به‌چوونی)، ئەگەر به‌رۆژووش بوو با دوایان بۆ بکات». (پاوی ده‌لیت: فلیصل) واته‌: دوعاکردن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِعْتِكَافِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی مانه‌وه‌ له‌ مزگه‌وت

١٦٢. عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى قَبِضَهُ اللَّهُ.

عائشه رضي الله عنها ده‌گێڕێتەو: پێغەمبەر ﷺ له‌ ده‌ شه‌وی کۆتایی پهمه‌زان ئیعتیکافی ده‌کرد، هه‌تا خوا گیانی پاکی وەرگرته‌وه‌.

بَابُ مَا جَاءَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی شه‌وی قه‌در

١٦٣. عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُجَاوِرُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ

رَمَضَانَ، وَيَقُولُ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ».

عائشه (رضی اللہ عنہا) ده لیت: پیغه مبهری خوا (رضی اللہ عنہ) له ده شهوه کانی کۆتایی په مه زان له مزگه وت ده مایه وه، ده یفه رموو: «به دواى شهوى قه در بگه پین له ده شهوى کۆتایی په مه زان».

* قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَأَقْوَى الرِّوَايَاتِ عِنْدِي فِيهَا لَيْلَةُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ.

* وَقَدْ رُوِيَ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رضی اللہ عنہ) أَنَّهُ: كَانَ يَخْلِفُ أَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، وَيَقُولُ: أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) بِعَلَامَتِهَا فَعَدَدْنَا وَحَفِظْنَا، وَرُوِيَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ أَنَّهُ قَالَ: لَيْلَةُ الْقَدْرِ تَنْتَقِلُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ.

(پیشه وا) شافعی گوتویه تی: به هیزترین ریوایه ت له لام ئه وه یه که شهوى بیست و یه که.

ریوایه ت کراوه له ئوبه ی کور ی که عب (رضی اللہ عنہ): سویندی ده خوارد شهوى قه در له شهوى بیست و حه وته، ده یگوت: پیغه مبهری خوا (رضی اللہ عنہ) نیشانه کانی ئه وه شهوى پیمان راگه یاندووه، شهوه کانمان ژماردووه و له بهرمان کردووه. ههروه ها ریوایه ت کراوه له ئه بو قیلا به که گوتویه تی: شهو قه در ده گوازیته وه (جیگۆرکینی پی ده کریت) له ده شهوى کۆتاییدا.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّوْمِ فِي الشَّتَاءِ

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی پۆژوو گرتن له زستاندا

١٦٤. عَنْ عَامِرِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضی اللہ عنہ) عَنِ النَّبِيِّ (ﷺ) قَالَ: «الْغَنِيمَةُ الْبَارِدَةُ الصَّوْمِ فِي الشَّتَاءِ».

عامیری کور ی مه سعود (رضی اللہ عنہ) له پیغه مبهروه وه (رضی اللہ عنہ) ده گپ ریته وه که فه رموو یه تی: «ده سته که وتی ئاسان و بی ماندوو بوون پۆژوو گرتنه له زستاندا».

بَابُ الْمُعْتَكِفِ يَخْرُجُ لِحَاجَتِهِ أَمْ لَا

باسی نهوه که ثایا موعته کیف بو کاری پیویست له مزگهوت دهرده چیت یان نا

۱۶۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اعْتَكَفَ أَذْنَى إِلَيَّ رَأْسَهُ فَأَرْجُلُهُ، وَكَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ.

عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده لیت: کاتیک که پیغمبهری خوا ﷺ له ئیعتیکافدا بوو، سهری خوی بو نریک ده کردمه وه و منیش پرچیم بو داده هینا، پیغمبهری خوا ﷺ نه ده هاته وه تیو ماله وه ته نیا بو کاری پیویستی مروف نه بیت.

تییینی:

مالی پیغمبهری ﷺ در اوسنی مزگهوت بووه، له کاتی ئیعتیکاف ههر له تیو مزگهوت وه ته نه وه ته نها سهری موباره کی بردوته نه ویدیوی مالی خوی.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ إِذَا اعْتَكَفَ الرَّجُلُ أَنْ لَا يَخْرُجَ مِنْ اعْتِكَافِهِ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ، وَاجْتَمَعُوا عَلَى هَذَا، أَنَّهُ يَخْرُجُ لِقَضَاءِ حَاجَتِهِ لِلْغَائِطِ وَالْبَوْلِ، ثُمَّ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي عِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَشُهُودِ الْجُمُعَةِ، وَالْجَنَازَةِ لِلْمُعْتَكِفِ، فَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: أَنْ يَعُودَ الْمَرِيضُ، وَيَشَيَّعَ الْجَنَازَةَ، وَيَشْهَدَ الْجُمُعَةَ، إِذَا اشْتَرَطَ ذَلِكَ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَيْسَ لَهُ أَنْ يَفْعَلَ شَيْئًا مِنْ هَذَا.

کارکردن له سهر نه وه یه له لای زانایان نه گهر که سیک ئیعتیکافی کرد، نه وه له ئیعتیکافه که ی دهر نه چیت ته نیا بو کاری پیویستی مروف نه بیت، زانایان له سهر نه وه کوکن که دهرده چیت بو جیه جیکرنی پیویستییه کانی له بیسای و میز کردن. ئینجا زانایان راجیا بوون بو که سیک له ئیعتکافدا بیت سه بارهت به سهردانکردنی نه خوش و ناماده بوونی نوژی هینی و پویشن به دوای جه نازدها، هه ندیک له زانایان له

هاوه لانی پیغه مبه‌ری خوا ﷺ و غه‌یری ته‌وانیش رایان وا بووه که: بۆی هه‌یه سه‌ردانی نه‌خۆش بکات، پروات به‌دوای جه‌نازه‌دا، ئاماده‌ی نوێژی هه‌ینی بییت ته‌گه‌ر ته‌مانه‌ی به‌مه‌رج گرتییت، ته‌مه‌ بۆچوونی سو‌فیانی سه‌وری، ئیبن موباره‌ که هه‌ندیکیش له‌ زانایان گوتویانه: بۆی نییه‌ هیچ یه‌کیک له‌م کارانه‌ بکات.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ مَنْ فَطَرَ صَائِمًا

باسی ته‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پاداشتی ته‌و که سه‌ی
پۆژوو گرلای ته‌و پۆژوو ده‌شکینیت

١٦٦. عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ فَطَرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا».

زه‌یدی کو‌ری خالیدی جو‌هه‌نی ﷺ ده‌لیت: پیغه مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «هه‌ر که‌سیک خواردنی پۆژوو هه‌وانیک بدات، پاداشتی بۆ ده‌بییت وه‌کوو پاداشتی ته‌و، به‌بی ته‌وه‌ی هه‌یج شتییک له‌ پاداشتی پۆژوو هه‌وانه‌ که‌م بیته‌وه».

أَبْوَابُ الْحَجِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی حەج لە پێغەمبەری خواوە ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي ثَوَابِ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى پاداشتی حەج و عومرە

۱۱۶

۱۶۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَابِعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ، فَإِنَّهُمَا يَنْفِيَانِ الْفَقْرَ وَالذُّنُوبَ كَمَا يَنْفِي الْكَبِيرُ حَبَثَ الْحَدِيدِ، وَالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةِ، وَلَيْسَ لِلْحَجَّةِ الْمَبْرُورَةِ ثَوَابٌ إِلَّا الْجَنَّةُ».

عەبدوللای کوری مەسعوود ر.ح. دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «حەج و عومرە بەدوای یەکەوێک بکەن، چونکە ئەوانە هەژاری و گوناھەکان لادەبەن، هەر وەک کوورەى ئاگر پیسی لە ئاسن و زیر و زیو لادەبات، حەجی وەرگیراو هیچ پاداشتیکی نییە جگە لە بەهەشت».

۱۶۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ حَجَّ فَلَمْ يَزِفْهُ، وَلَمْ يَفْسُقْ، عُفِّرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

ئەبو ھورەیرە ر.ح. دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «هەر کەسێک حەج

بکات، قسه‌ی نابه‌جی نه‌کات و جوین نه‌دات، لادان و خراپه نه‌کات، له‌ گوناوه‌کانی
پیشووی ده‌بووردیت».

بَابُ مَا جَاءَ كُمْ حَجَّ النَّبِيِّ ﷺ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ که‌وا پیغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند چه‌جی کردوووه

۱۶۹. عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: قُلْتُ لِأَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه: كَمْ حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ؟ قَالَ: حَجَّةٌ
وَاحِدَةً، وَاعْتَمَرَ أَرْبَعَ عُمَرٍ: عُمَرَةً فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمَرَةً الْحَدِيثِيَّةِ، وَعُمَرَةً مَعَ
حَجَّتِهِ، وَعُمَرَةً الْجِعْرَانَةِ، إِذْ قَسَمَ غَنِيمَةً حُنَيْنٍ.

قه‌تاده ده‌لێت: به‌ ئه‌نه‌سی کوپی مالیکم رضي الله عنه گوت: پیغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند چه‌جی
کردوووه؟ فه‌رمووی: یه‌ک جار چه‌جی کردوووه، چوار جار عومره‌ی کردوووه،
عومره‌یه‌ک له‌ زولقه‌عه‌ده، عومره‌یه‌ک له‌ حوده‌بییه، عومره‌یه‌ک له‌ گه‌ل چه‌جه‌که‌ی،
عومره‌یه‌ک له‌ جیعرانه، کاتیکی ده‌ستکه‌وتی جه‌نگی حونه‌ینی دابه‌ش کرد».

بَابُ مَا جَاءَ كُمْ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ که‌وا پیغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند عومره‌ی کردوووه

۱۷۰. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اعْتَمَرَ أَرْبَعَ عُمَرٍ: عُمَرَةً الْحَدِيثِيَّةِ، وَعُمَرَةً
الثَّانِيَةَ مِنْ قَابِلٍ، وَعُمَرَةً الْقَضَاءِ فِي ذِي الْقَعْدَةِ، وَعُمَرَةً الثَّالِثَةَ مِنَ الْجِعْرَانَةِ،
وَالرَّابِعَةَ الَّتِي مَعَ حَجَّتِهِ.

ئێبن عه‌باس رضي الله عنه ده‌گێڕێته‌وه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ چوار عومره‌ی کردوووه: عومره‌یه‌ک له‌
حوده‌بییه، عومره‌ی دووهم له‌ سالی دواتر، عومره‌ی قه‌زا کردنه‌وه له‌ مانگی زولقه‌عه‌ده،
عومره‌ی سێیه‌م له‌ جیعرانه، هه‌روه‌ها چواره‌م ئه‌وه‌ی له‌ گه‌ل چه‌جه‌که‌یدا کردوووه‌تی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی کۆکردنه وهی چه ج و عومره به یه که وه

۱۷۱. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «لَبَّيْكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ».

ئه نه س ر ر ده ئیت: گویم له پیغه مبه ر ر بوو، ده یفه رموو: «به نیاز ی عومره و چه جه وه بیت ئی حرام به ستم».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ التَّلْبِيَةِ وَالنَّحْرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی پاداشتی گوته وهی (لیبک) و قوربانیکردن

۱۷۲. عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ: أَيُّ الْحَجِّ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الْعَجُّ وَالنَّحُّ».

ئه بو به کری صدیق ر ده گپیته وه: پیغه مبه ر ر پرسیاری لی کرا چ جو ره چه جیک باشته؟ فه رموی: «چه جیک ده نگ به رزبوونه وه (به گوته وهی دروشمه کانی) و قوربانی له گه ل بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَفْعِ الصَّوْتِ بِالتَّلْبِيَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ده نگبه رزکردنه وه له گوته وهی (لیبک)

۱۷۳. عَنْ خَلَادِ بْنِ السَّائِبِ بْنِ خَلَادٍ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَتَانِي جَبْرِيلُ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَمُرَ أَصْحَابِي أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالْإِهْلَالِ وَالتَّلْبِيَةِ».

خه لادی کوپی سایی کوپی خه لادی، له باوکیه وه ر ده گپیته وه، گوته وهی:

پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: «جیبریل هات بو لام، فەرمانی یی کردم که فەرمان بکه‌م به‌هاوه‌لانی که ده‌نگیان به‌رز بکه‌نه‌وه له کاتی ئیحرامبه‌ستن و له کاتی گوێتی ته‌لییه (لیک)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَوَاقِيتِ الْإِحْرَامِ لِأَهْلِ الْأَفَاقِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی شوێنه‌کانی ئیحرامبه‌ستن
بو‌خه‌لکی ناوچه‌ جیاوازه‌کان

۱۷۴. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَجُلًا قَالَ: مِنْ أَيْنَ نُهَلُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «يُهَلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ، وَأَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ، وَأَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ»، قَالَ: «وَأَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلْمَلَمَ».

ئێبن عومه‌ر ر.ع. ده‌گێڕێته‌وه: پیاویک گوێی: له چ شوێنیک ئیحرام به‌ستین ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا؟ ئه‌ویش فەرمووی: «خه‌لکی مه‌دینه له زولحو له یفه ئیحرام به‌ستن، خه‌لکی شام له جوحفه ئیحرام به‌ستن، خه‌لکی نه‌جد له قه‌رنه ئیحرام به‌ستن، فەرمووی: خه‌لکی یه‌مه‌ن له یه‌له‌مله‌م ئیحرام به‌ستن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِلَامِ الْحَجَرِ، وَالرُّكْنِ الْيَمَانِيِّ دُونَ مَا سِوَاهُمَا

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ده‌ستدان له به‌رده‌ره‌شه‌که
و پوکنی یه‌مانی جیا له پوکنه‌کانی دیکه

۱۷۵. عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: كُنْتُ مَعَ ابْنِ عَبَّاسٍ، وَمُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يَمُرُّ بِرُكْنٍ إِلَّا اسْتَلَمَهُ، فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَكُنْ يَسْتَلِمُ إِلَّا الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ، وَالرُّكْنَ الْيَمَانِيَّ، فَقَالَ مُعَاوِيَةُ: لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الْبَيْتِ مَهْجُورًا.

ئه‌بو توفه‌یل ده‌لێت: له‌گه‌ل ئێبن عه‌بباس بووم، موعاویه‌ش ر.ع. به‌هه‌ر پوکنیکی

چوار لای که عبه تیپه پر بووبایه دهستی لی دهدا، جائین عه بیاس پی گوت: پیغه مبه ر عَلَيْهِ السَّلَام ده ستلیدانی ته نیا له بهرده پره شه که و پروکنی یه مانى بووه، مو عاویه گوتی: هیچ شتیک له پروکنه کانی که عبه ی پیروز وازیان لی نه هیتر اوه (پشتگوئ نه خراون).

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ لَا يَسْتَلِمَ إِلَّا الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ، وَالرُّكْنَ الْيَمَانِي.

کار کردن له سهر نه وهیه لای زورینه ی زانایان که: ده ست له هیچ پروکنیکی که عبه نه دریت، جگه له بهرده پره شه که و پروکنی یه مانى.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْبِيلِ الْحَجَرِ

باسی نه وهی هاتووه ده رباره ی ماچکردنی بهرده پره شه که

۱۷۶. عَنْ عَائِشِ بْنِ رَبِيعَةَ قَالَ: رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقْبَلُ الْحَجَرَ، وَيَقُولُ: إِنِّي أَقْبَلْتُكَ وَأَعْلَمْتُ أَنَّكَ حَجَرٌ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْبَلُكَ لَمْ أَقْبَلُكَ.

عابسی کوری ره بیعه ده لیت: عومهری کوری خه تتابم رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بینی که بهرده پره شه که ی (که عبه ی پیروزی) ماچ ده کرد، ده یگوت: به راستی ماچت ده که م، ده سزانم تو بهردیکی و بهس، خو نه گهر من پیغه مبه ری خوام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه بینیبایه ماچی ده کردیت، ماچم نه ده کردیت.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّهُ يَبْدَأُ بِالصَّافَا قَبْلَ الْمَرْوَةِ

باسی نه وهی هاتووه (هاتن و چوون) له صه فاهه
ده ست پی ده کردیت پیس مه پروه

۱۷۷. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ طَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا، فَقَرَأَ: {وَاتَّخِذُوا

مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى { البقرة: ۱۲۵، فَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ، ثُمَّ أَتَى الْحَجَرَ فَاسْتَلَمَهُ،
ثُمَّ قَالَ: «نَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ»، فَبَدَأَ بِالصَّفَا، وَقَرَأَ: {إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ
شَعَائِرِ اللَّهِ} البقرة: ۱۵۸.

جابر رضی اللہ عنہ ده گيريتته وه: کاتیک پیغمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم هاته مه ککه، جهوت جارت ه وافی
که عبهی کرد، نه و نایه تهی خوینده وه: {وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى}،
واته: جئ و مه قامه کهی نیبراهیم بکه نه نویژگی خوتان، جا دوو پکات نویژی
کرد له پشت شوینی مه قام، ئینجا هاته لای گوشه ی که عبه و دهستی پیروزی لی
دا، ئینجا فهرمووی: «له وه وه دهست بی ده کهین کهوا خوی گه وه لییه وه دهستی
بی کرد وه»، جا له لای چای سه فا دهستی بی کرد، نه نایه تهی خوینده وه: {إِنَّ
الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ}، واته: به راستی هاتن و چوونی نیوان سه فا و
مه پوه له دروشمه کانی ثایینی خوان.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ يُبْدَأُ بِالصَّفَا قَبْلَ الْمَرْوَةِ، فَإِنْ بَدَأَ بِالْمَرْوَةِ
قَبْلَ الصَّفَا لَمْ يُجْزِهِ، وَبَدَأَ بِالصَّفَا.

کار کردن له سهر نه وهیه له لای زانایان: که له سهره تادا له سه فا وه دهست بی ده کریت
پیش مه پوه، نه گهر هاتو به مه پوه دهست بی بکریت پیش سه فا، نه وه دروست نییه،
دهست ده کریتته وه به سه فا.

بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

باسی نه وهی هاتو وه ده رباره ی پاکردن له نیوان سه فا و مه پوه

۱۷۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: إِنَّمَا سَعَى رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ
لِإِثْرِي الْمَشْرِكِينَ قُوَّتَهُ.

ئین عه عباس رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم دهستی کرد به پوشتنیکی گور جو گول

له ته وافر دندا به ده وری که عبه و له نیوان سه فا و مهروه دا، تا کوو هیز و توانایان پیشانی ها و به شدن ره کان بدهن.

* وَهُوَ الَّذِي يَسْتَحِبُّهُ أَهْلُ الْعِلْمِ أَنْ يَسْعَى بَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ، فَإِنْ لَمْ يَسْعَ وَمَسَى بَيْنَ الصَّفا وَالْمَرْوَةِ رَأْوُهُ جَائِزًا.

تهوهی زانایان به به سندیان داناوه تهوهیه که: هاتوچوی نیوان سه فا و مهروه به سوو که پرا کردن بیت، نه گهر تهنها به رویشتنیش بیت له نیوان سه فا و مهروه تهوه دروسته.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الطَّوَّافِ رَاكِبًا

باسی تهوهی هاتووو ده ربارهی ته وافر کردن به سواری (ولاخه وه)

۱۷۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه قَالَ: طَافَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله عَلَى رَاحِلَتِهِ فَإِذَا انْتَهَى إِلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ.

نبین عه عباس رضی الله عنه ده لیت: پیغمبر صلی الله علیه و آله له سه ر پستی سوارییه که ی به ده وری که عبه ی پیروزدا ده سوو پرایه وه، کاتیک ده گیشته لای گوشه ی که عبه، نامازه ی بو ده کرد.

بَابُ مَا جَاءَ مَا يُقْرَأُ فِي رَكْعَتَيِ الطَّوَّافِ

باسی تهوهی هاتووو ده ربارهی تهوهی ده خویندریت له دوو رکاتی دوا ی ته وافر

۱۸۰. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَرَأَ فِي رَكْعَتَيِ الطَّوَّافِ بِسُورَتِي الْإِخْلَاصِ: {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}، {وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}.

جابیری کوپی عه بدوللا رضی الله عنه ده گپریته وه: پیغمبر صلی الله علیه و آله خوا صلی الله علیه و آله له دوو رکاتی نوژی سونه تی دوا ی ته وافر، هه ردوو سوو رته ی {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ} و {وَقُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ی خویندوه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ، وَالرُّكْنِ، وَالْمَقَامِ

باسی ئهوهی هاتوووه له پێژو پیرۆزیی بهردهپهشه که و پوکن و مه قام

۱۸۱. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «نَزَلَ الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ مِنَ الْجَنَّةِ، وَهُوَ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ فَسَوَّدَتْهُ خَطَايَا بَنِي آدَمَ».

ئین عه عباس رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: بهرده په شه که ی که عبه له به هه شته وه دابه زیوه، تهو کاته سپیتر بووه له شیر، به لام هه له و گونا هه کانی ناده میزاد په شی کردوووه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِفَاضَةِ مِنْ عَرَفَاتٍ

باسی ئهوهی هاتوووه ده رباره ی ده رچوون له عه ر ه ف ات

۱۸۲. عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَوْضَعَ فِي وَادِي مُحَسَّرٍ - وَزَادَ فِيهِ بِشْرٌ - وَأَفَاضَ مِنْ جَمْعٍ وَعَلَيْهِ السَّكِينَةُ وَأَمَرَهُمْ بِالسَّكِينَةِ، - وَزَادَ فِيهِ أَبُو نُعَيْمٍ - وَأَمَرَهُمْ أَنْ يَزْمُوا بِمِثْلِ حَصَى الْخَذْفِ، وَقَالَ لَعَلِّي: «لَا أَرَاكُمْ بَعْدَ عَامِي هَذَا».

جابر رضی اللہ عنہ ده گیریتته وه: پیغه مبهر ﷺ په له ی ده کرد له ده رچوون له دۆلی موحه سسیر - بیهر ئه وه ی تیدا زیاد کردوووه: کاتیک که ده رچوو له موزده لیه به هیمنی ده رچوو (تا ته زیه تی که س نه دریت)، فه رمانی شی کرد به هاوه لانی که وا به هیمنی ده رچن، - ته بو نوعیم ئه وه ی تیدا زیاد کردوووه: فه رمانی کرد که به ردها ویشتیان به شیوه ی قه باره ی تهو به ردهانه بیت که په نهجه کانی له به رانه به ده گیریت، به عه لی ﷺ فه رموو: «له وانه یه له دوا ی ته م ساله وه نه تانبینه وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَمِي الْجِمَارِ رَاكِبًا وَمَاشِيًا

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی به ردارانکردنی شهیتان به پیاده و سواریه وه

۱۸۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله رَمَى الْجِمْرَةَ يَوْمَ النَّحْرِ رَاكِبًا.

ئین عه عباس رضی الله عنه ده گپریته وه: پیغمبه ر صلی الله علیه و آله به ردارانی شهیتانی کرد له پوژی قوربانی له سهر پستی سوارى.

بَابُ مَا جَاءَ بِأَيِّ الرَّأْسِ يَبْدَأُ فِي الْحَلْقِ

باسی ئه وهی هاتوو به چ لایه کی سهر ده ست ده کریت به تاشینی

۱۸۴. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه: قَالَ: لَمَّا رَمَى النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله الْجِمْرَةَ نَحَرَ نُسْكُهُ، ثُمَّ نَاولَ الْحَالِقَ شِقَّةَ الْأَيْمَنِ فَحَلَقَهُ، فَأَعْطَاهُ أَبَا طَلْحَةَ، ثُمَّ نَاولَهُ شِقَّةَ الْأَيْسَرِ فَحَلَقَهُ، فَقَالَ: «اقْسِمُهُ بَيْنَ النَّاسِ».

ئهنه سی کوری مالیک رضی الله عنه ده ئیت: کاتیک پیغمبه ر صلی الله علیه و آله به ردارانی شهیتانی کرد، قوربانیه کانی سهر پری، ئینجا لای راستی سهری پیروزی خسته به رده ستی سهر تاش و بوی تاشی، مووه کانی دایه ده ست ئه بو ته لحه، ئینجا لای چه پی خسته به رده ستی و ئه ویشی تاشی، جا فه رمووی: (مووه کان) دابه ش بکه ن له نیو خه لکی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَلْقِ وَالتَّقْصِيرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی تاشین و کور تکردنه وهی قژی سهر

۱۸۵. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه: قَالَ: حَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله، وَحَلَقَ طَائِفَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ،

وَقَصَّرَ بَعْضُهُمْ، قَالَ ابْنُ عُمَرَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «رَحِمَ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ»، ثُمَّ قَالَ: «وَالْمُقَصِّرِينَ».

تبین عومەر ﷺ ده لیت: پیغمبره‌ری خوا ﷺ سه‌ری تاشی (سفری کرد)، هندیکی له هاوه‌لانیسی سه‌ریان تاشی، هندیکی دیکه‌یان کورتیان کرده‌وه، (پاوی ده‌لیت): تبین عومەر ﷺ گوتی: پیغمبره‌ری خوا ﷺ جاریک، یان دوو جار فهرمووی: «په‌حمه‌تی خوا له‌وانه‌ی سه‌ریان تاشی»، پاشان فهرمووی: «ئه‌وانه‌ش که کورتیان کرده‌وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَجِّ الصَّبِيِّ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چه‌جی مندال

۱۸۶. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: رَفَعَتْ امْرَأَةٌ صَبِيًّا لَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلِهَذَا حَجٌّ، قَالَ: «نَعَمْ، وَلَكِ أَجْرٌ».

جایبری کو‌ری عه‌بدو‌للا ﷺ ده‌لیت: ئافره‌تیک مندالیک به‌رز کرده‌وه بو پیغمبره‌ری خوا ﷺ گوتی: ئه‌ی پیغمبره‌ری خوا، ئایا ئه‌م منداله‌ پاداشتی چه‌جی بو هه‌یه؟ فهرمووی: «به‌لی، تۆش پاداشتت بو هه‌یه (به‌هۆی ئه‌وه‌وه)».

بَابُ مَا ذُكِرَ فِي فَضْلِ الْعُمْرَةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پیگه‌ و گه‌وره‌یی عومره‌کردن

۱۸۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ تُكَفِّرُ مَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ».

ئه‌بو هوره‌یره ﷺ ده‌لیت: پیغمبره‌ری خوا ﷺ فهرموویه‌تی: «عومره‌ بو عومره‌

که فاره تی گوناوه کانی نیوانیانه، چه جی وهر گیرا ویش هیچ پاداشتیکی نییه جگه له بههشت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعُمْرَةِ مِنَ التَّنْعِيمِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده رباره ی عومره کردن له ته نعیم

۱۸۸. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم أَمَرَ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ أَنْ يُعِمِّرَ عَائِشَةَ مِنَ التَّنْعِيمِ.

عه بدور په حماني کور ی نه بو به کر صلی اللہ علیہ وسلم ده گیریتته وه: پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ فرمانی دا به عه بدور په حماني کور ی نه بو به کر که له گه ل خاتوو عائشه ده ربجیت بو ته نعیم (له وی ئیحرام بیه ستیت بو عومره که ی، چونکه به هو ی حاله تی خو یه وه نه یتوانی له سهره تادا عومره که ی بکات).

بَابُ مَا جَاءَ مَا تَقْضِي الْحَائِضُ مِنَ الْمَنَاسِكِ

باسی ئه وهی هاتوووه که وا ئافره تی چه یزدار چی ده گیریتته وه له کاره کانی چه ج

۱۸۹. عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا قَالَتْ: حَضْتُ فَأَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم أَنْ أَقْضِيَ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا، إِلَّا الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ.

عائشه رضی اللہ عنہا ده لیت: تووشی چه یز بووم، پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمانی پی کردم گشت کاره کانی چه ج بکه م، جگه له ته وافی به یت.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الْحَائِضَ تَقْضِي الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا مَا حَلَا الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ.

کارکردن لەسەر ئەم فەرموودەیە لەلای زانایان ئەوەیە: ئافرەتی حەیزدار گشت کارەکانی حەج دەگیرێتەو، جگە لە تەواف.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَجْرِ الْأَسْوَدِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی بەردەرەشە

١٩٠. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْحَجْرِ: «وَاللَّهِ لَيَبْعَثَنَّهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَهُ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا، وَلِسَانٌ يَنْطِقُ بِهِ، يَشْهَدُ عَلَى مَنْ اسْتَلَمَهُ بِحَقٍّ».

ئێبن عەباس رضي الله عنه دەلێت: پێغه مەبری خوا ﷺ سەبارەت بە بەردەرەشە کە فەرمووی: «سوێند بە خوا بەردەرەشە کە یەکەبە لە پۆژی دوایی دێت بەزیندوویی، دوو چاوی هەیە بەهۆیەو دەبینیت، زوبانیکی هەیە بەهۆیەو دەدویت، شایەتی بۆ ئەو کەسانە دەدات کە دەستیان لێ داووە بەهەق (یان سەلامیان لێ کردووە)».

أَبْوَابُ الْجَنَائِزِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی جه نازه له پیغه مبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي ثَوَابِ الْمَرِيضِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده ربارهی پاداشتی نه خوۆش

١٩١. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ شَوْكَةٌ فَمَا فَوْقَهَا، إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً، وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ».

عائشه ر.ه.ه. ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ. فەر موویه تی: «هه ر به لایه ک تووشی بر وادار بئ له در کیک به ره و سه ره وه، به دلنیا بی به هویه وه خوا پله یه ک به رزی ده کاته وه، گونا هیکیشی لی هه لده وه ریت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي عِيَادَةِ الْمَرِيضِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده ربارهی سهردانی نه خوۆش

١٩٢. عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الْمُسْلِمَ إِذَا عَادَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ لَمْ يَزَلْ فِي خُرْقَةِ الْجَنَّةِ».

سهوبان ﷺ له پىغه مبهروه ده ﷺ ده گيرى تهوه كه فهرموويه تى: «بهراستى كاتيك موسولمانىك سهردانى برا موسولمانه نهخوشه كهى دهكات، ئهوه كهسه بهردهوام له باغه كانى بههسته».

۱۹۳. عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَتُودُ مُسْلِمًا غَدَوَةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُمْسِيَ، وَإِنْ عَادَهُ عَشِيَّةً إِلَّا صَلَّى عَلَيْهِ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ حَتَّى يُصْبِحَ، وَكَانَ لَهُ خَرِيفٌ فِي الْجَنَّةِ».

عهلى ﷺ ده ئيت: گويم له پىغه مبهرى خوا ﷺ بوو، ده يفهرموو: «ههر موسولمانىك له بهيانىبه كدا سهردانى برايه كى موسولمانى نهخوشى بكات، هفتا هزار فرشته دوعاى بۆ ده كه ن تاكوو ئيواره، ئه گهر به شهو سهردانى بكات، هفتا هزار فرشته دوعاى بۆ ده كه ن تاكوو بهيانى، ههروهها باغيكى بههستيشى پى ده دريت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ التَّمَنِّيِ لِلْمَوْتِ

باسى ئهوهى هاتوووه دهريارهى قهدهغه كردنى خوژگه خواستن به مردن

۱۹۴. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ لِضُرِّ نَزَلَ بِهِ، وَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي».

ئهنهسى كورى ماليك ﷺ له پىغه مبهروه ده ﷺ ده گيرى تهوه كه فهرموويه تى: «با هيچ به كىكتان خوژگه به مردن نهخوازىت له بهر ئهوزيان و ناخوشىبهى كه تووشى بووه، بهلكوو بليت: خوايه ئه گهر زيان خيرى تيدايه بۆم ئهوه بمزىينه، ئه گهر مردنىش خيرى تيدايه بۆم، ئهوه بمزىينه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّعَوُّذِ لِلْمَرِيضِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی په ناگرتن به خوا له نه خوښی

۱۹۵. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضی الله عنه: أَنَّ جَبْرِيلَ أَتَى النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله، فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ اسْتَكَئْتُ؟ قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ، وَعَيْنٍ حَاسِدَةٍ، بِاسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ وَاللَّهُ يَشْفِيكَ.

ئهو سوعید رضی الله عنه ده گېرېته وه: جبریل هاته خزمهت پیغه مېهر صلی الله علیه و آله فېرمووی: ئه ی موحه مېه د، ئیش و ئازارت هه یه؟ ئه ویش فېرمووی: «به لئ»، جبریل فېرمووی: به ناوی خوا دوعات بو ده کم له هه ر شتیک که ئه زیه ت دعات، له خراپه ی هه ر نه فسیک، له خراپه ی هه ر چاویکی حه سوود، به ناوی خوا دوعات بو ده کم و خواش چاره ت بکات.

۱۹۶. عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ قَالَ: دَخَلْتُ أَنَا وَثَابِتٌ عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه فَقَالَ ثَابِتٌ: يَا أَبَا حَمْرَةَ اسْتَكَئْتُ، فَقَالَ أَنَسٌ: أَفَلَا أَرْقِيكَ بِرُقِيَةِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله؟ قَالَ: بَلَى، قَالَ: «اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، مُذْهِبَ الْبَاسِ، اشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شَافِيَ إِلَّا أَنْتَ، شِفَاءً لَا يُغَادِرُ سَقَمًا».

عه بدولعه زیزى كورى سوهیب ده لئت: من و سابیت چو وینه لای ئه نه سى كورى مالیک رضی الله عنه، سابیت گوتی: ئه ی باوكى حه مزه نه خوشم، ئه نه س صلی الله علیه و آله گوتی: ئایا دوعای چاكبوونه وت بو بكم به دوعای پیغه مېهرى خوا صلی الله علیه و آله؟ گوتی: به لئ، ئه نه س گوتی: «ئه ی خواى په روه ردگارى خه لك، لابه رى ئیش و نه خوښى، شیفای بده تو شیفاده رى، هېچ شیفاده رنكى ته واو نیه جگه له تو، شیفایه ك نه خوښیه كان لایات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَثِّ عَلَى الْوَصِيَّةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی هاندان بۆ وه سییه ت

۱۹۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ وَلَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ».

ئین عومەر رضی اللہ عنہ ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: «رهوا نییه بۆ موسولمان که شتیک هه بیئت وه سییه تی بۆ بکات و دوو شهوی به سهردا پروات، مه گهر وه سییه ته که ی (بنووسیت و) به نووسراوی له لای نه بیئت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَلْقِينِ الْمَرِيضِ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَالِدَعَاءِ لَهُ عِنْدَهُ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی یادهینانه وهی نه خووش

له کاتی مهرگ و پارانه وه بۆ کردنی

۱۹۸. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

ئبو سه عید رضی اللہ عنہ له پیغه مبهروه وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گپریته وه که فهرموویه تی: «یادی ئه وانه بیننه وه که له سهرمه رگن به گوتنی وشه ی: (لا اله الا الله)».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الصَّبْرَ فِي الصَّدْمَةِ الْأُولَى

باسی ئه وهی هاتوو که وا ئارامی ته واو له یه که م ساتی ناخوشیه که یه

۱۹۹. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى».

ئهنه سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ له پیغه مبهروه وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گپریته وه که فهرموویه تی: «ئارامی ته واو له ساتی یه که می هاتنی به لایه (له سهره تای پرووداوه که پیوسته ئارامیت هه بیئت)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقْبِيلِ الْمَيِّتِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی ماچکردنی مردوو

۲۰۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَبَّلَ عُمَانَ بْنَ مَظْعُونٍ وَهُوَ مَيِّتٌ وَهُوَ يَبْكِي، أَوْ قَالَ: عَيْنَاهُ تَذْرِفَانِ.

عائشه ر.ه ده گپریته وه: پیغه مبه ر ﷺ عوسمانی کوری مه زعوونی ماچ کرد کاتیک وه فاتی کرد و بوی ده گریا، یان گوتی: چاوه کانی فرمیسکیان ده پڑاند.

بَابُ فِي مَا جَاءَ فِي الْمِسْكِ لِلْمَيِّتِ

باسیک ده باره ی ئه وهی هاتوو سه باره ت به به کاره یانی میسک بۆ مردوو

۲۰۱. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَطْيَبُ الطِّيبِ الْمِسْكُ».

ئهو سه عیدی خودری ر.ه لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «خوشتترین و پاکترین بۆن بۆنی میسکه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغُسْلِ مِنْ غُسْلِ الْمَيِّتِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی خو شوشتن به هو ی شوشتنی مردوو

۲۰۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ غَسَلَهُ الْغُسْلُ، وَمِنْ حَمَلِهِ الْوُضُوءُ».

ئهو هوریه ره ر.ه له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گپریته وه که فه رموویه تی: «به هو ی شوشتنی مردوو خو شوشتنه وه (پیویسته)، به هو ی هه لگرتنی مردوو ده ستوئێژ شوشتنه وه (پیویسته)».

* وَقَدْ اخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي الَّذِي يُغَسَّلُ الْمَيِّتَ، فَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: إِذَا غَسَلَ مَيِّتًا فَعَلَيْهِ الْغُسْلُ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: عَلَيْهِ الْوُضُوءُ، وَقَالَ مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ: أَسْتَحَبُّ الْغُسْلَ مِنْ غُسْلِ الْمَيِّتِ، وَلَا أَرَى ذَلِكَ وَاجِبًا، وَهَكَذَا قَالَ الشَّافِعِيُّ، وَقَالَ أَحْمَدُ: مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا أَرْجُو أَنْ لَا يَجِبَ عَلَيْهِ الْغُسْلُ، وَأَمَّا الْوُضُوءُ فَأَقْلُّ مَا قِيلَ فِيهِ.

زانایان پاجیان سه بارهت بهو که سه ی مردوو ده شوات، هه ندیک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبهه ﷺ و غهیری ئه وانیش گوتوو یانه: ئه گهر که سیک مردووی شوست ئه وه خو شوشتنی له سهه پئو یسته، هه ندیکی دیکه له زانایان گوتوو یانه: ته نها ده ستو ئیزی له سهه پئو یسته، مالیکی کوری ئه نه س گوتوو یه تی: به په سندی ده زانم خو شوشتن به هو ی شو شتنی مردوو، پیم وا نییه واجب بیته، شافیعیش هه مان بو چوونی هه یه، ئه حمه د گوتوو یه تی: ههر که سیک مردوو بشوات ئومیدم وایه خو شوشتنی له سهه واجب نه بیته، به لام ده ستو ئیز که مترین شته که بو ی بگوتریت (په حمه تی خوا له هه موو زانایان بیته).

بَابُ مَا يُسْتَحَبُّ مِنَ الْأَكْفَانِ

باسی ئه و جو ره کفه ی به باش زانراوه :

۲۰۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ، فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ، وَكَفَّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ».

ئیبین عه عباس ﷺ ده لیت: پیغه مبهه ری خوا ﷺ فه رموو یه تی: «له بهرگ و پوشاکدا پوشاکی سپی له بهر بکهن، له بهر ئه وه ی با شترین پوشاکتان سپیه، مردوو ه کانیشتان ههر به خامی سپی کفن بکهن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ ضَرْبِ الْخُدُودِ، وَشَقِّ الْجُيُوبِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ه ده ربارهی په لیکړی کړدی له ږوومه تدان
و یه خه دارنن له کاتی به لا و ناخو شیدا

۲۰۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ شَقَّ الْجُيُوبَ، وَضَرَبَ الْخُدُودَ، وَدَعَا بِدَعْوَةِ الْجَاهِلِيَّةِ».

عہ بدوللا ﷺ له پیغه مبهروه ﷺ ده گپړیته وه که فهرموویه تی: «له تیمه نییه نه و که سه ی
یه خه ی داپرتیت و له ږوومه تی خو ی بدات و هاوار بکات به هاوار کړدی نه فامییه ت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِسْرَاعِ بِالْجَنَازَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ه ده ربارهی په لیکړن له شاردنه وهی مردوو

۲۰۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ، فَإِنْ يَكُنْ خَيْرًا تُقَدِّمُوهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ يَكُنْ شَرًّا تَضَعُوهُ عَنْ رِقَابِكُمْ».

ئبو هورهیره ﷺ له پیغه مبهروه ﷺ ده گپړیته وه که فهرموویه تی: «په له بکه ن له
شاردنه وهی مردوو، نه گهر که سیکی چاک بیت نه وه باشرین شته که پیشکه شی
ده که ن و ده یگه یه نن به شوینی خو ی، نه گهر واش نه بیت که سیکی خراب بیت، نه وه
خرابه یه که له کول خو تانی ده که نه وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّكْبِيرِ عَلَى الْجَنَازَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ه ده ربارهی گو تنی (الله اکبر) له سه ر جه نازه

۲۰۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا.

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەو: پێغه مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم نوێژی لەسەر نه‌جاشی کرد، به‌ گوته‌ی چوار ته‌ کبیر (الله اکبر).

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم وَغَيْرِهِمْ: يَرُونَ التَّكْبِيرَ عَلَى الْجَنَازَةِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ.

کار کردن لەسەر ئەو هی له‌ لای زانایان له‌ هاو له‌ لانی پێغه مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم و غه‌یری ئەوانیش که: گوته‌ی (الله اکبر) لەسەر جه‌نازه‌ چوار ته‌ کبیره‌.

بَابُ مَا يَقُولُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْمَيِّتِ

باسی ئەو هی ده‌گوته‌ی له‌ نوێژ له‌سەر مردوو

٢٠٧. عَنْ أَبِي إِبْرَاهِيمَ الْأَشْهَلِيِّ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم إِذَا صَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ، قَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرْنَا وَأُنْلْنَا».

ئەبو ئیبراھیمی ئەشھەلی، له‌ باوکیه‌وه‌ صلی اللہ علیہ وسلم ده‌گێڕێتەو، گوته‌یه‌ی: پێغه مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ئەگەر نوێژی لەسەر مردوویه‌ک کردبا، ده‌یفه‌رموو: «ئەو خوایه‌ له‌ زیندوو و مردوو مان خۆش بیه‌، له‌ ئاماده‌بووان و ئاماده‌نه‌بووانمان، له‌ بچووک و گه‌وره‌مان، له‌ نێر و مێیان».

٢٠٨. عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يُصَلِّي عَلَى مَيِّتٍ، فَقَهَمْتُ مِنْ صَلَاتِهِ عَلَيْهِ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ، وَاعْسِلْهُ بِالْبَرْدِ، وَاعْسِلْهُ كَمَا يُغْسَلُ الثَّوْبُ».

عه‌وفی کوری مالیک رضی اللہ عنہ ده‌لێت: گویم له‌ پێغه مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو کاتیک نوێژی لەسەر مردوویه‌ک ده‌کرد جا ئەو هی له‌ پارانه‌وه‌ که‌ی گه‌یشتم له‌ نوێژه‌ که‌یدا

دهیفه رموو: «ئەى خوايه لئى ببووره و ڤه حمى پى بکه و بيشۆره (له گوناھه کانى) به ناوى تهرزه، بيشۆره (له گوناھه کانى) ههروهک چۆن بهرگ و پۆشاک دهشۆردريت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْجَنَازَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ

باسى ئەوهى هاتوو هه بارهى خویندنى فاتىحه له نوێژى مردوو دا

۲۰۹. عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْفٍ: أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ رضي الله عنه صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ، فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، فَقُلْتُ لَهُ، فَقَالَ: إِنَّهُ مِنَ السُّنَّةِ، أَوْ مِنْ تَمَامِ السُّنَّةِ.

تهلحهى كورى عهبدو للای كورى عهوف دهگیریته وه: ئیبن عهباس رضي الله عنه نوێژی کرد لهسه ر مردویه ک، سووره تی فاتیهی خویند، سهبارهت بهو کاره ی پرسیارم لی کرد؟ ئەویش گوتی: خویندنی سووره تی فاتیه له کاری پیغه مبه رى خوا صلی الله علیه و آله بووه، یان گوتی: له تهواوی سوننه ت ئەوهیه (فاتیه بهخوینریت).

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله وَغَيْرِهِمْ: يُخْتَارُونَ أَنْ يُقْرَأَ: بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ بَعْدَ التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ، وَأَخَذَ، وَإِسْحَاقُ، وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لَا يُقْرَأُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَازَةِ، إِنَّمَا هُوَ ثَنَاءٌ عَلَى اللَّهِ، وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله، وَالِدُعَاءُ لِلْمَيِّتِ، وَهُوَ قَوْلُ الثَّوْرِيِّ، وَغَيْرِهِ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ.

کارکردن لهسه ر ئەوهیه له لای زانایان له هاوه لانی پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله و غهیر ئەوانیش که: ئەوه یان هه لێژاردوو ه که سووره تی فاتیه بهخویندریت له دوا ی ته کبیری یه که م، ئەمه بۆچوونی شافعی و ئەحمه د و ئیسحاقه، هه ندیک ی دیکه له زانایان گوتوو یانه: هه یچ سووره تی که ناخویندریت له نوێژی مردوو، به لکوو مه دح و سه نایه بهسه ر خوا، سه لاواتدانه له پیغه مبه ر صلی الله علیه و آله، دوعا و پارانه وهیه بۆ مردوو، ئەمه ش بۆچوونی

سوفیان سهوری و کهسانی دیکهیه له خه لکی کوفه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَازَةِ

باسی ئهوهی هاتوو ده بارهی پاداشتی نوێژکردن له سهر مردوو

۲۱۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «مَنْ صَلَّى عَلَى جَنَازَةٍ فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ تَبِعَهَا حَتَّى يُقْضَى دَفْنُهَا فَلَهُ قِيرَاطَانِ، أَحَدُهُمَا أَوْ أَصْغَرُهُمَا مِثْلُ أَحَدٍ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەئیت: پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویەتی: «ھەر کەسێک نوێژ لەسەر مردووێک بکات، قیراتیکی (پاداشت) بۆ ھەیە، جا ئەگەر بەدوایدا پڕۆیشت تا دەنێژریت، دوو قیراتی بۆ ھەیە، یەکیکیان یان بچوکتربیان وەکوو چای ئۆخودە».

بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ

باسی ئهوهی دهگوتریت کاتیک مردوو دهخریته نیو گۆرهوه

۲۱۱. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم كَانَ إِذَا أُدْخِلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ، وَقَالَ أَبُو خَالِدٍ مَرَّةً: إِذَا وُضِعَ الْمَيِّتُ فِي لَحْدِهِ، قَالَ مَرَّةً: «بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ»، وَقَالَ مَرَّةً: «بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَعَلَى سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم».

ئێبن عومەر رضی اللہ عنہ دەگێڕیتەو: کاتیک کە مردوو دەخرایە نیو گۆر، ئەبو خالیدی گێڕەرەو جارێکیان گوتی: کاتیک مردوو دەخرایە نیو لاگۆرەکە، (پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم) جارێکیان فرمووی: «بە ناوی خوا، پەنا بە خوا، لەسەر میللهتی پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم»، جارێکی دیکە فرمووی: «بە ناوی خوا، پەنا بە خوا، لەسەر سوننەتی پێغەمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْمَشْيِ عَلَى الْقُبُورِ، وَالْجُلُوسِ عَلَيْهَا، وَالصَّلَاةِ إِلَيْهَا

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی پیکری پویشن و
دانیشتن له سه ر گوپ و نو یژ پوو وه گوپ

۲۱۲. عَنْ أَبِي مَرْثِدٍ الْعَنَوِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَجْلِسُوا عَلَى الْقُبُورِ، وَلَا تَصَلُّوا إِلَيْهَا».

ئەبو مەرپسەدی غەنەوی رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغمبەر ﷺ فەرموویەتی: «لە سه ر گوپ دامە نیشن، نو یژیش مە کەن پوو وه گوپ».

۲۱۳. عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ تُخَصَّصَ الْقُبُورُ، وَأَنْ يُكْتَبَ عَلَيْهَا، وَأَنْ يُبْنَى عَلَيْهَا، وَأَنْ تُوَطَّأَ.

جابر رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغمبەر ﷺ قە دە غە ی کردو وه کە گوپ گە چکاری بکریت، لە سه ری بنووسریت و شتی لە سه ر دروست بکریت، هەروە ها بە یئ بە سه ری بکەو یئ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الثَّنَاءِ الْحَسَنِ عَلَى الْمَيِّتِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی به چاکه باسکردنی مردوو

۲۱۴. عَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: مَرَّ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِجَنَازَةٍ، فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَجَبَتْ»، ثُمَّ قَالَ: «أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ».

ئەنەس رضی اللہ عنہ دەلیت: جە نازە یە ک تێ پەر کرا بە لای پیغمبەر ی خوا دا ﷺ، خە لکی بە چاکە باسیان کرد، پیغمبەر ی خوا ﷺ فەر مووی: «بۆ ی پتو یست کرا»، ئینجا فەر مووی: «ئێو شایە تێ دەری خوان لە سه ر زه وی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشُّهَدَاءِ مَنْ هُمْ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی شه هیدان کین؟

۲۱۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «الشُّهَدَاءُ خَمْسٌ: الْمَطْعُونُ، وَالْمَبْطُونُ، وَالْغَرَقُ، وَصَاحِبُ الْهَدْمِ، وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دە گێڕیتەو: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویەتی: «شەھیدەکان پێنج جۆرن: مردن بە تاعوون، مردن بە ژانەسک، خنکان، مردن بە ھۆی دارمان، شەھید لە پێناو خوا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی كه سێك دیداری خوای پێخۆش بێت، خواش دیداری ئه وی پێخۆشه

۲۱۶. عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا ذَكَرَتْ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ»، قَالَتْ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كُلُّنَا نَكْرَهُ الْمَوْتَ، قَالَ: «لَيْسَ ذَلِكَ، وَلَكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا بُشِّرَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ وَرِضْوَانِهِ وَجَنَّتِهِ، أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ، وَأَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَسَخَطِهِ، كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ، وَكَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ».

عائیشە رضی اللہ عنہا دە گێڕیتەو: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویەتی: «هەر كه سێك دیداری خوای پێخۆش بێت، خوا دیداری ئه وی پێخۆشه، هەر كه سێك دیداری خوای پێناخۆش بێت، ئه وه خواش دیداری ئه وی پێناخۆشه»، جا (عائیشە) دە ئیت: گوتم: ئه ی پێغەمبەری، خوا ئیمە هه موومان مردنمان پێناخۆشه! فرمووی: «مه بهست ئه وه نییه، به لكوو بروادار کاتیک ته گهر موژده ی پێ درا به میهره بانی خوا و په زامه ندی

خوا و به هه شته که ی، ئەو کاته ئەو دیداری خۆی پێخۆشه، خواش دیداری ئەوی پێخۆشه، بێپرواش ئەگەر مۆژدە ی بێ درا به سزای خوا و تورە بوونی خوا، ئەوساکه رقی له دیداری خوایه، خواش رقی له دیداری ئەوه».

تێبینی:

لێره دا مه به ست له وهیه کاتیک مڕۆف له مردن نزیک ده بێته وه و به جوړیک له جوړه کان ناگادار ده کړیته وه، ئەو کاته پروادار دیداری خۆی پێخۆشه و بێپرواش پێناخۆشه، چونکه ههردووکیان دهزانن که چی چاوه پێیانه.

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ قَتَلَ نَفْسَهُ لَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ

باسی ئەوهی هاتوو ده باره ی ئەو که سه ی خۆی کوشتوو و نوێژی له سه ر نه کراوه

۲۱۷. عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَجُلًا قَتَلَ نَفْسَهُ، فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم.

جابیری کوړی سه موړه رضی اللہ عنہ ده گيریته وه: که سیک خۆی کوشت، پێغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم نوێژی له سه ر نه کرد.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّلَاةِ عَلَى الْمَدْيُونِ

باسی ئەوهی هاتوو ده باره ی نوێژکردن له سه ر قه رزدار

۲۱۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم كَانَ يُؤْتِي بِالرَّجُلِ الْمَتَوَفَّى عَلَيْهِ الدِّينَ، فَيَقُولُ: «هَلْ تَرَكَ لِدِينِهِ مِنْ قَضَاءٍ؟»، فَإِنْ حُدِّثَ أَنَّهُ تَرَكَ وَفَاءً صَلَّى عَلَيْهِ، وَإِلَّا قَالِ لِلْمُسْلِمِينَ: «صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ»، فَلَمَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْفُتُوحَ، قَامَ فَقَالَ: «أَنَا أُولَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، فَمَنْ تُوَفِّيَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَتَرَكَ دَيْنًا عَلَيَّ قَضَاؤُهُ، وَمَنْ تَرَكَ مَالًا فَهُوَ لَوَرَثَتِهِ».

أَبْوَابُ النِّكَاحِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

كۆباسى ھاوسەرگىرى لى پېغەمبەرى ھاۋەسى

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ التَّزْوِيجِ، وَالْحَثِّ عَلَيْهِ

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى گەۋرەى ھاۋسەرگىرى و
ھاندان بۇ ئەنجامدانى

۱۴۲

۲۲۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ، وَنَحْنُ شَبَابٌ لَا نَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ، عَلَيْكُمْ بِالْبَاءَةِ، فَإِنَّهُ أَعْصَى لِلْبَصْرِ، وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ، فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وَجَاءٌ».

عەبدوللاى كورى مەسعود رضي الله عنه دەلىت: جارىكيان لە گەل پېغەمبەر ﷺ دەرچووين، لە كاتىك ئىمە گەنج بووين تواناى ھىچمان نەبوو (بى پارە بووين)، جا بە ئىمەى فەرموو: «ئەى كۆمەلى لاوان، ھەولى بەدەستەينانى توانا (ى ئەرك و مافى ھاوسەرگىرى) بەدن، چونكە ژنەينان يارمەتيدەرە بۇ چاۋبۆشى، بۇ داۋىنپاكي كاريگەرترە، ھەر يەكيكىستان نەيتوانى (ھاوسەرگىرى بىكات)، با پۆزوو بگريت، چونكە بەپۆزوو بوون بۇ ئەو ئارەزوورەۋىتە».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْمَرْأَةَ تُنْكِحُ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ

باسی ئه‌وهی هاتوووه که‌وا ئافرهت داخوازی ده‌کریت
به‌هۆی سێ تایبه‌تمه‌ندییه‌وه

۲۲۱. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ الْمَرْأَةَ تُنْكِحُ عَلَى دِينِهَا، وَمَالِهَا، وَجَمَالِهَا، فَعَلَيْكَ بِذَاتِ الدِّينِ، تَرَبَّتْ يَدَاكَ».

جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموویه‌تی: «ئافرهت له‌پێناو چوار شت ده‌خوازی ده‌کریت: له‌به‌ر ماله‌که‌ی یان له‌به‌ر نه‌ژاد و بنه‌male‌که‌ی یان له‌به‌ر جوانیه‌که‌ی یان له‌به‌ر دیندارییه‌که‌ی، ئینجا تو خاوه‌ن دینه‌که‌ هه‌لبێژیه‌، ده‌ستت به‌ خۆلدا بجیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّظَرِ إِلَى الْمَخْطُوبَةِ

باسی ئه‌وهی هاتوووه ده‌رباره‌ی سه‌یرکردنی خوازییێکراو

۲۲۲. عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ خَطَبَ امْرَأَةً، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «انْظُرْ إِلَيْهَا، فَإِنَّهُ أُخْرَى أَنْ يُؤَدَمَ بَيْنَكُمَا».

موغیره‌ی کورێ شوعبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گێڕێته‌وه: خوازییێ ئافره‌تیکێ کرد، پێغه‌مبه‌ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمووی: «سه‌یری بکه‌، چونکه‌ شیاوتره‌ بۆ به‌رده‌وامی پێژ و خۆشه‌ویستی نێوانتان».

بَابُ مَا جَاءَ فِيَمَا يُقَالُ لِلْمُتَزَوِّجِ

باسی ئه‌وهی هاتوووه ده‌گوتریت بۆ که‌سێک تازه‌ هاوسه‌رگیری کردبیت

۲۲۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا رَفَأَ الْإِنْسَانَ إِذَا تَزَوَّجَ، قَالَ: «بَارَكَ

اللَّهُ لَكَ، وَبَارَكَ عَلَيْكَ، وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي الْخَيْرِ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەو: پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم کاتیک کە پیرۆزبایی کردبایە لە کەسیک بەھۆی ھاوسەرگیریکردنیەو، دەیفەرموو: «خوایە بەرەکەتت پێ بدات، بەرەکەت پڕژێتتە سەرتان، لەسەر چاکە و خێر کوتان بکاتەو».

بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا دَخَلَ عَلَى أَهْلِهِ

باسی ئەوێ دەگوترێت لە کاتی چوونە لای ھاوسەر

٢٢٤. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا، فَإِنْ قَضَى اللَّهُ بَيْنَهُمَا وَلَدًا لَمْ يَضُرَّهُ الشَّيْطَانُ».

ئێبن عەباس رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووێت: «ئەگەر یەکێکتان ویستی بچێتە لای ھاوسەرەکە، بایێت: بە ناوی خوا، ئەو خۆیە شەیتانمان لێ دوور بخەو، شەیتان دوور بخەو لەو (مەندال)ەش کە پێمان دەبەخشیت، جا ئەگەر خوا پێیاری دا بە پێدانی مەندالێک پێمان، ئەو شەیتان هیچ زیانی بۆ نایێت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِجَابَةِ الدَّاعِي

باسی ئەوێ ھاووە دەربارەوێ وەلامدانەوێ بانگھێشت

٢٢٥. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «اتَّبُوا الدَّعْوَةَ إِذَا دُعِيتُمْ».

ئێبن عومەر رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەر صلی اللہ علیہ وسلم خوا فەرمووێت: «پێوێ داوێ خواردن ئەگەر بانگھێشت کران».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَزْوِيجِ الْأَبْكَارِ

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌رباره‌ی به‌شوودانی کچان

۲۲۶. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: تَزَوَّجْتُ امْرَأَةً، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالَ: «أَتَزَوَّجْتُ يَا جَابِرُ؟»، فَقُلْتُ: نَعَمْ، فَقَالَ: «بِكْرًا، أَمْ ثَيِّبًا؟»، فَقُلْتُ: لَا، بَلْ ثَيِّبًا، فَقَالَ: «هَلَّا جَارِيَةٌ تَلَاعِبُهَا وَتَلَاعِبُكَ؟»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ مَاتَ، وَتَرَكَ سَبْعَ بَنَاتٍ أَوْ تِسْعًا، فَجِئْتُ بِمَنْ يَقُومُ عَلَيْهِنَّ، قَالَ: فَدَعَا لِي.

جاییری کۆری عه‌بدوڵڵا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لیت: هاوسەرگیریم له‌گه‌ڵ ئافره‌تیک کرد، جا هاتمه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر ﷺ، فهرمووی: «ئایا هاوسەرگیریت کردووه‌ ئه‌ی جاییر؟»، گوتم: به‌لێ، فهرمووی: «کچه‌ یان بیوه‌ ژنه‌؟»، گوتم: نا، به‌لکوو بیوه‌ ژنه‌، فهرمووی: «ئه‌ی نه‌ده‌بووایه‌ کچ بیت تا گه‌مه‌ی له‌گه‌ڵدا بکه‌یت و گه‌مه‌ت له‌گه‌ڵدا بکات؟»، گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا، عه‌بدوڵڵای باوکه‌م مردووه‌، چه‌وت کچ یان ئۆی له‌دوا به‌جئ ماوه‌، ژنیکی وام هه‌تاوه‌ که به‌ کار و پێوستییان هه‌لسیت، جاییر ده‌لیت: جا دوعای بو‌ کردم.

تێبینی:

لێره‌دا مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ئەوه‌یه‌ که بو‌ گه‌نجیکی تازه‌پێگه‌یشتوو وا باستر و چاکتره‌ که هاوسەرگیری له‌گه‌ڵ کچ بکات نه‌ک ئافره‌تی بیوه‌ ژن، چونکه‌ به‌شیوه‌یه‌کی گشتی به‌وجۆره‌ سه‌رکه‌وتوو ده‌بیت، ئه‌گه‌ر نا ئهم فهرمایشته‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ گوزارشت نییه‌ له‌ ناپه‌سندی هاوسەرگیری له‌گه‌ڵ بیوه‌ ژن، به‌لکوو هه‌ر خۆی له‌و بواره‌دا سه‌رمه‌شق بووه‌، زۆرینه‌ی خه‌زانه‌کانی بیوه‌ ژن بوون کاتیک هاوسەرگیری له‌گه‌ڵ کردوون.

بَابُ مَا جَاءَ لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ

باسی ئه وهی هاتوو ه ماره برین دانامه زریّت به بی سهرپه رشتیار

۲۲۷. عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ».

ئەبو موسای رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: «ماره‌برین دانامه‌زریّت به‌بی سهرپه‌رشتیار».

بَابُ مَا جَاءَ فِي خُطْبَةِ النَّكَاحِ

باسی ئه وهی هاتوو هه‌ر باره‌ی خوازیی‌کردنی هاوسه‌رگیری

۲۲۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ خُطْبَةٍ لَيْسَ فِيهَا تَشْهَدُ فِيهَا كَالْيَدِ الْجَذْمَاءِ».

ئەبو هورەیره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: «هه‌ر داخوازی‌کردنێک به‌بی گوتنی وشه‌ی شایه‌تی بیّت، وه‌کوو ده‌ستی براوه‌یه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِئْثَارِ الْبِكْرِ وَالثَّيِّبِ

باسی ئه وهی هاتوو هه‌ر باره‌ی وه‌رگرتنی بۆچوونی
کچ و بیوه‌ژن (بۆ هاوسه‌رگیری)

۲۲۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تُنْكَحُ الثَّيِّبُ حَتَّى تُسْتَأْمَرَ، وَلَا تُنْكَحُ الْبِكْرُ حَتَّى تُسْتَأْذَنَ، وَإِذْنُهَا الصُّمُوتُ».

ئەبو هورەیره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: «بیوه‌ژن ماره‌ نا‌کریّت تا

بریارى له خۆى وهرنه گیریت، کچیش ماره ناکریت تا پرهماه ندى لى وهرنه گیریت، نیشانهى رازیبوونى کچ بیدهنگبونه (بهۆى شهرمه وه).

بَابُ مَا جَاءَ فِي مُهُورِ النِّسَاءِ

باسى ئه وهى هاتوووه ده ربارهى ماره یی ئافره تان

۲۳۰. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ السَّاعِدِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَاءَتْهُ امْرَأَةٌ، فَقَالَتْ: إِنِّي وَهَبْتُ نَفْسِي لَكَ، فَقَامَتْ طَوِيلًا، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَّوْجُنِيهَا إِنْ لَمْ تَكُنْ لَكَ بِهَا حَاجَةٌ، فَقَالَ: «هَلْ عِنْدَكَ مِنْ شَيْءٍ تُصَدِّقُهَا؟»، فَقَالَ: مَا عِنْدِي إِلَّا إِزَارِي هَذَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِزَارُكَ، إِنْ أُعْطِيَتْهَا جَلَسْتُ، وَلَا إِزَارَ لَكَ، فَالْتَمِسْ شَيْئًا؟»، قَالَ: مَا أَجِدُ، قَالَ: «فَالْتَمِسْ، وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ» قَالَ: فَالْتَمَسَ، فَلَمْ يَجِدْ شَيْئًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هَلْ مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْءٌ؟»، قَالَ: نَعَمْ، سُورَةٌ كَذَا، وَسُورَةٌ كَذَا، لِسُورٍ سَمَّاهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «زَوَّجْتُكَهَا بِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ».

سههلی کوری سهعدی ساعیدی رضي الله عنه دهگیرتهوه: ئافرهتیک هاته خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ، گوتی: ئه ی پیغه مبهری خوا واه من خۆم پیشکesh کردوه به تو، ئافره ته که بۆ ماوه یه کی زۆر وهستا، ئینجا پیاویک له هاوه لانی پیغه مبهری خوا ﷺ گوتی: ئه ی پیغه مبهری خوا ﷺ بیکه به هاوسهرم، ئه گهر نیاز و پێویست بهم ئافره ته نه بیت (ئه گهر خۆت هاوسهرگیری له گهل ناکهیت)، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: «ئایا هیچت ههیه (له مال و سامان) تا ماره ییه که ی بدهیت؟»، پیاوه که گوتی: نه خیر، هیچم نییه ته نیا ئهم پارچه پۆشاکهم ههیه، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: «چی له پۆشاکه کت بکات، ئه گهر پتی به خشیت هیچت بۆ نامیته وه، داده نیشیت ئه و کات هیچ پۆشاکیک نییه، ده ههول بده شتیکت دهست بکه ویت»، گوتی: هیچم نییه، فهرمووی: «ههول بده شتیکت دهست بکه ویت»

نه گهر نه نگوستيله يه كي ناسنیش بیت»، پیاوه که چوو شتیکی دهست بکه ویت، به لام گه پرایه وه هیچ شتیکی دهست نه که وت، پیغه مبهری خوا علیه السلام فهرمووی: «تایا هیچت له قورئان له لایه (دهیزانیت)؟»، پیاوه که گوتی: به لئی، نهم سوورده ته و نهو سوورده ته، دهستی کرد به ناوهینانی سوورده ته کان، جا پیغه مبهری خوا علیه السلام فهرمووی: «برؤ وا لیم ماره کردی له سهر نه وهی له لاتنه له قورئان (که فیری بکهیت)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُحِلِّ وَالْمُحَلَّلِ لَهُ

باسی نه وهی هاتوو ده باره ی حه لالکهری
(ئافره تانی ته لاقدر او) و بو حه لالکراو

۲۳۱. عَنْ عَلِيٍّ عليه السلام قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله لَعَنَ الْمُحِلَّ وَالْمُحَلَّلَ لَهُ.

عهلی عليه السلام ده لیت: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله نه فره تی کردوو لهو پیاوه ی ئافره ت بو که سیکی دیکه حه لال ده کاته وه و نه وه یشی بوی حه لال ده کریتته وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْرِيمِ نِكَاحِ الْمُتْعَةِ

باسی نه وهی هاتوو ده باره ی قه دهغه کردنی هاوسه رگیری کاتی

۲۳۲. عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله نَهَى عَنْ مُتْعَةِ النِّسَاءِ، وَعَنْ لَحْمِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ زَمَنْ خَيْرَ.

عهلی کوری نه بو تالیب عليه السلام ده گیریتته وه: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله له پوژی خه بیهردا ماره پرینی ئافره تی به شیوه ی کاتی قه دهغه کرد، ههروه ها خواردنی گوشتی گویدریتی مالیشی قه دهغه کرد.

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ نِكَاحِ الشَّعَارِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ی ده‌رباره‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی ژنبه‌ژنه

۲۳۳. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم نَهَى عَنِ الشَّعَارِ.

ئیبینو عومەر رضی اللہ عنہ ده‌گیریته‌وه: پینگه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم رینگیری کردوووه له ژنبه‌ژنه.

تییینی:

له (سنن أبي داود هاتوووه) موسه‌دده‌ی ده‌لیت: به‌نافیعم گوت: ئه‌ری شیغار چییه؟ گوتی: ئه‌م ماره‌ی کچی ئه‌م پیاوه‌ی ده‌کات، ئه‌ویش ماره‌ی کچه‌که‌ی ئه‌م ده‌کات (ژنبه‌ژنه‌ی ده‌که‌ن) به‌بی‌دانانی ماره‌یی، خوشکه‌که‌ی ماره‌ی ده‌کات ئه‌میش خوشکه‌که‌ی خوی بی‌ده‌دات به‌بی‌دانانی ماره‌یی.

بَابُ مَا جَاءَ لَا تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا وَلَا عَلَى خَالَاتِهَا

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ی ئافره‌ت کۆ ناکریته‌وه له‌گه‌ل

خوشکی باوکی، یان خوشکی دایکی

۲۳۴. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم نَهَى أَنْ تُزَوَّجَ الْمَرْأَةُ عَلَى عَمَّتِهَا، أَوْ عَلَى خَالَاتِهَا.

ئیبین عه‌باس رضی اللہ عنہ ده‌گیریته‌وه: پینگه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم فه‌رموویه‌تی: «ئافره‌تیک له‌گه‌ل خوشکی باوکی، یان له‌گه‌ل خوشکی دایکی کۆ ناکریته‌وه (واته: به‌یه‌که‌وه نابنه‌هاوسه‌ری یه‌ک پیاو)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّرْطِ عِنْدَ عُقْدَةِ النِّكَاحِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی دانانی مه رج له کاتی هاوسه رگیری

۲۳۵. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَحَقَّ الشُّرُوطِ أَنْ يُوفَى بِهَا مَا اسْتَحْلَلْتُمْ بِهِ الْفُرُوجَ».

عوقبه ی کوری عامیری جو هه نی ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «بیگومان شایسته ترین مه رج که په پره وی لی بکریت (به وه فا بیت به رانه ری)، نه وه مه رجانه ن که دامینی پی حه لال ده کریت (مه رجه کانی هاوسه رگیری)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَزْلِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی گرتنه وهی مه نی (له کاتی سه رجیی)

۲۳۶. عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا كُنَّا نَعَزِلُ، فَرَعَمَتِ الْيَهُودُ أَنْهَا الْمَوُوءَةَ الصُّغْرَى، فَقَالَ: «كَذَبَتِ الْيَهُودُ، إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْلُقَهُ فَلَمْ يَمْنَعْهُ».

جابر رضی اللہ عنہ ده لیت: گوتمان نه ی پیغه مبه ری خوا، ئیمه ریگری ده که ن له مندالبوون، جووله که کان ده لیت: نه وه کاره زینده به چالی بجوو که! فه رمووی: «جووله که کان درو ده که ن، بیگومان خوا نه گه ر خواستی دروستکردنی بو هه بیت، نه م کاره (خواستی نه وه) رته ناکاته وه».

۲۳۷. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ قَالَ: كُنَّا نَعَزِلُ وَالْقُرْآنُ يَنْزُلُ.

جابیری کوری عه بدوللا رضی اللہ عنہ ده لیت: ئیمه ریگریان ده کرد له مندالبوون، قورئانیش له و کاته دا داده به زی (واته: نه گه ر قه ده غه لیکراو بیت، نه وه قورئان لی قه ده غه ده کردین).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقِسْمَةِ لِلْبَكْرِ وَالْثَيِّبِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی دابه شکاری له نیوان ئافره تی کچ و بیوه ئن

۲۳۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: السُّنَّةُ إِذَا تَزَوَّجَ الرَّجُلُ الْبَكْرَ عَلَى امْرَأَتِهِ أَقَامَ عِنْدَهَا سَبْعًا، وَإِذَا تَزَوَّجَ الثَّيِّبَ عَلَى امْرَأَتِهِ أَقَامَ عِنْدَهَا ثَلَاثًا.

ئهنه سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ ده لیت: له سوننه ته ئه گهر پیاویک کچی هینا به سه ر خیزانیدا، جهوت شهو له لای بمیئته وه (ئینجا کاته کان له نیوانیاندا دابه ش ده کات)، ئه گهر بیوه ژنیکشی هینا، سی رۆژ له لای بمیئته وه.

أَبْوَابُ الرِّضَاعِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی شیرپیدان له پیغه مبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ يُحَرِّمُ مِنَ الرِّضَاعِ مَا يُحَرِّمُ مِنَ النَّسَبِ

باسی ئه وهی هه رچی به ره چه له ك حه رام ده بیټ،
به هۆی شیرپیدانی شه وه حه رام ده بیټ

۱۵۲

۲۳۹. عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مِنَ الرِّضَاعِ مَا حَرَّمَ مِنَ النَّسَبِ».

عه لی کوری ئه بو تالیب عليه السلام ده لیټ: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: «بیگومان ئه وهی به هۆی شیرخواردن حه رام ده بیټ، وه ک ئه وهیه که به هۆی ره چه له که وه حه رام کرایټ (ده بن به خوشک و برا و برا و برازا و خال و خوارزا و ... له شیری)».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْوَلَدَ لِلْفِرَاشِ

باسی ئه وهی هاتوو وه ره چه له کی مندال بو خوا وهن جیگایه

۲۴۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ. دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «پەچەلەکی مندال بۆ خاوەن جینگایە (کە پیاوی ئافەرەتە کە یە)، پیاوی زیناکەر ھەر بەردی بۆ دەمینیتەو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَقِّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَةِ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارە ی مافی پیاو بەسەر ئافەرەتەو

۲۴۱. عَنْ طَلْقِ بْنِ عَلِيٍّ ر.ھ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا الرَّجُلُ دَعَا زَوْجَتَهُ لِحَاجَتِهِ فَلْتَأْتِيهِ، وَإِنْ كَانَتْ عَلَى التَّنَوُّرِ».

تەلقی کۆری عەلی ر.ھ. دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «ئەگەر پیاو داوای لە ئافەرەتە کە ی کرد بۆ پێوستییە کە ی با بە دەمیەو بەجێت، ئەگەر لەسەر تەندووریش بێت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَقِّ الْمَرْأَةِ عَلَى زَوْجِهَا

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارە ی مافی ئافەرەت بەسەر پیاو کە ی

۲۴۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ر.ھ. قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ. دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «بێگومان ئێمان تەواوترینی برۆاداران پەوشت جواترینیانە و باشتترینان باشتترینان بۆ ژنە کانتان (ھاوسەرانتان)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الدُّخُولِ عَلَى الْمَغِيبَاتِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده باره ی قه ده غه ی سه ردان کردنی
ئافره تان (که میردی له لا نه بیئت)

۲۴۳. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالْدُّخُولَ عَلَى النِّسَاءِ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَرَأَيْتَ الْحَمُو؟ قَالَ: «الْحَمُو الْمَوْتُ».

عوقبه ی کوری عامیر رضی الله عنه ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: «ئاگادار بن نه کهن بچه ژووره وه بۆ لای ئافره تان»، جا پیاویک له ئه نصارییه کان گوتی: ئه ی پیغه مبهری خوا، ئه ی ئه گهر (خزمی) نزیک میرده که ی بیئت؟ فه رمووی: «که سی نزیک پیاوه که ی ههر مردنه».

تییینی:

تیکه لاوی ژن و پیاو، کچ و کور که نامه حهره م بن پیکه پینه دراوه، ناییت پیکه خوش بکریت بۆ تیکه لاو بوون به ههر بیانویه ک بیئت، به تاییه ت خزمی نزیك کاره ساتی گه وره یی لی که وتوته وه، بۆیه فه رموویه تی: خزم ههر مردنه، چونکه به بیانووی ئه وه ی خزم ئاسانتر ده توانن سه ردانی یه کدی بکه ن و یه کدی ببینن.

أَبْوَابُ الطَّلَاقِ وَاللِّعَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی ته لاق و نهفرین (ی ژن و میزد) له پیغهمبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي طَلَقِ السُّنَّةِ

باسی نهوهی هاتووه دهربارهی ته لاق به پیی سوننه ت

۱۵۶

۲۴۴. عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه: أَنَّهُ طَلَّقَ امْرَأَتَهُ فِي الْحَيْضِ، فَسَأَلَ عُمَرَ النَّبِّيَّ رضي الله عنه، فَقَالَ: «مُرُهُ فَلْيُرَاجِعْهَا، ثُمَّ لِيُطَلِّقْهَا طَاهِرًا أَوْ حَامِلًا».

سالم، له باوکیه وه رضي الله عنه ده گپړېته وه: که باوکی خیزانه که ی ته لاق داوه له کاتیکدا له حه یزدا بووه، عومه ری باوکی پر سیاری له پیغهمبهری خوا رضي الله عنه کرد (سه باره ت به و ته لاقدانه)، پیغهمبه ر رضي الله عنه فهرمووی: «فهرمانی یی بکه با بیگه پرنیتته وه، ټینجا له کاتی پاکبوونه وه یان سکپری با ته لاقی بدات».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ رضي الله عنه وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ طَلَقَ السُّنَّةِ أَنْ يُطَلِّقَهَا طَاهِرًا مِنْ غَيْرِ جِمَاعٍ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا وَهِيَ طَاهِرَةٌ فَإِنَّهُ يَكُونُ لِلْسُّنَّةِ أَيْضًا، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ: وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا تَكُونُ ثَلَاثًا لِلْسُّنَّةِ إِلَّا أَنْ يُطَلِّقَهَا وَاحِدَةً وَاحِدَةً، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ،

وَإِسْحَاقَ، وَقَالُوا فِي طَلَاقِ الْحَامِلِ: يُطَلَّقُهَا مَتَى شَاءَ، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدَ،
وَإِسْحَاقَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: يُطَلَّقُهَا عِنْدَ كُلِّ شَهْرٍ تَطْلِيقَةً.

کارکردن لەسەر ئەوێهه له لای زانایان له هاوێهانی پێغه مبه‌ر ﷺ و غه‌یری ئەوانیش
که: ته‌لاقى سوننه‌ت ئەوێهه که ئا‌فره‌ته‌که ته‌لاق بد‌ری‌ت له کاتی پاکیه‌ک که تییدا
له‌گه‌لى جووت نه‌بووی‌ت، هه‌ندیک له زانایان گوتوویانه: ئە‌گه‌ر ها‌تو سی‌به‌سى
ته‌لاقى بدات کاتیک له پاکیدا، ئە‌وه‌ش هه‌ر ته‌لاقى سوننه‌ته، ئە‌مه‌ بۆ‌چوونى
شافعی و ئە‌حمه‌دى کۆ‌پى حه‌نبه‌له، هه‌ندیکى دیکه له زانایان گوتوویانه: سی‌به‌سى
ته‌لاقى سوننه‌ت نییه، ته‌نیا له حا‌له‌تیکدا ئە‌گه‌ر ته‌لاقدا نه‌ک یه‌ک یه‌ک بی‌ت (نه‌ک
سى به‌ سى)، ئە‌مه‌ بۆ‌چوونى سو‌فیانى سه‌ورى و ئی‌سحاقه، هه‌روه‌ها سه‌باره‌ت به
ته‌لاقدا نى ئا‌فره‌تى دوو‌گیان گوتوویانه: ئە‌وه‌ ته‌لاقى ده‌دات هه‌ر کاتیک بیه‌وی‌ت،
ئە‌مه‌ بۆ‌چوونى شافعی و ئە‌حمه‌د و ئی‌سحاقه، هه‌ندیکى دیکه له زانایان گوتوویانه:
له هه‌ر مانگی‌ک به‌ یه‌ک ته‌لاقدا ته‌لاقى ده‌دات.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُطْلَقَةِ ثَلَاثًا لَا سُكْنَى لَهَا وَلَا نَفَقَةَ

باسى ئە‌وه‌ی ها‌توو‌ه که ئا‌فره‌تى سی‌به‌سى ته‌لاقدا
ما‌فى نی‌شته‌جی‌ی خه‌رجی پۆ‌زانه‌ی نییه

٢٤٥. عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ: قَالَتْ فَاطِمَةُ بِنْتُ قَيْسٍ: طَلَّقَنِي زَوْجِي ثَلَاثًا عَلَى عَهْدِ
النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا سُكْنَى لَكَ وَلَا نَفَقَةٌ».

شه‌عبى ﷺ ده‌لی‌ت: فاتی‌مه‌ی کچی قه‌یس ﷺ گوتوویه‌تى: پیا‌وه‌که‌م سی‌به‌سى ته‌لاقى
دام له سه‌رده‌مى پێغه مبه‌ر ﷺ، پێغه مبه‌رى خوا ﷺ فه‌رمو‌وى: «نه‌ ما‌فى نی‌شته‌جی‌ت
بۆ هه‌یه، نه‌ خه‌رجی پۆ‌زانه‌ت بۆ هه‌یه».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِطَلَاقِ امْرَأَتِهِ

باسی ئه وهی هاتوووه دهر باره ی ئه وه که سه ی ته لاقدان ی ژنه که ی به دلیدا بیټ

۲۴۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَجَاوَزَ اللَّهُ لِأُمَّتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَكَلِّمْ بِهِ أَوْ تَعْمَلْ بِهِ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەر ی خوا ﷺ فەرموویەتی: «خوایا پێوشتی کردوووە لە ئوممەتی من لەو هی بە دلێاندا دیت، بەو مەرجه ی بە زمان نە یگوتی بیټ و بە کردەووە ئەنجامی نەدات».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنَّ الرَّجُلَ إِذَا حَدَّثَ نَفْسَهُ بِالطَّلَاقِ لَمْ يَكُنْ شَيْءٌ حَتَّى يَتَكَلَّمَ بِهِ.

کارکردن لەسەر ئەو هی که زانایان گوتوو یانە: که سێک ته لاقدان ی ژنه که ی به دلیدا بیټ، ئەو هه یچی له سهر نیه، هه تا به قسه ده ریده پریت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخُلْعِ

باسی ئه وهی هاتوووه دهر باره ی خولع (خۆدا پرینی ئن له پیاو ه که ی)

۲۴۷. عَنِ الرَّبِيعِ بْنِ مُعَوِّذٍ ابْنِ عَفْرَاءَ رضی اللہ عنہ: أَنَّهَا اخْتَلَعَتْ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ ﷺ، أَوْ أَمَرَتْ أَنْ تَعْتَدَ بِحَيْضَةٍ.

رەبەیع ی کچی موعه ویزی کوری عه فرأ رضی اللہ عنہ دەلێت: خولعی (پیاو ه که ی) کرد له سه رده می پێغەمبەر ﷺ، پێغەمبەر ﷺ فەرمانی پێ کرد (یان گوتی: فەرمانم پێ کرا) ماو هی عیده که ی بینییټ یه ک هیز و پاکبوونه وه.

۲۴۸. عَنْ ثَوْبَانَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلَاقًا مِنْ

غَيْرِ بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَأْيُهُ الْجَنَّةَ».

سهوبان (ع) ده گپړېته وه: پیغه مبهري خوا (ع) فرمووېه تی: «هه ر ئافره ټیک به بی بوونی هیچ هوکاریک داوای ته لاق له میرده کې بکات، بونی به هه شتی لی قه ده غه ده کریت».

تبیینی:

که واته نه گهر ئافره ت هیچ بیانوویه کی شهرعی به دهسته وه نه بوو، پیوسته ئارام بگریټ و چاوه پنی پاداشت بکات.

بَابُ مَا جَاءَ فِي مُدَارَاةِ النِّسَاءِ

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی دلپازیکردنی ئافره تان

۲۴۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ع) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): «إِنَّ الْمَرْأَةَ كَالضِّلَعِ إِنْ ذَهَبَتْ تَقِيمُهَا كَسَرْتَهَا، وَإِنْ تَرَكْتَهَا اسْتَمْتَعْتَ بِهَا عَلَى عَوَجٍ».

نه بو هوړه پره (ع) ده لیت: پیغه مبهري خوا (ع) فرمووېه تی: «به راستی ئافره تان حالیان وه ک پهراسوو وایه، نه گهر بته ویت راستی بکه یته وه ده یشکینیت، نه گهر وازیشی لی بینیت نه وه هه ر به و خواریه ژیانې له گهل ده گوزه رینیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّعَانِ

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی نه فره تکرډن (ی ژن و میر له یه کدی)

۲۵۰. عَنْ ابْنِ عُمَرَ (ع) قَالَ: لَأَعَنَّ رَجُلٌ امْرَأَتَهُ، وَفَرَّقَ النَّبِيُّ (ص) بَيْنَهُمَا، وَالْحَقُّ الْوَلَدَ بِالْأُمِّ.

نبین عومەر ﷺ دہ لیت: جارِیکیان پیاو یک نہ فرہ تکاری کرد لہ ژنہ کہی (نہ فرہ تیان لہ یہ کدی کرد بہ ہوی تاوانبار کردن بہ زینا)، پیغہ مہر ﷺ بریاری جیا کرد نہ وہی دا لہ نتوانیان، پڑچہ لہ کی مندالہ کہشی دایہ وہ پال دایکہ کہ.

أَبْوَابُ الْبُيُوعِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی کرین و فروشتن له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الشُّبُهَاتِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی وازهینان له شته گوماناییه کان

۱۶۲

۲۵۱. عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «الْحَلَالُ بَيْنَ وَالْحَرَامِ بَيْنَ، وَبَيْنَ ذَلِكَ أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ، لَا يَدْرِي كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ أَمِنَ الْحَلَالِ هِيَ أَمْ مِنَ الْحَرَامِ، فَمَنْ تَرَكَهَا اسْتِزَاءً لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ فَقَدْ سَلِمَ، وَمَنْ وَقَعَ شَيْئًا مِنْهَا، يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَ الْحَرَامَ، كَمَا أَنَّهُ مَنْ يَزْعِي حَوْلَ الْحِمَى، يُوشِكُ أَنْ يُوَاقِعَهُ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى، أَلَا وَإِنَّ حِمَى اللَّهِ مُحَارَمُهُ».

نوعمانی کوری به شیر رضي الله عنه ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو، ده یفه رموو: «بێگومان هه لال دیار و پوونه، هه رامیش دیار و پوونه، له یتوانیاندا هه ندیک شتی گومانای هه یه، زۆربهی خه لکی نایزانن ئایا هه لال یان هه رامن، هه ر که سیکی دهستی لی هه ل بگریت به نیازی ئه ستوپاکی له ئاین و ئابرووی خوی، بێگومان پارێزراو ده بیت، هه ر که سیکیش بکه ویتته نیو شتیکی له گومانلیکراوه کان، نزیکه بکه ویتته نیو هه رامه وه، هه ر وه ک چۆن که سیکی بچیت له نزیک پاوه نیک مه ره کانی بله وه پیتیت، نزیکه مه ره کانی تیدا بله وه پین (بچه نیو پاوانه که)، ئاگادار بن هه موو

پاشایهک زهوی پاوانکراوی خۆی ههیه، ئاگادار بن پاوانی خوای گهورهش شته
حهرامکراوهکانن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَكْلِ الرَّبَا

باسی ئهوهی هاتوووه دهبرارهی خواردنی پریا

۲۵۲. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم أَكِلَ الرَّبَا، وَمُوكَلَّهُ، وَشَاهِدِيهِ، وَكَاتِبَهُ.

ئێبن مهسعوود رضی اللہ عنہ دهلێت: پیغهمبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم نهفرهتی کردوووه له سووخور، له
بریکاره که ی، له ههردوو شایهتیده رهکانی، له نووسهری گریهسته که ی.

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ حَلَفَ عَلَى سِلْعَةٍ كَاذِبًا

باسی ئهوهی هاتوووه دهبرارهی که سێک به درۆ سویند بخوات بۆ کالایهکی بازرگانی

۲۵۳. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «ثَلَاثَةٌ لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَلَا يُرَكِّبُهُمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ»، قُلْنَا: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَدْ خَابُوا وَخَسِرُوا؟ فَقَالَ: «الْمَنَانُ، وَالْمُسْبِلُ إِزَارَهُ، وَالْمُنْفِقُ سِلْعَتَهُ بِالْحَلِفِ الْكَاذِبِ».

ئهبو زهړ رضی اللہ عنہ له پیغهمبهره وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گێڕیته وه که فهرموویه تی: «سێ جۆره که س خوا
له پوژری دوا یی سه یریان ناکات (به چاوی به زه یی)، پاکیان ناکاته وه، نازاریکی
به ئیشیان بۆ هه یه»، گوتمان: ئه وانه کین ئه ی پیغهمبهری خوا؟ به راستی به ده بخت
و دۆراون، فهرمووی: «ئه وه ی له نێو خه لکی قسه دینیت و ده بات (بۆ تیکدانی
نیوانیان)، ئه وه ی پۆشاک ی به دوا ی خۆیدا راده کیشیت (به وه ی خۆ به زلزانین)،
ئه وه ی به سویندی به درۆ په و اج به کالاکه ی ده دات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّبَكِيرِ بِالتَّجَارَةِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی کاری بازرگانی بە کاتی بەیانی زوو

٢٥٤. عَنْ صَخْرِی الْعَامِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لِأُمَّتِي فِي بُكُورِهَا»، قَالَ: وَكَانَ إِذَا بَعَثَ سَرِيَّةً، أَوْ جَيْشًا، بَعَثَهُمْ أَوَّلَ النَّهَارِ، وَكَانَ صَخْرُ رَجُلًا تَاجِرًا، وَكَانَ إِذَا بَعَثَ تِجَارَةً بَعَثَهُمْ أَوَّلَ النَّهَارِ، فَأَثَرَى وَكَثُرَ مَالُهُ.

صەخری غامیدی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویەتی: «ئەوێ خوا یە بەرە کەت بدە بە ئوممەتم لە کاتی سەرەتای بەیانی»، گوتی: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ ئەگەر لە شکرپکی پەوانە کەردبایە، لە سەرەتای بەیانی پەوانە ی دەکرد، جا صەخەر (پەوانە تەکاری فرموودە) کە سێکی بازرگان بوو، ئەگەر کالایەکی بازرگانی پەوانە کەردبایە بۆ شوێنیک، لە سەرەتای بەیانی پەوانە ی دەکرد، بەهۆی ئەو پەفتارەووە دەوڵە مەند بوو، مال و سامانی زۆر بوو.

بَابُ مَا جَاءَ لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَايَدٍ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی خەڵکی شارنشین
شت بۆ خەڵکی دەشتنشین نەفرۆشێت

٢٥٥. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَايَدٍ، دَعُوا النَّاسَ يَرْزُقُوا اللَّهَ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ».

جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فرموویەتی: «با شارنشین شتومەک بۆ لادێنشین نەفرۆشێت، واز لە خەڵکی بەینن خوا پرز و پرۆزی هەندیکیان بەهۆی هەندیکیانەو دەدات (چونکە ئەگەر لادێیە کە بۆخۆی بیفرۆشێت، هەرزانتەری دەدات و خەڵکی هەزار گرانیان لەسەر ناکەوێت)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ بَيْعِ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی ناپه سندی فروشتنی شتیک که له لات نییه

۲۵۶. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضی الله عنه قَالَ: أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا تَبِيَّ الرَّجُلُ يَسْأَلُنِي مِنَ الْبَيْعِ مَا لَيْسَ عِنْدِي، أَبْتَاعُ لَهُ مِنَ السُّوقِ، ثُمَّ أَيْعُهُ؟ قَالَ: «لَا تَبِعْ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ».

حه کیمی کوپی حیزام رضی الله عنه ده لیت: هاتمه خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ، گوتم: که سی کریار دیته لام داوای شتیک و ام لی ده کات که نیمه، منیش ده چم له بازار بوی ده کرم، ینجا پتی ده فروشمه وه؟ فهرمووی: «شتیک مه فروشه که نه تبیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ بَيْعِ الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ نَسِيئَةً

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی ناپه سندی فروشتنی ئازهل به ئازهل به شیوهی قهرز

۲۵۷. عَنْ سَمُرَةَ رضی الله عنها: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ نَسِيئَةً.

سه مورپه رضی الله عنها ده گپریته وه: پیغه مبهر ﷺ قه ده غهی کردووه له فروشتنی ئازهل به ئازهل به قهرز.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ فِي بَيْعِ الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ نَسِيئَةً، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَأَهْلِ الْكُوفَةِ، وَبِهِ يَقُولُ أَحْمَدُ، وَقَدْ رَخَّصَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ فِي بَيْعِ الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ نَسِيئَةً، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ، وَإِسْحَاقَ.

کارکردن له سهر نه وهی له لای زوربه ی زانایان له هاوه لانی پیغه مبهر ﷺ و غیری نه وانیش که: فروشتنی ئازهل به ئازهل به شیوهی قهرز قه ده غهی، نه مه بۆچوونی

سوفیان سهوری و خه لکی کوفه یه، ههروه ها نه حمه دیش هه مان شتی گوتوه، هه ندیک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ و غهیری نهوانیش ریگه یان داوه به فروشتنی ئازهل به ئازهل به شیوه ی قهرز، نه مه بوچوونی شافعی و ئیسحاقه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّرْفِ

باسی نهوه ی هاتووه ده رباره ی ئالوگوپی دراو

۲۵۸. عَنْ نَافِعٍ قَالَ: انْطَلَقْتُ أَنَا وَابْنُ عُمَرَ رضی اللہ عنہما إِلَى أَبِي سَعِيدٍ فَحَدَّثَنَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُهُ أَذْنَايَ هَاتَانِ يَقُولُ: «لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ، وَالْفِضَّةَ بِالْفِضَّةِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ، لَا يُشَفُّ بَعْضُهُ عَلَى بَعْضٍ، وَلَا تَبِيعُوا مِنْهُ غَائِبًا بِنَاجِزٍ».

نافع ده لیت: من و ئیین عومهر رضی اللہ عنہما ده رچوون بو لای نه بو سه عید، بوی گپراینه وه گوتی: به گویکانی خوم له پیغه مبه ری خوام رضی اللہ عنہما بیست ده یفه رموو: «زپر به زپر مه فروشن ته نیا نه گهر له کیشدا وه کوو یه ک و ابن، زیو به زیو مه فروشن مه گهر له کیشدا وه کوو یه ک و ابن، لایه کیان به نرختر دامه نین له وه که ی دی، نه که ن (زپر و زیوی) ئاماده نه کراو بفروشن به (زپر و زیوی) ئاماده کراو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبَيْعَيْنِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا

باسی نهوه ی هاتووه که کریار و فروشیار سه ریشکن له په شیمانبوونه وه هه تا جیا ده بنه وه

۲۵۹. عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْبَيْعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا، فَإِنْ صَدَقَا وَبَيَّنَّا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا، وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُحِقَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا».

حه کیمی کوری حیزام ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «کریار و
فروشیار سه رپشکن له هه لوه شانده وه هه تا له یه کدی جیا نه بوونه ته وه، جا نه گهر
راستگۆ بن له گه ل یه کدی و کهمو کورتیه کانیاں بو یه کدی پروون کرده وه، نه وه
به ره کهت ده که ویتته کرین و فروشتنه که یان، نه گهر کهمو کورتیه کانیاں شارده وه و
درویان له گه ل یه کدی کرد، نه وه به ره کهت له کرین و فروشتنه که یاندا نامینیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يُخَدَعُ فِي الْبَيْعِ

باسی نه وهی هاتووه ده رباره ی که سیک که فیلی لی ده کریت له کرین و فروشتن

۲۶۰. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا كَانَ فِي عُقْدَتِهِ ضَعْفٌ، وَكَانَ يُبَايِعُ، وَأَنَّ أَهْلَهُ أَتَوْا
النَّبِيَّ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، احْجُرْ عَلَيْهِ، فَدَعَاهُ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ، فَتَهَاةُ، فَقَالَ: يَا
رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي لَا أَضِيرُ عَنِ الْبَيْعِ، فَقَالَ: «إِذَا بَايَعْتَ فُكُلَ هَاءَ وَهَاءَ، وَلَا خِلَابَةَ».

نه نه س ﷺ ده گپرتته وه: پیاویک هه بوو بیتهیز بوو له پیکانی (به رژه وهندی خوی،
فه قیر حال بوو)، مامه له شی نه نجام ددها، بویه خانه واده که ی هاتنه خزمهت پیغه مبه
ﷺ گو تیان: نه ی پیغه مبهری خوا مامه له کردنی لی قه ده غه بکه، پیغه مبهری خوا ﷺ
بانگی کرد و لی قه ده غه کرد، پیاوه که گو تی: نه ی پیغه مبهری خوا، من نارام نا گرم
له سه ر مامه له نه کردن، پیغه مبهری خوا ﷺ پیتی فهرموو: «نه گهر کرین و فروشتن
کرد، بلی: ها (ده ست به ده ست)، (بشلی: به بی فرتوفیل (بو نه وهی نه گهر فیلی تیدا
بوو، ده رفه تی په شیانبوونه وهی هه بیت)».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ، وَقَالُوا: الْحَجْرُ عَلَى الرَّجُلِ
الْحَرِّ فِي الْبَيْعِ وَالشِّرَاءِ إِذَا كَانَ ضَعِيفَ الْعَقْلِ، وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ، وَلَمْ يَرِ
بَعْضُهُمْ أَنَّ يُحْجَرَ عَلَى الْحَرِّ الْبَالِغِ.

کار کردن له سه ر نه م فهرموو ده یه به له لای هه ندیک له زانایان، گو تووشیا نه:

قهدهغه کردنی کپین و فروشتن (پنویسته) له سهه که سیکي نازاد نه گهر له پرووی ژیرییه وه لاواز بیت، نه مه وتهی (پیشه وایان) نه حمده و ئیسحاقه، هه ندیکي دیکه له زانایان گوتوو یانه: نابیت مامه له له که سیکي نازاد و بالغ قهدهغه بکریت.

بَابُ مَا جَاءَ إِذَا أَفْلَسَ لِلرَّجُلِ غَرِيمٌ فَيَجِدُ عِنْدَهُ مَتَاعَهُ

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی نه وه که سهی قهه زداره که ی مایه پووچ ده بیت و ماله که ی (کالا که ی) خو ی له لای ده بینیته وه

۲۶۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم أَنَّهُ قَالَ: «أَيُّمَا امْرِئٍ أَفْلَسَ وَوَجَدَ رَجُلًا سَلَعَتْهُ عِنْدَهُ بَعَيْنَاهَا فَهُوَ أَوْلَىٰ بِهَا مِنْ غَيْرِهِ».

نه بو هوړه پره رضی اللہ عنہ له پیغه مبهه ری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم ده گیریته وه که فهرموویه تی: «ههر که سیک مایه پووچ بوو، که سی خواهن مافیش خودی کالا که ی خو ی له لای بینی، نه وه نه و شایسته تره به و ماله له غهیری خو ی».

۲۶۲. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَدَّ الْأَمَانَةَ إِلَىٰ مَنْ ائْتَمَنَكَ، وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ».

نه بو هوړه پره رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهه ر صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: «که سیک که تو ی به نه میندار داناوه، سپارده که ی بده وه، وه خیانه ت له که سیک مه که که خیانه تی له تو کردووه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِحْتِكَارِ

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی قوړخکاری

۲۶۳. عَنْ مَعْمَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نَضْلَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُ: «لَا يَحْتَكِرُ إِلَّا خَاطِئٌ».

مه عمهري کوري عه بدوللای کوري نه زله ﷺ ده لیت: گویم له پیغه مبهري خوا ﷺ بوو ده یفه رموو: «جگه له گونا هبار و هه له کار که س قورخکاری ناکات (چونکه نه مه پیشه ی نه وانه)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْبَيْعِ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی قه ده غه کردنی
مامه له به سهر مامه له ی برایه که ی

۲۶۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَبِيعُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَيْعِ بَعْضٍ، وَلَا يَخْطُبُ بَعْضُكُمْ عَلَى خِطْبَةِ بَعْضٍ».

ئيبين عومهر ﷺ له پیغه مبهروه ده ﷺ ده گیریتته وه که فهرموویه تی: «با که سانیکتان مامه له به سهر مامه له ی که سانی دیکه دا نه کات، نابیت که سیک داخوازی به سهر داخوازی که سی دیکه وه بکات».

بَابُ النَّهْيِ أَنْ يُتَّخَذَ الْخَمْرُ خَلًّا

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی قه ده غه کردنی مه ی کردنه سرکه

۲۶۵. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْخَمْرِ عَشْرَةَ: غَاصِرَهَا، وَمُعْتَصِرَهَا، وَشَارِبَهَا، وَحَامِلَهَا، وَالْمَحْمُولَةَ إِلَيْهِ، وَسَاقِيَهَا، وَبَاتِعَهَا، وَآكِلَ ثَمَنِهَا، وَالْمُشْتَرِيَ لَهَا، وَالْمُشْتَرَاةَ لَهُ.

نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده لیت: پیغه مبهري خوا ﷺ نه فره تی کردوو به هو ی شه راب له ده جوړه که س: نه وه ی ده یگو شیت، نه وه ی بو ی ده گو شیت، نه وه ی ده یخواته وه، نه وه ی هه لیده گریت، نه وه ی بو ی هه لده گیریت و ده بردریت، نه وه ی

دهیگیریت، نهوهی دهیفروشیت، نهوهی قازانجه کهی دهخوات، نهوهی دهیکریت، نهوهی بوی دهکردیت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي بَيْعِ جُلُودِ الْمَيْتَةِ وَالْأَصْنَامِ

باسی نهوهی هاتووه دهربارهی کرین و فروشتنی
پیستی نازهلای مرداره بوو و بته کان

۲۶۶. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضی الله عنه: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ وَهُوَ بِمَكَّةَ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ، وَالْمَيْتَةِ، وَالْخِنْزِيرِ، وَالْأَصْنَامِ»، فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ، فَإِنَّهُ يُطْلَى بِهَا السُّفْنُ، وَيُذْهَنُ بِهَا الْجُلُودُ، وَيَسْتَصْبَحُ بِهَا النَّاسُ، قَالَ: «لَا هُوَ حَرَامٌ»، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ: «قَاتَلَ اللَّهُ الْيَهُودَ، إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْهِمُ الشُّحُومَ فَأَجْمَلُوهُ، ثُمَّ بَاعُوهُ، فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ».

واته: جابیری کوری عهبدوللا رضی الله عنه دهگیريتهوه: پیغمبهری خوا ﷺ سالی
پزگارکردنی مه که که له مه که بوو، فهرمووی: «بیگومان خوا و پیغمبهری
خوا ﷺ فروشتنی عارهق و مرداره بوو و بهراز و بتیان حهرام کردوووه»، لهو
کاته دا گوترا: نهی پیغمبهری خوا، نهی دهربارهی چهوری مرداره وه بوو چی
دهفهرموویت، که له پاستیدا کهشتی پی چهور ده کریت و پیستهی پی خوش و
چهور ده کریت و خه لکی بوو ووناکی له چراکاندا دایده گیر سین؟ فهرمووی ﷺ:
«نه خیر (دروست نییه) نه وانه حهرامن»، پاشان پیغمبهری خوا ﷺ فهرمووی:
«خوا جووله که کان له ناو بهریت، چونکه به پاستی خوا چهوری (مالاتی) له سر
حهرام کردن، نه وانش ده هاتن ده یانتوانده وه و پاشان ده یان فروشت و نرخ و
به ها که یان وهرده گرت و ده یان خوارد».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُوعِ فِي الْهَبَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی په شیمان بوونه وه له خه لات

۲۶۷. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السُّوءِ الْعَائِدِ فِي هَبَّتِهِ كَالْكَلْبِ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ».

ئيبن عه عباس رضی الله عنه ده گيرېته وه: پيغه مبهري خوا ﷺ فرموويه تی: «له ئيمه ناوه شيتته وه نه و نموونه نه شياوه: نه و كه سه ی له خه لات و به خشینی خوی په شيان ده بيتته وه وه ك سه گيكه بگه رېته وه سهر پشانه وهی خوی و بيخواته وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَظْلِ الْغَنِيِّ أَنَّهُ ظَلَمَ

باسی ئه وهی هاتوو كه دواخستنی قهرز له لايه ن ده وله مه ند سته مه

۲۶۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَظْلُ الْغَنِيِّ ظَلَمٌ، وَإِذَا أَتَبَعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَّبِعْ».

نه بو هوره يره رضی الله عنه ده گيرېته وه: پيغه مبهري ﷺ فرموويه تی: «دواخستنی دانه وهی قهرز له لايه ن كه سيكي ده وله مه نده وه سته مه، هه ركاتيک يه کيک له تيوه په وانه ی لای كه سيکی ده وله مه ند کړا، با بجيت (بو وه رگرته وهی قهرزه كه)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْعِيرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی دانانی نرخ (له سهر كه لويه ل)

۲۶۹. عَنْ أَنَسٍ رضی الله عنه قَالَ: غَلَا السَّعْرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ

اللَّهُ، سَعَّرْنَا، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمُسَعِّرُ، الْقَابِضُ، الْبَاسِطُ، الرَّزَّاقُ، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ أَلْقَى رَبِّي وَلَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ يَطْلُبُنِي بِمَظْلَمَةٍ فِي دَمٍ وَلَا مَالٍ».

نه نه س ﷺ ده لیت: له سهرده می پیغه مبهری خوا ﷺ نرخی شت بهرز بووه وه (گران بوو)، خه لکی گوتیان: نهی پیغه مبهری خوا، نر خان بو دیاری بکه، فهرمووی: «خوا خوئی نر خدانهره، پزق ده گریته وه و زیادی ده کات، ههر نهو پزق و پوزیده ره، بیگومان من نومید ده کهم که کاتیک به پهره ردگارم ده گهم، هیچ یه کیک نه بیت که داواکاری سته ملیک ردنی خوین و مالی له سهرم هه بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْغَشِّ فِي الْبُيُوعِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ناپه سندی فیل له کرین و فروشتن

۲۷۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ عَلَى صُبْرَةٍ مِنْ طَعَامٍ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا، فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا، فَقَالَ: «يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ، مَا هَذَا؟»، قَالَ: أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ حَتَّى يَرَاهُ النَّاسُ»، ثُمَّ قَالَ: «مَنْ غَشَّ فَلَيْسَ مِنَّا».

واته: نه بو هو پرده پرده ﷺ ده گریته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ به لای (خواردنیکی له سهر یه که له که بوو) تیه پری، دهستی خسته نیوی (ژیره وهی)، په نجه کانی ته پر بوون، فهرمووی: «ئا ئه مه چیه نهی خاوه نی خواردن؟!»، گوتی: باران ته پری کردو وه نهی پیغه مبهری خوا، فهرمووی: «نهی بوچی له سهره وهی خواردنه که داتنه ناوه و دهرتنه خستوو به ئه وهی خه لک بیینیت؟!»، پاشان فهرمووی: «ههر که سیک فیل بکات له ئیمه نییه».

تییینی:

واته: ئهم کردو وهی نهو که سه که فیلکردنه له په فتاری موسولمان ناچیت! نه که له

نیسلام دهریجیت و کافر بیت، مه گهر فیله کهی، فیلتیک بیت له عه قیده ته و او نه بیت و زیانی عه قیده یی له موسولمانان بدات، ئا ئه وه حوکه کهی جیاواز ده بیت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي اسْتِقْرَاضِ الْبَعِيرِ أَوْ الشَّيْءِ مِنَ الْحَيَوَانِ أَوْ السِّنِّ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی قهرز وه رگرتنی و شتریان هه ر ئازه لیک دیکه

۲۷۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: اسْتَقْرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم سَنًّا، فَأَعْطَاهُ سَنًّا خَيْرًا مِنْ سِنِّهِ، وَقَالَ: «خِيَارُكُمْ أَحَاسِنُكُمْ قَضَاءً».

ئهبو هوره پره رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم و شتریک به قهرز وه رگرت، جا له جیاتی و شتره کهی و شتریک چاکتری (به خاوهن قهرز) دایه وه، فهرمووی: «چاکترینتان ئه وه که سه یه قهرزه کهی به چاکترین شیوه ده داته وه».

۲۷۲. عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «غَفَرَ اللَّهُ لِرَجُلٍ كَانَ قَبْلَكُمْ، كَانَ سَهْلًا إِذَا بَاعَ، سَهْلًا إِذَا اشْتَرَى، سَهْلًا إِذَا اقْتَضَى».

جابر رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرمووی تی: «خوا له پیش ئیوه له که سیک خوش بوو، ئه وه لیبوورده و ئاسان بوو له کاتی فروشتن، لیبوورده و ئاسان بوو له کاتی کرین، لیبوورده و ئاسان بوو له کاتی دانه وهی قهرز».

أَبْوَابُ الْأَحْكَامِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی حوکمه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

۲۷۳. عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «الْقَضَاءُ ثَلَاثَةٌ: قَاضِيَانِ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ فِي الْجَنَّةِ، رَجُلٌ قَضَى بَعْضَ الْحَقِّ فَعَلِمَ ذَاكَ فَذَاكَ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ لَا يَعْلَمُ فَأَهْلَكَ حُقُوقَ النَّاسِ فَهُوَ فِي النَّارِ، وَقَاضٍ قَضَى بِالْحَقِّ فَذَاكَ فِي الْجَنَّةِ».

ئيبين بۆره يده، له باوكيه وه ﷺ ده گيريتته وه: پیغه مبهری خواوه ﷺ: «دادوهران سێ جورن: دوو دادوهریان له ئاگری دۆزه خدان، دادوهرێکیشیان له بهههشتدایه، کهسێک دادوهری بکات به ناراستی و بشزائیت، ئه وه له ئاگردایه، دادوهرێک به نه زانین دادوهری بکات و مافی خه لکی بفهوتینیت، ئا ئه وهش له ئاگردایه، دادوهرێک به ههق بریار بدات، ئه وه له بهههشتدایه».

۲۷۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ وَلِيَ الْقَضَاءَ، أَوْ جُعِلَ قَاضِيًا بَيْنَ النَّاسِ فَقَدْ ذُبِحَ بِغَيْرِ سَكِّينَ».

ئهبو هوهره يره ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خواوه ﷺ: «ههر کهسێک له لایه ن فرمانه وه او وه به دادوهر دانرا له نێوان خه لکدا، ئه وه به بێ چه قۆ سه ر بپردراوه (بۆ خو پاراستن و ئاگادار بوونه)».

له باره‌ی ئه‌و وینه‌هێنانه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ گوتراوه: دادوهر پێشه و به‌رپر سياريتيه‌ی که زۆر قورسه، به‌رده‌وام له‌ تيوان دوو سزادايه، سزای دونيا: ئه‌گه‌ر بێتو به‌هه‌ق دادوهری بکات، ئه‌گه‌ری هه‌یه‌ لایه‌نی دووهم (که‌ پریاره‌ که‌ له‌ زیانیه‌تی) له‌ کاردانه‌وه‌ی پریاره‌ که‌ زیانی‌ک به‌ دادوهر بگه‌یه‌نن، سزای قیامه‌ت: خو ئه‌گه‌ر بێتو به‌ناهه‌ق دادوهری بکات و بشزانیت، ئه‌وه‌ بێگومان سزایه‌کی سه‌خت له‌ قیامه‌ت چاوه‌ڕێیه‌تی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْقَاضِي يُصِيبُ وَيُخْطِئُ

باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ دادوهر له‌ پریاریدا راست ده‌کات و هه‌له‌ش ده‌کات

۲۷۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی‌الله‌عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ فَأَصَابَ، فَلَهُ أَجْرَانِ، وَإِذَا حَكَمَ فَأَخْطَأَ، فَلَهُ أَجْرٌ وَاحِدٌ».

ئه‌بو هوریره رضی‌الله‌عنہ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموو یه‌تی: «ئه‌گه‌ر دادوهر کۆششی کرد و پریری دا و پێکای، ئه‌وه‌ دوو پاداشتی بۆ هه‌یه‌ (پاداشتی کۆشش و پێکانه‌که‌)، ئه‌گه‌ر کۆششی کرد و پریری دا و نه‌پێکا پاداشتیکی بۆ هه‌یه‌ (پاداشتی کۆشه‌که‌)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِمَامِ الرَّعِيَّةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ ده‌رباره‌ی پێشه‌وا‌ی خه‌لک

۲۷۶. قَالَ عَمْرُو بْنُ مُرَّةٍ لِمُعَاوِيَةَ رضی‌الله‌عنہ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ إِمَامٍ يُغْلِقُ بَابَهُ دُونَ ذَوِي الْحَاجَةِ، وَالْخَلَّةِ، وَالْمَسْكِنَةِ إِلَّا أَغْلَقَ اللَّهُ أَبْوَابَ السَّمَاءِ دُونَ خَلَّتِهِ، وَحَاجَتِهِ، وَمَسْكِنَتِهِ»، فَجَعَلَ مُعَاوِيَةُ رَجُلًا عَلَى حَوَائِجِ النَّاسِ.

عه‌مری کورپی موریره به‌ موعاویه رضی‌الله‌عنہ گوت: گویم له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بوو

دهيفهرموو: «ههر پيشهوايهك دهرگاي دابخات بهرووي خاوهن پيوستى و داواكار و ههزار، بهدلىيى خوا دهرگاكانى ناسهاني بهروودا دادهخات له كاتى داواكارى و پيوستى و ههزارى نهودا»، له دواى نهوه موعاويه كه سىكى دامهزrand تايهت به پيوستى خه لك.

بَابُ مَا جَاءَ لَا يَقْضِي الْقَاضِي وَهُوَ غَضْبَانٌ

باسى نهوهى هاتوووه نابيت دادوهر دادوهرى بكات له كاتى تووره پيدا

٢٧٧. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: كَتَبَ أَبِي إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ وَهُوَ قَاضٍ: أَنْ لَا تَحْكُمَ بَيْنَ اثْنَيْنِ وَأَنْتَ غَضْبَانٌ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا تَحْكُمُ الْحَاكِمُ بَيْنَ اثْنَيْنِ وَهُوَ غَضْبَانٌ».

عه بدورپره حماني كورى نه بو به كره رضي الله عنه ده ليت: باوكم نووسراويكى نووسى بو عوبه يدوللاى كورى نه بو به كره كه دادوهر بوو: كه نه كه يت دادوهرى له نتيوان دوو كه سدا بكه يت له كاتيكدا تووره يت، چونكه من گويم له پيغه مبهري خوا ﷺ بوو دهيفهرموو: «با هيچ دادوهرىك دادوهرى له نتيوان دوو كه سدا نه كات له كاتيكدا تووره يه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّأْيِ وَالْمُرْتَشِي فِي الْحُكْمِ

باسى نهوهى هاتوووه دهر باره ي پره شوه دهر و پره شوه وهرگر له دادوهر پيدا

٢٧٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الرَّأْيِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ فِي الْحُكْمِ.

نه بو هورپره رضي الله عنه ده ليت: پيغه مبهري خوا ﷺ نه فره تي كردوو له پره شوه دهر و له پره شوه وهرگر له دادوهر پيدا.

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَنَّ الْبَيْتَةَ عَلَى الْمُدْعَى، وَالْيَمِينَ عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ

باسی ئه وهی هاتوو هه شایه تی له سه ر بانگه شه کاره
و سویند له سه ر داوا له سه ر کراوه

۲۷۹. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَضَى أَنَّ الْيَمِينَ عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ.

ئيبين عه عباس رضی اللہ عنہ ده گيرتته وه: پيغه مبهري خوا صلی اللہ علیہ وسلم برياري دا كه سویند له سه ر
داوا له سه ر کراوه (ئه گهر داوا کار به لگه ی نه بو).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْيَمِينَ مَعَ الشَّاهِدِ

باسی ئه وهی هاتوو هه رباره ی سویند له گه ل شایه تی

۲۸۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم بِالْيَمِينَ مَعَ الشَّاهِدِ الْوَاحِدِ، قَالَ رُبْعَةً؛ وَأَخْبَرَنِي ابْنُ لِسْعَدٍ بْنُ عَبَادَةَ قَالَ: وَجَدْنَا فِي كِتَابِ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَعْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم قَضَى بِالْيَمِينَ مَعَ الشَّاهِدِ.

ئه بو هوره يره رضی اللہ عنہ ده ئیت: پيغه مبهري خوا صلی اللہ علیہ وسلم برياري دا به وه رگرتی سویندی
داوا کار له گه ل بوونی به ک شایه ت، په بيهه گوتی: کوریکي سه عدی کوری عوباده
پنی راگه ياندم و گوتی: له نووسراویکی (نامه يه کی) سه عد ده ستان که وتوو هه
پيغه مبهري خوا صلی اللہ علیہ وسلم برياري دا به وه رگرتی سویند (ی داوا کار) له گه ل شایه تیک.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعُمَرَى

باسی ئه وهی هاتوو هه رباره ی به خشين به دريژايی ته مه ن

۲۸۱. عَنْ سَمُرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «الْعُمَرَى جَائِزَةٌ لِأَهْلِهَا، أَوْ مِيرَاثٌ لِأَهْلِهَا».

سه موره ﷺ ده گيرېته وه: پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموويه تي: «خه لات و به خشين به دريژايي ته من بو ئه و كه سه يه كه بوي به دباري كراوه، يان ميراتي كه بو خانه واده كه ي (ته وه ي پي دراوه)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّقْبَى

باسي ته وه ي هاتووه ده رباري به خشين به چاوه پرواني

۲۸۲. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْعُمَرَى جَائِزَةٌ لِأَهْلِهَا، وَالرَّقْبَى جَائِزَةٌ لِأَهْلِهَا».

جابر ﷺ ده ليت: پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموويه تي: «به خشين به دريژايي ته من دروست و حه لاله بو ئه و كه سه ي كه پي دراوه، به خشين به چاوه پرواني (كه كي زووتر بمر ي دياريه كه بو ته وه ي ديكه بيت)، دروست و حه لاله بو ئه و كه سه ي كه پي دراوه».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ الرَّقْبَى جَائِزَةٌ مِثْلَ الْعُمَرَى، وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ، وَفَرَّقَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ وَغَيْرِهِمْ، بَيْنَ الْعُمَرَى، وَالرَّقْبَى، فَأَجَازُوا الْعُمَرَى، وَلَمْ يُجِزُوا الرَّقْبَى: وَتَفْسِيرُ الرَّقْبَى: أَنْ يَقُولَ هَذَا الشَّيْءُ لَكَ مَا عِشْتَ، فَإِنْ مِتَّ قَبْلِي فَهِيَ رَاجِعَةٌ إِلَيَّ.

كار كردن له سهر ته وه يه له لاي هه نديك له زانايان له هاوه لاني پيغه مبهري ﷺ و جگه له وانيش كه: به خشين به چاوه پرواني دروسته وه ك به خشين به دريژايي ته من، ته مه ش بو چووني ته حمه د و ئيسحاقه، هه نديكي ديكه له زاناياني خه لكي كوفه و كه ساني ديكه ش جياوازيان كردووه له نتوان به خشيني به دريژايي ته من و به خشين به چاوه پرواني، به دريژايي ته من لايان دروسته و پييدراوه، به لام به خشين به چاوه پرواني له لايان نادروسته و پييدراو نيه. ماناي وشه ي (الرقيب) ته وه يه: كه سيك بليت: ته م شته بو تو بيت ته وه نده ي له ژياندا بيت، ته گهر هاتوو پيش من

مردیت، ئەوێ بۆ من دەگەرێتەوێ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَخْيِيرِ الْغُلَامِ بَيْنَ أَبَوَيْهِ إِذَا افْتَرَقَا

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارێ سەرپشککردنی منداڵ
له نێوان باوک و دایکیدا ئەگەر جیا بوونەوێ

٢٨٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَيَّرَ غُلَامًا بَيْنَ أَبِيهِ وَأُمِّهِ.

ئەبو هوریره رضي الله عنه دەگەرێتەوێ: پێغه‌مبەر ﷺ منداڵێکی سەرپشک کرد له نێوان باوک و دایکیدا (کامیان هەڵدەبژێرت بە دڵی خۆی).

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ قَالُوا: يُخَيَّرُ الْغُلَامُ بَيْنَ أَبَوَيْهِ إِذَا وَقَعَتْ بَيْنَهُمَا الْمُنَازَعَةُ فِي الْوَلَدِ، وَهُوَ قَوْلُ أَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ، وَقَالَا: مَا كَانَ الْوَلَدُ صَغِيرًا فَلَا تُمُّ أَحَقُّ بِهِ، فَإِذَا بَلَغَ الْغُلَامُ سَنِينَ خَيَّرَ بَيْنَ أَبَوَيْهِ.

کارکردن لەسەر ئەوێ له لای هەندێک له زانایان له هاوێ لانی پێغه‌مبەر ﷺ و جگە له وانیش گوتووین: منداڵ سەرپشک دەکرێت له نێوان باوک و دایکیدا ئەگەر ناکۆکی کهوتە نێوانیان سەبارەت بە منداڵە، ئەمەش بۆچوونی ئەحمەد و ئیساحاقە که گوتووین: ئەگەر منداڵە که بچووک بوو، ئەوێ دایک شیاوترە به و منداڵە، ئەگەر گەشتە تەمەنی حەوت سالی، ئەوکاتە سەرپشک دەکرێت له نێوان دایک و باوکیدا.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْوَالِدَ يَأْخُذُ مِنْ مَالِ وَلَدِهِ

باسی ئەوێ هاتووێ کاتیەک باوک له مال و سامانی منداڵەکه‌ی دەبات

٢٨٤. عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَطْيَبَ مَا أَكَلْتُمْ مِنْ كَسْبِكُمْ، وَإِنَّ أَوْلَادَكُمْ مِنْ كَسْبِكُمْ».

عائشه رضی اللہ عنہا ده لیت: پیغمبره ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویه تی: «باشترین و پاکترین شتیک که لئی بخون نه و شته یه که بوخوتان (به رهنجی شانتان) په یدای ده کهن، وه بیگومان مناله کانتان به شیکن له ههول و کوششی خوتان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشُّفْعَةِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی هه لگرتنه وهی به شی هاوبهش (شهریک)

۲۸۵. عَنْ سَمُرَةَ رضی اللہ عنہا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «جَارُ الدَّارِ أَحَقُّ بِالدَّارِ». سه موړه رضی اللہ عنہا ده لیت: پیغمبره ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویه تی: «دراوسنی خانوو شایسته تره به خانوو که (بو کرینه وهی له کاتیکدا وستره بفروشریت)». ۲۸۶. عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «الْجَارُ أَحَقُّ بِشُفْعَتِهِ، يُنْتَظَرُ بِهِ وَإِنْ كَانَ غَائِبًا، إِذَا كَانَ طَرِيقَهُمَا وَاحِدًا».

جابر رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغمبره ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویه تی: «دراوسنی شایسته تره به هه لگرتنه وه و کرینی خانوو دراوسنیه که ی، چاوه پنی بریاری ده کریت نه گهر له کاتی گه شتیش بیت، به مهرجیک ریگه یان به سهر یه ک ریگاوه بیت».

بَابُ فِي الْوَقْفِ

باسیک ده رباره ی مالی وه قفکراو

۲۸۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٌ جَارِيَةٌ، وَعِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ، وَوَلَدٌ صَالِحٌ يَدْعُو لَهُ».

نه بو هوړه پړه رضی اللہ عنہ ده گپړته وه: پیغمبره ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرموویه تی: «کاتیک مړوف دهریت کاره کانی کوتابی دیت جگه له سنی شت: به خشینیک که بهرده وام بیت (وهك: پرد، مزگوت، بنکه ی له بهرکردنی قورئان)، زانستیک سوودی لی وه ربگیریت (نوو سینی په رتوو کیک ی باش، یان وانه گوتنه وه)، مندالیک ی چاکه کار

که دعای بوبکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْغَرَسِ

باسی نه‌وی هاتوو ده‌رباره‌ی پیزو گه‌وره‌یی دارچاندن

۲۸۸. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا، أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا، فَيَأْكُلُ مِنْهُ إِنْسَانٌ، أَوْ طَيْرٌ، أَوْ بَهِيمَةٌ، إِلَّا كَانَتْ لَهُ صَدَقَةٌ».

نه‌س رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه‌مبه‌روه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌گیریت‌ه‌وه که فهرموویه‌تی: «ههر موسولمانیک داریک بچینیت، یان دانه‌ویل‌ه‌یه‌ک تو بکات، جا مروفتیک یان بالنده‌یه‌ک یان گیانداریک لئی بخوات، به‌دلنیا‌یه‌وه به‌چاکه بوی هه‌ژمار ده‌کریت».

بَابُ مِنَ الْمَزَارَعَةِ

باسیک ده‌رباره‌ی کشتو‌کال‌کردن

۲۸۹. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَمْ يُحَرِّمِ الْمَزَارَعَةَ، وَلَكِنْ أَمَرَ أَنْ يَرْفُقَ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ.

ئیب‌ن عه‌باس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گیریت‌ه‌وه: پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کارکردن له زه‌وی به‌رانبه‌ر به‌شتیک له داهاته‌که‌ی قه‌ده‌غه نه‌کردوو، به‌لام داوای کردوو خه‌لکی لیب‌وورده بن به‌رانبه‌ر به‌یه‌کدی (نه‌وه‌ک لایه‌ک سوود بینیت و لایه‌که‌ی دیکه زیان)

أَبْوَابُ الدِّيَّاتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی خوینباییه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي دِيَةِ الْأَصَابِعِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی خوینبایی په نجه کان

٢٩٠. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «فِي دِيَةِ الْأَصَابِعِ الْيَدَيْنِ وَالرَّجْلَيْنِ سَوَاءٌ، عَشْرٌ مِنَ الْإِبِلِ لِكُلِّ أُصْبَعٍ».

ئيبن عه عباس ر. ده ئيت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «ده ربارهی خوینبایی په نجه کانی دهسته کان و پییه کان وه کوو یه کن، ده سهر و شتر بو ههر په نجه یه که».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَشْدِيدِ قَتْلِ الْمُؤْمِنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی هه ره شهی توند له کوشتنی برودار (به ناهه ق)

٢٩١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَزَوَالِ الدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ قَتْلِ رَجُلٍ مُسْلِمٍ».

عه بدوللای کوپی عه مر ر. ده گیریته وه: پیغه مبهری ﷺ فهرموویه تی: «تیکچوونی

دوینیا له لای خوا ساده و ئاسانتره له کوشتنی پیاویک (ئافرهت) یکی موسولمان».

بَابُ الْحُكْمِ فِي الدَّمَاءِ

باسی دادگاییکردن دهربارهی خوین (کوشتن)

۲۹۲. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحْكَمُ بَيْنَ الْعِبَادِ فِي الدَّمَاءِ».

عه‌بدو لّا ﷺ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «به‌پراستی یه‌که‌م شت (له‌ پوژی دوا‌یی) داد‌گایی له‌سه‌ر ده‌کریت له‌تیو خه‌لکی، دهرباره‌ی کوشتن و خوین‌پ‌شته».

۲۹۳. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، وَأَبَا هُرَيْرَةَ ﷺ يَذْكُرَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَوْ أَنَّ أَهْلَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ اشْتَرَكُوا فِي دَمِ مُؤْمِنٍ لَأَكْبَهُمُ اللَّهُ فِي النَّارِ».

ئه‌بو سه‌عی‌دی خودری و ئه‌بو ه‌وره‌یره ﷺ له‌ پێغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ده‌گیرنه‌وه که فه‌رموویه‌تی: «بێ‌گومان ئه‌گه‌ر خه‌لکی ئاسمان و زه‌وی به‌شدار بن له‌ خوینی پرواداریک (کوشتنی به‌ناه‌ه‌ق)، بێ‌گومان خوا هه‌موویان ده‌خاته تیو ئاگری دۆزه‌خه‌وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يَقْتُلُ نَفْسًا مُعَاهِدَةً

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه دهرباره‌ی ئه‌و که‌سه‌ی که‌سیکی خاوه‌ن په‌یمان ده‌کوژی‌ت

۲۹۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَلَا مَنْ قَتَلَ نَفْسًا مُعَاهِدًا لَهُ ذِمَّةُ اللَّهِ وَذِمَّةُ رَسُولِهِ، فَقَدْ أَخْفَرَ بِذِمَّةِ اللَّهِ، فَلَا يُرْخَ رَائِحَةُ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ رِيحَهَا لَيُوجَدُ مِنْ مَسِيرَةِ سَبْعِينَ خَرِيفًا».

ئه‌بو ه‌وره‌یره ﷺ له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ ده‌گیرته‌وه که فه‌رموویه‌تی: «ئا‌گادار بن هه‌ر که‌سیک

که سیکی په یمانپندراو بکوژیت (که پاراستنی گیانی) له نه ستوی خوا و پیغه مبهره کهیدا
 ﷺ بیت، به پراستی پیشیلی کردووه بهرانبهر به له نه ستوگرتنی خوا، بیگومان بونی
 به ههشت ناکات، له کاتیکدا بونی به ههشت له دووری هفتا پاییزه وه دیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْمُثَلَّةِ

باسی نه وهی هاتووو دهرباره ی قه دهغه کردن له هه تک و شیواندن (ی مردوو)

۲۹۵. عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ ﷺ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا بَعَثَ أَمِيرًا
 عَلَى جَيْشٍ أَوْ صَاهٍ فِي خَاصَّةٍ نَفْسِهِ بِتَقْوَى اللَّهِ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرًا،
 فَقَالَ: «اغْزُوا بِسْمِ اللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اغْزُوا وَلَا تَغْلُوا،
 وَلَا تَغْدِرُوا، وَلَا تُمَثِّلُوا، وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا».

سوله یمانی کوړی بوره یده، له باوکیه وه ﷺ ده گنړیته وه، گوتویه تی: پیغه مبهری خوا
 ﷺ کاتیک فهرانپه وایه کی په وانه کردبایه له گه ل له شکرېک، ناموژگاری ده کرد
 که پاریزکار بیت بهرانبهر خوا و نهو موسولمانانه ی که له گه لیدان، جا ده فهرموو:
 «جه ننگ بکه ن به ناوی خوا، له پیناوی خوا، بجه نگی ن له گه ل هه رکه سیک بیباوهر
 بیت به خوا، جه ننگ بکه ن و دزی مه که ن له ده سته کوتی جه ننگ، په یمان مه شکنین،
 هه تکی کوژراو مه که ن، مندال مه کوژن».

بَابُ مَا جَاءَ لَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ

باسی نه وهی هاتووو که موسولمان ناکوژریته وه (به هو ی کوشتنی که سی) بیپروا

۲۹۶. عَنْ أَبِي جَحْفَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَلِيٍّ ﷺ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، هَلْ عِنْدَكُمْ سَوْدَاءٌ فِي
 بَيْضَاءٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ؟ قَالَ: لَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ، وَبَرَأَ النَّسَمَةَ، مَا عَلِمْتُهُ إِلَّا
 قَهْمًا يُعْطِيهِ اللَّهُ رَجُلًا فِي الْقُرْآنِ، وَمَا فِي الصَّحِيفَةِ، قُلْتُ: وَمَا فِي الصَّحِيفَةِ؟ قَالَ:

العَقْلُ، وَفِكَائُ الْأَسِيرِ، وَأَنْ لَا يُقْتَلَ مُؤْمِنٌ بِكَافِرٍ.

ئەبو جوحەیفە دەلیت: بە عەلیم ﷺ گوت: ئەو فەرمانپەرەوای پڕواداران، ئایا هیچ نووسراویکتان لە لا هەیه (دەربارەوای وەحی) جگە لە قورئانی پیرۆز؟ گوتی: نەخێر، سویند بەو کەسەوای دانەوێڵەوای شین کردوووە و گیانی دروست کردوووە نەمزانیوە جگە لە تێگەشتن لە قورئانی پیرۆز نەبێت کە خوا بە کەسیکی بدات، یاخود ئەوێ لەو پەراوە نووسراوەتەو؟ گوتم: ئەو پەراوە چی تێدایە؟ گوتی: باسی تۆلەدانەوێ خوین، نازادکردنی بەندی (دیل)، نەکوشتنەوێ موسولمان لەبری بێپروا.

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ

باسی ئەوێ هاتوووە هەر کەسیک بکوژرێت بەهۆی بەرگری لە ماله‌کەوێ شەهیدە

٢٩٧. عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ».

سەعیدی کۆری زەید رەزید ﷺ دەلیت: گویم لە پیغەمبەرێ خوا ﷺ بوو، دەیفەرموو: «هەر کەسیک بەهۆی بەرگری لە مالی بکوژرێت ئەوێ شەهیدە، هەر کەسیک بەرگری لە ئایینی بکات و بکوژرێت ئەوێ شەهیدە، هەر کەسیک بەرگری لە خوین و گیانی خۆی بکات و بکوژرێت شەهیدە، هەر کەسیک بەرگری لە خانەوادەوێ بکات و بکوژرێت ئەوێ شەهیدە».

أَبْوَابُ الْحُدُودِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی سزا شه رعیه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ لَا يَجِبُ عَلَيْهِ الْحُدُّ

باسی ئەوێ هاتووێ که واکه سیک سزای سنوورداری له سه رنییه

۲۹۸. عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَشُبَّ، وَعَنِ الْمَعْتُوهِ حَتَّى يَعْقِلَ».

عه لی رضي الله عنه ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: «پینووسی (گونا ه وه له) هه لگیراوه له سه ر سئ چین: له سه ر خه وتوو هه تا به تاگا دیت، له سه ر مندال هه تا پیده گات (بالغ ده بیت)، له سه ر شیت هه تا ژیری دیته وه بهر».

بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّيْرِ عَلَى الْمُسْلِمِ

باسی ئەوێ هاتووێ ده رباره ی داپۆشینێ موسولمان

۲۹۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ

كُرِبَ الدُّنْيَا، نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ عَلَى مُسْلِمٍ، سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ، مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلالت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ھەر کەسێک ناخۆشییە ک لە ناخۆشییە کانی دنیا لە سەر موسولمانێک لابات، خوا ناخۆشییە ک لە ناخۆشییە کانی پۆژی دوا یی لە سەر لادەبات، ھەر کەسێک موسولمانێک داپۆشیت، خوا لە دنیا و دوا پۆژ دایدە پۆشیت، خوا ھەمیشە لە یارمەتیدانی بەندەدایە، ھەتا بەندە کە لە یارمەتیدانی برا کەیدا بیت».

۳۰۰. عَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يُسْلِمُهُ، وَمَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

سالم، لە باوکیەو رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەو: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «موسولمان برای موسولمانە، ستەمی لێ ناکات، نایداتە دەست دوژمنی، ھەر کەسێک لە یارمەتیدانی پێوستیی برا کەیدا بیت، خوا لە یارمەتیدانی پێوستیی ئەودا دەبیت، ھەر کەسێک ناخۆشییە ک لە سەر موسولمانێک لادبات، خوا ناخۆشییە ک لە ناخۆشییە کانی دوا پۆژی لە سەر لادەبات، ھەر کەسێک موسولمانێک داپۆشیت، خوا لە پۆژی دوا ییدا دایدە پۆشیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يُشْفَعَ فِي الْحُدُودِ

باسی ئەوێ ھاتوو ھەر بارە ی ناپەسندی تەکا کردن بۆ سزا شه‌رعییه‌کان

۳۰۱. عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا: أَنَّ قُرَيْشًا أَهَمَّهُمْ شَأْنُ الْمَرْأَةِ الْمَخْزُومِيَّةِ الَّتِي سَرَقَتْ، فَقَالُوا: مَنْ يَكَلِّمْ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالُوا: مَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلَّا أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حَبُّ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَكَلَّمَهُ أَسَامَةُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ؟»، ثُمَّ قَامَ فَاخْتَطَبَ، فَقَالَ: «إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ، وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ، وَإِنَّمَا اللَّهُ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا».

عائشه ؓ ده گپږته وه: قورده یشیه کان په روشی حالی نافرہ تیکی مه خزوومی بوون که دزی کردبوو، گوتیان: کئ تکای بو بکات له لای پیغه مبهری خوا ؓ؟ گوتیان: کئ هه یه جور نه ت بکات جگه له نوسامه ی کوری زهید، که که سیکي خوشو یستراوه له لای پیغه مبهری خوا ؓ، نوسامه ی کوری زهید (چوو بو خزمه تی و) قسه ی له گه ل کرد (که دهستی نافرہ ته که نه پږت)، پیغه مبهری خوا ؓ فهرمووی: «نایا تکا ده که یت تا سزایه کی دیار یکراوی خوا جیبه جئ نه کریت؟!»، ئینجا هه ستایه وه و وتاریکی دا، فهرمووی: «به پراستی هو ی له ناوچوونی گه لانی پیش ئیوه ههر به هو ی نه وه بووه کاتیک که سیکي پایه دار دزی کردبا، وازیان لی ده هیئا و سزایان نه دده دا، نه گهر که سیکي بیته زیش دزی کردبا، سزایان دده دا، سویند به خوا نه گهر فایمه ی کچی موحه ممه د دزی بکات، بیگومان دهستی ده پرم».

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَجْمِ أَهْلِ الْكِتَابِ

باسی ئه وه ی هاتووه ده رباره ی به ردباران کردنی خاوه نی کتیه کان

۳۰۲. عَنْ ابْنِ عُمَرَ ؓ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَجَمَ يَهُودِيًّا وَيَهُودِيَّةً.

ئیبن عومه ر ؓ ده گپږته وه: پیغه مبهری خوا ؓ پیاویک و نافرہ تیکی جووله که ی به ردباران کرد (به هو ی زینا کردن).

تبینی:

ئه وان هاتن بو خزمه ت پیغه مبهری خوا ؓ بو ئه وه ی داد گهر بیت لهم کیشه یه،

پێغه‌مبه‌ر ﷺ داوای کرد سزای شهرعییان به‌پێی ته‌ورات له‌سه‌ر جێبه‌جێ بکری‌ت و بینیان سزای زیناکردن له‌ ته‌ورات بریتییه‌ له‌ به‌ردبارانکردن.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْحُدُودَ كَفَّارَةٌ لِأَهْلِهَا

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ که سزای شهرعی ده‌بێته‌ که‌فاره‌ت بۆ خاوه‌نه‌که‌ی

۳۰۳. عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فِي مَجْلِسٍ، فَقَالَ: «تُبَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا - قَرَأَ عَلَيْهِمُ الْآيَةَ - {فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ} الشورى: ۴۰، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَعُوقِبَ عَلَيْهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، فَهُوَ إِلَى اللَّهِ، إِنْ شَاءَ عَذْبُهُ، وَإِنْ شَاءَ عَقَرَ لَهُ».

عوباده‌ی کو‌ری صامیت رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لێت: له‌خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ بووین له‌ دانیشتیکی، فه‌رمووی: «ئایا په‌یمانم پێ ده‌ده‌ن که هیچ شتیکی نه‌که‌نه‌ هاوبه‌ش بۆ خوا، دزی نه‌که‌ن، زینا نه‌که‌ن، جا ئه‌م ئایه‌ته‌ی بۆ خوێندنه‌وه: {فَمَنْ وَفَى مِنْكُمْ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ}، واته: هه‌ر که‌سیک له‌ تێوه‌ به‌لێنی هه‌ینایه‌ جێ، پاداشتی له‌لای خوایه. هه‌ر که‌سیک دووچارێ شتیکی له‌و تاوانانه‌ هات، به‌هۆیه‌وه‌ سزا درا ئه‌وه‌ بۆی ده‌بێته‌ که‌فاره‌ت، هه‌ر که‌سیکیش دووچارێ شتیکی له‌و تاوانانه‌ هات و خوا بۆی داپۆشی، ئه‌وه‌ به‌ریاری له‌لای خوایه، ئه‌گه‌ر ویستی سزای ده‌دات، ئه‌گه‌ر ویستی لێی خوش ده‌بێت».

* قَالَ الشَّافِعِيُّ: وَأَحَبُّ لِمَنْ أَصَابَ ذَنْبًا فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ أَنْ يَسْتُرَ عَلَى نَفْسِهِ وَيَتُوبَ فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ رَبِّهِ وَكَذَلِكَ رُوِيَ عَنْ أَبِي بَكْرٍ، وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَمْرًا رَجُلًا أَنْ يَسْتُرَ عَلَى نَفْسِهِ.

شافعی گوتوووه‌تی: هه‌ر که‌سیک دووچارێ تاوانێکی ده‌بێت، جا خوا ی گه‌وره‌ش

دایده پوشت، پیمخوشه نهویش له سه‌ر خوی دایپوشت و تهوبه بکات له نیوان خوی و خوی، هه‌روه‌ها ریوایه‌ت کراوه له نه‌بو به‌کر و عومەر (ﷺ) که هه‌ردووکیان فه‌رمانیان داوه به‌که‌سیک که تاوانی خوی دایپوشت (تهوبه بکات له نیوان خوی و خوی).

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَدِّ السَّكَرَانِ

باسی نه‌وهی هاتوووه ده‌رباره‌ی سزای سه‌رخوش

۳۰۴. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ أَتَى بِرَجُلٍ قَدْ شَرِبَ الْخَمْرَ فَضَرَبَهُ بِجَرِيدَتَيْنِ نَحْوَ الْأَرْبَعِينَ.

ئه‌نه‌س (ﷺ) له پێغه‌مبه‌روه (ﷺ) ده‌گێڕێته‌وه: پیاویکیان هینایه‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) که مه‌ی خواردبۆیه‌وه، به‌ دوو قامچی له‌ دارخورما نزیکه‌ی چل جار ان لێی دا (وا بێ ده‌چیت فه‌رمانی کردبیت هاوه‌لان دارکاریان کردبیت، نه‌ک خودی خوی (ﷺ)).

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ، وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ حَدَّ السَّكَرَانِ ثَمَانُونَ.

کارکردن له‌ سه‌ر نه‌وه‌یه‌ له‌ لای هه‌ندی‌ک له‌ زانایان له‌ هاوه‌لانی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و جگه‌ له‌ وانیش، سزای دیاریکراوی سه‌رخوش هه‌شتا جه‌لده‌ (به‌لام وه‌ک پێشه‌وا عه‌لی (ﷺ) لێی گێڕدراوه‌ته‌وه‌ سزای شه‌رعی بۆ مه‌یخۆر دیاری نه‌کراوه‌ و جی هێلراوه‌ بۆ ده‌سه‌لاتی شه‌رعی).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخَائِنِ، وَالْمُخْتَلِسِ، وَالْمُنْتَهَبِ

باسی نه‌وهی هاتوووه ده‌رباره‌ی ناپاک و فیل‌باز و تالانچی

۳۰۵. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ عَلَى خَائِنٍ، وَلَا مُنْتَهَبٍ، وَلَا مُخْتَلِسٍ قُطْعٌ».

جابر رضی اللہ عنہ له پیغه مبهروه رضی اللہ عنہ ده گێڕێتهوه که فهرموویهتی: «کەسی ناپاک و تالانچی و فێلباز دەستبرینیان له سهر نیه».

بَابُ مَا جَاءَ لَا قَطَعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثُرَ

باسی ئهوهی هاتوو به رو بووم به دارهوه و کرۆکی دارخورما دهستیان له سهر نابردیت

۳۰۶. عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُ: «لَا قَطَعَ فِي ثَمَرٍ وَلَا كَثُرَ».

رافعی کوپی خه دیج رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویهتی: «ئهو به رو بوومهی که به دارهوهیه و لی نه کراوه تهوه و کرۆکی دارخورماش دهستبرینی له سهر نیه».

بَابُ مَا جَاءَ أَنْ لَا تُقَطَّعُ الْأَيْدِي فِي الْغَزْوِ

باسی ئهوهی هاتوو که دهسته کان نابردین (بههوی دزین) له کاتی جهنگدا

۳۰۷. عَنْ بُسْرِ بْنِ أَرْطَاةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُ: «لَا تُقَطَّعُ الْأَيْدِي فِي الْغَزْوِ».

بوسری کوپی ئه پرتات رضی اللہ عنہ ده لیت: گویم له پیغه مبهر صلی اللہ علیہ وسلم بوو، ده یفه رموو: «دزینی کاتی جهنگ دهستبرینی له سهر نیه».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْهُمْ: الْأَوْزَاعِيُّ: لَا يَرَوْنَ أَنْ يُقَامَ الْحَدُّ فِي الْغَزْوِ بِحَضْرَةِ الْعَدُوِّ مَخَافَةَ أَنْ يُلْحَقَ مَنْ يُقَامُ عَلَيْهِ الْحَدُّ بِالْعَدُوِّ، فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ مِنْ أَرْضِ الْحَرْبِ وَرَجَعَ إِلَى دَارِ الْإِسْلَامِ أَقَامَ الْحَدَّ عَلَى مَنْ أَصَابَهُ

كَذَلِكَ قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ.

کار کردن له سهر نه وهی له لای هندی که زانایان له وانه نه وزاعی: بۆچوونیان وایه که سزا دیاریکراوه کان له کاتی جهنگ و ناماده بوونی دوژمن جیبه جی نه کریت، نه مهش له ترسی نه وهی نه وهک سزادر او پابکات بۆ نیو دوژمن، جا کاتیک ئیلام له خاک و مهیدانی جهنگ ده رچوو و گه پرایه وه نیو خاکی ئیسلام، نه وکات سزاکه ی له سهر جیبه جی ده کات، ههر ئاوا ی گوتوو نه وزاعی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي حَدِّ اللَّوْطِيِّ

باسی نه وهی هاتوو ده باره ی سزای ئیربازی

٣٠٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ وَجَدْتُمُوهُ يَعْمَلُ عَمَلَ قَوْمٍ لُوطٍ فَأَقْتُلُوا الْفَاعِلَ وَالْمَفْعُولَ بِهِ».

ئیبین عه بیاس رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «ههر که سیکتان دیت کاری نه ته وهی لووطی ده کرد (ئیربازی)، نه وهی کاره که ده کات و نه وهشی کاره که ی له گهل ده کریت هه ردووکیان بکوژن».

تییینی:

پیویسته خوینهری به پرز ناگاداری نه وه بیت جیبه جی کردنی نه و سزا شه رعییانه نابیت تا که پیی هه لسیت و ههر کهس له خویه وه جیبه جییان بکات، به لکوو ده بیت ده سه لات و ده ولت پیی هه لسیت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُرْتَدِّ

باسی ئەهوی هاتووێ ده‌رباره‌ی هه‌لگه‌رانه‌وه (له ئایینی ئیسلام)

۳۰۹. عَنْ عِكْرِمَةَ: أَنَّ عَلِيًّا عليه السلام حَرَّقَ قَوْمًا ارْتَدُّوا عَنِ الْإِسْلَامِ، فَبَلَغَ ذَلِكَ ابْنَ عَبَّاسٍ عليه السلام فَقَالَ: لَوْ كُنْتُ أَنَا لَقَتَلْتُهُمْ بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ بَدَّلَ دِينَهُ فَاقْتُلُوهُ»، وَلَمْ أَكُنْ لِأَحْرِقَهُمْ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا تُعَذِّبُوا بِعَذَابِ اللَّهِ»، فَبَلَغَ ذَلِكَ عَلِيًّا، فَقَالَ: صَدَقَ ابْنُ عَبَّاسٍ.

عیکریمه ده‌گێڕێته‌وه: عه‌لی عليه السلام که‌سانێکی سووتاند به‌هۆی هه‌لگه‌رانه‌وه‌یان له ئیسلام (چونکه ده‌یانگوت: عه‌لی تۆ خوای)، ئەم باسه به ئیبن عه‌باس عليه السلام گه‌یشته‌وه، ئەویش گوتی: ئەگەر من بوومایه ده‌مکوشتن به‌هۆی فه‌رمووده‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم: «هه‌ر که‌سێک له موسوڵمانان ئایینی خۆی گۆڕی، بیکورن»، نه‌مه‌ده‌سووتاندن به‌هۆی فه‌رمووده‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم: «که‌س نازار مه‌ده‌ن به نازاری خوا (سووتان)»، جا کاتیک وته‌که‌ی ئیبن عه‌باس به‌ عه‌لی گه‌یشته‌وه، گوتی: ئیبن عه‌باس راست ده‌کات.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي الْمُرْتَدِّ، وَاخْتَلَفُوا فِي الْمَرْأَةِ إِذَا ارْتَدَّتْ عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ: تُقْتَلُ، وَهُوَ قَوْلُ الْأَوْرَاعِيِّ، وَأُخْرَى، وَإِسْحَاقَ. وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ: تُحْبَسُ وَلَا تُقْتَلُ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَغَيْرِهِ مِنْ أَهْلِ الْكُوفَةِ.

کارکردن له‌سه‌ر ئەهویه له‌لای زانایان سه‌باره‌ت به‌ هه‌لگه‌رانه‌وه له ئیسلام، زانایان رایان جیاوازه سه‌باره‌ت به‌ ئافه‌رت ئەگەر هه‌لگه‌رایه‌وه، کومه‌لێک له زانایان گوتووایه: ئەوه ده‌کوژریت، ئەمه بۆچوونی ئەوزاعی و ئەحمه‌د و ئیسه‌حاق، کومه‌لێکی دیکه گوتووایه: به‌ند ده‌کریت و ناکوژریت، ئەمه بۆچوونی سوفاان سه‌وری و جگه له‌وه له‌خه‌لکی کوفه.

بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ شَهَرَ السَّلَاحَ

باسی نهوهی هاتوووه دهر بارهی که سیک چهک هه لبرگرت

۳۱۰. عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ حَمَلَ عَلَيْنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ مِنَّا».

نه بو موسا رضي الله عنه له پتغه مبه ره وه ﷺ ده گپرتنه وه که فه رموو یه تی: «هه ر که سیک له دزی نیمه چهک هه لبرگرت، نه وه له نیمه نییه».

أَبْوَابُ الصَّيْدِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی ږاوکردن له پيغه مبهري خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَرْمِي الصَّيْدَ فَيَغِيبُ عَنْهُ

باسی ټه وهی هاتووه دهرباره ی که سیک شتیک
داویت بو نیچیریک و لیتی ون ده بیټ

۱۹۶

۳۱۱. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رضي الله عنه قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الصَّيْدِ، فَقَالَ: «إِذَا رَمَيْتَ بِسَهْمِكَ فَأَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ، فَإِنْ وَجَدْتَهُ قَدْ قُتِلَ فَكُلْ إِلَّا أَنْ تَجِدَهُ قَدْ وَقَعَ فِي مَاءٍ فَلَا تَأْكُلْ، فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي الْمَاءُ قَتَلَهُ أَوْ سَهْمُكَ».

عهدی کوړی حاتیم رضي الله عنه ده لیت: پرسیارم کرد له پیغه مبهري خوا ﷺ دهرباره ی ږاوکردن، فهرمووی: «نه گهر تیره که ت هاویش ت ناوی خوا ی لی بهینه، جا نه گهر به کوژراوی دوزیته وه بیخو، نه گهر بینیت که وتوته نیو تاو، ټه وه مه یخو، چونکه نازانیت ناوه که کوشتوویه تی (خنکاوه) یان تیره که ت».

أَبْوَابُ الْأَطْعِمَةِ

کوباسی خواردنه کان

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَكْلِ الْمَضْبُورَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ناپه سندی خواردنی گیانداری نیشانه کراو

۳۱۲. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضی الله عنه قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَكْلِ الْمُجْتَمَةِ، وَهِيَ الَّتِي تُضَبَّرُ بِالنَّبْلِ.

ئه بو ده رداء رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ خواردنی گوشتی گیانداری نیشانه کراوی قه ده غه کردوو، ئه وهی به یم و تیر ده کریته نیشانه.

بَابُ مَا قُطِعَ مِنَ الْحَيِّ فَهُوَ مَيْتٌ

باسی ئه وه به شهی له ئاژه لی زیندوو ده پردی به مرداره وه بوو داده نریت

۳۱۳. عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ رضی الله عنه قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَهُمْ يَجُبُّونَ أَسِنَّةَ الْإِبِلِ، وَيَقْطَعُونَ أَلْيَاتِ الْعَنَمِ، فَقَالَ: «مَا قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ حَيَّةٌ فَهِيَ مَيْتَةٌ».

ئەبو واقیدی لەیسی ﷺ دەلیت: کاتیک پیغمبەر ﷺ ھاتە شاری مەدینە ئەوان
سەرەتە پۆلکە ی و شتریان دەبرێهوه، دونگی مەرەکانیان دەبرێهوه، جا فەرمووی:
«ئەو بەشە ی لە ئازەلی زیندوو دەبردیت، (ئەو بەشە) بە مردارەو بوو دادەنریت».

أَبْوَابُ الْأَحْكَامِ وَالْفَوَائِدِ

کۆباسی فەرمانه‌کان و سووده‌کان

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَتْلِ الْحَيَّاتِ

باسی ئه‌وهی هاتوووه ده‌رباره‌ی کوشتنی ماره‌کان

۳۱۴. عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْتُلُوا الْحَيَّاتِ، وَاقْتُلُوا ذَا الطُّفَيْتَيْنِ، وَالْأَبْتَرَّ، فَإِنَّهُمَا يَلْتَمِسَانِ الْبَصَرَ، وَيُسْقِطَانِ الْحُبْلَى».

سالمی کوری عه‌بدوللا، له باوکیه‌وه رضی الله عنه ده‌گپ‌یتیه‌وه، گوتویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: «ماره‌کان بکوژن، ئه‌و مارانه بکوژن که خاوه‌ن دوو خه‌تن، ئه‌وانه‌ی که شینه‌مارن، که چاوه‌کان ده‌که‌نه ئامانج، ده‌بنه‌ه‌وی له‌بارچوونی منداڵ».

بَابُ مَا جَاءَ مَنْ أَمْسَكَ كَلْبًا مَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِهِ

باسی ئه‌وهی هاتوووه که که‌سیک سه‌گیک رابگریت،
چ پاداشتیکی لی که‌م ده‌بیته‌وه

۳۱۵. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَقْتَنَى كَلْبًا أَوْ اتَّخَذَ كَلْبًا لَيْسَ

بِضَارٍ وَلَا كَلْبٍ مَا شِئَ نَقَصَ مِنْ أَجْرِهِ كُلَّ يَوْمٍ قِيرَاطَانِ».

ئێبن عومەر رضی اللہ عنہ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ و آله و سلم فه‌رمووێه‌تی: «هه‌ر که‌سێک سه‌گێک
پا‌بگرێت، که‌ سه‌گی پا‌و‌کردن و شوانی نا‌ژه‌لان نه‌بێت، ئه‌و که‌سه‌ هه‌موو پو‌ژێک
به‌ئه‌ندازه‌ی دوو قیرا‌ت له‌ چاکه‌کانی که‌م ده‌بێته‌وه‌».

أَبْوَابُ الْأَصَاحِيٍّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی قوربانییه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَصْحِيَّةِ بِكَبْشَيْنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی قوربانیکردن به دوو بهران

۳۱۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِكَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَفْرَنَيْنِ، ذَبَحَهُمَا بِيَدِهِ، وَسَمَّى وَكَبَّرَ وَوَضَعَ رِجْلَهُ عَلَى صِفَاحِهِمَا.

ئه نه سی کوپی مالیک ر.ه.ه. ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ قوربانی به دوو بهرانی
بۆر هکهی قوچدار کرد، به دهستی خوی سهری برین، ناوی خوی لێ هینا و (الله
اکبری) کرد، پێی موباره کی له سهرا لملیان دانا.

بَابُ مَا لَا يَجُوزُ مِنَ الْأَصَاحِيٍّ

باسی ئه وهی دروست نییه بۆ کردنه قوربانی

۳۱۷. عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَفَعَهُ قَالَ: لَا يُضَحَّى بِالْعَرَجَاءِ بَيِّنَ ظَلْعُهَا، وَلَا

بِالْعَوْرَاءِ بَيْنَ عَوْرَتِهَا، وَلَا بِالْمَرِيضَةِ بَيْنَ مَرَضِهَا، وَلَا بِالْعَجْفَاءِ الَّتِي لَا تُثْقِي.

به‌پرائی کۆری عازیب (ﷺ) به‌رزى کردۆته‌وه بۆ پیغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) و ده‌لێت: (چوار جۆر) بۆ قوربانى نابێت: ئازەلێكى شەل که به‌ئاشکرا بشەلێت، ئازەلێكى کۆیر که کۆیراتییه‌که‌ی دیار بێت، ئازەلێكى نه‌خۆش که نه‌خۆشییه‌که‌ی دیار بێت، نه‌و ئازەله‌ی که میشکی نه‌ماوه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِشْتِرَاكِ فِي الْأُضْحِيَّةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی هاوبه‌شیکردن له‌ قوربانى

۳۱۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنه) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) فِي سَفَرٍ فَحَضَرَ الْأُضْحَى فَاشْتَرَكُنَا فِي الْبَقَرَةِ سَبْعَةً، وَفِي الْبَعِيرِ عَشْرَةً.

ئێبن عه‌باس (رضي الله عنه) ده‌لێت: جارێکیان له‌ گه‌ل پیغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) بووین له‌ گه‌شتیک، جا کاتی قوربانى داهاات، به‌حه‌وت که‌س به‌هاوبه‌شی مانگایه‌کمان ده‌کرده قوربانى، بۆ وشتریش به‌ ده‌ که‌س.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الشَّاةَ الْوَاحِدَةَ تُجْزَى عَنْ أَهْلِ الْبَيْتِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه که قوربانى به‌ سه‌ره مه‌رێک دروسته بۆ خانه‌واده‌یه‌ک

۳۱۹. عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ يَقُولُ: سَأَلْتُ أَبَا أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيَّ (رضي الله عنه): كَيْفَ كَانَتْ الضَّحَايَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)؟ فَقَالَ: كَانَ الرَّجُلُ يُضَحِّي بِالشَّاةِ عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ، فَيَأْكُلُونَ وَيُطْعِمُونَ حَتَّى تَبَاهِيَ النَّاسُ، فَصَارَتْ كَمَا تَرَى.

عه‌تائی کۆری یه‌سار ده‌لێت: پرسیارم له‌ ئه‌بو ئه‌یووبی ئه‌نصارى (رضي الله عنه) کرد: له‌ سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) قوربانیکردن چۆن بووه؟ ئه‌بو ئه‌یووبی ئه‌نصارى (رضي الله عنه)

گوتی: کاتی خوئی که سیک له سهرده می پیغه مبهری خوا ﷺ، قوربانی به مه‌ریک ده کرد بو خوئی و خانه واده که ی، جا لیان ده خوارد و ده یانبه خشی و ئینجا خه لکی ده ستیان کرد به خووه لکیشان، هر وه کوو ئیستا که ده بیینیت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَقِيقَةِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی هۆزه بانه

۳۲۰. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَهُمْ عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ مُكَافِئَتَانِ، وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةٌ.

عائشه ر.ه ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمانی پی کردوون (بو هۆزه بانه) دوو مه‌ر بو کوپ سهر بپرن، بو کچیش مه‌ریک.

۳۲۱. عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَعَ الْغُلَامِ عَقِيقَةٌ، فَأَهْرِيقُوا عَنْهُ دَمًا، وَأَمِيطُوا عَنْهُ الْأَذَى».

سه لمانی کوپی عامیری زه‌بی ر.ه لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموو به تی: «له گه‌ل ههر مندالیک (کچ بیت یان کوپ) هۆزه بانه هه‌یه، جا خوینیان بو پریژن به کوشتنه وهی ئازهل و پیسی و چه‌په‌لیان لی لابه‌دن».

تییینی:

(أَمِيطُوا عَنْهُ الْأَذَى): واته: مووی سهریان بتاشن و خاوینیان بکه‌نه وه له دوای چه‌وت پۆژه که.

۳۲۲. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: شَهِدْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْأَضْحَى بِالْمُصَلَّى، فَلَمَّا قَضَى خُطْبَتَهُ نَزَلَ عَنْ مِنْبَرِهِ، فَأَتَانِي بِكَبْشٍ، فَذَبَحَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ، وَقَالَ: «بِسْمِ اللَّهِ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، هَذَا عَنِّي وَعَمَّنْ لَمْ يُضَحَّ مِنْ أُمَّتِي».

جابیری کۆری عه‌بدوڵلا ﷺ ده‌لیت: ئاماده بووم له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌ جه‌ژنی قوربان له‌ شوینی نوێژکردنی جه‌ژن، کاتی و تاری ته‌واو کرد له‌سه‌ر مینه‌به‌ر دابه‌زی، به‌رانیکیان بۆ هینا، پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌ ده‌سته‌کانی سه‌ری بری و فه‌رمووی: «به‌ ناوی خوا (الله اکبر)، ته‌مه‌ بۆ منه‌ و بۆ ئوممه‌ته‌که‌مه‌ ته‌وانه‌ی که‌ قوربانییان نه‌کردوه‌».

﴿وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ إِذَا ذَبَحَ: بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.﴾

کارکردن له‌سه‌ر ته‌وه‌یه‌ له‌لای زانایان له‌ هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ و غه‌یری ته‌وانیش که‌: ته‌گه‌ر که‌سیک ئازه‌لی سه‌ر بری، با بلیت: (بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ).

بَابُ مِنَ الْعَقِيقَةِ

باسیک ده‌رباره‌ی هۆزه‌بانه‌

۳۲۳. عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْغُلَامُ مُرْتَهَنٌ بِعَقِيقَتِهِ يُذَبِّحُ عَنْهُ يَوْمَ السَّابِعِ، وَيُسَمَّى، وَيُحْلَقُ رَأْسُهُ».

سه‌موره‌ ﷺ ده‌لیت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «مندال بارمه‌که‌راوه‌ به‌ هۆزه‌بانه‌که‌ی، له‌ پوژی حه‌وته‌م بۆی سه‌ر ده‌بردریت، ناوی لی ده‌نریت، مووی سه‌ری ده‌تاشریت».

﴿وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ يَسْتَحِبُّونَ أَنْ يُذَبِّحَ عَنِ الْغُلَامِ الْعَقِيقَةُ يَوْمَ السَّابِعِ، فَإِنْ لَمْ يَتَّهَيَّأْ يَوْمَ السَّابِعِ فَيَوْمَ الرَّابِعِ عَشَرَ، فَإِنْ لَمْ يَتَّهَيَّأْ عَقَّ عَنْهُ يَوْمَ حَادٍ وَعَشْرِينَ، وَقَالُوا: لَا يُجْزَى فِي الْعَقِيقَةِ مِنَ الشَّاةِ إِلَّا مَا يُجْزَى فِي الْأُضْحِيَّةِ.﴾

کارکردن له‌سه‌ر ته‌وه‌یه‌ له‌لای زانایان: به‌ په‌سندیان داناوه‌ که‌ له‌ پوژی حه‌وته‌م

مندال ھۆزەبانە کە ی بۆ بکریت، ئەگەر پۆژی ھەوتم نە کرا، ئەو بە پۆژی چواردە یەم بیت، ئەگەر پۆژی چواردە یەم نە کرا، بە ھۆزەبانە کە ی پۆژی بیست و یەک بیت، ھەر وەھا گوتووینە: تەنیا ئەو مەرە ی بۆ قوربانی دە بیت بۆ ھۆزەبانە دروستە و دە بیت (ئازە لێک بۆ قوربانی نە بیت بۆ ھۆزەبانە ش نابیت).

بَابُ تَرْكِ اخْذِ الشَّعْرِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُصَحِّي

باسی دەستکاری نە کردنی مووھەکان بۆ کەسیک ویستی قوربانی ھە بیت

۳۲۴. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَنْ رَأَى هِلَالَ ذِي الْحِجَّةِ، وَأَرَادَ أَنْ يُصَحِّي، فَلَا يَأْخُذَنَّ مِنْ شَعْرِهِ، وَلَا مِنْ أَظْفَارِهِ».

ئوم سە لە مە ﷺ لە پیغەمبەرە وە ﷺ دە گیریتە وە کە فەرموویە تی: «ھەر کەسیک سەرەتای مانگی زولحیجە ی بینی، مە بەستی بوو قوربانی بکات، بە مووھەکانی لی نە کاتە وە و نینۆ کەکانی نە قرتینیت».

أَبْوَابُ النَّذُورِ وَالْأَيْمَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی نه زر و سویند خوار دنه کان له پیغه مبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنْ لَا نَذَرَ فِي مَعْصِيَةٍ

باسی نه وهی هاتووه له پیغه مبهری خواوه
که نه زر بو کاری تاوان دانامه زریټ

۳۲۵. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا نَذَرَ فِي مَعْصِيَةٍ، وَكَفَّارَتُهُ كَفَّارَةُ يَمِينٍ».

عائشه ر.ه.ه. ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ: «نه زر کردن بو کاری تاوان دانامه زریټ، که فاره ته که شی همان که فاره تی سوینده».

بَابُ مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعهُ

باسی هر که سیک نه زر بکات که ملکه چیی خوا بکات با ملکه چی بیټ

۳۲۶. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يُعْصِيَ اللَّهَ فَلَا يُعْصِه».

عائیشه ﷺ له پیغه مبهروه ده گیرێتهوه که فهرموویهتی: «هەر کهسیک ملکه چپوونی خوا له سهر خۆی نهزر بکات، با کاره که بکات و بۆی ملکه چ بیت، هەر کهسیک سه ریچی کردنی خۆی به رانههر به خوا له سهر خۆی نهزر بکات، با سه ریچییه که نه کات».

تییینی:

کاتیکی موسولمانیک نهزریکی کرد، نه گهر نهزره که گوناھی تیدا بوو، نهوه نابیت پییهوه پابه ند بیت و پیوسته وازی لی بیتیت.

* وَهُوَ قَوْلُ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ، وَبِهِ يَقُولُ مَالِكٌ، وَالشَّافِعِيُّ قَالُوا: لَا يَعْصِي اللَّهَ وَلَيْسَ فِيهِ كَفَّارَةٌ يَمِينٍ إِذَا كَانَ التَّدْرُّ فِي مَعْصِيَةٍ.

کارکردن له سهر نهوهیه له لای هه ندیک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبههر ﷺ و غهیری نهوانیش، مالیک و شافعی به پینی نهوهیان گوتوو، گوتویانه: سه ریچی خوا ناکات، ههروهه که فاره تی وهک که فاره تی سویندیش نادات، نه گهر هاتو نهزکردنه که کاریکی تاوان بیت (نهزره که ناکات و که فاره تیشی نادات).

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا

باسی نهوهی هاتوو کهسیک سویندی له سهر شتیکی خوارد،
دواتر بینیی شتیکی چاکتر لهوه ههیه

۳۲۷. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ، لَا تَسْأَلِ الْإِمَارَةَ، فَإِنَّكَ إِنْ أَتَيْتَ عَنْ مَسْأَلَةٍ وَكَلِمَةٍ إِلَيْهَا، وَإِنْ أَتَيْتَ عَنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ أَعْنَتْ عَلَيْهَا، وَإِذَا حَلَفْتَ عَلَى يَمِينٍ فَرَأَيْتَ غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا فَأَتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَلْتَكْفُرْ عَنْ يَمِينِكَ».

عهبدوپرہ حمانی کوپی سہ مورہ ﷺ دہ لیت: پیغہ مہری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «ئہی عہبدوپرہ حمان، داوای فہرمانرہ وایی مہ کہ، چونکہ ئہ گہر بہ ہوی داواکردنی خوتہ وہ پیت درا، ئہ وہ دہ خریتہ زیر بالیہ وہ، ئہ گہر بہ بی داواکردنی خوت پیت درا، ئہ وکات هاوکاری دہ کرنیت، ئہ گہر سویندت لہ سہر شتیک خوارد، زانیت شتیک لہ وہ چاکتر ہہیہ، ئہ وہ ئہ نجام بدہ کہ چاکترہ، (سویندہ کہت بشکینہ و) کہ فارہ تی بو بدہ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِسْتِثْنَاءِ فِي الْيَمِينِ

باسی ئہ وہی ہاتو وہ دہ بارہی ہہ لاواردن لہ سویندہ خواردندا

۳۲۸. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ، فَقَالَ: إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَقَدْ اسْتَثْنَى، فَلَا حِنْثَ عَلَيْهِ».

ئبین عومہر ﷺ دہ گپرتہ وہ: پیغہ مہری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «ہہر کہ سیک سویند بخوات لہ سہر شتیک، ئینجا بلیت: بہ ویستی خوا (إن شاء الله)، کہ فارہ تی لہ سہر نیہ (سویندہ کہ جیبہ جی بکات، یاخود نا، سویندہ کہی ناکہ ویت)».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ: أَنَّ الْإِسْتِثْنَاءَ إِذَا كَانَ مُؤْضُولًا بِالْيَمِينِ فَلَا حِنْثَ عَلَيْهِ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَالْأَوْزَاعِيِّ، وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُبَارَكِ، وَالشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ.

کارکردن لہ سہر ئہ وہیہ لہ لای ہہ ندیک لہ زانایان لہ هاوہ لانی پیغہ مہر ﷺ و غہر ئہ وانیش، ئہ گہر ہاتو سویندہ کہی بہ ستہ وہ بہ گوتنی: بہ ویستی خوا (إن شاء الله)، ئہ وہ سویندہ (کہ فارہ تی) شکاندنی لہ سہر نیہ، ئہ مہ بوچوونی سوفیانی سہوری و ئہ وزاعی و مالیکی کوپی ئہ نہس و عہدوللای کوپی موبارہ ک و شافعی و ئہ حمہد و ئیسحاقہ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْخَلْفِ بِغَيْرِ اللَّهِ

باسی ئهوهی هاتوو ده ربارهی ناپه سندی سویندخواردن به جگه له خوا

۳۲۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذْرَكَ عُمَرَ وَهُوَ فِي رَكْبٍ وَهُوَ يَخْلِفُ بِأَيْمِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمْ أَنْ تَخْلِفُوا بِآبَائِكُمْ لِيَخْلِفَ خَالِفٌ بِاللَّهِ أَوْ لَيْسَ كُتُ».

ئيبين عومهر رضی الله عنه ده گيريتتهوه: پيغه مبهري خوا ﷺ گه شتوته لای عومهر، له و کاته دا له گه ل کومه له سوار يک بووه، عومهر سویندی به باوکی ده خوارد، پيغه مبهري خوا ﷺ فهرمووی: «ناگادار بن خوا قه ده غه تان ده کات له سویند خواردن به باوک و باپیرانتان، ههر که سیک ویستی سویندیک بخوات، با سوینده که ی به خوا بخوات یان با بیده نگ بیت».

بَابُ فِي كَرَاهِيَةِ النَّذْرِ

باسیک ده ربارهی ناپه سندی نه زرکردن

۳۳۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَنْذِرُوا فَإِنَّ النَّذْرَ لَا يُغْنِي مِنَ الْقَدْرِ شَيْئًا، وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الْبَخِيلِ».

ئهبو هوړه پره رضی الله عنه ده لیت: پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموویتهی: «نه زر مه کهن، چونکه نه زرکردن هیچ شتيک له قه دهري خوا ناگوریت، به لکوو ته نیا شتيکه له کهسی ره زیل ده سه ندریت».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ كَرِهُوا النَّذْرَ وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ: مَعْنَى الْكَرَاهِيَةِ فِي النَّذْرِ فِي الطَّاعَةِ وَالْمَعْصِيَةِ، وَإِنْ نَذَرَ الرَّجُلُ بِالطَّاعَةِ فَوَفَّى بِهِ فَلَهُ فِيهِ أَجْرٌ وَيُكْرَهُ لَهُ النَّذْرُ.

کار کردن له سهر ئه وهیه له لای هه ندیک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبهری علیه السلام و غهیری ئه وانیش: نه زرکردنیان به ناپه سند داناوه، عه بدوللای کوری موباره ک گوتوو یه تی: مه بهست له ناپه سندی نه زرکردن، کاره که چاکه بیت یان خراپه، ئه گهر که سیک نه زری کرد به کاری چاکه و نه زره که ی هینایه جی، ئه وه پاداشتی بو ده نووسریت و له گه ل ئه وه شدا نه زرکردنه که ی ههر ناپه سنده.

بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ كَانَ يَمِينُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باسی ئه وهی ها تووه ده رباره ی چۆنیه تی سویند خواردنی پیغه مبهری علیه السلام

۳۳۱. عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه قَالَ: كَثِيرًا مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْلِفُ بِهَذِهِ الْيَمِينِ: «لَا وَمَقْلَبِ الْقُلُوبِ».

سالمی کوری عه بدوللا، له باوکیه وه رضي الله عنه ده گپریته وه، گوتوو یه تی: به زوری پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سویندی به م شیوهیه ده فهرموو: نا، سویند به و زاته ی دلّه کان ده گوریت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَضَاءِ النَّذْرِ عَنِ الْمَيِّتِ

باسی ئه وهی ها تووه ده رباره ی گپرا نه وهی نه زرکردن له بری مردوو

۳۳۲. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَنَّ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ اسْتَفْتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي نَذْرِ كَانَ عَلَى أُمِّهِ تَوَفَّيْتُ قَبْلَ أَنْ تَقْضِيَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَقْضِ عَنْهَا».

ئین عه عباس رضي الله عنه ده گپریته وه: سه عدی کوری عوباده پر سیاری له پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کرد سه باره ت به نه زریک که له سهر دایکی بووه، پیش ئه وهی ئه نجامی بدات، وه فاتی کرد، پیغه مبهری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فهرمووی: «له بری ئه و ئه نجامی بده».

أَبْوَابُ السَّيْرِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی ژیاننامه له پیڤغه مبهري خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغَنِيمَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ده سته وتی جهنگ

۲۱۴

۳۳۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِسِتٍّ: أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ، وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ، وَأُحِلَّتْ لِي الْغَنَائِمُ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، وَأُرْسِلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً، وَخُتِمَ بِي النَّبِيُّونَ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ. دە گێڕێتەو: پێڤغه مبهري ﷺ فەرموویەتی: «پێز و پلە ی زیاترم پێ دراوه بە سەر پێڤغه مبهرائی دیکەدا بە شەش تاییەتمەندی: وشە ی کۆکەرەوہ ی پرواتام پێ دراوه، سەرکەوتنم پێ دراوه بە ھۆی ترسانی دوژمن لێم، دەستکەوتی جەنگم بۆ حەلال کراوه، زەویم بۆ کراوه بە شوینی نوێژکردن و پاککەرەوہ، بۆ گشت خەلکی ڕەوانە کراوم، بە ناردنی من پێڤغه مبهرایەتی کوتایی پێ ھاتوو».

بَابُ فِي سَهْمِ الْخَيْلِ

باسیك ده‌رباره‌ی پشكى ئه‌سپ (له ده‌ستكه‌وتى جه‌نگدا)

۳۳۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَسَمَ فِي النَّقْلِ لِلْفَرَسِ بِسَهْمَيْنِ، وَلِلرَّجُلِ بِسَهْمٍ.

ئيبين عومەر رضی اللہ عنہ ده‌گيریته‌وه: پيغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ده‌سكه‌وته‌كانی دابه‌ش كرد، بۆ ئه‌سپه‌كه‌ دوو پشك، بۆ كه‌سه‌كه‌ پشكيك.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَكْثَرِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم وَغَيْرِهِمْ، وَهُوَ قَوْلُ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، وَالْأَوْزَاعِيِّ، وَمَالِكِ بْنِ أَنَسٍ، وَابْنِ الْمُبَارَكِ، وَالشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدَ، وَإِسْحَاقَ قَالُوا: لِلْفَارِسِ ثَلَاثَةُ أَشْهُمٍ، سَهْمٌ لَهُ، وَسَهْمَانِ لِفَرَسِهِ، وَلِلرَّاجِلِ سَهْمٌ.

كار‌كردن له‌سه‌ر ئه‌وه‌یه له‌لای زۆربه‌ی زانایان له‌هاوه‌لانی پيغه‌مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم و‌غیره‌ی ئه‌وانیش، ئه‌مه‌ بۆ‌چوونی سو‌فیانی سه‌وری، ئه‌وزاعی، مالیکی کوری ئه‌نه‌س، ئيبين موباره‌ك، شافيعی، ئه‌حمه‌د و ئيسحاقه، كه‌ گوتوویانه: كه‌سی سوار سی پشکی بۆ هه‌یه، پشکیك بۆ‌خوی، دوو پشك بۆ ئه‌سپه‌كه‌ی، كه‌سی پیا‌ده‌ش پشکیکی بۆ هه‌یه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَهْلِ الذِّمَّةِ يَغْزُونَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ هَلْ يُسَهَّمُ لَهُمْ؟

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی خاوه‌ن په‌یمان كه‌ به‌شداری جه‌نگ بکه‌ن، ئایا پشکیان به‌رده‌كه‌وێت؟

۳۳۵. عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم خَرَجَ إِلَى بَدْرٍ حَتَّى إِذَا كَانَ بِحَرَّةِ الْوَبَرَةِ لَحِقَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ يَذْكُرُ مِنْهُ جُرْأَةً وَنَجْدَةً، فَقَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ؟»، قَالَ: لَا، قَالَ: «ارْجِعْ، فَلَنْ أَسْتَعِينَ بِمُشْرِكٍ».

عائشه رضی اللہ عنہا ده گيريتته وه: پيغه مبهري خوا رضی اللہ عنہ ده رچوو بۆ به در هه تا گه يشته بيحه ره وه بپره، پياويك له هاوبه شدانه ران دواي كه وت (بۆ به شداري كردني جهنگ) كه به نازا و جوامير و به هاناوه چوو باس ده كرا، پيغه مبهري خوا رضی اللہ عنہ فهرمووي: «پروات هه به به خوا و پيغه مبهره كه ي؟»، گوتي: نه خير، فهرمووي: «بگه پيوه داواي يارمه تي ناكمه له كه ساني هاوبه ش بۆ خوادانه ر».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ، قَالُوا: لَا يُسْهَمُ لِأَهْلِ الذِّمَّةِ، وَإِنْ قَاتَلُوا مَعَ الْمُسْلِمِينَ الْعَدُوَّ، وَرَأَى بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: أَنْ يُسْهَمَ لَهُمْ إِذَا شَهِدُوا الْقِتَالَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ.

كار كردن له سه ر ته وه به له لاي هه نديك له زانايان، گوتوو يانه: خاوه ن په يمان پشكيان بۆ نيبه، ته گه ر به شداري جهنگيش بن له گه ل موسولمانان دژ به دوژمن، به لام هه نديك له زانايان پييان وايه كه پشكيان بۆ ده بيت ته گه ر ناماده ي جهنگ بوون له گه ل موسولمانان.

٣٣٦. عَنْ أَبِي مُوسَى رضي الله عنه قَالَ: قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي نَفَرٍ مِنَ الْأَشْعَرِيِّينَ خَيْبَرَ، فَأَسْهَمَ لَنَا مَعَ الَّذِينَ افْتَتَحُوهَا.

ته بو موسا رضي الله عنه ده ليت: هاتينه خزمه ت پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم له گه ل كومه ليك له هوژي ته شعهر بيه كان له كاتي جهنگي خه بيه ر، جا پشكي يئ داي ن له گه ل ته وه كه سانه ي كه به شداري نازاد كردني خه بيه ر بوون.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ: مَنْ لَحِقَ بِالْمُسْلِمِينَ قَبْلَ أَنْ يُسْهَمَ لِلْخَيْلِ أَسْهَمَ لَهُ.

كار كردن له سه ر ته وه به له لاي هه نديك له زانايان، ته وزاعي گوتوو به تي: هه ر كه سيك به دواي موسولمانان بكه و يت پيش ته وه ي پشك بۆ ته سپ دياي بكريت، ته وه پشك بۆ ته و يش داده نريت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا فَلَهُ سَلْبُهُ

باسی ئه وهی هاتوو هه که سیکی که سیکی کوشت (له جهنگدا)
که لویه له کهی بو ئه و ده بیست

۳۲۷. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا لَهُ عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ فَلَهُ سَلْبُهُ».

ئەبو قەتادە رضی اللہ عنہ دەلیت: پێغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویه تی: «هه که سیکی که سیکی کوشت (له کاتی جهنگدا)، به لگهی به دهسته وه بیست له سه که کوشتنه کهی، ئه وه که لویه له کهی بو ئه و ده بیست».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ بَعْضِ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم وَغَيْرِهِمْ، وَهُوَ قَوْلُ الْأَوْزَاعِيِّ، وَالشَّافِعِيِّ، وَأَحْمَدَ وَقَالَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ: لِلْإِمَامِ أَنْ يُخْرِجَ مِنَ السَّلْبِ الْخُمْسَ وَقَالَ الثَّوْرِيُّ: النَّقْلُ أَنَّ يَقُولُ الْإِمَامُ: مَنْ أَصَابَ شَيْئًا فَهُوَ لَهُ، وَمَنْ قَتَلَ قَتِيلًا فَلَهُ سَلْبُهُ، فَهُوَ جَائِزٌ، وَلَيْسَ فِيهِ الْخُمْسُ، وَقَالَ إِسْحَاقُ: السَّلْبُ لِلْقَاتِلِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ شَيْئًا كَثِيرًا فَرَأَى الْإِمَامُ أَنْ يُخْرِجَ مِنْهُ الْخُمْسَ، كَمَا فَعَلَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ.

کارکردن له سه که ئه وهی له لای هه ندیک له زانیان له هاوه لانی پێغه مبهری صلی اللہ علیہ وسلم و غهیری ئه وانیش، ئه مه بو چوونی ئه وزاعی و شافعی و ئه حمه ده، هه ندیک له زانیان گوتوو یانه: پێشه و مافی ههیه که له دهسته کهوتی جهنگاوهر پێنجیه کی لی وهر بگریت، سه وری گوتوو یه تی: پێشه و بوی ههیه بلیت: هه که جهنگاوهر یک هه که شتیکی دهست بکه ویت بو ئه و ده بیست، هه که سیکی که سیکی کوشت چه که و که لویه لی بو ئه و ده بیست، ئه مه دروسته، ئه و کات پێنجیه کی تیدا نابیت، ئیسحاق گوتوو یه تی: چه که و که لویه لی کوژرا و بو بکوژه که یه تی، مه گهر هاتو زور بیت، ئه و کات پێشه و بوی ههیه پێنجیه کی لی وهر بگریت، هه که وه که عومه ری کوپی

خه تباب وای کرده (پهزا و رهحه تی خوا له هه موویان بیت).

بَابُ فِي كَرَاهِيَةِ بَيْعِ الْمَغَانِمِ حَتَّى تُقَسَمَ

باسیک دهرباره ی ناپه سندیی فروشتنی ده ستهوت پیش دابه شکردنی

۳۳۸. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی الله عنه قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ شِرَاءِ الْمَغَانِمِ حَتَّى تُقَسَمَ.

ئه بو سه عیدی خودری رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ کرینه وهی مالی ده ستهوتی جهنگی قه ده غه ی کرد هه تا دوا ی دابه شکردنی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي طَعَامِ الْمُشْرِكِينَ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی خوراکی هاوبه شدانه ران

۳۳۹. عَنْ قَبِيصَةَ بْنِ هُلَيْبٍ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ رضی الله عنه قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ طَعَامِ النَّصَارَى؟ فَقَالَ: «لَا يَتَخَلَّجَنَّ فِي صَدْرِكَ طَعَامٌ ضَارَعْتَ فِيهِ النَّصْرَانِيَّةَ».

قه بیسه ی کوری هولب له باوکیه وه رضی الله عنه ده گیریتته وه، گوتوو یه تی: پرسیارم کرد له پیغه مبهری خوا ﷺ سه باره ت به خوراکی نه صرانییه کان؟ فه رموی: «با هیچ گومان له دلت نه بیت سه باره ت به خوراکیان (دروسته)، ئه گه رنا ئه وه (له توندینواندن) وه ک نه صرانییه کانت کردووه».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنَ الرُّخْصَةِ فِي طَعَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ.

کارکردن له سه ر ئه وه یه له لای زانایان له پیپیدان به خواردنی خوراکی که سانی ئه هلی کتاب.

بَابُ فِي كَرَاهِيَةِ التَّفْرِيقِ بَيْنَ السَّبْيِ

باسيک دهرباره قه دهغه کردنی له یه کجیا کردنه وهی کۆيله ی جهنگ

۳۴۰. عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ وَالِدَةٍ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحِبَّتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

ئه بو ئه یووب رضي الله عنه ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو، ده یفه رموو: «هه ره که سیکی مندال و دایکی له یه ک جیا بکاته وه، خوا له پوژی دوایدا له خو شه ویستانی جیا ده کاته وه».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ، كَرِهُوا التَّفْرِيقَ بَيْنَ السَّبْيِ بَيْنَ الْوَالِدَةِ وَوَلَدِهَا، وَبَيْنَ الْوَالِدِ، وَبَيْنَ الْإِخْوَةِ.

کارکردن له سه ره ئه وه یه له لای زانایان له ها وه لانی پیغه مبهری ﷺ و غهیری ئه وانیش که: به ناپه سه ندیان دانا وه له کۆيله کانی جهنگ دایک و مندال، کور و باوک، برا و برا له یه ک جیا بکرتنه وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَتْلِ الْأَسَارَى وَالْفِدَاءِ

باسی ئه وهی ها تو وه دهرباره کوشتنی دیله کان و وه رگرتنی فیدییه

۳۴۱. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَدَى رَجُلَيْنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ بِرَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ.

عیمرانی کوری حوصه یین رضي الله عنه ده گپرتنه وه: پیغه مبهری ﷺ دوو که سی موسولمانی نازاد کرد له به رانبهر نازاد کردنی که سیکی ها وبه شدانه ر.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا أَكْثَرُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمْ أَنَّ لِلْإِمَامِ

أَنْ يَمُنَّ عَلَى مَنْ شَاءَ مِنَ الْأَسَارَى، وَيَقْتُلَ مَنْ شَاءَ مِنْهُمْ، وَيَفْدِيَ مَنْ شَاءَ.

کار کردن له سهر نه وهیه له لای زور بهی زانایان له هاوه لانی پیغمبر ﷺ و غهیری نهوانیش، کهوا: پیشهوا بوی هیه دیله کان نازاد بکات نهوانه ی ویستی به یی بهرانبهر، نهوانی دیکه بکوژیت که خواستی له سهره، تۆله وهر بگړیت لهوانه ی خواستی له سهره.

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصَّبِّانِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی ناپه سندیی کوشتنی ئافره تان و مندالان

۳۴۲. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه: أَنَّ امْرَأَةً وَجَدَتْ فِي بَعْضِ مَعَاذِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَقْتُولَةً، فَأَنْكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَلِكَ، وَنَهَى عَنْ قَتْلِ النِّسَاءِ وَالصَّبِّانِ.

ئیبین عومهر رضی الله عنه ده گپ یته وه: له یه کیک له جهنگه کانی پیغمبر ﷺ خوا ﷺ ئافره تیک به کوژراوی دۆزرایه وه، پیغمبر ﷺ نکوولی کرد له و کاره، (پاشان) کوشتنی ئافره تان و مندالانی قه دهغه کرد.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغُلُولِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی دزینی دهستکه وتی جهنگ

۳۴۳. عَنْ ثَوْبَانَ رضی الله عنه: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ مَاتَ وَهُوَ بَرِيءٌ مِنْ ثَلَاثٍ: الْكِبْرِ، وَالْغُلُولِ، وَالذِّينِ دَخَلَ الْجَنَّةَ».

سهوبان رضی الله عنه ده لیت: پیغمبر ﷺ خوا ﷺ فهرموویه تی: «ههر موسولمان تیک بمړیت و له سنی شت دوور بیت (نهوانیش): خۆ به زلزانین، دزینی دهستکه وتی جهنگ، قهرزداري، نه وه نه وه که سه ده چیت به هه شته وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي خُرُوجِ النِّسَاءِ فِي الْحَرْبِ

باسی ټه وهی هاتووه دهر باره ی دهرچوونی ټافره تان بو جهنگ

۳۴۴. عَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَغْزُو بِأَمِّ سُلَيْمٍ وَنِسْوَةٍ مَعَهَا مِنَ الْأَنْصَارِ يَسْقِيْنَ الْمَاءَ وَيُدَاوِيْنَ الْجُرْحَى.

ټه نه س رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ به شداری به ټوم سولهیم و ټافره تانی دیکه ی ټه نصاری ده کرد له جهنگ، بو ټه وهی ټاودان و تیاری برینداره کان بکه ن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْغَدْرِ

باسی ټه وهی هاتووه دهر باره ی غدر و ناپاکی

۳۴۵. عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ يَقُولُ: كَانَ بَيْنَ مُعَاوِيَةَ وَبَيْنَ أَهْلِ الرُّومِ عَهْدٌ، وَكَانَ يَسِيرُ فِي بِلَادِهِمْ، حَتَّى إِذَا انْقَضَى الْعَهْدُ أَغَارَ عَلَيْهِمْ، فَإِذَا رَجُلٌ عَلَى دَابَّةٍ أَوْ عَلَى فَرَسٍ، وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُ أَكْبَرُ، وَقَاءٌ لَا غَدْرَ، وَإِذَا هُوَ عَمْرُو بْنُ عَبْسَةَ، فَسَأَلَهُ مُعَاوِيَةُ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ قَوْمٍ عَهْدٌ فَلَا يَحِلُّنَ عَهْدًا، وَلَا يَشُدُّنَّهُ حَتَّى يَمْضِيَ أَمْدُهُ أَوْ يَنْبِذَ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ»، قَالَ: فَرَجَعَ مُعَاوِيَةُ.

سولهیمی کوری عامیر رضی اللہ عنہ ده لیت: له نیوان موعاویه و خه لکی روم په بیانی ناشتی هه بوو (بو ماویه کی دیاریکراو)، موعاویه له ولاتی ټه وان ده سوورایه وه، تا ټه گهر ماویه په یانه که کوتایی هات هیرش بکاته سهریان، پیاوړیک له سهر پشتی ټاړه لیک یان ټه سپنیک بوو ده یگوت: الله اکبر وه فاداری نه ک غدرکاری، دهرکه وت ټه که سه عه مری کوری عه به سه بوو، موعاویه پرساری لئ کرد سه بارت به وهی گوتی؟ ټه ویش گوتی: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو، ده بفرموو: «هر که سپنیک له نیوان خو ی و که سانیکی دیکه په بیانی ناشتی هه بوو، با په یانه که هه لنه وه شینیتنه وه،

گۆرانکاری تیدا نه کات تا ماوه که ی ته و او ده بیت، یان ئاگاداریان ده کاته وه له هه لوه شانده وه ی (کاتییک نه گهر هه ست کرا به فیل و غه دریان)، گو تی: جا مو عاویه به هوی ته وه وه گه رایه وه.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ لِكُلِّ غَادِرٍ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

باسی ئه وه ی هاتوو ه بۆ هه موو غه درکاریک ئالایه ک به رز ده کریته وه له پۆژی دوایی

۳۴۶. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ الْغَادِرَ يُنْصَبُ لَهُ لَوَاءٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

ئێبن عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ ده یفه رموو: «به راستی ئالایه ک به رز ده کریته وه بۆ که سی غه درکار له پۆژی دوایی (وه ک نیشانه بۆ تا وانه کانیان)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اخْتِاخِذِ الْجُزْيَةِ مِنَ الْمَجُوسِ

باسی ئه وه ی هاتوو ه ده رباره ی سه رانه وه رگرتن له ئاگر په رستان

۳۴۷. عَنْ بَجَالَةَ: أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ لَا يَأْخُذُ الْجُزْيَةَ مِنَ الْمَجُوسِ، حَتَّى أَخْبَرَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَخَذَ الْجُزْيَةَ مِنْ مَجُوسٍ هَجَرَ.

به جاله ده گێرته وه: عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پيشوودا سه رانه ی وه رنه ده گرت له ئاگر په رستان، تا عه بدو په حمانی کوپی عه وف پێی پاگه یاند که پیغه مبه ری خوا ﷺ سه رانه ی وه رگرتوو ه له ئاگر په رستانی هه جه ر.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْهِجْرَةِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده ربارهی کۆچکردن

۳۴۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ: «لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ، وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا».

ئيبين عه عباس رضی اللہ عنہ ده ئیت: له کاتی نازادکردنی شاری مه ککهی پیروژ پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمووی: «کۆچکردن نییه (له مه ککه) له دوای نازادکردنی، به لام ئه مهی ده مینیت جیهادکردن و نیازی کۆچکردنه (له پیناو ئیسلام)، جا ئه گهر داوای راپه رینتان لێ کرا، ئه وکات هه مووتان راپه رن (بۆ جیهاد له پیناو ئیسلام)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي بَيْعَةِ النَّبِيِّ ﷺ

باسی ئه وهی هاتوووه ده ربارهی به ئیندان به پیغه مبه ر ﷺ

۳۴۹. عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي عُبَيْدٍ قَالَ: قُلْتُ لِسَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ عَلَى أَيِّ شَيْءٍ بَايَعْتُمْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْحَدَيْبِيَةِ؟ قَالَ: «عَلَى الْمَوْتِ».

یهزیدی کوری ئه بو عوبهید ده ئیت: به سه لهی کوری ئه کوه عم ﷺ گوت: له سه ر چی به ئینتان به پیغه مبه ری خوا ﷺ داوه له پۆزی حوده بییه؟ گوتی: له سه ر مه رگ (به رگری بکهین تا مردن).

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَكْثِ الْبَيْعَةِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده ربارهی هه لوه شانده وهی به ئین و په یمان

۳۵۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ، وَلَا يُزَكِّيهِمْ، وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: رَجُلٌ بَايَعَ إِمَامًا فَإِنْ أَعْطَاهُ وَفَى لَهُ، وَإِنْ لَمْ يُعْطِهِ لَمْ يَفِ لَهُ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: «سێ کۆمەڵ ھەن خوا لە پوژی دوا یی قسەیان لە گەڵ ناکات و پاکیان ناکاتەو و ئازاریکی بە ئیشیشان دەدا (یەکیک لەوانە): کەسێک پەیان بدات بە پیشەوایەک، جا ئەگەر مالی پێ بدات، ئەو وەفای ھەبێت بۆی، ئەگەر پێی نەدات، ئەو وەفای بۆی نەبێت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ

باسی ئەوێ ھاوو دەربارە ی چۆنیەتی بەلێنەرگرتن لە ئاfrهەتان

۳۵۱. عَنْ أُمِّمَةَ بِنْتِ رُقَيْقَةَ رضی اللہ عنہا تَقُولُ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم فِي نِسْوَةٍ، فَقَالَ لَنَا: «فِيمَا اسْتَطَعْتُنَّ وَأَطَقْتُنَّ»، قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَرْحَمُ مِنَّا بِأَنْفُسِنَا، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَايَعْنَا، - قَالَ سُفْيَانُ: تَعْنِي صَافِحَنَا، - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «إِنَّمَا قَوْلِي لِمِائَةِ امْرَأَةٍ كَقَوْلِي لِامْرَأَةٍ وَاحِدَةٍ».

ئومەیمە ی کچی روقەیقە رضی اللہ عنہا دەلیت: لەنیو ئەو ئاfrهەتانه بوومە کە بەلێنان بە پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم داو، پێانی فەرموو: «ئەوێ لە توانا ئاندا یە و بۆتان دەکریت»، گۆتم: خوا و پیغەمبەرە کە ی بەسۆزترن بەرانبەر بە ئیمە لە خۆمان، گۆتم: ئە ی پیغەمبەری خوا، بەلێنان لی وەر بگرە -سوفیان دەلیت: واتە دەست لەنیو دەست و تەوقە کردن-، پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: «قسەم بۆ سەد ئاfrهەت وەک ئەو و تەمە کە بۆ یەک ئاfrهەت بێت».

تییینی:

مەبەست لەو پرگە ی کۆتایی ئەوێ، من تەوقە ناکەم لە گەڵ ئاfrهەتان بۆ بەبەعت

لښوهرگر تيان وهك چوڼ له گهڼ پياوړه ته وځي ده كهم و ده ست ده خه مه نيو ده ستيان، بهلكوو ته نها به زمان و قسه كردن ده ليم: نه وه به ليم خسته نه ستو و په يان له نيوانمان به پي ته وهی له توانا تاندا هه يه.

بابُ مَا جَاءَ فِي الْخُمْسِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی پیدانی پینجیهک (له ده ستهکوتی جهنگ)

۳۵۲. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ لَوْفِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ: «آمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا خُمْسَ مَا غَنِمْتُمْ».

تین عه عباس رضي الله عنه ده گپړته وه: پیغه مبر صلى الله عليه وسلم به نیردراوی هوزی عه بدولقه یسی فرموو: «فرمانتان پی ده کهم به پیدانی پینجیهک له وهی ده ستان ده که ویت له جهنگ».

بابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكَةِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی میراتی پیغه مبر صلى الله عليه وسلم خوا

۳۵۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: جَاءَتْ فَاطِمَةُ رضي الله عنها إِلَى أَبِي بَكْرٍ رضي الله عنه فَقَالَتْ: مَنْ يَرِثُكَ؟ قَالَ: أَهْلِي، وَوَلَدِي، قَالَتْ: فَمَا لِي لَا أَرِثُ أَبِي؟ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: «لَا نُورَثُ»، وَلَكِنِّي أَعُولُ مَنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَعُولُهُ، وَأَنْفَقَ عَلَى مَنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُنْفِقُ عَلَيْهِ.

نه بو هوړه پره رضي الله عنه ده لیت: (خاتوو) فاطمه رضي الله عنها هاته لای نه بو به کر رضي الله عنه گوتی: کی میرات لئ ده گریت؟ گوتی: خانه واده م و مندا لم، گوتی: باشه بو من میرات ناگرم له باو کم؟ نه بو به کر گوتی: گویم له پیغه مبر صلى الله عليه وسلم خوا صلى الله عليه وسلم بووه، ده یفرموو: «تیمه مال

و سامانمان لی به میرات ناگیریت (به هوی پیغمبه رایه تییه وه)، به لام نه وانه ی که
پیغمبه ری خوا ﷺ له نه ستوی ده گرتن و خه رجی بو ده کردن، منیش له نه ستویان
ده گرم و خه رجییان بو ده که م.

أَبْوَابُ فَضَائِلِ الْجِهَادِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی پیڼگه و گه وره یی جیهاد له پیڼغه مبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْجِهَادِ

باسی نه وهی هاتووه ده رباره یی پیڼگه و پاداشتی جیهاد کردن

۲۲۸

۳۵۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا يَعْدِلُ الْجِهَادَ؟ قَالَ: «إِنْكُمْ لَا تَسْتَطِيعُونَهُ»، فَرَدُّوا عَلَيْهِ مَرَّتَيْنِ، أَوْ ثَلَاثًا، كُلُّ ذَلِكَ يَقُولُ: «لَا تَسْتَطِيعُونَهُ»، فَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ: «مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَثَلُ الْقَائِمِ الصَّائِمِ الَّذِي لَا يَفْتُرُ مِنْ صَلَاةٍ وَلَا صِيَامٍ، حَتَّى يَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ».

نه بو هوړه پره ﷺ ده لیت: گوترا: نه ی پیڼغه مبهری خوا، چ شتیک له پاداشدا وه ک جیهاده؟ فهرمووی: «به پراستی ئیوه ناتوان»، جا دوو جار یان سئ جار پرسیاریان لی کرد، نه ویش ههر ده بفهرموو: «ناتوان»، جا یو جاری سییه م فهرمووی: «وینه ی مواهید له پیناوی خوا وه ک وینه ی که سیکه که برده وام له شهودا نویژ بکات و له پوژدا به پوژوو بیت، پشوو نه دات و برده وام بیت له نویژ کردن و به پوژوو بوون، تا که سی مواهید له پیناوی خوا ده گه ریته وه (بو شوینی خوی)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ مَنْ مَاتَ مُرَابِطًا

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌رباره‌ی رێزو پاداشتی که‌سیک بم‌ریت به‌پاسه‌وانکاری

۳۵۵. عَنْ فَصَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «كُلُّ مَيِّتٍ يُحْتَمُّ عَلَى عَمَلِهِ إِلَّا الَّذِي مَاتَ مُرَابِطًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يُنَمَّى لَهُ عَمَلُهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَيَأْمَنُ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ»، وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «الْمُجَاهِدُ مَنْ جَاهَدَ نَفْسَهُ».

فه‌زاله‌ی کۆری عوبه‌ید رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له‌ پێغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ده‌گێڕێته‌وه که‌ فه‌رموویه‌تی: «هه‌موو مردووێک (له‌ گه‌ل مردنی) کۆتایی ده‌هێنریت به‌ کاره‌کانی، ته‌نیا ئەو که‌سه‌ نه‌بیت که‌ ده‌مریت له‌ کاری پاسه‌وانی له‌ پیناوی خوا، به‌راستی ئەو که‌سه‌ کاره‌کانی له‌ گه‌شه‌ و زیادبوونه‌ تا پوژێ دوا‌یی، دل‌نایی پێ ده‌دریت (له‌ پارێزرانی) له‌ سزای نێو گۆر»، هه‌روه‌ها گۆییستی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بووم ده‌یفه‌رموو: «موجاهید ئەو که‌سه‌یه‌ که‌ له‌ دژی نه‌فس و ئاره‌زووی بجه‌نگیت (بۆ گرتنه‌به‌ری راسته‌پێ)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الصَّوْمِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌رباره‌ی پێکه‌ و پاداشتی به‌پوژووبوون له‌ پیناوی خوا

۳۵۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ رَحَرَحَهُ اللَّهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا».

ئەبو هوریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له‌ پێغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ ده‌گێڕێته‌وه که‌ فه‌رموویه‌تی: «هه‌ر که‌سیک پوژێک له‌ پیناوی خوا به‌پوژوو بیت، خوا به‌ئه‌ندازه‌ی هه‌فتا پاییز (پوژه‌پێ) له‌ ناگری دۆزه‌خی دوور ده‌خاته‌وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ النَّفَقَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی پیگه و پاداشتی خه رچکردنی مال له ریگای خوا

۳۵۷. عَنْ خُرَيْمِ بْنِ فَاتِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَنْفَقَ نَفَقَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كُتِبَتْ لَهُ بِسَبْعِ مِائَةِ ضِعْفٍ».

خوړه یمي کورې فاتیک رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهري خوا ﷺ فەر موویه تی: «هه ر که سیک خه ر جیه ک بکات له پیناوی خوا، پاداشته که ی به حه وت سه د هینده بو ده نوو سريت (واته: له کاتی جهاد مال و سامانی خه ر ج بکات بو پتو یستیه کانی جهاد)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی پیگه و پاداشتی که سیک
پیداویستی موجهیدیک دابین بکات

۳۵۸. عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رضی اللہ عنہ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ جَهَّزَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَدْ غَزَا، وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ فَقَدْ غَزَا».

زهیدی کورې خالیدی جو هه نی رضی اللہ عنہ له پیغه مبهري خواوه ﷺ ده گیرته وه که فەر موویه تی: «هه ر که سیک پیداویستی موجهیدیک دابین بکات له پیناوی خوا به راستی پاداشتی جهادی به ده ست هیناوه (گه ر به شداریشی نه کردیت)، هه ر که سیک چاودیری خانه واده ی موجهیدیک بکات، به راستی پاداشتی جهادی به ده ست هیناوه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ

باباسی ئه وهی هاتوو ده‌رباره‌ی پیڤه و پاداشتی که سێک
مووی سپی بکات له پیناو خوا

٣٥٩. عَنْ شُرَحْبِيلِ بْنِ السَّمْطِ قَالَ: يَا كَعْبُ بْنُ مُرَّةَ، حَدَّثَنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
وَاحْذَرُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي الْإِسْلَامِ كَانَتْ
لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

شورەحبیلی کوری سیمت ﷺ دەلیت: ئەی کەعبی کوری مورپە، فەرموودە ی پیغمبەری خوامان ﷺ بۆ باس بکە، بەلام ئاگاداری خۆت بە (هەلە ی تیدا نەکەیت)، ئەویش گوتی: گویم لە پیغمبەری خوا ﷺ بوو، دەیفەرموو: «هەر کەسێک مووی گەنجایەتی سپی کرد لە سایە ی ئیسلامدا، ئەمە بۆی دەبیته پرووناکی لە روژی دوایدا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي ثَوَابِ الشُّهَدَاءِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی پاداشتی شه هیدان

٣٦٠. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُكَفِّرُ كُلَّ خَطِيئَةٍ»، فَقَالَ جَبْرِيلُ: إِلَّا الدِّينَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِلَّا الدِّينَ».

تُهْنَسُ ﷺ ده لیت: پیغمبرِ مہری خوا ﷺ فرمویہ تی: «کوژران له پیناوی خوا ده بیتہ کہ فارہ تی هه موو گوناھیک»، جبریل فرموی: تہ نیا قہرز نہ بیت، پیغمبر ﷺ فرموی: «تہ نیا قہرز نہ بیت».

٣٦١. عَنْ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ أَرْوَاحَ الشُّهَدَاءِ فِي طَيْرٍ خُضِرَ تَعْلُقُ مِنْ ثَمَرِ الْجَنَّةِ أَوْ شَجَرِ الْجَنَّةِ».

که عبی کوری مالیک رحمۃ اللہ علیہ ده گپرتیه وه: پیغه مبهری خوا رحمۃ اللہ علیہ فہرموویہ تی: «بهراستی پرووچی شهیدان له نپو بالندهیه کی سهوزن له سهر بهروبوومی بههشت یان داری بههشت دهنیشیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يُقَاتِلُ رِيَاءً وَلِلدُّنْيَا

باسی ئه وهی هاتوو ده سییک بجه نگیت بو ریابازی و دنیا

۳۶۲. عَنْ أَبِي مُوسَى رضی اللہ عنہ قَالَ: سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم عَنِ الرَّجُلِ يُقَاتِلُ شَجَاعَةً، وَيُقَاتِلُ حِمِيَّةً، وَيُقَاتِلُ رِيَاءً، فَأَيُّ ذَلِكَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ قَاتَلَ لِيَكُونَ كَلِمَةً لِلَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ».

ئەبو موسا رضی اللہ عنہ ده لیت: پرسیار کرا له پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم سه بارهت به که سییک جهنگ ده کات له پیناو نیشاندانی نازایه تی، جهنگ ده کات له پیناو ده مارگیری، جهنگ ده کات له پیناو خوده رخستن، کام له مانه له پیناو خوا هه ژمار ده کریت؟ پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرمووی: «ههر که سییک بجه نگیت تا وشه ی خوا زال و بهرز بیت، ئا ئه وه له پیناوی خوایه».

۳۶۳. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَإِنَّمَا لِأَمْرٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ، فَهَاجَرَتْهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا، فَهَاجَرَتْهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ».

عومه ری کوری خه تباب رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فہرموویه تی: «دروستی کاره کانی به ندایه تی به ستراو ته وه به نیاز و مه به سته وه، بهراستی ههر مرو فیک ههر ئه وهی بو ده بیت که نیاز و مه به ستی بو وه، ههر که سییک کوچه که ی بو لای خوا و پیغه مبهره که ی بیت، ئه وه کوچه که ی بو لای خوا و پیغه مبهره، ههر که سییکش

کۆچه که ی بۆ دهستکه و تیکی دنیا بیت تا به دهستی بینیت، یان بۆ ئافره تیک بیت تا هاوسه رگیری له گه لدا بکات، ئه وه کۆچه که ی بۆ ئه و شته یه که له پینا ویدا کۆچی کردووه».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يُكَلِّمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

باسی ئه وه ی هاتوو هه رباره ی که سییک بریندار بکریت له پینا و خوا

۳۶۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «لَا يُكَلِّمُ أَحَدٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَاللَّهِ أَغْلَمُ بِمَنْ يُكَلِّمُ فِي سَبِيلِهِ، إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ اللَّوْنُ لَوْنُ الدِّمِ، وَالرَّيْحُ رِيحُ الْمِسْكِ».

ئەبو هورەیره رضی اللہ عنہ دەلێت: پیغه مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویه‌تی: «هەر که‌سیک بریندار بکریت له‌ پینا و خوا، بیگومان خوا زاناتر هه‌ وه‌ ی کێ له‌ پینا و ئه‌ودا بریندار کراوه‌، به‌ دلنیا یی هه‌ وه‌ له‌ پوژی دوا یی دیت په‌نگه‌ که‌ ی په‌نگی خوینه‌، بۆنه‌ که‌ ی بونی میسکه‌».

۳۶۵. عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَنْ قَاتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ فَوَاقَ نَاقَةً وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَمَنْ جُرِحَ جُرْحًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ نَكِبَ نَكْبَةً، فَإِنَّهَا تَجِيءُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهَا كَانَتْ لَوْنُهَا الزَّعْفَرَانُ وَرِيحُهَا كَالْمِسْكِ».

موعازی کوپی جه‌ به‌ل رضی اللہ عنہ له‌ پیغه مبه‌ره‌ وه‌ صلی اللہ علیہ وسلم ده‌ گپریته‌ وه‌ که‌ فەرموویه‌تی: «هەر که‌سیک له‌ موسولمانان ئه‌ گهر به‌ ئه‌ندازه‌ ی ماوه‌ ی گوشینی گوانی و شتریک (با ماوه‌ یه‌ کی که‌ میس بیت) بجه‌نگیت له‌ پینا و خوا، ئه‌ وه‌ به‌ هه‌شتی بۆ مسوگه‌ر ده‌ بیت، هەر که‌سیک دوو چاری برینیکی یان دوو چاری پووداوێک هات له‌ پینا و خوا، ئه‌ وه‌ که‌سه‌ له‌ پوژی دوا یی دیت (برینه‌ که‌ ی) خوینی لێ ده‌ چۆریت به‌ به‌ هیزی، په‌نگه‌ که‌ ی وه‌ کوو زه‌ عفهرانه‌، بۆنه‌ که‌ ی وه‌ کوو میسکه‌».

بَابُ مَا جَاءَ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟

باسی نه وهی هاتووه نایا باشتترین کار کامه یه؟

۳۶۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ، أَوْ أَيُّ الْأَعْمَالِ خَيْرٌ؟ قَالَ: «إِيمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ»، قِيلَ: ثُمَّ أَيُّ شَيْءٍ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ سَنَامُ الْعَمَلِ»، قِيلَ: ثُمَّ أَيُّ شَيْءٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «ثُمَّ حَجٌّ مَبْرُورٌ».

نه بو هورهیره رضی اللہ عنہ ده لیت: پرسیار کرا له پیغمبهری خوا ﷺ باشتترین کار کامه یه؟ یاخود خیرترین کار کامه یه؟ فهرمووی: «برواهینان به خوا و پیغمبهره که ی»، گوترا: پاشان چی دیکه؟ فهرمووی: «جیهاد کردن لوتکه ی بهرزی کاره کانه»، گوترا: پاشان چ شتیکی دیکه نه ی پیغمبهری خوا؟ فهرمووی: «ئینجا حه جیکی وه رگیراو».

بَابُ مَا جَاءَ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی باشتترینی خه لك کتیه؟

۳۶۷. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَيُّ النَّاسِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «رَجُلٌ يُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»، قَالُوا: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ مُؤْمِنٌ فِي شُعْبٍ مِنَ الشَّعَابِ يَتَّقِي رَبَّهُ وَيَدْعُ النَّاسَ مِنْ شَرِّهِ».

نه بو سه عیدی خودری رضی اللہ عنہ ده گیریتته وه: پرسیار کرا له پیغمبهری خوا ﷺ نایا چاکترین که س کتیه؟ فهرمووی: «که سینکه له پیناوی خوا جیهاد ده کات»، گوتیان: له پاش نه و؟ فهرمووی: «پاشان پرواداریکه له شیویک له شیوه کاندا په روه ردگاری په رستیت، خوی به دوور بگریت له خراپه کردن له گه ل خه لکی».

بَابُ فِي ثَوَابِ الشَّهِيدِ

باسیك ده‌بارهی پاداشتی شه‌هید

۳۶۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «مَا مِنْ أَحَدٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ يَسْرُهُ أَنْ يَرْجَعَ إِلَى الدُّنْيَا غَيْرُ الشَّهِيدِ، فَإِنَّهُ يُحِبُّ أَنْ يَرْجَعَ إِلَى الدُّنْيَا، يَقُولُ: حَتَّى أَقْتَلَ عَشْرَ مَرَاتٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مِمَّا يَرَى مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ مِنَ الْكَرَامَةِ».

ئه‌نه‌سی کوری مالیك رضی اللہ عنہ ده‌لێت: پینگه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه‌رمووێه‌تی: «هیچ كه‌سیك نییه‌ له‌ خه‌لكی به‌هه‌شت پێیخۆش بێت بگه‌رێته‌وه‌ بۆ زانی دونه‌یا جگه‌ له‌ شه‌هید، به‌راستی ئه‌و هه‌ز ده‌كات بگه‌رێته‌وه‌ دونه‌یا، (شه‌هیده‌كه‌) ده‌لێت: تا ده‌ جاری دیکه‌ بكوژریمه‌وه‌ له‌ پیناو خوا، ئه‌مه‌ش به‌هۆی بینینی ئه‌و ریزه‌ی كه‌ خوا پێی داوه‌ (له‌ به‌هه‌شت)».

أَبْوَابُ الْجِهَادِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی جیهادکردن له پێغه مبه‌ری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ خَرَجَ فِي الْغَزْوِ وَتَرَكَ أَبْوَيْهَ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ ده‌رباره‌ی ئه‌و که سه‌ی چوو‌ه‌ بۆ جه‌نگ
و دایک و باوکی جێ هێشتوو‌ه‌

٣٦٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَأْذِنُهُ فِي الْجِهَادِ، فَقَالَ: «أَلَاكَ وَالِدَانِ؟»، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَفِيهِمَا فَجَاهِدْ».

عه‌بدوللا‌ی کو‌ری عه‌مر رضي الله عنه ده‌لێت: پیاویک هاته‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ و داوا‌ی
رێپێدانی لێ کرد بێت بۆ جیهاد، پێی فه‌رموو: «نایا دایک و باوکت هه‌یه‌؟»، گو‌تی: به‌لێ،
فه‌رموو‌ی: «ده‌ بۆ به‌رژه‌وه‌ندی ئه‌وان جیهاد بکه‌ (له‌بری جیهاد خزمه‌تی ئه‌وان بکه‌)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ أَنْ يُسَافِرَ الرَّجُلُ وَحْدَهُ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ ده‌رباره‌ی ناپه‌سندی گه‌شتکردنی که‌سیک به‌ته‌نیا

٣٧٠. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَوْ أَنَّ النَّاسَ يَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ مِنْ

الْوَحْدَةِ مَا سَارَ رَاكِبٌ لَيْلٍ، يَعْنِي: وَحْدَهُ.

نبین عومەر (ؓ) ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا (ؓ) فرمویه تی: «نه گهر خه لک بزائیت نه مهی من دهیزانم له (مهترسیه کانی) دهرچوون به ته نیایی، نه وکات هیچ سواریک به شهو دهر نه ده جوو (به ته نیا)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّخْصَةِ فِي الْكَذِبِ وَالْخَدِيعَةِ فِي الْحَرْبِ

باسی نه وهی هاتووه دهر بارهی پیگه دان به درؤ و فیل له جهنگدا

۳۷۱. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (ؓ) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): «الْحَرْبُ خُدْعَةٌ».

جایبری کوری عه بدوللا (ؓ) ده لیت: پیغه مبهری خوا (ؓ) فرمویه تی: «جهنگ بریتیه له فیل و پیلانی جهنگی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي غَزَوَاتِ النَّبِيِّ (ﷺ)، وَكَمْ غَزَا؟

باسی نه وهی هاتووه دهر بارهی جهنگه کانی پیغه مبهر (ؓ)،
ژماره شیان چند بووه؟

۳۷۲. عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: كُنْتُ إِلَى جَنْبِ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ (ؓ) فَقِيلَ لَهُ: كَمْ غَزَا النَّبِيُّ (ﷺ) مِنْ غَزْوَةٍ؟ قَالَ: تِسْعَ عَشْرَةَ، فَقُلْتُ: كَمْ غَزَوْتَ أَنْتَ مَعَهُ؟ قَالَ: سَبْعَ عَشْرَةَ، قُلْتُ: أَيُّتَهُنَّ كَانَ أَوَّلَ؟ قَالَ: ذَاتُ الْعَشِيرِ، أَوِ الْعَشِيرَةِ.

نه بوئیسحاق ده لیت: جاریکیان له ته نیست زهیدی کوری نه رقم (ؓ) بووم، پرساری لی کرا: پیغه مبهری خوا (ؓ) چند غزای کردووه؟ گوتی: نوزده، گوتم: له چند غزا تو له گه لیدا بوویت؟ گوتی: له هه فده غزا، گوتم: یه کم دانه کامه یان بوو؟ گوتی: زات عوشه بیر یان عوشه پره.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الدُّعَاءِ عِنْدَ الْقِتَالِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی دوعاگردن له کاتی جهنگ

۳۷۳. عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَغْيِي النَّبِيُّ ﷺ يَدْعُو عَلَى الْأَحْزَابِ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ، وَزَلِّ لَهُمْ».

ئيبن نه بو نه وفا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: گویم له پیغه مبهري ﷺ بوو، دوعای ده کرد له کومه له کان (ی جهنگی نه حزب)، ده یفه رموو: خوا به نهی دابه زینه ری قورئان، (نهی نهو زاتهی) لیپرسینه وهت خیرایه، (نهی) تیکشکینه ری چین و کومه له کان، خوا به تیکیان بشکینه و له رز و ترس بخه نیویانه وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْفِطْرِ عِنْدَ الْقِتَالِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی پۆژوو شکاندن له کاتی جهنگ

۳۷۴. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا بَلَغَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ مَرَّ الظَّهْرَانِ، فَأَذَنَّا بِلِقَاءِ الْعَدُوِّ فَأَمَرْنَا بِالْفِطْرِ، فَأَفْطَرْنَا أَجْمَعُونَ.

نه بو سه عیدی خودری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: کاتیک پیغه مبهري خوا ﷺ له سالی نازاد کردنی مه ککهی پیروز گه یشته مه په زه هپان، ناگاداری کردینه وه به پووبه پووبوونه وهی دوژمن، جا فه رمانی بچ کردین پۆژوو بشکینین، ئیمهش هه موومان پۆژوو مان شکاند.

۲۲۹

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِمَامِ

باسی نه وهی هاتووه ده باره ی پی شه وَا

۳۷۷. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَلَا كَلُّكُمْ رَاعٍ، وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، فَالْأَمِيرُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ، وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ، وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُمْ، وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَّةٌ عَلَى بَيْتِ بَعْلِهَا، وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُ، وَالْعَبْدُ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ، وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ، أَلَا فَكُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكَلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ».

ئيبن عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا له پيغه مبهروه ﷺ ده گپريته وه كه فهرموويه تي: «ناگدار بن هه مووتان سه رپه رشتياري، هه مووتان بهرپرسياري له خه لكي ژير دهستان، نه وه فرمانده ي سه رپه رشتياري خه لکه، بهرپر سه له وه خه لکه ي له ژير فرمانيه تي، پياويک سه رپه رشتياري له سه ر خانه واده که ي، بهرپر سه بهرامبهريان، نافرته سه رپه رشتياري له سه ر مالي مي رده که ي، نه وه لئي بهرپرسياري، خزمه تکار سه رپه رشتياري له سه ر مالي خاوه نه که ي، نه وه لئي بهرپرسياري، ناگدار بن هه مووتان سه رپه رشتياري، هه مووشتان بهرپر سن له وه ي له ژير دهستان دايه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي طَاعَةِ الْإِمَامِ

باسی نه وهی هاتووه ده باره ی فرمانبه رداری بو پی شه وَا

۳۷۸. عَنْ أُمِّ الْحَصَنِ الْأَحْمَسِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ، وَعَلَيْهِ بُرْدٌ قَدْ التَّفَعَ بِهِ مِنْ تَحْتِ إِبْطِهِ، قَالَتْ: فَأَنَا أَنْظَرُ إِلَى عَضَلَةِ عَضْدِهِ تَرَجُّجٌ، سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ، وَإِنْ أُمِّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ مُجَدِّعٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ، وَأَطِيعُوا مَا أَقَامَ لَكُمْ كِتَابَ اللَّهِ».

ئوم حوصهینی ئهحهسهیه ﷺ دهلیت: گوئیستی پیغهمبهری خوا ﷺ بووم وتاری دهدا لهحهجی مالتاواپی، عهبایهکی لهژیر شانیهوه لهخوی پینچابوو، گوتی: که من سهیرم دهکرد لاشهی دهههژایهوه، گوئیستی بووم دهیفرموو: «ئههی خهلهکینه پاریزکار بن بهرانبه (سنورهکانی) خوا، ئهگهر بهندهیهکی حهبهشی گوپراو و لووتپراو کرا به فرمانپهواتان، گوپرایهلی و فرمانبهرداری بکهن، مادام بهپی کتییی خوا فرمانپهواایتان بهسهردا دهکات».

بَابُ مَا جَاءَ لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ

باسی ئهوهی هاتوووه فرمانبهرداری نییه بۆ کهس له سهپرپیچی خوادا

۳۷۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «السَّمْعُ وَالطَّاعَةُ عَلَى الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ فِيمَا أَحَبَّ وَكَرِهَ مَا لَمْ يُؤْمَرْ بِمَعْصِيَةٍ، فَإِنْ أُمِرَ بِمَعْصِيَةٍ فَلَا سَمْعَ عَلَيْهِ وَلَا طَاعَةَ».

ئیین عومه ر ﷺ دهلیت: پیغهمبهری خوا ﷺ فهرموویهتی: «گوپرایهلی و فرمانبهرداری لهسهر کهسی موسولمان پیویسته لهوهی پییخۆشه و لهوهش که پییخۆش نییه، جگه لهوهی فرمانی پی بکرت به سهپرپیچی خوا، جا ئهگهر فرمانی به سهپرپیچی خوا پی کرا، ئهوه گوپرایهلی و فرمانبهرداری دروست نییه و نامینیت».

أَبْوَابُ اللَّبَاسِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

كۆباسى پۆشاك له پيغه مبهري خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَرِيرِ وَالذَّهَبِ

باسى ئه وهى هاتوو ده ربارهى پۆشاكى ئاوريشم و زير

٣٨٠. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «حُرِّمَ لِبَاسُ الْحَرِيرِ وَالذَّهَبِ عَلَى ذُكُورِ أُمَّتِي وَأَحِلَّ لِنَاثِهِمْ».

ئەبو موسای ئەشعەری ر.ز. دە گێڕێتەو: پيغه مبهري خوا ﷺ فەرموویهتی: «پۆشاکى ئاوريشم و زير بۆ پیاوانى ئوممهتم قهدهغه کراوه و بۆ ئافرهتانی هه لال کراوه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي لُبْسِ الصُّوفِ

باسى ئه وهى هاتوو ده ربارهى پۆشاكى خورى

٣٨١. عَنْ أَبِي بُرْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: أَخْرَجَتْ إِلَيْنَا عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كِسَاءً مُلَبَّدًا، وَإِزَارًا غَلِيظًا، فَقَالَتْ: قُبِضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي هَذَيْنِ.

ئەبو بوردە ر.ز. دە ئیت: عائشە ر.ز. کراسیکی پینه کراو و ئیزاریکی ئەستوور و زبری

پیشان داین، گوتی: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ کاتیک گیانی پاکی لێ وەرگیرایه‌وه له‌نیو
ئه‌و دوو پۆشاکه‌ بووه‌.

بَابُ فِي سَدْلِ الْعِمَامَةِ بَيْنَ الْكَتِفَيْنِ

باسی‌ک ده‌رباره‌ی به‌ردانه‌وه‌ی میزه‌ر له‌ نیوان شانه‌کان

۳۸۲. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی‌الله‌عنهما قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اعْتَمَّ سَدَلَ عِمَامَتَهُ بَيْنَ كَتِفَيْهِ.

ئێین عومه‌ر رضی‌الله‌عنهما ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌گه‌ر میزه‌ری پێچابایه‌وه له‌سه‌ری، ئه‌وه
لایه‌کی ده‌هینایه‌ خواره‌وه له‌ نیوان شانه‌کانی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُصَوِّرِينَ

باسی ئه‌وه‌ی هاته‌وه‌ ده‌رباره‌ی وێنه‌کێشه‌کان

۳۸۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی‌الله‌عنهما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ صَوَّرَ صُورَةً عَذَّبَهُ اللَّهُ حَتَّى يَنْفُخَ فِيهَا - يَغْنِي الرُّوحَ - وَلَيْسَ بِنَافِخٍ فِيهَا، وَمَنْ اسْتَمَعَ إِلَى حَدِيثِ قَوْمٍ وَهُمْ يَقْرُونَ مِنْهُ صَبَّ فِي أُذُنِهِ الْأَنْكُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

ئێین عه‌باباس رضی‌الله‌عنهما ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «هه‌ر که‌سی‌ک وێنه‌یه‌ک
بکێشێت، خوا به‌هۆیه‌وه ئازاری ده‌دات هه‌تا فووی تێده‌کات و گیانی دینیته‌ به‌ر،
که‌ ناشتوانی‌ت گیانی بێنیته‌ به‌ر، هه‌ر که‌سی‌ک گوێ بگری‌ت له‌ گفتوگۆی خه‌لکی‌ک،
له‌ کاتیک ئه‌وان له‌ بیستنی ئه‌و پراده‌که‌ن (ناپانه‌وێت گۆبیستیان بێت)، قورقوشمی
تواوه ده‌رژێنریته‌ نیو گۆیچه‌که‌کانی له‌ پوژی دوا‌ی».

تێبینی:

مه‌به‌ست له‌ وێنه‌کێشان وه‌ک زانایان باسیان کردوه، بریتییه‌ له‌ دروستکردنی په‌یکه‌ر

و به گه وره و پیرۆزدانانی وهك په رستراو، نهك ئه و وینه بهی به وینه گر ده گیریت و له نێو خه لکدا باوه، کاتی خۆی هاو به شدانه ران وینه ی په یکه ریان ده کیشا و ده یان په رست، نه سپرانییه کانیش ئیستاشی له گه لدا بیت وینه ی پیغه مبه ر عیسا عليه السلام و دایکی ده کیشن به جوړه ها شیوه، هم وهك په یکه ر و هم وهك وینه ده په رستن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخِصَابِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی په نککردنی مووی سپی

۳۸۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «غَيِّرُوا الشَّيْبَ وَلَا تَشَبَّهُوا بِالْيَهُودِ».

ئهو هور په ره رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «په رنگی مووی سپی بگۆرن، خۆتان به جووله که کان مه چوینن».

۳۸۵. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ أَحْسَنَ مَا غَيَّرَ بِهِ الشَّيْبُ الْحِنَاءُ وَالْكَتَمَ».

ئهو زه ر رضي الله عنه له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گیریته وه که فه رموویه تی: «به راستی چاکترین شت که په رنگی مووی سپی پښ بگۆرن، خه نه و گه لای که تمه».

بَابُ مَا يَقُولُ إِذَا لَبَسَ ثَوْبًا جَدِيدًا

باسی ئه وهی ده گو تریت ئه گه ر به رگیکی نو ی بیوشیت

۳۸۶. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اسْتَجَدَّ ثَوْبًا سَمَاءَ بِاسْمِهِ، عِمَامَةً، أَوْ قَمِيصًا، أَوْ رِدَاءً، ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِيهِ، أَسْأَلُكَ

خَيْرُهُ وَخَيْرَ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ».

ئەبو سەئید رضی اللہ عنہ دەلالت: کاتیک پیغەمبەری خوا ﷺ بەرگێکی نوێی پیروژ کردبا لە کاتی دوعاکردنی ناوەکەی دەهینا، میزەر بووایە، یان کراس یان پۆشاکێ خوارەو، ئینجا دەیفەرموو: «ئەو خۆیە سوپاس بۆ تۆ، تۆی پۆشتەت کردووم، داوات لێ دەکەم لە خێر و بێرەکە و ئەو سوودە بۆی دروست کراوە، پەنات پێ دەگرم لە خراپەکە و ئەو خراپەییە بۆی دروست کراوە».

أَبْوَابُ الْأَطْعِمَةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی خواردنه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَكْلِ لَحْمِ الْخَيْلِ

باسی نهوهی هاتووه دهربارهی خواردنی گوشتی نه سپ

۳۸۷. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَطْعَمَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَحْمَ الْخَيْلِ، وَنَهَانَا عَنْ لَحْمِ الْحُمْرِ.

جابر رضى الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ خواردنی گوشتی نه سبی بی داوین، قهده غه شی کردین له خواردنی گوشتی گویدریت.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأَكْلِ فِي آيَةِ الْكُفَّارِ

باسی نهوهی هاتووه دهربارهی خواردن له قاپی بیبروایاندا

۳۸۸. عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ الْخُسَيْنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا بِأَرْضِ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَتَنْطَبِخُ فِي قُدُورِهِمْ، وَنَشْرَبُ فِي آيَتِهِمْ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنْ لَمْ تَجِدُوا

عَيْرَهَا فَارْحَضُوهَا بِالْمَاءِ».

ئەبو سەعلەبەیی خوشەنی ﷺ دەلیت: ئەو پیغەمبەری خوا، ئیمە لە ولاتی ئەهلی کتیبین (خاوەن کتیبی ئاسمانی)، لە مەنجه‌له‌کانیان خواردن دەکولین، لە تیو قاپەکانیان دەخۆینەو (تایا ئەو کارە ڕیگە پێدراو؟)، پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: «ئەگەر جگە لەوێتان دەست نەکەوت، بە ئاو پاکێ بکەنەو (ئینجا بە کاری بهێنن)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّهْيِ عَنِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ بِالشَّمَالِ

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارەیی قەدەغەکردن لە خواردن و خواردنەوێ بە دەستی چەپ

۳۸۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «لَا يَأْكُلُ أَحَدُكُمْ بِشِمَالِهِ، وَلَا يَشْرَبُ بِشِمَالِهِ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ يَأْكُلُ بِشِمَالِهِ، وَيَشْرَبُ بِشِمَالِهِ».

عەبدوللای کوری عومەر ﷺ دەگێڕێتەو: پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: «با هیچ کەس لە ئێو بە دەستی چەپی نەخوات، بە دەستی چەپی نەخواتەو، چونکە شەیتان بە دەستی چەپی دەخوات، بە دەستی چەپیشی دەخواتەو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّقْمَةِ تَسْقُطُ

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارەیی پارووێک (لە دەست) بەربێتەوێ

۳۹۰. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِذَا أَكَلَ أَحَدُكُمْ طَعَامًا فَسَقَطَتْ لُقْمَتُهُ فَلْيُمِطْ مَا رَابَهُ مِنْهَا، ثُمَّ لِيُطْعَمَهَا وَلَا يَدْعُهَا لِلشَّيْطَانِ».

جابر ﷺ دەگێڕێتەو: پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: «ئەگەر یەکیکتان خواردنێکی خوارد و پارووێکی لە دەست کەوت، با ئەو بەشە ی گومانی پێسبوونی لێی هەیه، لای بدات و ئەوێ دیکە بخوات، با بۆ شەیتانی بەجێ نەهێلێت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْمِيرِ الْإِنَاءِ وَإِطْفَاءِ السَّرَاجِ وَالنَّارِ عِنْدَ الْمَنَامِ

باسی ئه‌وهی هاتوووه دهر بارهی دایووشینی قاپ و قاچاغ و
کوژاندنه‌وهی چراو ئاگر له کاتی نوستن

۳۹۱. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَغْلِقُوا الْبَابَ، وَأَوْكُوا السَّقَاءَ، وَأَكْفُوا الْإِنَاءَ، أَوْ خَمَرُوا الْإِنَاءَ، وَأَطْفِئُوا الْمِصْبَاحَ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَفْتَحُ عَلَقًا، وَلَا يَحِلُّ وَكَاءَ، وَلَا يَكْشِفُ آيَةً، وَإِنَّ الْفَوَيْسِقَةَ تُضْرِمُ عَلَى النَّاسِ بَيْتَهُمْ».

جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لێت: پیغه‌مبەر ﷺ فه‌رمووێه‌تی: «ده‌رگا‌کان دا‌بخه‌ن (له‌ شه‌ودا)، سه‌ری کونده‌ی ئاو بگرن، قاپ و قاچاغی خواردن دایووشن، ئاگره‌کان بکوژێنه‌وه، چونکه‌ شه‌یتان ناتوانی‌ت ده‌رگای داخراو بکاته‌وه، ناتوانی‌ت سه‌ری کونده‌ی ئاو بکاته‌وه، ناتوانی‌ت سه‌ری قاپ و قاچاغی خواردن لا‌بدات، گیانه‌به‌ره زیانه‌خسه‌که (مشک) به‌ه‌وی ئاگری چراکان ئاگر له‌ مالی خه‌لک به‌رده‌دات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَمْدِ عَلَى الطَّعَامِ إِذَا فُرِغَ مِنْهُ

باسی ئه‌وهی هاتوووه دهر بارهی سوپاسگوزاری خوا
له‌سه‌ر خواردن دوا‌ی ئه‌وه‌ی ته‌واو بوو

۳۹۲. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ أَنْ يَأْكُلَ الْأَكْلَةَ، أَوْ يَشْرِبَ الشَّرْبَةَ، فَيَحْمَدَهُ عَلَيْهَا».

ئه‌نه‌سی کو‌ری مالیک رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گیرێته‌وه: پیغه‌مبەر ﷺ فه‌رمووێه‌تی: «به‌راستی خوا‌ی گه‌وره‌ را‌زی ده‌بی‌ت له‌و به‌نده‌یه‌ی که‌ خواردنی‌ک ده‌خوات، یا‌ن خواردنه‌وه‌یه‌ک ده‌خواته‌وه و ستایشی خوا‌ی له‌سه‌ر ده‌کات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي طَعَامِ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی خواردنی که سییک بهشی دوو کهس ده کات

۳۹۳. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «طَعَامُ الْإِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ، وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الْأَرْبَعَةِ».

ئه بو هورهیره رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «خواردنی دوو کهس بهشی سێ کهس ده کات، خواردنی سێ کهس بهشی چوار کهس ده کات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَكْلِ لَحْمِ الْجَلَالَةِ وَالْبَانِيهَا

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی خواردنی گوشت و شیریی
ئه و ئازده لانه ی خوراکیان شتی پیسه

۳۹۴. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ وَالْبَانِيهَا.

ئیین عومهر رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ قه ده غه ی کردوو له خواردنی گوشت و شیریی ئه و ئازده لانه ی خوراکیان شتی پیسه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي حُبِّ النَّبِيِّ ﷺ الْحُلْوَاءِ وَالْعَسَلِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی پیخوشبوونی پیغه مبهر ﷺ
بۆ شیرینی و ههنگوین

۳۹۵. عَنْ عَائِشَةَ رضی الله عنها قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُحِبُّ الْحُلْوَاءَ وَالْعَسَلَ.

عائیشه رضی الله عنها ده لیت: پیغه مبهر ﷺ ههزی له شیرینی و ههنگوین بوو.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الثَّرِيدِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی تایبه تمه ندیی تیگوشیو

۳۹۶. عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «كَمُلَ مِنَ الرِّجَالِ كَثِيرٌ، وَلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ، وَآسِيَةُ امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ، وَفُضِّلَ عَائِشَةُ عَلَى النِّسَاءِ كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ».

ئه بو موسا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پيغه مبه ره وه ﷺ ده گيرېته وه كه فهرموويه تی: «زور له پياوان كامل و ته واو بوون، به لام له ئافره تان ته نها مه ريه می كچی عيمران و ناسيه ی خيزانی فيرعه ون كامل و ته واو بوون، بينگومان فه زل و گه وره یی عائيشه به سهر ئافره تاندا وه كوو فه زل و گه وره یی تیگوشیو گوستاو وایه به سهر ته واوی خواردنه كاندا (ئه وهش له بهر ئه وهی كه تیگوشیو گوستاو له خواردنه هه ره خوش و به تامه كان بووه له لای پيغه مبه ره ﷺ)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَكْلِ الزَّيْتِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی خواردنی زهیت

۳۹۷. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُوا الزَّيْتَ وَادَّهِنُوا بِهِ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ».

عومه ری کوری خه تباب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پيغه مبه ری خوا ﷺ فهرموويه تی: «له پونی (زه يتون) بخون، خوتانی بئ چه ور بکه ن، چونکه به ری داریکی پیروزه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ إِطْعَامِ الطَّعَامِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی گه‌وره‌یی خواردن به‌خشین

۳۹۸. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضی‌الله‌عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیہ‌وآلہ‌وسلم: «اعْبُدُوا الرَّحْمَنَ، وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ، وَأَفْشُوا السَّلَامَ، تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ بِسَلَامٍ».

عەبدوللای کوری عەمر رضی‌الله‌عنہ دە‌ئیت: پێغه‌مبەری خوا صلی‌الله‌علیہ‌وآلہ‌وسلم فەرموویەتی: «خوای به‌به‌زه‌یی بپهرستن، خواردن بپه‌خشن، سلاو بلاو بکه‌نه‌وه، ده‌چنه به‌هه‌شت به‌سه‌لامه‌تی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْمِيَةِ عَلَى الطَّعَامِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی (بسم الله) کردن له‌ پێش خواردن

۳۹۹. عَنْ عُمَرَ بْنِ أَبِي سَلَمَةَ رضی‌الله‌عنہ: أَنَّهُ دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلی‌الله‌علیہ‌وآلہ‌وسلم وَعِنْدَهُ طَعَامٌ قَالَ: «إِذْنُ يَا بُنَيَّ، وَسَمَّ اللَّهُ وَكُلْ بِيَمِينِكَ، وَكُلْ مِمَّا يَلِيكَ».

عومەری کوری ئەبو سەله‌مه رضی‌الله‌عنہ ده‌گێڕێته‌وه: که‌ چوو‌ه بو‌ خزمەت پێغه‌مبەری خوا صلی‌الله‌علیہ‌وآلہ‌وسلم کاتی‌ خواردنی له‌ لا بووه، فەرموویەتی: «نزی‌ک بکه‌وه ئه‌ی کورە‌که‌م، ناوی خوای لی‌ بینه و به‌ ده‌ستی راست بخۆ، له‌پێش خۆته‌وه بخۆ».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْيَتُوثَةِ وَفِي يَدِهِ رِيحُ عَمْرِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ که‌ ناپه‌سنده‌ بخه‌وێت و

ده‌ستیشت بو‌نی خواردنی لی‌ بێت

۴۰۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی‌الله‌عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیہ‌وآلہ‌وسلم: «مَنْ بَاتَ وَفِي يَدِهِ رِيحُ عَمْرِ

فَأَصَابَهُ شَيْءٌ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ.

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلالت: پیغمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمویەتی: «ھەر کەسێک بخەوێت و دەستی بۆنی (خواردنی) لی بیت، ئەگەر تووشی ھەر شتێک ھات، با لۆمە ی کەس نە کات جگە لە خۆی».

تییینی:

یەکیک لە مەبەستەکانی ئەو فرمودەیە ئەوەیە، بۆن و بەرامی خواردن ھۆکاریکە بۆ پەلکێشکردنی زیندەوهری زیانبەخش بۆ لای خۆت و زیان بەرکەوتنت.

أَبْوَابُ الْأَشْرِبَةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی خواردنه وه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَارِبِ الْخَمْرِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی مه یخوړ

٤٠١. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ مُسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ، وَمَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا فَمَاتَ وَهُوَ يُدْمِنُهَا لَمْ يَشْرَبْهَا فِي الْآخِرَةِ».

تبیین عومهر ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ: «هه موو سه رخو شکه ریک مه ییه، هه موو سه رخو شکه ریک قه ده غه کراوه، هه ر که سیک له دونیا بیخواته وه و تا دهریت له سه ری بهر ده وام بیت، له به هه شت نا یخواته وه».

بَابُ مَا جَاءَ كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ

باسی نه وهی هاتوو هه موو سه رخو شکه ریک قه ده غه کراوه

٤٠٢. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ عَنِ الْبَيْعِ فَقَالَ: «كُلُّ شَرَابٍ أَسْكَرَ فَهُوَ حَرَامٌ».

عائیشه ؓ ده گێڕێتهوه: پیغه مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: «هه‌ر جو‌ره‌ خواردنه‌ و هیه‌ک (مرو‌ف) سه‌رخو‌ش بکات، ئه‌وه‌ قه‌ده‌غه‌ کراوه‌».

بَابُ مَا جَاءَ مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ، فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ ده‌رباره‌ی هه‌ر شتێک زۆره‌که‌ی
سه‌رخو‌شکه‌ر بی‌ت، که‌مه‌که‌شی جه‌رامه‌

٤٠٣. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ؓ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ».

جابیری کو‌ری عه‌بدو‌للا ؓ ده‌ گێڕێته‌وه‌: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «ئه‌وه‌ی زۆر خواردنه‌وه‌ی مرو‌ف سه‌رخو‌ش بکات، که‌مه‌که‌شی هه‌ر جه‌رامه‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرُّخْصَةِ أَنْ يُنْبَذَ فِي الظُّرُوفِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ له‌ خو‌شک‌ردنی ئاو له‌ نێو
که‌ره‌سته‌ی دروست‌کردن و هه‌ل‌گرتنی مه‌ی

٤٠٤. عَنْ سَلِيمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ ؓ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنِ الظُّرُوفِ، وَإِنَّ ظُرْفًا لَا يُحِلُّ شَيْئًا وَلَا يُحَرِّمُهُ، وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ».

سوله‌یانی کو‌ری بو‌ره‌یده‌ له‌ باوکیه‌وه‌ ؓ ده‌ گێڕێته‌وه‌، گو‌توویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «من پێگ‌ریم کردبو‌ون له‌ به‌کارهێنانی که‌لوپه‌لی دروست‌کردن و هه‌ل‌گرتنی مه‌ی، ئه‌م که‌لوپه‌لانه‌ هه‌لا‌ل و جه‌رام ناکه‌ن، (به‌لام بزانه‌ن) هه‌موو سه‌رخو‌شکه‌ریک جه‌رامه‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحُبُوبِ الَّتِي يَتَّخِذُ مِنْهَا الْخَمْرُ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ئه و دانه ویلانه ی مه بیان لی دروست ده کریت

٤٠٥. عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنَ الْحِنْطَةِ خَمْرًا، وَمِنَ الشَّعِيرِ خَمْرًا، وَمِنَ التَّمْرِ خَمْرًا، وَمِنَ الزَّيْبِ خَمْرًا، وَمِنَ الْعَسَلِ خَمْرًا».

نوعمانی کوری به شیر رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموو یه تی: «به راستی له گه نم مه ی دروست ده کریت، له جو مه ی دروست ده کریت، له خورما مه ی دروست ده کریت، له میوژ مه ی دروست ده کریت، له هه نگوین مه ی دروست ده کریت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّنْفُسِ فِي الْإِنَاءِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی هه ناسه دان له نیو قاپدا

٤٠٦. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ ثَلَاثًا وَيَقُولُ: «هُوَ أَمْرًا وَأَرْوَى».

ئه نه سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ ده گپرته وه: پیغه مبه ری خوا ﷺ قاپیک ئاوی به سی هه ناسه ده خوارده وه، ده یفه رموو: ئاوا کاراته ره، تینوو شکینتره.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ التَّنْفُخِ فِي الشَّرَابِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ناپه سندیی فوو کردن له خواردنه وه

٤٠٧. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى أَنْ يُتَنَفَّسَ فِي الْإِنَاءِ أَوْ يُنْفَخَ فِيهِ.

ئین عبباس رضی اللہ عنہ ده گپرته وه: پیغه مبه ر ﷺ ینگری کردوو که هه ناسه بکرته نیو

قابی ئاوهوه یاخود فووی تیدا بکریت.

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْأَيْمَنِينَ أَحَقُّ بِالشُّرْبِ

باسی ئهوهی هاتوووه که لای راست شایسته تره به خواردنهوه له پێشدا

٤٠٨. عَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم أَتَى بَلَبْنَ قَدْ شِيبَ بِمَاءٍ وَعَنْ يَمِينِهِ أَعْرَابِيٌّ وَعَنْ يَسَارِهِ أَبُو بَكْرٍ فَشَرِبَ ثُمَّ أُعْطِيَ الْأَعْرَابِيُّ وَقَالَ: «الْأَيْمَنَ فَلَا يُمَنَّ».

ئهنهس رضی اللہ عنہ ده گێڕێتهوه: شیر هینرا بو پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم که ئاوی له گهل تیکهل کرابوو، لای راستی پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم ده شته کییه ک بوو، لای چه پیشی ئه بو به کر بوو، (پیغه مبهه صلی اللہ علیہ وسلم) له شیره کهی خوارده وه، پاشان دایه ده شته کییه که و فهرمووی: له راسته وه بو راست (واته: له لای راسته وه دهستی بێ کرد).

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا

باسی ئهوهی هاتوووه که ئهوهی ئاو دهدات به خه لکانیک کۆتا کهس خۆی ده یخواته وه

٤٠٩. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شُرْبًا».

ئهبو قه تاده رضی اللہ عنہ له پیغه مبهه وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گێڕێته وه که فهرموویه تی: «ئاو گێڕ دوایین کهسه ئاوه که ده خواته وه».

أَبْوَابُ الْبِرِّ وَالصَّلَاةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی چاکه کاری و په یوه نډی خزمایه تی له پیغمبه ری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي بِرِّ الْوَالِدَيْنِ

باسی نه وهی هاتووه ده رباره ی چاکبوون له گه ل دایک و باوک

٤١٠. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: «الصَّلَاةُ لِمِيقَاتِهَا»، قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «بِرُّ الْوَالِدَيْنِ»، قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»، ثُمَّ سَكَتَ عَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَوْ اسْتَزِدُّهُ لَزَادَنِي.

تبين مه سعوود رضي الله عنه ده لیت: پرسیارم له پیغمبه ری خوا ﷺ کرد گوتم: نهی پیغمبه ری خوا باشرین کار کامه یه؟ فهرمووی: «نویژ کردن له کاتی خویدا»، گوتم: پاشان چی دی نهی پیغمبه ری خوا؟ فهرمووی: «چاکبوون له گه ل دایک و باوک»، گوتم: پاشان چی دی نهی پیغمبه ری خوا؟ فهرمووی: «جیهاد له پیناو خوا»، ینجا پیغمبه ری خوا ﷺ بیده نگ بوو، نه گهر داوای زیاترم لئی کرد بایه زیاتری بو باس ده کردم.

بَابُ مَا جَاءَ مِنَ الْفَضْلِ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهبراره‌ی گه‌وره‌یی په‌زامه‌ندی دایک و باوک

٤١١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «رَضِيَ الرَّبُّ فِي رِضَا الْوَالِدِ، وَسَخَطَ الرَّبُّ فِي سَخَطِ الْوَالِدِ».

عه‌بدوللای کوری عه‌مر رضی اللہ عنہ له پیغه‌مبه‌روه صلی اللہ علیہ وسلم ده‌گپړته‌وه که فهرموویه‌تی: «په‌زامه‌ندی په‌روه‌ردگار له په‌زامه‌ندی دایک و باوک، توره‌یی په‌روه‌ردگار له توره‌یی دایک و باوک».

بَابُ مَا جَاءَ فِي عُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهبراره‌ی ئه‌زیه‌تدانی دایک و باوک

٤١٢. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَلَا أُحَدِّثُكُمْ بِأَكْبَرِ الْكِبَايِرِ؟». قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ»، قَالَ: وَجَلَسَ وَكَانَ مُتَكِنًا، فَقَالَ: «وَشَهَادَةُ الزُّورِ، أَوْ قَوْلُ الزُّورِ»، فَمَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُهَا حَتَّى قُلْنَا لَيْتَهُ سَكَتَ.

عه‌بدوپره‌حمانی کوری ئه‌بو به‌کره له باوکیه‌وه رضی اللہ عنہ ده‌گپړته‌وه، گوتویه‌تی: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرمووی: «ئایا ده‌براره‌ی گه‌وره‌ترین تاوانه‌کان هه‌والتان پێ بده‌م؟»، گوتیان: به‌لێ ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا، فهرمووی: «هاوبه‌شدانان بۆ خوا، ئه‌زیه‌تدانی دایک و باوک، له کاتی‌ک که پال که‌وتبوو ئینجا هه‌ستایه‌وه و دانیش‌ت»، فهرمووی: «ئاگادار بن شایه‌تیدانی ناراست و قسه‌ی درۆ، ئیدی به‌رده‌وام بوو له‌ گوتنه‌وه‌ی هه‌تا گوتمان: خۆزگه‌ بیده‌نگ ده‌بوو (هینده‌ خۆی ئه‌زیه‌ت نه‌ده‌دا)».

٤١٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مِنَ الْكِبَائِرِ أَنْ يَشْتُمَ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَهَلْ يَشْتُمُ الرَّجُلُ وَالِدَيْهِ؟ قَالَ: «نَعَمْ، يَسُبُّ أَبَا الرَّجُلِ فَيَشْتُمُ أَبَاهُ وَيَشْتُمُ أُمَّهُ فَيَسُبُّ أُمَّهُ».

عه بدوللای کوری عمر رضي الله عنه ده لیت: پیغمبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «له تاوانه گه وره کانه که سیک جوین بدات به دایک و باوکی خوئی»، گوتیان: نه ی پیغمبه ری خوا، ثایا کاری واهه یه که سیک جوین بدات به دایک و باوکی؟ فه رمووی: «به لئی، نه و که سه ی جوین ده دات به باوکی که سیک نه ویش جوین ده داته وه به باوکی نه و، جوین ده دات به دایکی که سیک، نه ویش جوین ده داته وه به دایکی نه و».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِكْرَامِ صَدِيقِ الْوَالِدِ

باسی نه وهی هاتووه ده رباره ی ری ز گرتن له دوستی باوک

٤١٤. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ أَبْرَّ الْبِرِّ أَنْ يَصِلَ الرَّجُلُ أَهْلَ وَدِّ أَبِيهِ».

ئین عومه ر رضي الله عنه ده لیت: گویم له پیغمبه ری خوا ﷺ بوو، ده یفه رموو: «له راستیدا باشتین چاکه کاری (که که سیک بیکات) په یوه ندیی کومه لایه تی و خوشه ویستییه له گه ل نه و که سانه ی که خوشه ویست و هاوړنی باوکی بووه، (نه و په یوه ندیی هس) له دوا ی نه مانی باوکه وه (ده ست یی ده کات)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي بَرِّ الْحَالَةِ

باسی نه وهی هاتووه ده رباره ی چاکه له گه ل خوشکی دایک

٤١٥. عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الْحَالَةُ بِمَنْزِلَةِ الْأُمِّ».

به‌پرائی کوری عازیب ﷺ له پیغه‌مبه‌روه ﷺ ده‌گیریته‌وه که فه‌رموویه‌تی: «خوشکی دایک له جیگه‌ی دایکه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَطِيعَةِ الرَّحِمِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پچ‌پاندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی

٤١٦. عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: اشْتَكَى أَبُو الرَّدَادِ فَعَادَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ ﷺ فَقَالَ: خَيْرُهُمْ وَأَوْصَلُهُمْ مَا عَلِمْتُ أَبَا مُحَمَّدٍ، فَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ: أَنَا اللَّهُ، وَأَنَا الرَّحْمَنُ، خَلَقْتُ الرَّحِمَ وَشَقَقْتُ لَهَا مِنْ اسْمِي، فَمَنْ وَصَلَهَا وَصَلْتُهُ، وَمَنْ قَطَعَهَا بَتَّئْتُ».

٢٦١
ئهو سه‌له‌مه ده‌لټت: ئهو ریداد نه‌خوش که‌وت، عه‌بدوپر‌ه‌حمانی کوری عه‌وف ﷺ سهردانی کرد، ئه‌ویش گوتی: ئه‌وه‌نده‌ی من بزانه‌م چاکترین و په‌یوه‌ندی پار‌یزترین که‌س باوکی موحه‌مه‌ده (واته: عه‌بدوپر‌ه‌حمان)، جا عه‌بدوپر‌ه‌حمان گوتی: گوئیستی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بووم ده‌یفه‌رموو: «خوا فه‌رموویه‌تی: من خوا، من خاوه‌نی به‌زه‌ییم و به‌زه‌ییم دروست کردوو، ناو‌یکم بوی داتاشیوه له ناوی خوم، جا هه‌ر که‌سیک په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی بیار‌یز‌یت منیش په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل ده‌پار‌یزم، هه‌ر که‌سیک بی‌پچ‌ر‌ین‌یت منیش ده‌پچ‌ر‌ینم».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَلَةِ الرَّحِمِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی

٤١٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِئِ، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا انْقَطَعَتْ رَحِمُهُ وَصَلَهَا».

عبداللای کوری عمر رضی الله عنه له پیغمبره وه صلی الله علیه و آله ده گیریته وه که فهرموویه تی: «گه یاندنی په یوه ندیی خزمایه تی به بهرانبهر نییه (تهو هات توش بجیت بولا ی)، به لام تهویه ته گهر که سیک سهردانی نه کرا، تهو سهردانی بکات».

۴۱۸. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ».

جوبهیری کوری موتعیم رضی الله عنه ده لیت: پیغمبره ری خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی: «ناچیته به ههشت تهوه ی په یوه ندیی خزمایه تی پچراندوه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّفَقُّهِ عَلَى النَّبَاتِ وَالْأَحْوَاتِ

باسی تهوه ی هاتووه دهرباره ی خهرجیکیشانی کچ و خوشک

۴۱۹. عَنْ أَنَسٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ دَخَلَتْ أَنَا وَهُوَ الْجَنَّةَ كَهَاتَيْنِ»، وَأَشَارَ بِأَصْبُعَيْهِ.

ته نه س رضی الله عنه ده لیت: پیغمبره ری خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی: «ههر که سیک دوو کچوله به خبو بکات، کاتیک که ده چمه به ههشت من و تهو که سه به یه که وه وه کوو تم دوو په نجه یه ی»، نامازه ی کرد به ههردوو په نجه کانی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَحْمَةِ الصَّبَّانِ

باسی تهوه ی هاتووه دهرباره ی به زه بییهاتنه وه به مندالان

۴۲۰. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه يَقُولُ: جَاءَ شَيْخٌ يُرِيدُ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله فَأَبْطَأَ الْقَوْمُ عَنْهُ أَنْ يُوسَّعُوا لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا».

ته نه سی کوری مالیک رضی الله عنه ده لیت: جاریکیان پیاوینکی به ته مه من ویستی بیته خزمه ت

پښه مبهري ﷺ، خه لک سستیان کرد له کردنه وهی جیگا بوی (تا کوو بیته خزمه تی)، جا پښه مبهري خوا ﷺ فهرموویه تی: «له ئیمه ی موسولمانان نیه، که سیک به زه یی نه نوییت به رانه ر به مندالانمان، پزیش نه گریت له گه وره کانمان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي رَحْمَةِ الْمُسْلِمِينَ

باسی ئه وهی هاتووه ده رباره ی به به زه ییوون بۆ موسولمانان

٤٢١. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ».

جهری کوری عه بدوللا ﷺ ده لیت: پښه مبهري خوا ﷺ فهرموویه تی: «ئه وهی به به زه یی نه بیت به رانه ر خه لکی، خوا به به زه یی نایت له گه لی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّصِيحَةِ

باسی ئه وهی هاتووه ده رباره ی دلسوژی

٤٢٢. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنَّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.

جهری کوری عه بدوللا ﷺ ده لیت: به لیم داوه به پښه مبهري خوا ﷺ له سه ر ته جامدانی نویت و زه کاتدان و دلسوژیوون بۆ هه موو موسولمانیک.

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَفَقَةِ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ

باسی ئه وهی هاتووه ده رباره ی په رووشی موسولمان بۆ موسولمان

٤٢٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَخُونُهُ

وَلَا يَكْذِبُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، عِرْضُهُ وَمَالُهُ وَدَمُهُ، التَّقْوَى هَاهُنَا، بِحَسَبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْتَفِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلالت: پیغمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمویەتی: «موسولمان برای موسولمانە خیانەتی لێ ناکات، دروی لە گەڵ ناکات، خەجالەتی ناکات، بۆ ھەر موسولمانیک بەرانبەر بە موسولمانیکی دی ئابرووی و مالی و خوینی قەدەغە کراوە، (بزائن) پارێزکاری ئا لێرە (لەنیو دلە)، کەسیک ئەوەندە بەسە لە خراپە کە بەکەم و پیریزی سەیری برا موسولمانە کە ی خۆی بکات».

٤٢٤. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا».

ئەبو موسای ئەشعەری رضی اللہ عنہ دەلالت: پیغمبەری خوا صلی اللە علیہ وسلم فرمویەتی: «بروادر بۆ بروادار وەک دیواری بینایەکی پتەو وایە ھەندیکێ ھەندیکێ دیکە ی بەھێز دەکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الذَّبِّ عَنْ عِرْضِ الْمُسْلِمِ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارە ی بەرگریکردن لە ئابرووی موسولمان

٤٢٥. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَنْ رَدَّ عَنْ عِرْضِ أَخِيهِ رَدَّ اللَّهُ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

ئەبو دەرداء رضی اللہ عنہ لە پیغمبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم دەگێریتەو کە فرمویەتی: «ھەر کەسیک بەرگری بکات لە ئابرووی براکە ی، ئەو خوا پرووی دەپارێزێت لە ناگری دەزەخ لە پۆزی قیامەت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَسَدِ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی ئیره یی

٤٢٦. عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقَاطَعُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ».

نه نه س رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «په یوه نډییه کانتان مه پچرین، پشت له یه کدی مه کهن، رقتان له یه کدی نه بیته وه، ئیره یی به یه کدی مه بن، به ندهی خوابن یو یه کدی برا بن، دروست نییه موسولان له سی ږوژ زیاتر ده نگی له گهل برامه ی بیړت و قسه ی له گهل نه کات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّبَاغُضِ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی ږقبوونه وه له یه کدی

٤٢٧. عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَيْسُ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ».

جابر رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری ﷺ فرموویه تی: «به راستی شیتان بیتومید بووه که نوږ خونان بیه رستن، به لام بیتومید نه بووه له ناژاوه نانه وه له یتوانیان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِصْلَاحِ ذَاتِ الْبَيْنِ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی ناشته وایی نیوان خه لک

٤٢٨. عَنْ أُمِّ كَلْثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَيْسَ

بِالْكَذِبِ مَنْ أَصْلَحَ بَيْنَ النَّاسِ، فَقَالَ خَيْرًا أَوْ نَعَى خَيْرًا».

نوم کولسومی کچی عوقبه علیه السلام ده لیت: گویم له پیغهمبه ری خوا علیه السلام بوو، ده یفه رموو: «نه و کهسه دروزن نییه ناشته وایی ده کات له نیوان خه لکی، جا قسه ی چاک له نیوانیان بکات، یان قسه ی چاک له نیوانیان بینیت و بیات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِحْسَانِ إِلَى الْخَدَمِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی چاکه کردن له گهل خزمه تکار

۴۲۹. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «إِخْوَانُكُمْ جَعَلَهُمُ اللَّهُ فِتْنَةً تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمْهُ مِنْ طَعَامِهِ، وَلْيُلْبِسْهُ مِنْ لِبَاسِهِ، وَلَا يُكَلِّفْهُ مَا يَغْلِبُهُ، فَإِنْ كَلَّفَهُ مَا يَغْلِبُهُ فَلْيُعْنَهُ».

نه بو زهر رضی الله عنه ده لیت: پیغهمبه ری خوا صلی الله علیه و آله فهرموویه تی: «(خزمه تکارانتان) برای تیوهن، خوا نه وانی به لایه تی خستوته ژیر دهستی تیوه، جا هر که سیک برایه کی له ژیر دهستی بوو با له خواردنی خوی پی بدات و له پوشاکی خوی پوشته ی بکات، نه وهنده کاری پی نه کات په کی بکه ویت (له توانای به ده ر بیت)، خو نه گهر کاریکی وای پی کرد، با یارمه تی بدات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَفْوِ عَنِ الْخَادِمِ

باسی نه وهی هاتوو ده رباره ی چاوپوشیکردن له خزمه تکار

۴۳۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضی الله عنه قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ أَغْفُو عَنِ الْخَادِمِ؟ فَصَمَّتْ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله ثُمَّ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ أَغْفُو عَنِ الْخَادِمِ؟ فَقَالَ: «كُلُّ يَوْمٍ سَبْعِينَ مَرَّةً».

عبداللای کوری عومەر ﷺ ده‌لێت: پیاویک هاته خزمهت پیغه‌مبەر ﷺ، گو‌تی: ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا تا چه‌ند له‌ خزمه‌تکاره‌که‌م ببوورم، پیغه‌مبهری خوا ﷺ بیده‌نگ بوو، ئینجا (دووباره) گو‌تی: ئه‌ی پیغه‌مبهری خوا، تا چه‌ند له‌ خزمه‌تکاره‌که‌م ببوورم؟ پیغه‌مبهری خوا ﷺ فه‌رمووی: هه‌موو پو‌ژیک حه‌فتا جار (واته‌ لیبووردنیک‌ی بێ نه‌ندازه).

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَبُولِ الْهَدِيَّةِ وَالْمُكَافَأَةِ عَلَيْهَا

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ه‌ر باره‌ی وه‌ر گرتنی دیاری و خه‌لات‌کردنه‌وه‌ی خاوه‌نه‌که‌ی

٤٣١. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ وَيُثِيبُ عَلَيْهَا.

عائیشه ﷺ ده‌گێڕته‌وه: پیغه‌مبەر ﷺ دیاری وه‌رده‌گرت، خاوه‌نه‌که‌شی خه‌لات ده‌کرده‌وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشُّكْرِ لِمَنْ أَحْسَنَ إِلَيْكَ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ه‌ر باره‌ی سوپاس‌کردنی که‌سێک چاکه‌ی له‌گه‌لت کردی‌ت

٤٣٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ لَا يَشْكُرُ النَّاسَ لَا يَشْكُرُ اللَّهَ».

ئه‌بو هوره‌یره ﷺ ده‌لێت: پیغه‌مبهری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «هه‌ر که‌سێک سوپاسی خه‌لکی نه‌کات، سوپاسی خواش ناکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صَنَائِعِ الْمَعْرُوفِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی چاکه کاری

٤٣٣. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَأَمْرُكَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهْيُكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ، وَإِرْشَادُكَ الرَّجُلَ فِي أَرْضِ الضَّلَالِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَبَصْرُكَ لِلرَّجُلِ الرَّدِيءِ الْبَصِيرَ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِمَاطَتُكَ الْحَجَرَ وَالشَّوْكَةَ وَالْعَظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ لَكَ صَدَقَةٌ، وَإِفْرَاغُكَ مِنْ دَلْوِكَ فِي دَلْوِ أَخِيكَ لَكَ صَدَقَةٌ».

ئه بو زهر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فرمویه تی: «به پروو گه شیت به ران بهر براهت خیر و چاکهت بو ده نووسریت، به فرمان کردنت به چاکه و قه دهغه کردنت له خرا به خیر و چاکهت بو ده نووسریت، به پینماییکردنت بو که سیک له شوینیک که نیشانه ی نه بیت (بو ناسینی ریگا) خیر و چاکهت بو ده نووسریت، به ریگا پیشاندانت بو که سیکی نابینا خیر و چاکهت بو ده نووسریت، به لا بردنی به رد و درک و ئیسقان له سهر ریگا خیر و چاکهت بو ده نووسریت، به به تالکردنی سه تلی ناوه کهت بو سه تلی ناوی براهت خیر و چاکهت بو ده نووسریت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّفَقَّةِ عَلَى الْأَهْلِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی خه رجی بو خانه واده

٤٣٤. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «تَفَقُّةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ صَدَقَةٌ».

ئه بو مه سعوودی ئه نصاری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه مبهروه ﷺ ده گپ یته وه که فرمویه تی: «به خه رجی پیاو بو خانه واده که ی خیر و چاکه ی بو ده نووسریت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي طَلَاَقَةِ الْوَجْهِ وَحُسْنِ الْبَشْرِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهربارهی ڕوووخۆشی و گهشاوهیی

٤٣٥. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ، وَإِنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلِقٍ، وَأَنْ تَفْرِغَ مِنْ دَلُوكَ فِي إِنَاءٍ أَخِيكَ».

جابیری کوری عهبدوللا رضي الله عنه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «هه‌موو چاکه‌یه‌ک به‌ خێر و سه‌ده‌قه‌ ده‌نووسرێت، له‌ کاری چاکه‌ که‌ بگه‌یه‌ته‌ براهه‌ت به‌ ڕوویه‌کی خۆش و گه‌شاوه‌، له‌ کاری چاکه‌ ئاوی سه‌تله‌ که‌ت به‌تال بکه‌ی بۆ سه‌تلی براهه‌ت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّغْنَةِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهربارهی نه‌فره‌تکردن

٤٣٦. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَلَاعَنُوا بِلُغْنَةِ اللَّهِ، وَلَا بِغَضَبِهِ، وَلَا بِالنَّارِ».

سه‌موره‌ی کوری جونده‌ب رضي الله عنه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «نه‌فره‌ت مه‌که‌ن له‌ یه‌کدی به‌ نه‌فره‌تکردنی خوا، به‌ توپه‌یی خوا، به‌ ئاگری خوا».

٤٣٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلًا لَعَنَ الرِّيحَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: «لَا تَلْعَنِ الرِّيحَ فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ، وَإِنَّهُ مَنْ لَعَنَ شَيْئًا لَيْسَ لَهُ بِأَهْلٍ رَجَعَتِ اللَّغْنَةُ عَلَيْهِ».

ئێبن عه‌بباس رضي الله عنه ده‌گێڕێته‌وه‌: پیاویک له‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فره‌تی له‌ با کرد، ئه‌ویش فه‌رمووی: «نه‌فره‌ت له‌ با مه‌که‌، چونکه‌ فه‌رمانی‌ده‌راوه‌، به‌راستی هه‌ر که‌سیک نه‌فره‌ت بکه‌ت له‌ شتی‌ک که‌ شیای نه‌فره‌ته‌که‌ نه‌ییت، بێگومان ئه‌م نه‌فره‌ته‌ بۆ خۆی ده‌گه‌ڕێته‌وه‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّتْمِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهربارهی جنیودان

٤٣٨. عَنِ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَتُؤْذُوا الْأَحْيَاءَ».

موغیره ی کوری شوعبه رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «جنیو مه دهن به مردوووه کان، بیته هوی نه زیه تدانی کهسانی زیندوو».

٤٣٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ».

عبداللای کوری مه سعود رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «جنیودان به موسولان لادانه، جهنگ له گهل کردنیشی (نیشانه و هوکاری) بیپرواییه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي ظَنِّ الشَّوْءِ

باسی ئهوهی هاتوووه دهربارهی گومانی خراپ

٤٤٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ».

ئهبو هورهیره رضی اللہ عنہ ده گهریتهوه: پیغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «ئاگادار بن خوتان له گومانی خراپ بیاریزن، چونکه گومانی خراپ دروترین قسه وباسه (که به دلی بهنده کاندایت)».

* قَالَ سُفْيَانُ: الظَّنُّ ظَنَانٍ: فَظَنُّ إِيْمٍ، وَظَنُّ لَيْسَ بِإِيْمٍ، فَأَمَّا الظَّنُّ الَّذِي هُوَ إِيْمٌ

قَالَ الَّذِي يَظُنُّ ظَنًّا وَيَتَكَلَّمُ بِهِ، وَأَمَّا الظَّنُّ الَّذِي لَيْسَ بِإِثْمٍ فَالَّذِي يَظُنُّ وَلَا يَتَكَلَّمُ بِهِ.

پېشه‌وا سوفیان ده‌لټ: گومان دوو جوړه: گومانیک گوناحه، گومانه‌که‌ی دیکه گوناح نییه، نه‌و گومانه‌ی که گوناحه نه‌وه‌یه که‌سیک گومانیک ده‌بات و زمانیش د‌ریده‌پرټ، نه‌و گومانه‌ش که گوناح نییه نه‌وه‌یه که‌سیک گومانیک ده‌بات، به‌لام زمان ناید‌رکینټ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمِرَاحِ

باسی نه‌وه‌ی هاتووه د‌ر باره‌ی گالته

٤٤١. عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِيُخَالِطَنَا حَتَّىٰ إِنْ كَانَ لَيَقُولُ لِأَخٍ لِّي صَغِيرٍ: «يَا أَبَا عُمَيْرٍ مَا فَعَلَ التَّغِيرُ».

نه‌ه‌س رضي الله عنه ده‌لټ: پېغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به‌ته‌واوی تیکه‌لاومان ده‌بوو (له‌گه‌ل خانه‌واده‌مان)، به‌جوړیک به‌برا بچوو که‌که‌می ده‌فرموو: «نه‌ی نه‌بو عومه‌یر، چی لی‌هات نوغه‌یر؟».

٤٤٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ تُدَاعِبُنَا، قَالَ: «إِنِّي لَا أَقُولُ إِلَّا حَقًّا».

نه‌بو هوړه‌یره رضي الله عنه ده‌لټ: گو‌تیا‌ن: نه‌ی پېغه‌مبه‌ری خوا، توش گالته‌مان له‌گه‌ل ده‌که‌یت؟ فرمووی: «(من جگه‌له‌ه‌ق هیچ شتیک نالیم (واته: گالته‌کرنیشم قسه‌ی راستن)».

٤٤٣. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ: «يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ»، قَالَ مُحَمَّدٌ: قَالَ أَبُو أُسَامَةَ: يَعْنِي مَارَحَهُ.

نه‌ه‌سی کو‌ری مالیک رضي الله عنه ده‌گپ‌رته‌وه: پېغه‌مبه‌ر ﷺ بی‌فرمووه (به‌گالته‌وه): نه‌ی

خاوهن دوو گويچکه. (پراوی که ناوی) مه محموده گوتوويه تی: واته: گالته ی له گهل کردووه (قسه کهش راسته کهسه که دوو گویی هه بووه).

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُدَارَةِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده رباره ی خوگونجانندن

٤٤٤. عَنْ عَائِشَةَ ۞ قَالَتْ: اسْتَأْذَنَ رَجُلٌ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ۞ وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ: «يَبْنَؤُ ابْنُ الْعَشِيرَةِ أَوْ أَخُو الْعَشِيرَةِ»، ثُمَّ أَذِنَ لَهُ، فَأَلَانَ لَهُ الْقَوْلَ، فَلَمَّا خَرَجَ قُلْتُ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قُلْتَ لَهُ مَا قُلْتَ، ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْقَوْلَ فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ، إِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ مَنْ تَرَكَهُ النَّاسُ أَوْ وَدَعَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فُحْشِهِ».

عائشه ۞ ده لیت: جارێکیان پیاویک داوای هاتنه ژووره وهی کرد له پیغه مبهری خوا ۞، منیش له لای بووم، فهرمووی: «خراپترین کهسی هۆزه کهیه تی»، ئینجا پێی پێ دا، پیغه مبهری خوا ۞ به نه رمی له گه لی دوا، کاتیک کهسه که پوشت، گوتم: ئه ی پیغه مبهری خوا، له سه ره تادا ئه وهی فهرمووت ئه وه فهرمووت، که چی دوا جار به نه رمی له گه لی دوایت؟ فهرمووی: «ئه ی عائشه، به راستی خراپترین کهس ئه و کهسه یه خه لکی وازی لی به ئین، یان خه لکی جینی به ئیلن بو خوپاراستن له زمانپییسی و خراپه کانی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكِبْرِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده رباره ی خو به زلزانین

٤٤٥. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ۞ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ۞: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ كِبَرٍ، وَلَا يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ».

عبداللہ ﷺ ده لیت: پیغمبره ری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «ناچیتہ بههشت ہەر کهسیک توسقالتیک له خوبهزلزانیں له دلیدا هه بیت، ناچیتہ دۆزه خ (بههه میشه یی) کهسیک توسقالتیک نیان له دلیدا هه بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي حُسْنِ الْخُلُقِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی رهوشتجوانی

۴۶. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَا مِنْ شَيْءٍ يُوَضَّعُ فِي الْمِيزَانِ أَثْقَلُ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ، وَإِنَّ صَاحِبَ حُسْنِ الْخُلُقِ لَيَبْلُغَ بِهِ دَرَجَةً صَاحِبِ الصَّوْمِ وَالصَّلَاةِ».

ئهو ده رداء ﷺ ده لیت: پیغمبره ری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «هیچ شتیکی نییه له تهرازووی (کرده وه چاکهکاندا) دابنریت که قورستر و باشتربیت له رهوشتجوانی، بهراستی خاوهن رهوشتی جوان بههویه وه دهگاته پلهی خاوهن رۆزوو و نوێژ».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَيَاءِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی شهرم و حهیا

۴۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ، وَالْإِيمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ، وَالْجَفَاءُ فِي النَّارِ».

ئهو هورهیره ﷺ ده لیت: پیغمبره ری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «شهرم و حهیا له نیانه وهیه، (خاوهنی) نیانیش له بهههشته، بیشهرمی له دلپهقییه وهیه، (خاوهنی) دلپهقی له نیو ناگره».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّفْقِ

باسی نهوهی هاتوو ده‌رباره‌ی نهرمونیانی

٤٤٨. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضی الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «مَنْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ أُعْطِيَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ، وَمَنْ حُرِمَ حَظَّهُ مِنَ الرَّفْقِ فَقَدْ حُرِمَ حَظَّهُ مِنَ الْخَيْرِ».

ته‌بو ده‌ردا رضی الله عنه له پیغه‌مبه‌روه صلی الله علیه و آله ده‌گیرته‌وه که فهرموویه‌تی: «ههر که‌سیک به‌شیکی له نهرمونیانی پی درایت، به‌راستی نه‌وه به‌شی خوی له خیر پی دراوه، ههر که‌سیکیش بیبه‌ش کرایت له نهرمونیانی، به‌راستی بیبه‌ش کراوه له چاکه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي دَعْوَةِ الْمَظْلُومِ

باسی نهوهی هاتوو ده‌رباره‌ی پارانه‌وهی سته‌ملیکراو

٤٤٩. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله بَعَثَ مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ إِلَى الْيَمَنِ، فَقَالَ: «اتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، فَإِنَّهَا لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ».

ئیین عه‌باس رضی الله عنه ده‌گیرته‌وه: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله موغازی کوری جه‌به‌لی ره‌وانه کرد بو‌یه‌من، پی فهرموو: «خوت بیاریزه له نزا و پارانه‌وهی سته‌ملیکراو، چونکه به‌راستی له نیوان نه‌و و خوا هیج په‌رده‌یه‌ک نییه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَعَالِي الْأَخْلَاقِ

باسی نهوهی هاتوو ده‌رباره‌ی ره‌وشته‌ به‌رزه‌کان

٤٥٠. عَنْ جَابِرٍ رضی الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه و آله قَالَ: «إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي

مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا، وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيِّهُونَ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَدْ عَلِمْنَا الثَّرَثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفَيِّهُونَ؟ قَالَ: «الْمُتَكَبِّرُونَ».

جابر رضی اللہ عنہ ده گپړېته وه: پیغه مبهري خوا صلی اللہ علیہ وسلم فرمووېه تی: «بهراستی خوښه ویستریتنان له لام و نزیکتریتنان له کورې دانیشتنی من له پوژي دوايي، په وشت جوانتریتنانه، بهراستی بوغزېنراوتریتان له لای من و دوورتیتنان له کورې من له پوژي دوايي: کهسانی زوړبلې و زماندریژ و خو به گوره زانن»، گوتیان: ئه ی پیغه مبهري خوا، زانیان زوړبلې و زماندریژه کان کین، به لام مبهستت چیه له (الْمُتَفَيِّهُونَ)؟ فرمووی: «کهسانی خو به گوره زانن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اللَّغْنِ وَالطَّلْعِ

باسی ئه وهی هاتووه دهر باره ی نه فره تکاری و تانه دان

٤٥١. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «لَا يَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ أَنْ يَكُونَ لَعَنًا».

تبین عومهر رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهري صلی اللہ علیہ وسلم فرمووېه تی: «ناگونجیت بو پروادار نه فرینکار بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَثْرَةِ الْغَضَبِ

باسی ئه وهی هاتووه دهر باره ی زور تور په بوون

٤٥٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم، فَقَالَ: عَلَّمَنِي شَيْئًا وَلَا تُكْثِرْ عَلَيَّ لَعَلِّي أَعِيه، قَالَ: «لَا تَغْضَبْ»، فَرَدَّدَ ذَلِكَ مِرَارًا كُلَّ ذَلِكَ يَقُولُ: «لَا تَغْضَبْ».

ئبو هورهیره رضی اللہ عنہ ده لیت: پیاوړیک هاته خزمهت پیغه مبهري صلی اللہ علیہ وسلم، گوتی: شتی کم فیر

بکه، به لَام زور دریزم بۆ یی نه دهیت تا به کورتی لئی تیبهگم (دیاره تیگه یشتنی زور باش نه بووه)، (پیغه مبهري ﷺ) فهرمووی: «توره مه به»، پیاوه که چهند جاریک دووباره ی کرده وه، له وه لامدا ههر ده یفهرموو ﷺ: «توره مه به».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُتَهَاجِرِينَ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی دابراوان له یه کدی

٤٥٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَيُغْفَرُ فِيهِمَا لِمَنْ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا إِلَّا الْمُتَهَاجِرِينَ، يُقَالَ: رُدُّوا هَذَيْنِ حَتَّى يَضْطَلِحَا».

ئهبو هوربه يره ﷺ ده گيرته وه: پیغه مبهري خوا ﷺ فهرمووی ته: «پوژانی دووشه ممه و پینج شه ممه ده رگا کانی به ههشت ده کرینه وه، هه موو که سیک لئ ده بووردریت که هاوبه شی بۆ خوا بریار نه دابیت، جگه له وه که سانه ی په یوه ندییان پچراندووه، ده گو تریت: ئهم دووانه رت بکه نه وه هه تا له گه ل یه کدی ناشت ده بنه وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي ذِي الْوَجْهَيْنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی که سی دوو روو

٤٥٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنْ شَرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ذَا الْوَجْهَيْنِ».

ئهبو هوربه يره ﷺ ده لیت: پیغه مبهري خوا ﷺ فهرمووی ته: «به راستی خراپترین کهس له لای خوا له پوژی دوا یی که سانی دوو روون».

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّمَامِ

باسی نه وهی هاتووه دهرباره ی قسه هیټان و بردن

٤٥٥. عَنْ هَمَّامِ بْنِ الْحَارِثِ قَالَ: مَرَّ رَجُلٌ عَلَى حُدَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضي الله عنه فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ هَذَا يُبْلَغُ الْأُمَرَاءَ الْحَدِيثَ عَنِ النَّاسِ، فَقَالَ حُدَيْفَةُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَتَّاتٌ».

هه ممامی کوری حاریس ده لیت: پیاویک به لای حوزه یفه ی کوری یه مان رضي الله عنه تیهر بوو، پیی گوترا: نهو پیاوه قسه ی خه لکی بو فهرمانره واکان ده گوازیته وه، حوزه یفه ش رضي الله عنه گوتی: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو، ده یفه رموو: «ناچیته به هه شت نهو که سه ی قسه ده هیټیت و ده بات (بو خراپه نانه وه)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِنْ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا

باسی نه وهی هاتووه دهرباره ی نه وهی که هه ندیک په وانبیژی جادوویه

٤٥٦. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه: أَنَّ رَجُلَيْنِ قَدِمَا فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَخَطَبَا، فَعَجِبَ النَّاسُ مِنْ كَلَامِهِمَا، فَالْتَفَتَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ سِحْرًا أَوْ إِنَّ بَعْضَ الْبَيَانِ سِحْرٌ».

تبین عومهر رضي الله عنه ده گپړیته وه: دوو کهس له سه رده می پیغه مبهری خوا ﷺ هاتن (بو شاری مه دینه) و وتاریان دا، خه لکی به قسه کانیاں سه رسام بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ پرووی تی کردین و فهرمووی: «به راستی هه ندیک په وانبیژی کاریگه ری جادووی تیدایه، یان به راستی به شیک له په وانبیژی کاریگه ری جادووی تیدایه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الْعَيْبِ لِلنِّعْمَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی په خنه نه گرتن له نیعمه ته کان

٤٥٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: مَا غَابَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ طَعَامًا قَطُّ إِذَا اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَلَا تَرَكَهُ.

ئەبو ھوریرە رضي الله عنه ده لیت: ھەر گیز پتغە مبهري خوا ﷺ په خنه ی له خواردن نه گرتووه، ئەگەر چهزی لى کردبا دهیخوارد، ئەگەر نا وازی لى دههینا (و نهیده خوارد).

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْظِيمِ الْمُؤْمِنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ریز و گه وره یی پروادار

٤٥٨. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمِنْبَرَ فَنَادَى بِصَوْتٍ رَفِيعٍ، فَقَالَ: «يَا مَعْشَرَ مَنْ أَسْلَمَ بِلِسَانِهِ وَلَمْ يُفِضْ الْإِيمَانُ إِلَى قَلْبِهِ، لَا تُؤْذُوا الْمُسْلِمِينَ وَلَا تُعَيِّرُوهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا عَوْرَاتِهِمْ، فَإِنَّهُ مَنْ تَتَّبَعَ عَوْرَةَ أَخِيهِ الْمُسْلِمِ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ، وَمَنْ تَتَّبَعَ اللَّهُ عَوْرَتَهُ يَفْضَحْهُ وَلَوْ فِي جَوْفِ رَحْلِهِ»، قَالَ: وَنَظَرَ ابْنُ عُمَرَ يَوْمًا إِلَى الْبَيْتِ أَوْ إِلَى الْكَعْبَةِ فَقَالَ: مَا أَعْظَمَكَ وَأَعْظَمَ حُرْمَتَكَ، وَالْمُؤْمِنُ أَعْظَمُ حُرْمَةً عِنْدَ اللَّهِ مِنْكَ.

ئيبن عومەر رضي الله عنه ده لیت: جار یکیان پتغە مبهري خوا ﷺ چۆیه سەر مینبەر و به دهننگی بهرز فهرمووی: «ئەه ی ئەو کەسانە ی به زمان موسولمانن، به لام پروای تهواو نه گەشتوته نیو دلیان، ئەزیه تی موسولمانان مه دهن، عهیداریان مه کهن، به دوای نهینیه کانیان مه کهون، به دوای کهموکوریه کانیان مه کهون، چونکه به پراستی ھەر کهسیک به دوای کهموکوری برا موسولمانه که ی بکهویت، خوا به دوای کهموکوریه کانی ده کهویت (ئاشکرای ده کات)، ھەر کهسیکیش خوا به دوای

که موکوپیه‌کانی بکه‌وێت ئابرووی ده‌بات نه‌گه‌ر له‌نیو ناوه‌ندی باره‌گایه‌که‌شی
بێت»، (پاوی) گوتی: ئیبن عومه‌ر جارێکیان سه‌یری که‌عه‌ی پیروزی کرد گوتی:
چهند گه‌وره و مه‌زنی، پێز و پله‌ت چهند مه‌زنه، پێز و پله‌ی پروادار گه‌وره‌تره
له‌لای خوا له‌تۆ.

أَبْوَابُ الطَّبِّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی پزیشکی له پیغهمبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي الدَّوَاءِ وَالْحَثِّ عَلَيْهِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی دهرمان و هاندان بو به کارهینانی

٤٥٩. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَتِ الْأَعْرَابُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَا تَتَدَاوَى؟ قَالَ: «نَعَمْ، يَا عِبَادَ اللَّهِ تَدَاوَوْا، فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يَضَعْ دَاءً إِلَّا وَضَعَ لَهُ شِفَاءً»، أَوْ قَالَ: «دَوَاءً إِلَّا دَاءً وَاحِدًا»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا هُوَ؟ قَالَ: «الْهَرَمُ».

ئوسامه ی کوری شه ریک رضی اللہ عنہ ده لیت: که سانیکی ده شته کی گوتیان: ئه ی پیغهمبهری خوا، ئایا دهرمان به کار بهینین؟ فهرمووی: «به لئ، ئه ی بهنده کانی خوا دهرمان به کار بهینن، چونکه به پرستی خوا هیچ دهردیکی دانه ناوه، مه گهر شیفایان دهرمانیشی بو داناوه، جگه له دهردیك»، گوتیان: ئه ی پیغهمبهری خوا، ئه و دهرده چییه؟ فهرمووی: «پیری و به سالاجوون».

بَابُ مَا جَاءَ لَا تُكْرَهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ

باسی نهوهی هاتووه زور له نه خووش مه کهن له سهر خواردن و خواردنه وه

٤٦٠. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تُكْرَهُوا مَرْضَاكُمْ عَلَى الطَّعَامِ، فَإِنَّ اللَّهَ ﷻ يُطْعِمُهُمْ وَيَسْقِيهِمْ».

عوقبهی کوری عامیری جو هه نی رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «نه خووشه کانتان ناچار مه کهن له سهر خواردن، چونکه به پراستی خوا خوراک و خواردنه وه یان پی ده دات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ

باسی نهوهی هاتووه ده رباره ی رهشکه

٤٦١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «عَلَيْكُمْ بِهَذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ، فَإِنَّ فِيهَا شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ».

ئه بو هورهیره رضی اللہ عنہ ده گپریته وه: پیغه مبهر ﷺ فهرموویه تی: «دهست بگرن به به کارهینانی رهشکه، چونکه به پراستی چاره سهری تیدایه بو هه موو ده ردیک، ته نیا مهرگ نه بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحِجَامَةِ

باسی نهوهی هاتووه ده رباره ی که له شاخکردن

٤٦٢. عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: حَدَّثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ لَيْلَةَ أُسْرِي بِهِ أَنَّهُ لَمْ يَمُرَّ

عَلَى مَلَأٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِلَّا أَمْرُهُ أَنْ تُرَأَى أُمَّتُكَ بِالْحِجَامَةِ.

ئيبين مه سعوود ﷺ ده لیت: پیغمبهری خوا ﷺ باسی به سهرهاتی شهوی شه وړوی
بو کردین، که به لای هر کومه لیک له فریشته کان تیپهړ ده بوو، فهرمانیان ده کرد
کهوا فهرمان بکه به نوممه ته که ت به نه جامدانی که له شاخ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَخْذِ الْأَجْرِ عَلَى التَّعْوِيدِ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی وهرگرتنی کری له سهر خویندنی خو پاریزی

٤٦٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَرِيَّةٍ فَتَزَلْنَا بِقَوْمٍ،
فَسَأَلْنَاهُمْ الْقِرَى فَلَمْ يَقْرُوا، فَلَدَغَ سَيْدُهُمْ فَأَتُونَا فَقَالُوا: هَلْ فِيكُمْ مَنْ يَرْقِي مِنَ
الْعَقْرِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ أَنَا، وَلَكِنْ لَا أَرْقِيهِ حَتَّى تُعْطُونَا عَنَمًا، قَالُوا: فَإِنَّا نُعْطِيكُمْ
ثَلَاثِينَ شَاةً، فَقَبِلْنَا فَقَرَأْتُ عَلَيْهِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ سَبْعَ مَرَّاتٍ، فَبَرَأَ وَقَبَضْنَا الْغَنَمَ، قَالَ:
فَعَرَضَ فِي أَنْفُسِنَا مِنْهَا شَيْءٌ فَقُلْنَا: لَا نَعْبَلُوهَا حَتَّى تَأْتُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: فَلَمَّا
قَدِمْنَا عَلَيْهِ ذَكَرْتُ لَهُ الَّذِي صَنَعْتُ، قَالَ: «وَمَا عَلِمْتُ أَنَّهَا رُقِيَّةٌ؟ اقْبِضُوا الْغَنَمَ
وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسُهُمٍ».

نه بو سه عیدی خودری ﷺ ده لیت: پیغمبهری خوا ﷺ ئیمه ی ره وانه کرد له گهل
سوپایه ک، له لای که سانیک بارگه مان داگرت، داوای میوانداریان لی کردن، به لام
میوانداریان نه کردین، له و ماوهی ده گوره که یان دوو چاری پیوه دان هات، جا
هاتنه لاما ن گوتیان: ثایا که ستان هه یه دوعا بکات بو پیوه دانی دوویشک؟ گوتم:
به لی من، به لام له سهری ناخوینم تا چهند سهره مهړیکان نه دهنی، گوتیان: سی
سهر مهړتان ده دهنی، ئیمه ش قبولمان کرد، ههوت جار سووړه تی فاتیه م له سهر
خویند، به هویه وه چاک بویه وه، مهړه کانمان وهرگرت، گوتی: شتی که به دلماندا هات
(سه باره ت به وهرگرتنی هم مهړانه)، له نیو یه کدی گوتمان په له مه که ن تا ده چینه وه
خزمه ت پیغمبهری خوا ﷺ، گوتی: جا کاتیک که پراینه وه خزمه ت پیغمبهری خوا

ﷺ ئەو هی کردبوومان بۆمان گێرایه‌وه، فه‌رمووی: «چۆنت زانی (فاتیه‌حه) بخوینیت بۆ چاره‌سه‌ری؟ مه‌په‌کان وه‌ربگرن و به‌شی منیشی لێ بده‌ن».

* وَرَخَّصَ الشَّافِعِيُّ لِلْمُعَلِّمِ أَنْ يَأْخُذَ عَلَى تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ أَجْرًا، وَيَرَى لَهُ أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَى ذَلِكَ.

پیشه‌وا شافعی مۆله‌تی داوه به‌ مامۆستا کرێ وه‌ربگریت له‌ به‌رانبه‌ر فێرکردنی قورئان، بۆی هه‌یه‌ مه‌رج دا بنیت له‌سه‌ر ئەوه، به‌لگه‌ی هه‌ناوه‌ته‌وه به‌و فه‌رمووده‌یه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْكَمَاءِ وَالْعَجْوَةِ

باسی ئەو هی هاتوو هه‌ریاره‌ی دۆمبه‌لان و عه‌جوه

٤٦٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْعَجْوَةُ مِنَ الْجَنَّةِ وَفِيهَا شِفَاءٌ مِنَ السَّمِّ، وَالْكَمَاءُ مِنَ الْمَنِّ وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ».

ئهبو هوربه‌په‌ رضي الله عنه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «خورمای عه‌جوه سه‌رچاوه‌که‌ی به‌هه‌شته، چاره‌سه‌ری ژه‌هری تێدایه، دۆمبه‌لان سه‌رچاوه‌که‌ی گه‌زویه، ئاوه‌که‌شی چاره‌سه‌ره‌ بۆ چاو».

أَبْوَابُ الْفَرَائِضِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی میرات له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ ابْنَةِ الْإِبْنِ مَعَ ابْنَةِ الصُّلْبِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی میراتی کچی کور له گهل کچی له پشت

٤٦٥. عَنْ هُزَيْلِ بْنِ شُرْحَبِيلَ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى أَبِي مُوسَى، وَسَلَمَانَ بْنِ رَبِيعَةَ فَسَأَلَهُمَا عَنِ ابْنَةِ ابْنَةِ الْإِبْنِ وَأُخْتٍ لِأَبٍ وَأُمٍّ؟ فَقَالَا: لِلْإِبْنَةِ النِّصْفُ، وَلِلْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ مَا بَقِيَ، وَقَالَا لَهُ: انْطَلِقْ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ، فَاسْأَلْهُ فَإِنَّهُ سَيَتَابِعُنَا، فَأَتَى عَبْدَ اللَّهِ فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ وَأَخْبَرَهُ بِمَا قَالَا: قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: قَدْ ضَلَلْتُ إِذَا، وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَهْتِدِينَ، وَلَكِنِّي أَقْضِي فِيهِمَا كَمَا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لِلْإِبْنَةِ النِّصْفُ، وَلِلْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ مَا بَقِيَ.

هوزه یلی کوری شو په حبیله ده لیت: پیاوێک هاته لای ئه بو موسا و سه لمانی کوری په بیعه، پر سیاری له ههردووکیان کرد سه بارهت به میراتی کچ و کچی کور و خوشکی باوک و دایک، ههردووکیان گوتیان: بۆ کچه که نیوهیه، ئه وهی ده مینیتته وه له میراته که ی بۆ خوشکی باوک و دایکه، ههروه ها گوتیان: بپرو لای عه بدو لالا پر سیاری لی بکه، به دنیایی ئه ویش هه مان رای ئیمه ی هه یه، ئه ویش چوو بۆ لای

عه بدوللا بابه ته که ی بۆ باس کرد، وه لامی ئه وانی پێ راگه یاند، جا عه بدوللا گوئی: به پراستی من سه رلیشئو اوم و له که سانی پێناییکراو نیم (ئه گهر هه مان پام هه بیته)، به لکو پریار ده ده م له باره یان ههروهک چۆن پێغه مبه ری خوا ﷺ پریاری داوه: نیوه ی بۆ کچه که یه، یهک له شه ش بۆ کچی کوره که یه، که ده کاته ته واکه ری دوو له سه ر سئ، ئه وه شی ده مینیتته وه بۆ خوشکه که یه.

بَابُ مِيرَاثِ الْبَنَيْنَ مَعَ الْبَنَاتِ

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی میراتی کوران له گه ل کچه کان

٤٦٦. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ فِي بَنِي سَلَمَةَ، فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، كَيْفَ أَقْسِمُ مَا لِي بَيْنَ وَلَدِي؟ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ شَيْئًا فَنَزَلْتُ: {يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ} {النساء: ١١، الآية}.

جابیری کوری عه بدوللا ﷺ ده لیت: پێغه مبه ری خوا ﷺ بۆ هه والپرسین سه ردانی کردم کاتیک نه خوش بووم له نئو به نو سه لیمه، گوتم: ئه ی پێغه مبه ری خوا، چۆن ما لم دابه ش بکه م له نئو مندا له کانم؟ هه یج وه لامیک ی نه دامه وه، دواتر ئه م ئایه ته دابه زی: {يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ}، واته: خوا پاده ستان ده کات سه باره ت به پشکی مندا لانتان له میراته دا، که بۆ کور دوو هه نده ی کچ بیته.

بَابُ مِيرَاثِ الْأَخَوَاتِ

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی میراتی خوشکان

٤٦٧. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: مَرِضْتُ فَأَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي،

فَوَجَدَنِي قَدْ أُغْمِيَ عَلَيَّ، فَأَتَانِي وَمَعَهُ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَهُمَا مَاشِيَانِ، فَتَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ فَأَفَقْتُ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ أَقْضِي فِي مَالِي أَوْ كَيْفَ أَصْنَعُ فِي مَالِي؟ فَلَمْ يُجِبْنِي شَيْئًا، وَكَانَ لَهُ تِسْعُ أَخَوَاتٍ، حَتَّى نَزَلَتْ آيَةُ الْمِيرَاثِ: {يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ} النساء: ١٧٦، الآية، قَالَ جَابِرٌ: فِي نَزَلَتْ.

جابری کوری عہدوللا ﷺ دہلٹ: نہ خوش کہوتم جا پیغمبرہری خوا ﷺ ہاتہ لام بوہ و الپرسین، بینبی کہ بیہوش بووم، کاتیک کہ ہات تہ بو بہ کر و عومہری لہ گہ لدا بوو، تہ وان پیادہ بوون، پیغمبرہری خوا ﷺ دہستونیژی شوست، ہہ ندیک لہ ناوی دہستونیژہ کہی پرژاندہ سہرم، بہ ہوش خوم ہاتمہوہ، گوتم: تہی پیغمبرہری خوا، چون پرفتار بکہم لہ مال و سامانہ کہمدا؟ یان چی لہ مال و سامانہ کہم بکہم (مہبہستی دابہ شکردنی میرات بووہ)؟ ہیچ وہ لامیکی نہ دامہوہ، لہ کاتیک جابیر نو خوشکی ہہ بوو، تا ثاہتہی میرات دابہزی: {يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ}، واتہ: پرسارت لی دہ کهن، بلی: خوا فہرمانتان بی دہ کات سہ بارہت بہ میراتی کہ لالہ (تہو کہ سہیہ کہ نہ باوک و نہ مندالی ہہیہ و دہمریت، یان تہو کہ سہیہ کہ مندالی نہ بیٹ و ہمریت). جابیر گوتی: تہم ثاہتہ دہ بارہی من دابہزی.

بَابُ فِي مِيرَاثِ الْعَصْبَةِ

باسيک دہ بارہی میراتی عہ صہ بہ

٤٦٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «الْحَقُّوا الْفَرَايضَ بِأَهْلِهَا فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لِأَوَّلَى رَجُلٍ ذَكَرَ».

عہدوللائی کوری عہ عباس ﷺ دہ گپرتہوہ: پیغمبرہری ﷺ فہرموویہ تی: «بہ شہ دیار کراوہ کانی میرات بدن بہ خواوہ نہ کانیان، جا تہوہی مایہوہ بو نزیکترین پیاوہ لہ کہ سی مردوو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مِيرَاثِ الْخَالِ

باسی نهوهی هاتوووه دهربارهی میراثی خال

٤٦٩. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ قَالَ: كَتَبَ مَعِيَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضي الله عنه إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اللَّهُ وَرَسُولُهُ مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ، وَالْخَالُ وَارِثُ مَنْ لَا وَارِثَ لَهُ».

نه بو ئومامه ی کوری سه هلی کوری حونه یف ده لیت: عومه ری کوری خه تباب رضي الله عنه نووسراویکی به مندا نارد بو نه بو عوبه یده، که پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرموویه تی: «خوا و پیغه مبه ره که ی خاوه نی نه و که سه ن که هیچ که سی نییه، خال میراتگره بو که سیک که میراتگری دیکه ی نه بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الَّذِي يَمُوتُ وَلَيْسَ لَهُ وَارِثٌ

باسی نهوهی هاتوووه دهربارهی نه و که سه ی ده مریت و میراتگریشی نییه

٤٧٠. عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها: أَنَّ مَوْلَى لِلنَّبِيِّ ﷺ وَقَعَ مِنْ عَذْقِ نَخْلَةٍ فَمَاتَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «انْظُرُوا هَلْ لَهُ مِنْ وَارِثٍ؟»، قَالُوا: لَا، قَالَ: «فَادْفَعُوهُ إِلَى بَعْضِ أَهْلِ الْقَرْيَةِ».

عائشه رضي الله عنها ده گپریته وه: خزمه تکاریکی پیغه مبه ر ﷺ له سه ر دارخورما که وته خوار و کۆچی دواپی کرد، جا پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: «ته ماشا بکه ن تایا میراتگری هه یه؟»، گوتیان: نه خیر، فهرمووی: «میراته که ی بدن به چهن د که سیک له خه لکی دییه که ی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْطَالِ الْمِيرَاثِ بَيْنَ الْمُسْلِمِ وَالْكَافِرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی پوچه لکردنه وهی
میراتگرتنی نیوان موسولمان و بیبروا

٤٧١. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ، وَلَا الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ».

ئوسامه ی کوپی زهید رضي الله عنه ده گپ یته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: «موسولمان میرات له بیبروا ناگرت، بیبرواش میرات له موسولمان ناگرت».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ وَاخْتَلَفَ أَهْلُ الْعِلْمِ فِي مِيرَاثِ الْمُرْتَدِّ، فَجَعَلَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَغَيْرِهِمُ الْمَالَ لَوَرَثَتِهِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا يَرِثُهُ وَرَثَتُهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَاحْتَجُّوا بِحَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ: «لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ»، وَهُوَ قَوْلُ الشَّافِعِيِّ.

کارکردن له سه ر ئهم فه رمووده یه یه له لای زانایان، ههروه ها زانایان راجیایان هه یه ده باره ی میراتی هه لگه پراوه له ئیسلام، هه ندیک له زانایان له هاوه لانی پیغه مبهر ﷺ و کهسانی دیکه ش پییان وایه که ماله که ی ده دریته میراتگرانی له موسولمانان، هه ندیکی دیکه گوتوویانه: میراتی لی ناگرت له لایه ن میراتگرانی موسولمان، ئهم فه رمووده یه ی پیغه مبهریان ﷺ: کردوته به لگه: «موسولمان میرات له بیبروا ناگرت»، ئهمه بۆچوونی پیشه و شافعییه.

بَابُ لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ

باسی خاوهن دوو ئایینی جیاواز میرات له یه کدی ناگرن

٤٧٢. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ».

جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گپ یته وه که فه رموویه تی: «خاوهن دوو ئایینی جیاواز میرات له یه کدی ناگرن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِبْطَالِ مِيرَاثِ الْقَاتِلِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی پوچه لکردنه وهی پشکی بکوژ له میرات

٤٧٣. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الْقَاتِلُ لَا يَرِثُ».

ئه بو هورهیره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گپ یته وه که فه رموویه تی: «که سی بکوژ میرات ناگریت (له کوژراوه که)».

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّ الْقَاتِلَ لَا يَرِثُ كَانَ الْقَتْلُ عَمْدًا أَوْ خَطَأً وَقَالَ بَعْضُهُمْ: إِذَا كَانَ الْقَتْلُ خَطَأً فَإِنَّهُ يَرِثُ وَهُوَ قَوْلُ مَالِكٍ.

کارکردن له سه ر ئه م فه رمووده یه له لایه ن زانایان، که بکوژ میرات ناگریت (له کوژراوه که) نه گهر کوشتنه که به ئه نقه ست بیت یان به هه له، هه ندیکی دیه گوتوو یانه: نه گهر هاتو کوشتنه که به هه له بوو، ئه وه میرات وه رده گریت، ئه مه بۆچوونی مالیکه.

أَبْوَابُ الْوَصَايَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

كُوباسى وهسييهت له پيغهمبهري خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوَصِيَّةِ بِالثُّلُثِ

باسى نهوهى هاتووه ده بارهه وهسييه تكدن به سييهه كى مال و سامان

٢٩٠

٤٧٤. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَرِضْتُ عَامَ الْفَتْحِ مَرَضًا أَشَقِيثٌ مِنْهُ عَلَى الْمَوْتِ، فَأَتَانِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ لِي مَالًا كَثِيرًا، وَلَيْسَ يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَتِي، أَفَأُوصِي بِمَالِي كُلِّهِ؟ قَالَ: «لَا»، قُلْتُ: فَتُثَلِّي مَالِي؟ قَالَ: «لَا»، قُلْتُ: فَالْشُّطْرُ؟ قَالَ: «لَا»، قُلْتُ: فَالْثُّلُثُ؟ قَالَ: «الْثُّلُثُ وَالْثُّلُثُ كَثِيرٌ، إِنَّكَ إِنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ، وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً إِلَّا أُجِزَتْ فِيهَا حَتَّى اللَّقْمَةُ تَرْفَعَهَا إِلَى فِي امْرَأَتِكَ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَخْلَفَ عَنْ هِجْرَتِي؟ قَالَ: «إِنَّكَ لَنْ تُخْلَفَ بَعْدِي فَتَعْمَلَ عَمَلًا تُرِيدُ بِهِ وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أَرَدَدْتَ بِهِ رِفْعَةً وَدَرَجَةً وَلَعَلَّكَ أَنْ تُخْلَفَ حَتَّى يَنْتَفِعَ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ، اللَّهُمَّ أَمْضِ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تُرَدِّدْهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ»، لَكِنَّ الْبَاسِئَ سَعْدُ ابْنُ خَوْلَةَ يَرِثُنِي لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ.

سهدى كورى نه بو وهقفاص ﷺ ده ليت: له سالى فه تحى مه ككه نه خوش

که وتم، نه خوشیه کی وا که نزیک بوو بمرم، جا پیغه مبهری خوا ﷺ هاته لام بو
سهردانکردنم، گوتم: ئه ی پیغه مبهری خوا ﷺ من خاوه ن مال و سامانیکی زۆرم،
جگه له که چه کهم هیچ میراتگریکی دیکه م نییه، ئایا وه سییهت بکه م به به خشیانی
هه موو مال که م؟ فهرمووی: «نه خیر»، گوتم: ئه ی دوو له سه ر سیی مال؟ فهرمووی:
«نه خیر»، گوتم: ئه ی نیوه ی؟ فهرمووی: «نه خیر»، گوتم: ئه ی سییه کی؟ فهرمووی:
«سییه ک، سییه کیش زۆره، به راستی تو ته گهر میراتگران به ده وه له مهن دی به جی
به ئیلت زۆر چاکتره له وه ی به هه ژاری به جینیان به ئیلت و ده ست پان بکه نه وه بو
داواکردنی یارمه تی له خه لکی، بزانه تو هه ر مائیکت که خه رجی ده که یت (بو
خانه واده که ت)، بیگومان پاداشت بو هه یه، ته نانه ت ئه و پارووه ی به رزی ده که یت ه وه
بو ده می هاوسه ره که ت»، گوتم: ئه ی پیغه مبهری خوا ﷺ له (پله و پاداشتی)
کوچکردنم دوا ده که وم؟ فهرمووی: «تو ته گهر دوا که وتیت هه ر کاریکت کرد
مه به ستت ره زامه ندیی خوا بوو، بیگومان پله و گه وره یی پی زیاد ده که یت، له وانه یه
بمینیت تا خه لکانیک لیت سوو ده مند بین و زیانبه خش بیت بو خه لکانیکی دیکه
(ناحه زانی ئیسلام)، ئه ی خوایه به رده وامی به هاوه لانه م بده له (کار و پاداشتی)
کوچکردنیان، خوایه نه گه رینه وه و پاشگه ز نه بنه وه له ئیسلام، به لام که سی داماو
سه عدی کوپی خه وله یه کاتیک پیغه مبهری خوا ﷺ به سۆزه وه باسی لیه کرد،
چونکه له شاری مه که که کوچی دواپی کرد.

* وَالْعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ لَيْسَ لِلرَّجُلِ أَنْ يُوصِيَ بِأَكْثَرِ مِنَ الثَّلَاثِ،
وَقَدْ اسْتَحَبَّ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنْ يَنْقُصَ مِنَ الثَّلَاثِ لِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: «وَالثَّلَاثُ
كَثِيرٌ».

کارکردن له سه ر ئه وه یه له لای زانیان که ریگه نه دراوه که سیک وه سییهت بکات به
زیاتر له سییه کی مال که ی، هه ندیک له زانیان به په سندیان داناوه که وه سییه ته که ی
له سییه کیک که متر بیت، له بهر ئه و فهرموو ده یه ی پیغه مبهری خوا ﷺ: «سییه کیش
زۆره».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَثِّ عَلَى الْوَصِيَّةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی هاندان بۆ وه سییه تکر دن

٤٧٥. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَبِيتُ لَيْلَتَيْنِ وَلَهُ مَا يُوْصِي فِيهِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ».

ئین عومەر رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبه ر ﷺ فەر موویه تی: « که سیکی موسولمان شتیکی هه بیت و پیوست بیت وه سییه تی پین بکات، هه ق نییه دوو شهو له سه ر یه ک بمینیتته وه، که چی وه سییه تنامه که ی به نوو سراوی لای نه بیت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُوصِ

باسی ئه وهی هاتوو ده پیغه مبه ری خوا ﷺ هه چ وه سییه تیکی نه کردوو ه

٤٧٦. عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ قَالَ: قُلْتُ لِابْنِ أَبِي أَوْفَى رضی اللہ عنہ: أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَ: لَا، قُلْتُ: كَيْفَ كُتِبَتِ الْوَصِيَّةُ وَكَيْفَ أَمَرَ النَّاسَ؟ قَالَ: أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ.

ته لحه ی کوپی مو سه ر ریف ده لیت: به ئین نه بو نه وفام ﷺ گوت: ئایا پیغه مبه ری خوا ﷺ وه سییه تی کرد؟ گوتی: نه خیر، گوتم: نه ی چۆن فەرمانی داوه به خه لکی (بۆ وه سییه تکر دن)؟ گوتی: وه سییه تی کردوو به ده سترگرن به کتبی خوا.

بَابُ مَا جَاءَ لَا وَصِيَّةَ لَوَارِثٍ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی وه سییه تی (مال) دروست نییه بۆ میرانگر

٤٧٧. عَنْ عَمْرِو بْنِ خَارِجَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَطَبَ عَلَى نَاقَتِهِ وَأَنَا تَحْتَ جِرَانِهَا

وَهِيَ تَفْصَعُ بِحَرَّتِهَا، وَإِنَّ لُعَابَهَا يَسِيلُ بَيْنَ كَتِفَيَّ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ، وَلَا وَصِيَّةَ لَوَارِثٍ، وَالْوَلَدُ لِلْفَرَّاشِ، وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ، وَمَنْ ادَّعَى إِلَى غَيْرِ أَبِيهِ أَوْ انْتَمَى إِلَى غَيْرِ مَوَالِيهِ رَغْبَةً عَنْهُمْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ، لَا يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْهُ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا».

عهمری کۆری خاریجه ﷺ ده گیریته وه: پیغه مبهەر ﷺ وتاری بۆ داین له سهەر پشتهی وشتره که ی، منیش له ژیر مللی وشتره که بووم که خۆراکی کاویژ کراوی خۆی قوت ده دایه وه، لیکه که ی به سهەر شانه کانماندا ده هاته خوار، جا گوئیستی پیغه مبهری خوا ﷺ بووم ده یفه رموو: «بیگومان خوای گه وره مافی داوه به هه موو خاوه ن مافیک، جا هیج وهسییه تیک نییه بۆ میرا تگران، منداڵ بۆ خاوه ن جیگایه (که پیاوی ئافره ته که یه)، پیاوی زیناکه ر هه ر به ردی بۆ ده مینیته وه، هه ر که سیک خۆی بداته پال که سیک که باوکی نه و نییه، یان خۆی خسته پال که سانیک که گه وره ی نه و نییه تا لنین بیاک بیت، نه فره تی خوای له سهەر بیت، (نه و که سانه) به راستی خوای گه وره هیج کاریکیان لێ وه رنا گریت».

أَبْوَابُ الْوَلَاءِ وَالْهَبَةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی وهلا و خهلات له پیغهمبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْوَلَاءَ لِمَنْ أُعْتِقَ

باسی نه وهی هاتووه مافی میرات کوپله بو نهو کهسهیه که نازادی کردووه

٤٧٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَرَادَتْ أَنْ تَشْتَرِيَ بَرِيرَةَ فَأَشْتَرَطُوا الْوَلَاءَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «الْوَلَاءُ لِمَنْ أُعْطِيَ الثَّمَنَ أَوْ لِمَنْ وَلِيَ التَّعَمَّةَ».

عائشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده گیریتته وه: نهو ویتوویه تی بهریره بکریت، به لام خواوه نه کانی بهمه رجیان داناوه که مافی میراتی بو نهوان بیت، پیغهمبهری خوا ﷺ فهرمووی: «مافی میراتی کوپله بو نهو کهسهیه که نرخه نازادکردنی داوه یاخود خواوه چاکه یه بهسه ریه وه».

٤٧٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الْوَلَاءِ وَعَنْ هَبَّتِهِ.

عهدوللای کوری عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده لیت: پیغهمبهری خوا ﷺ قهدهغه ی کردووه له فروشتنی مافه کانی نازادکردنی کوپله یان به دیاریکردنی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الرَّجُلِ يَنْتَفِي مِنْ وَلَدِهِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی پیاویک نکوولی له په چه له کی منداله کهی بکات

٤٨٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي فَزَارَةَ إِلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ امْرَأَتِي وَلَدَتْ غُلَامًا أَسْوَدَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «هَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ؟»، قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: «فَمَا أَلَوَانُهَا؟»، قَالَ: حُمْرٌ، قَالَ: «فَهَلْ فِيهَا أَوْرَقُ؟»، قَالَ: نَعَمْ، إِنَّ فِيهَا لَوُرْقًا، قَالَ: «أَتَى أَتَاهَا ذَلِكَ؟»، قَالَ: لَعَلَّ عِرْقًا نَزَعَهَا، قَالَ: «فَهَذَا لَعَلَّ عِرْقًا نَزَعَهُ».

ئه بو هو ره پره رضی اللہ عنہ ده لیت: پیاویک له به نو فه زاره هاته خزمهت پیغه مبه صلی اللہ علیہ وسلم، گوئی: ئه ی پیغه مبه ری خوا، ئا فره ته که م مندالیک ی په شپست ی بووه (خوی په شپست نه بووه)، جا پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه رمووی: «ئایا وشترت هه ن؟»، گوئی: به لئ، فه رمووی: «په نگیان چۆنه؟»، گوئی: سوورن، فه رمووی: «ئایا له نئیوان هیچ وشتری تیدایه په نگی زیوی بیت؟»، گوئی: به لئ، په نگی زیوی تیدایه، فه رمووی: «ئهم په نگی له کوپوه هات (له کاتیکدا ئه وانی دی سوورن؟)، گوئی: له وانه یه له بن و په چه له کی وه ریگرت بیت، فه رمووی: «ئئ ئهم مندالش له وانه یه په نگی که ی له بن و په چه له کی خوی وه ریگرت بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الرَّجُوعِ فِي الْهَبَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ئا په سن دیی په شیما نبوو نه وه له دیاری

٤٨١. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَثَلُ الَّذِي يُعْطِي الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعُ فِيهَا كَالْكَلْبِ أَكَلَ حَتَّى إِذَا شَبِعَ قَاءَ ثُمَّ عَادَ فَرَجَعَ فِي قَيْئِهِ».

ئیین عومه رضی اللہ عنہ ده گپ رته وه: پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه رمووی ته: «نموونه ی ئهو

که سهی دیارییهک ده به خشیت، پاشان لئی په شیپان ده بیته وه (داواى ده کاته وه)،
وهک سهگ وایه ده خوات تا ده رشیته وه، پاشان دووباره ده گه پریته وه سهر
رشانه وه که ی (دهمی بو ده بات)».

أَبْوَابُ الْقَدَرِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی قهدهر له پێغه مبهري خواوه ﷺ

٤٨٢. عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَنْكُثُ فِي الْأَرْضِ إِذْ رَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ عَلِمَ وَقَالَ وَكَيْعٌ: إِلَّا قَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ»، قَالُوا: أَفَلَا تَتَكَلَّمُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لَا، اْعْمَلُوا فَكُلُّ مُيَسَّرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ».

عهلی ده لیت: ئیمه له خزمهت پێغه مبهري خوا ﷺ بووین، به شتی که له زهوی ده دا، له کاتیک سه ری بهرز کرده وه بو ئاسمان، ئینجا فهرمووی: «بێگومان هه ر یه کێک له ئیوه شوینه که ی له به ههشت نووسراوه (دیاری کراوه)، یان شوینه که ی له دۆزهخ نووسراوه (لای خوا زانراوه که ده چیت بو کوی)»، هاوه لان گوئیان: ئه ی پێغه مبهري خوا ﷺ، ئایا پشت به وه نه بهستین (واز له کار کردن بینین)؟ فهرمووی: «نه خیر، کار و کرده وه نه نجام بدن، له بهر ئه وه ی هه ر که سی که ناسانکاری بو ده کریت بو ئه وه ی که بۆی دروست کراوه».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا لِأَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ

باسی ئه وهی هاتوووه که وا خوا نووسراویکی نووسیوه
بۆ خه لکی به ههشت و دۆزهخ

٤٨٣. عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا اسْتَغْمَلَهُ». فَقِيلَ: كَيْفَ يَسْتَغْمِلُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «يُوفِّقُهُ لِعَمَلٍ صَالِحٍ قَبْلَ الْمَوْتِ».

ئه نه س رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «ئه گهر خوا خواستی چاکه ی به بنده یه کی هه بیت ده یخاته سهر کار و کردار و به کاری ده هینیت»، گوترا: چۆن به کاری ده هینیت ئه ی پیغه مبهری خوا؟ فهرمووی: «کاری چاکه ی بۆ ئاسان ده کات پیش مردنی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده رباره ی باوه رهیئان به قهدهری چاکه و خراپه

٤٨٤. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ».

جابیری کوری عه بدوللا رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «به بنده نابیته خاوه نی باوه ری راسته قینه تا پروا دینیت به قهدهری خوا چاک و خراپی، به جوړیکی وا که بزائیت ئه مه ی دوو چاری هاتوووه نابیت لئی لاهدات، ئه و قهدهره شی که لئی لاهدات، نابیت دوو چاری بیت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ النَّفْسَ تَمُوتُ حَيْثُ مَا كُتِبَ لَهَا

باسی ئه وهی هاتوو هه که وا مرووف ده مریت له و شوپنه ی که بوی نووسراوه

٤٨٥. عَنْ مَطَرِ بْنِ عَكَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا فَضَى اللَّهُ لِعَبْدٍ أَنْ يَمُوتَ بِأَرْضٍ جَعَلَ لَهُ إِلَيْهَا حَاجَةً».

مه ته ری کو پی عو کامیس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموو یه تی: «ئه گهر خوا بریار بدات بو بهنده یه ک که له شویتیک بمریت، وا ده کات ئه و بهنده یه پیو یستی بهوئ هه بیت (سه فه ری بو بکات)».

أَبْوَابُ الْفِتَنِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی به لا و ئازاوه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ

باسی ئه وهی هاتوووه خوینی هیچ موسولمانیک رپیڤدراو نییه،
مه گهر به هوئی یه کیک له م سپیانه

٤٨٦. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حُنَيْفٍ: أَنَّ عَثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ ﷺ أَشْرَفَ يَوْمَ الدَّارِ، فَقَالَ: أُنْشِدُكُمْ اللَّهَ، أَتَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَحِلُّ دَمُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِأَحَدٍ ثَلَاثٍ: زِنًا بَعْدَ إِحْصَانٍ، أَوْ ارْتِدَادٍ بَعْدَ إِسْلَامٍ، أَوْ قَتْلِ نَفْسٍ بِغَيْرِ حَقٍّ فَقُتِلَ بِهِ»، فَوَاللَّهِ مَا زَنَيْتُ فِي جَاهِلِيَّةٍ وَلَا فِي إِسْلَامٍ، وَلَا ارْتَدَدْتُ مُنْذُ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ، وَلَا قَتَلْتُ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ فِيمَ تَقْتُلُونَنِي.

ئەبو ئومامە ی کورێ سەهلی کورێ حوئەیف دە گێڕێتەو: عوسمانی کورێ عەففان ﷺ ئەو پۆژە ی کە ئابڵوقە ی مالیان دابوو سەیری خەڵکە کە ی کرد، گوئی: داواتان لێ دە کەم بە (ناوی) خوای گەورە، ئایا دە زانن کە پیغه مبهری خوا ﷺ فەرموویەتی: «خوینی هیچ کە سیکێ موسولمان رێ نە دراوه بە پشتنی، مه گهر به هوئی یه کیک له م سپیانه سێ تاوانه نه بیئت: زیناکردن له دوای هاوسەرگیری، یان هەلگەرانەو (له ئیسلام)

له دواى موسولمانبون، يان كوشتنى كه سيك به نارهوا به نه نقهست، ئينجا له تولي
بكوژرتهوه»، سوئند به خوا كاري داوينيسيم نه كردووه نه له سهردهمى نه فاميهت
نه له سهردهمى ئيسلام، له ئايىنى ئيسلاميش پاشگهز نه بوومهوه لهو پرژهوهى كه
به يانم به پيغه مبهري خوا ﷺ داوه، هيچ كه سيكم نه كوشتووه كه خواى قهدهغهى
كردووه، جا (ئىستا ئيوه) به چ تاوانيك ده مكوژن؟

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِشَارَةِ الْمُسْلِمِ إِلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ

باسى ئه وهى هاتوو ده بارهى موسولمانيك چهك پوو له براكهى بكات

٤٨٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ أَشَارَ عَلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ لَعَنَتْهُ
الْمَلَائِكَةُ».

ئهو هوريره رضي الله عنه له پيغه مبهروه ﷺ ده گيرتهوه كه فهرموويه تي: «هه كه سيك
ئاستيك (بو ترساندى) ئاراسته ي براكهى بكات، فريشته كان نه فره تي لى ده كه ن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي لُزُومِ الْجَمَاعَةِ

باسى ئه وهى هاتوو ده بارهى ده ستگرتن به كومه لى موسولمانان

٤٨٨. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: خَطَبَنَا عُمَرُ بِالْجَابِيَةِ فَقَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنِّي قُمْتُ
فِيكُمْ كَمَا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِينَا فَقَالَ: «أَوْصِيكُمْ بِأَصْحَابِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ
الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَفْشُو الْكَذِبُ حَتَّى يَخْلِفَ الرَّجُلُ وَلَا يُسْتَحْلَفُ، وَيَشْهَدُ الشَّاهِدُ
وَلَا يُسْتَشْهَدُ، أَلَا لَا يَخْلُونَ رَجُلٌ بِأَمْرَةٍ إِلَّا كَانَ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطَانُ، عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ
وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِثْنَيْنِ أَبْعَدُ، مَنْ أَرَادَ مُجْبُوحَةً
الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمُ الْجَمَاعَةَ، مَنْ سَرَتْهُ حَسَنَتُهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتُهُ فَذَلِكَ الْمُؤْمِنُ».

ئىبن عومەر ﷺ دەلٓت: عومەر وتارى بۇ داین له جابیه و گوتى: ئەى خەلکینه! وامن له نٓوانتان هەستامه وه (بۇ ئامۆزگاریکردن) وهک هەلسانه وهى پٓغه مبهرى خوا ﷺ له نٓو ئٓمه دا (له رابردوو)، فهرمووى: «ئامۆزگاریتان ده کهم به چاک رهفتارکردن به رانبهر به هاوه لآنم، ئٓنجا ئەوانه ی له دواى ئەوان دٓن، ئٓنجا ئەوانه ی له دواى ئەوان دٓن، پاشان درۆکردن بلاو ده بٓته وه، به جورٓک که سٓک سوٓند ده خوات به بٓ ئەوه ی داواى سوٓندى لٓ کرابٓت، شایه تى ده دات به بٓ ئەوه ی داواى شایه تى لٓ کرابٓت، ئاگادار بن ههر پٓاوٓک به ته نیا له گەل ئافره تىکى بٓنگانه بمٓٓٓته وه مسوگهر شه یتان که سى سٓٓیه میانه، ده ست بگرن به کومه لى موسولمانان و ئاگادار بن له په رته وازه بوون، چونکه شه یتان له گەل که سٓکى به ته نیا یه و له دوو که سى به یه که وه دوورتره، ههر که سٓک نٓوه پراستى به هه شتى ده وٓت، با ده ست بگرٓت به کومه لى موسولمانان، ههر که سٓک دلخوش بٓت به چاکه کانى، دلته نگ بٓت به خراپه کانى، ئا ئەوه نیشانه ی بروادارییه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَغْيِيرِ الْمُنْكَرِ بِالْيَدِ أَوْ بِاللِّسَانِ أَوْ بِالْقَلْبِ

باسى ئەوه ی هاتوو ده رباره ی گۆرٓنى خراپه به ده ست یان به زمان یان به دل

٤٨٩. عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ: أَوَّلُ مَنْ قَدَّمَ الْخُطْبَةَ قَبْلَ الصَّلَاةِ مَرْوَانُ، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ لِمَرْوَانَ: خَالَفْتَ السُّنَّةَ، فَقَالَ: يَا فُلَانُ، تَرِكَ مَا هُنَالِكَ، فَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ: أَمَّا هَذَا فَقَدْ قَضَى مَا عَلَيْهِ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ رَأَى مُنْكَرًا فَلْيُنْكَرْهُ بِيَدِهِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ».

تاریقى کورى شیهاب دهلٓت: یه کهم کهس وتارى (جهزنى) پٓش نوٓژه که ی خست مه پروان بوو، جا پٓاوٓک به پرویدا هه ستایه وه و به مه پروانى گوت: پٓچه وانه ی سونه ت کرد، گوتى: ئەى فلان (ئه نجامدانى بهو شٓوه یه) وازى لٓ هٓندراوه،

جا نه‌بو سه‌عید گوتی: به‌راستی نه‌و پیاوه ئه‌رکی خۆی به‌جئ هینا، گوئیستی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بووم ده‌یفه‌رموو: «هه‌ر که‌سیک خراپه‌یه‌کی بینی با به‌ده‌ست قه‌ده‌غه‌ی بکات، ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی با به‌زمان قه‌ده‌غه‌ی بکات، ئه‌گه‌ر نه‌یتوانی با به‌دل‌په‌تی بکاته‌وه، ئه‌وه‌ش نزمترین پله‌ی پروادارییه».

بَابُ مَا جَاءَ أَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو هه‌وره‌ترین جیهاد گوتنی وشه‌یه‌کی هه‌قه به‌رانبه‌رده‌سه‌لاتداریکی سته‌مکار

٤٩٠. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ».

ئه‌بو سه‌عیدی خودری رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌گیرته‌وه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمویه‌تی: «به‌راستی هه‌وره‌ترین جیهاد گوتنی وشه‌یه‌کی هه‌قه به‌رانبه‌رده‌سه‌لاتداریکی سته‌مکار».

بَابُ مَا جَاءَ كَيْفَ يَكُونُ الرَّجُلُ فِي الْفِتْنَةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو هه‌وا که‌سیک له‌کاتی به‌لا چۆن بی‌ت

٤٩١. عَنْ أُمِّ مَالِكٍ الْبَهْزِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَتْ: ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِتْنَةً فَقَرَّبَهَا قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَنْ خَيْرُ النَّاسِ فِيهَا؟ قَالَ: «رَجُلٌ فِي مَاشِيَّتِهِ يُؤَدِّي حَقَّهَا وَيَعْبُدُ رَبَّهُ، وَرَجُلٌ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ يُخِيفُ الْعَدُوَّ وَيُخِيفُونَهُ».

ئوم مالیکی به‌هزییه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌لێت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ باسی به‌لایه‌کی کرد، جا بۆمانی نزیک خسته‌وه، گوتی: گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا کێ له‌و کاته‌باشترین خه‌لکه؟ فه‌رموی: «که‌سیک له‌نیو مه‌رومالاتی بی‌ت، مافی خۆی لێ بدات و به‌ندایه‌تی خوا

بکات، که سیکی دیکه سه ری ئه سپه که ی (سواره که ی) گرتووه، که ترس ده خاته دلی دوژمن، ئه وانیش ترس ده خه نه دلی (له پروو به پروو بونه وه دایه)».

بَابُ مَا جَاءَ لَتَرْكَبَنَّ سُنَّةَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ

باسی ئه وه ی هاتوو به دوای ریچکه ی ئه وانیه ی پیش خوۆتان ده که ون

٤٩٢. عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا خَرَجَ إِلَى حُنَيْنٍ مَرَّ بِشَجَرَةٍ لِّلْمُشْرِكِينَ يُقَالُ لَهَا: ذَاتُ أَنْوَاطٍ يُعَلَّقُونَ عَلَيْهَا أَسْلِحَتَهُمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، اجْعَلْ لَنَا ذَاتَ أَنْوَاطٍ كَمَا لَهُمْ ذَاتُ أَنْوَاطٍ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «سُبْحَانَ اللَّهِ هَذَا كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى عليه السلام: {اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ} الْأَعْرَافُ: ١٣٨، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَرْكَبَنَّ سُنَّةَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ».

ئه بو واقیدی له یسی رضي الله عنه ده گپریته وه: کاتیکی پیغه مبه ری خوا ﷺ ده رچوو بو حونه بن به لای داریکی بیباوه پان تیپه ر بوو پی ده گوترا: زاتو ئه نوات، خه لکی چه کی خوینیان پی هه لده واسی، گوتیان: ئه ی پیغه مبه ری خوا، ده بو ئیمه ش داریک دیاری بکه ههر وه ک چۆن ئه وان داری زاتو ئه نواتیان هیه، پیغه مبه ر ﷺ فه رموو ی: «پاک ی و بینگه ردی بو خوا، ئه وه ی گوتتان هاوشیوه ی وته که ی گه لی موسایه عليه السلام، کاتیکی گوتیان: {اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ}، واته: خواوه ندیکان بو دیاری بکه ههر وه ک چۆن ئه وان خواوه ندیان هیه، سویند به و زاته ی گیانی منی به ده سه ته خوۆتان ده خه نه سه ر ریچکه ی ئه وانیه ی پیش خوۆتان (به و جوړه کارانه)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَلَامِ السَّبَاعِ

باسی ئه وه ی هاتوو به دربارهی گفتوگو کردنی درنده کان

٤٩٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ

لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُكَلَّمَ السَّبَاعُ الْإِنْسَ، وَحَتَّى تُكَلَّمَ الرَّجُلَ عَذْبَةُ سَوْطِهِ وَشِرَاكُ نَعْلِهِ وَتُخْبِرَهُ فَيُخَذُّهُ بِمَا أَحَدَثَ أَهْلُهُ مِنْ بَعْدِهِ».

ئەبو سەعیدی خودری رضی اللہ عنہ دە‌لێت: پێغه‌مبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: «سوێند بەو زاتە‌ی گیانی منی بە‌ده‌سته‌ پۆژی دوا‌ی نایەت تا کاتی‌ک در‌نده‌ گ‌فتو‌گو‌ دە‌کە‌ن لە‌ گ‌ە‌ل ئا‌ده‌میزاد، هە‌روه‌ها تا پیاوی‌ک قام‌چی‌یه‌کە‌ی دە‌ستی و قە‌یتانی نە‌عه‌له‌کە‌ی و لا‌رانه‌کە‌ی هە‌موالی پێ‌ ده‌ده‌ن که‌ خانه‌واده‌کە‌ی له‌دوا‌ی ئە‌و چی کردووه‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي اشْقَاقِ الْقَمَرِ

باسی ئە‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ ده‌رباره‌ی له‌ت‌بوونی مانگ

٤٩٤. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: انْفَلَقَ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «اشْهَدُوا».

ئێ‌بن عومەر رضی اللہ عنہ دە‌لێت: لە‌ سەر‌ده‌می پێغه‌مبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم مانگ لە‌ت بوو، پێغه‌مبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرمووی: «بێ‌نن (چی پ‌ووی دا و بێ‌نه‌ شا‌هید بە‌سەر‌ پ‌ووداو‌ه‌کە‌)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْخَسْفِ

باسی ئە‌وه‌ی هاتوو‌ه‌ ده‌رباره‌ی پ‌و‌چوون

٤٩٥. عَنْ حَذِيفَةَ بْنِ أَسِيدٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: أَشْرَفَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم مِنْ غُرْفَةٍ وَنَحْنُ نَتَذَكَّرُ السَّاعَةَ فَقَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَرَوْا عَشْرَ آيَاتٍ: طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَيَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ، وَالْدَّابَّةُ، وَثَلَاثَةُ خُسُوفٍ: خَسْفٌ بِالْمَشْرِقِ، وَخَسْفٌ بِالْمَغْرِبِ، وَخَسْفٌ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَنَارٌ تَخْرُجُ مِنْ قَعْرِ عَدَنَ تَسُوقُ النَّاسَ أَوْ تَحْشُرُ النَّاسَ، فَتَبِيتُ مَعَهُمْ حَيْثُ بَاتُوا، وَتَقِيلُ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا».

حوزه یفه ی کوری ئه سید ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ به سه ری کردینه وه له ژووری، له کاتیک ئیمه باسی پوژی دوا بیا نه ده کرد، جا پیغه مبهری ﷺ فه رموی: «قیامت نایه ت تا ده نیشانه ده بینن: ده رکه وتنی خور له خورئاواوه، یه ئجوج و مه ئجوج، ده رکه وتنی چوار په له که، بینینی سی پوچوون: پوچوونیک له خوره لات، پوچوونیک له خورئاوا، پوچوونیک له دوورگی عه رب، ده رکه وتنی ئاگریک له قولایی شاری عه ده ن که خه لکی ده داته پیش خوی یان خه لکی کو ده کاته وه، له کاتی شه وه له گه لیان ده بیت له هه ر کوئ مانه وه، له کاتی نیوه پووش له گه لیان ده بیت له هه ر کوئ مانه وه (به رده وام له گه لیان ده بیت)».

٤٩٦. عَنْ صَفِيَّةَ ۓ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَنْتَهِي النَّاسُ عَنْ غَزْوِ هَذَا الْبَيْتِ حَتَّى يَغْزَوْ جَيْشٌ، حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْبَيْدَاءِ أَوْ بِبَيْدَاءٍ مِنَ الْأَرْضِ خُسِفَ بِأَوَّلِهِمْ وَآخِرِهِمْ وَلَمْ يَنْجُ أَوْسَطُهُمْ»، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَمَنْ كَرِهَ مِنْهُمْ؟ قَالَ: «يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي أَنْفُسِهِمْ».

صه فیه ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: «خه لکی ده ست هه لئاگر نه له هیرشکرده سه ر که عبه ی پیروز، تا له شکریک هیرش ده کات تا ده گه نه ده شتاییه ک له وه خاکه دا، سه ره تا و کو تای له شکره که به زه ویدا ده چیتته خوار، که س له نیوه نده که ش ده رناچیت»، گوتم: ئه ی پیغه مبهری خوا ئه وه که سه ش که به زور هینراوه بو نیو له شکره که؟ فه رموی: «خوای گه وره زیندوو یان ده کاته وه له سه ر ئه وه ی له دلپاندایه (نیاز و مه به ستیان)».

٤٩٧. عَنْ عَائِشَةَ ۓ قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَكُونُ فِي آخِرِ هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسَفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ»، قَالَتْ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَهْلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: «نَعَمْ إِذَا ظَهَرَ الْخُبْتُ».

عائشه ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: «له کو تای ئه م ئومه ته پوچوون و پوخسار گوپان و به ردبارین پوو ده دات»، عائشه گو تی: گوتم: ئه ی

وی:

بَابُ مَا جَاءَ فِي طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ده رکه وتنی خۆر له و شوینهی که لێی ئاوا بووه

٤٩٨. عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ حِينَ غَابَتِ الشَّمْسُ وَالتَّبِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جَالِسٌ، فَقَالَ: «يَا أَبَا ذَرٍّ، أَتَدْرِي أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ؟»، قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «فَإِنَّهَا تَذْهَبُ تَسْتَأْذِنُ فِي السُّجُودِ فَيُؤْذَنُ لَهَا وَكَأَنَّهَا قَدْ قِيلَ لَهَا اطْلُعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَطْلُعِ مِنْ مَغْرِبِهَا». قَالَ: ثُمَّ قَرَأَ: «{وَذَلِكَ مُسْتَقَرُّ لَهَا} يس: ٣٨».

ئەبو زەر ر.ع. دەلالت: چۆمە مەزگەوت لەو کاتەى كە خۆر ئاوا بووبوو و پىغەمبەریش ﷺ دانىشتىبوو، فەرمووى: «ئەى ئەبو زەر، ئايا دەزانىت ئەمە بۆ كۆى دەپوات؟»، گوتىم: خا و پىغەمبەرە كەى ﷺ زاناترن، فەرمووى: «ئەو دەپوات داواى پىيدان دەكات بۆ سوجدەبردن، جا پى پى دەدرىت، هەر وەك پى بگوترىت دەر كەو هەر لەو شۆينەى كە لىى هاتووت، جا (لە پۆزى دواى) لەو شۆينەى كە لىى ئاوا بوو دەر دەر كەووت». ئەبو زەر دەلالت: پاشان ئەو ئايەتەى خویندەو: «{وَذَلِكَ مُسْتَقَرٌّ لَهَا}».

بَابُ فِي صِفَةِ الْمَارِقَةِ

باسيک له باره‌ی خه سلّه‌تی که سانی ده‌رچوو له پاسته‌پړی ئیسلام

٤٩٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يُخْرَجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ قَوْمٌ أَحْدَثُ الْأَسْنَانِ سَفَهَاءُ الْأَحْلَامِ، يَفْرُءُونَ الْقُرْآنَ، لَا يُجَاوِزُ تَرَاقِيهِمْ، يَقُولُونَ مِنْ قَوْلِ خَيْرِ الْبَرِيَّةِ، يَمُرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمُرُقُ السَّهْمُ مِنَ الرَّمِيَّةِ».

عبداللای کوری مه سعوود ﷺ ده لیت: پیغمبه ری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «له کوتایی زہمن خہ لکانیک دہردہ کون ددانیان تازہیہ، سادہن له بیر کردنہ وہ و لیکدانہ وہ، قورٹان دہ خوینن بہ لام له گہردنیاں بہرز نابیتہ وہ، دہدوین بہ فہرموودہی چاکترین خہ لک (کہ پیغمبه ری خواہیہ ﷺ)، له ئیسلام دہردہ چن ہر وہ ک چوں تیر له کہوان دہردہ چیت».

بَابُ مَا جَاءَ سَتَكُونُ فِتْنٌ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ

باسی ئہ وہی ہاتو وہ دہربارہی پروودانی ئازا وہیہ کہ وہ ک شہوی تاریک وایہ

۵۰۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُضْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا، وَيُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُضْبِحُ كَافِرًا، يَبِيعُ دِينَهُ بِعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا».

ئہ بو ہورہ پرہ ﷺ دہ گپریتہ وہ: پیغمبه ری خوا ﷺ فہرموویہ تی: «پہلہ و دہستیشخہری بکہن بہ کاری چاکہ پیش ہاتنی بہ لا و ئازا وہ کان (ئہ وہ ندہ ئالوز و تیکہ لہ)، وہ ک شہوی تاریک وایہ کہ ناروونہ، بہ یانی دادیت کہ سیک پروادارہ، بہ لام کہ ئیوارہی بہ سہردا دیت بیبا وہ پرہ، ئیوارہی بہ سہردا دیت پروادارہ، بہ لام کہ بہ یانی بہ سہردا دیت بو وہ تہ بیبا وہ پر، با وہ ری خوئی دہ فروشیت بہ شتیکی دونیا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَشْرَاطِ السَّاعَةِ

باسی ئہ وہی ہاتو وہ دہربارہی نیشانہ کانی قیامہت

۵۰۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: أَخَذْتُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي أَنَّهُ سَمِعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ

مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ: أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ، وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ، وَيَفْشُو الزُّنَا، وَتُشْرَبَ الْخَمْرُ، وَيَكْثُرَ النِّسَاءُ، وَيَقِلَّ الرِّجَالُ حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً قِيمٌ وَاحِدٌ».

ئه نه سی کوری مالیک ﷺ ده لیت: فهرمووده به کتان بۆ باس ده کهم که له پیغه مبهری خوا م ﷺ بیستووه که دواى من کهس نه بیټ بۆتانی باس بکات که راسته خو له پیغه مبهری خوا م ﷺ بیستبیټ (تهنها من بیستوومه لئی)، گوتی: پیغه مبهری خوا م ﷺ فهرمووی: «له نیشانهکانی رۆژی دواى: زانست بهرز ده کړیتهوه، نه زانین سهر هه لده دات، داوینپیسى بلاو ده بیتهوه، مهى ده خوریتهوه، ژماره ی ئافره تان زۆر ده بیټ، ژماره ی پیاوان کهم ده بیټ به جوړیکى وا که ههر بۆ په نجا ئافره ت (پیاوینک) به ئه رکیان هه لېستیت».

٥٠٢. عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَدِيٍّ قَالَ: دَخَلْنَا عَلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ﷺ فَشَكَّوْنَا إِلَيْهِ مَا نَلْقَى مِنَ الْحَجَّاجِ، فَقَالَ: «مَا مِنْ عَامٍ إِلَّا وَالَّذِي بَعْدَهُ شَرٌّ مِنْهُ حَتَّى تَلْقَوْا رَبَّكُمْ»، سَمِعْتُ هَذَا مِنْ نَبِيِّكُمْ ﷺ.

زوبهیری کوری عه دی ﷺ ده لیت: چوینه لای ئه نه سی کوری مالیک ﷺ شکایه تمان له لای کرد سه باره ت به ره فتاره کانی چه ججاج که بهرانبه رمان ده یکات (له سته م و کوشتن) له وه لامدا گوتی: سال به دواى سال خراپتر ده بیټ تا ده گه نه وه لای په روه ردگار تان، ئا ئه مه م له پیغه مبهره که تان م ﷺ بیستووه.

٥٠٣. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ﷺ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ خَسْفٌ وَمَسْحٌ وَقَذْفٌ»، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَتَى ذَاكَ؟ قَالَ: «إِذَا ظَهَرَتِ الْقَيْنَاتُ وَالْمَعَارِفُ وَشُرِبَتِ الْخُمُورُ».

عیمپرانى کورى حوصه ين ﷺ ده گېړیته وه: پیغه مبهری خوا م ﷺ فهرموویه تی: «له نیو ئومه ته کهم پوچوونی زهوی و گۆرانی شکل و شیوه و بهر دباران کردن سهر هه لده دن»، پیاوینک له موسولمانان گوتی: ئه ی پیغه مبهری خوا، ئه وه که ی پوو ده دات؟ فهرمووی: «ئه گهر کۆر و دانیشن ساز کرا بۆ ئافره تانی گۆرانیبیتر و لیدانى

بَابُ مَا جَاءَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ كَذَّابُونَ

باسی نه وهی هاتوو ده رږځی دواپی پوو نادات تا ده رکه وتنی دروژنه کان

۵۰۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْبَغِثَ دَجَالُونَ كَذَّابُونَ قَرِيبٌ مِنْ ثَلَاثِينَ كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ».

نه بو هوږه ږه رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «پوځی دواپی پوو نادات تا چهند فیلبازیکی دروژن دهرده که ون، ژماره یان نزیکی سی فیلباز ده بیت، هه موویان بانگه شهی نه وه ده که ن که پیغه مبهری خوان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْأُئِمَّةِ الْمُضِلِّينَ

باسی نه وهی هاتوو ده ربارهی پیښه وایانی گومړاکار

۵۰۵. عَنْ ثَوْبَانَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّمَا أَخَافُ عَلَى أُمَّتِي الْأُئِمَّةَ الْمُضِلِّينَ»، قَالَ: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ يَخْدُلُهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ».

سهوبان رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «بهراستی له (داهاتووی) نوممه ته که م دهرسم (له بهر) پیښه وایانی گومړاکار»، (سهوبان رضي الله عنه) ده شلیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: «به رده وام کو مه لیک له نوممه ته که م له سهر ږیگی راستن، نه وهی پشتیان نه گریټ و بهرگریان لی نه کات زیانیا ن پی ناگه ینیټ، تا کاتی هاتنی فهرمانی خوا».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَهْدِيِّ

باسی ئه‌وهی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی مه‌هدی

٥٠٦. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَمْلِكَ الْعَرَبَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي يُوَاطِئُ اسْمُهُ اسْمِي».

عه‌بدوللا ﷺ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووێه‌تی: «دو‌نیا کۆتایی پێ نایه‌ت تا که‌سیک ده‌سه‌لاتی عه‌ره‌بی ده‌که‌وێته‌ ده‌ست، ئه‌و که‌سه‌ له‌ خانه‌واده‌ی منه‌ و ناوی وه‌کوو ناوی منه‌».

بَابُ مَا جَاءَ مِنْ أَئِنَّ يَخْرُجُ الدَّجَالُ

باسی ئه‌وهی هاتوووه‌ که‌وا ده‌ججال له‌ کوی ده‌رده‌که‌وێت

٥٠٧. عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الدَّجَالُ يَخْرُجُ مِنْ أَرْضِ الْمَشْرِقِ يُقَالُ لَهَا: خُرَاسَانُ، يَتَّبِعُهُ أَقْوَامٌ كَأَنَّ وُجُوهُهُمْ الْمَجَانُّ الْمُطْرَقَةُ».

ئه‌بو به‌کری صدیق ﷺ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بۆی باس کردین و فه‌رمووی: «ده‌ججالی فێلباز له‌ خاکیک ده‌رده‌که‌وێت له‌ پوژه‌ه‌لات پێی ده‌گو‌ترێت: خو‌راسان، خه‌لکانی‌ک به‌دوای ده‌که‌ون شیوه‌ی رو‌خساریان وه‌ک قه‌لغان (خپ و پانه‌)، پێسته‌یان به‌سه‌ر یه‌ که‌وه‌یه‌ (چپ و به‌گۆشته‌)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ الدَّجَالِ

باسی ئه‌وهی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی تاییه‌ تمه‌ندیی ده‌ججال

٥٠٨. عَنِ ابْنِ عُمَرَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الدَّجَالِ، فَقَالَ: «أَلَا إِنَّ رَبَّكُمْ

لَيْسَ بِأَعْوَرَ أَلَا وَإِنَّهُ أَعْوَرُ عَيْنُهُ الْيُمْنَى كَانَتْهَا عَيْنَبَةُ طَافِيَةً.

ئيبين عومەر ﷺ ده گيرتته وه: پیغه مبهري ﷺ پرسياړی لی کراسه بارهت به ده ججال،
فرمووی: «ناگادار بن خوی په ورو ردگارتان نابینا نیی، ناگادار بن کویره و چاوی
راسته ی شیوه ی وه ک ترئ وایه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الدَّجَالِ لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی ده ججال که ناتوانیت بجیتته شاری مه دینه وه

٥٠٩. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَأْتِي الدَّجَالُ الْمَدِينَةَ فَيَجِدُ الْمَلَائِكَةَ يَحْزُنُونَهَا فَلَا يَدْخُلُهَا الطَّاعُونَ وَلَا الدَّجَالُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ».

نه نه س ﷺ ده لیت: پیغه مبهري خوا ﷺ فرموویته ی: «ده ججال ورو ده کاته شاری
مه دینه ی پیروز، ده بینیت فریشته کان پاسه وانی لی ده کهن، (شاری مه دینه) به
ویستی خوی گه وړه نه خوشی تاعوون و ده ججال ناچنه نیوی».

أَبْوَابُ الرُّؤْيَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی خهونی له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ أَنَّ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ جُزْءٌ مِنْ سِتَّةٍ وَأَرْبَعِينَ جُزْءًا مِنَ النَّبُوءَةِ

باسی ئه وهی که خهونی پروادار به شیخه له چل و شهش بهشی پیغه مبهرایه تی

۵۱۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا اقْتَرَبَ الزَّمَانُ لَمْ تَكُنْ رُؤْيَا الْمُؤْمِنِ تَكْذِيبُ، وَأَصْدَقُهُمْ رُؤْيَا أَصْدَقُهُمْ حَدِيثًا».

ئه بو هورده پرده ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «ئه گهر پوژی دواپی نزیک بوویه وه، وا خه ریکه خهونی پروادار به ناراست دهر نه چیت، راستترین خهونی خهونی راستگوترین که سه له وته کانی».

بَابُ ذَهَبَتِ النَّبُوءَةُ وَبَقِيَتِ الْمُبَشِّرَاتُ

باسی پیغه مبهرایه تی کۆتایی هاتوو وه خهونی مژده بهخش ماوه

۵۱۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الرِّسَالَةَ وَالنَّبُوءَةَ قَدْ

انْقَطَعَتْ فَلَا رَسُولَ بَعْدِي وَلَا نَبِيٍّ»، قَالَ: فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ، فَقَالَ: «لَكِنَّ الْمُبَشِّرَاتُ». قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْمُبَشِّرَاتُ؟ قَالَ: «رُؤْيَا الْمُسْلِمِ، وَهِيَ جُزْءٌ مِنْ أَجْزَاءِ الثَّبَوَّةِ».

نه نه سی کوړی مالیک ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «به راستی په یامی خوا و پیغه مبهرایه تی پچراوه و کوټایی پی هاتووه، هیچ په وانه کراو و پیغه مبهریک له دواى منه وه نییه»، جا خه لکی نه وه دلې ته نگ کردن، پیغه مبه ریش ﷺ فهرمووی: «به لام موزده دهره کان (ده مینن)»، گوتیان: نه ی پیغه مبهری خوا، نه و موزده دهرانه چین؟ فهرمووی: «خه ونی که سیکی موسولمانه، که به شیکه له به شه کانی پیغه مبهرایه تی».

بَابُ إِذَا رَأَى فِي الْمَنَامِ مَا يَكْرَهُ مَا يَصْنَعُ

باسی نه گهر که سیک خه ونیکی بینی له لای ناخوښ بوو چی بکات

۵۱۲. عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «الرُّؤْيَا مِنَ اللَّهِ وَالْحُلُمُ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِذَا رَأَى أَحَدُكُمْ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَنْفُتْ عَنْ يَسَارِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، وَلْيَسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهَا فَإِنَّهَا لَا تَضُرُّهُ».

نه بو قه تاده ﷺ له پیغه مبهری خواوه ﷺ ده گپړته وه که فهرموویه تی: «خه ونی راست له خواوه یه، خه ونی ناخوښ له شهیتانه وه یه، نه گهر که سیک له تیوه خه ونیکی ناخوښی بینی، با سی جار ان فوو بکاته لای چه پی، په نا به خوا بگریت له زیانی خه ونه که، نه مه وا ده کات زیانی پی نه گات».

بَابُ فِي الَّذِي يَكْذِبُ فِي حُلْمِهِ

باسيک له باره‌ی نه و که سه‌ی درو بکات له (گپړانه‌وه‌ی) خه و نه که‌ی

۵۱۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ نَحَلَّمَ كَاذِبًا كُلَّ يَوْمٍ الْقِيَامَةِ أَنْ يَعْقِدَ بَيْنَ شَعِيرَتَيْنِ وَلَنْ يَفْقَدَ بَيْنَهُمَا».

ئيبن عه عباس رضی الله عنه له پيغه مبه‌ره‌وه ﷺ ده گپړته‌وه که فهرموويه‌تی: «ههر که سيک له (گپړانه‌وه‌ی) خه و نه که يدا درو بکات (بليت: فلان شتم بينی له خه و ندا و نه شيبينيت)، پژوی دوايی داواي لئ ده کريت دوو ده‌نکه جو گري بدات، ناشتوانيت گريان بدات (نه‌زيه‌ت ده‌دریت)».

بَابُ فِي رُؤْيَا النَّبِيِّ ﷺ اللَّبَنَ وَالْقُمُصَ

باسيک له باره‌ی خه و نيبينی پيغه مبه‌ر ﷺ به شير و کراس

۵۱۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ إِذْ أُتِيتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ مِنْهُ، ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ»، قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الْعِلْمُ».

ئيبن عومهر رضی الله عنه ده ليت: گويم له پيغه مبه‌ری خوا ﷺ بوو ده يفه‌رموو: «له کاتيک که له خه و دا بووم، قاپيک له شيريان بچ دام و ليم خوارده‌وه، ئينجا نه‌وه‌ی ليی مایه‌وه به‌رماوه که‌م دا به عومهری کوری خه‌تتاب»، گوتيان: چوڼ خه و نه که‌ت ليک ده‌ده‌يه‌وه نه‌ی پيغه مبه‌ری خوا؟ فهرمووی: «زانيه (واته شيره که زانيی به‌سووده)».

۵۱۵. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنَيْفٍ رضی الله عنه عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمُصٌ مِنْهَا مَا يَبْلُغُ

الثَّيِّدِيَّ، وَمِنْهَا مَا يَبْلُغُ أَسْفَلَ مِنْ ذَلِكَ فَعَرَضَ عَلَيَّ عُمَرُ وَعَلَيْهِ قَمِيصٌ يَجْرُهُ»، قَالُوا:
فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الدِّينَ».

ئەبو ئومامە ی کۆری سەھلی کۆری حوئەیف ﷺ لە ھەندیک لە ھاوہ لانی پیغەمبەر
ﷺ دە گێڕیتەوہ: پیغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: «لە کاتی کدا کہ لە خەودا بووم، چاوم بە
کۆمە لێک کەس کەوت و نیشانیان دەدام، کراسیان لە بەر بوو، جا ھەبوو کراسە کە ی
تا سینگی بوو، ھەبوو لە خوارتر بوو، عومەرم نیشان درا کراسیکی وا درێژی لە بەر
بوو، بەدوای خۆی ڕایدەکیشا»، جا ھاوہ لانی گوتیان: ئەمە بە چی لێک دەدەیتەوہ
ئە ی پیغەمبەر ی خوا؟ فەرمووی: «بە دینداری».

٥١٦. عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى بِنَا الصُّبْحِ أَقْبَلَ عَلَى
النَّاسِ بِوَجْهِهِ وَقَالَ: «هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا؟».

سەمورە ی کۆری جوندەب ﷺ دە لیت: پیغەمبەر ﷺ ئە گەر نوێژی بە یانی کردبایە،
پرووی لە خەلکی دە کرد و دەیفەرموو: «ئایا کەس لە ئێوہ ئەمشەو ھیچ خەونیکی
بینیوہ؟».

أَبْوَابُ الشَّهَادَاتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی شایه تیدان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّهَادَةِ أَيُّهُمْ خَيْرٌ

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌رباره‌ی چ جوړه شایه تیده‌ریک چاکتره

٥١٧. عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ الشَّهَادَةِ؟ الَّذِي يَأْتِي بِالشَّهَادَةِ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلَهَا».

زه‌یدی کو‌ری خالیدی جو‌هه‌نی رضي الله عنه ده‌گه‌ریته‌وه: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموو‌یه‌تی: «ئایا هه‌والتان بێ بده‌م ده‌رباره‌ی باشته‌رین شایه‌تیده‌ر؟ ئەو که‌سه‌یه که شایه‌تی ده‌دا (له‌پێناو خوا) پێش ئەوه‌ی داوای لێ بک‌ری‌ت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَهَادَةِ الزُّورِ

باسی ئەوه‌ی هاتووێ ده‌رباره‌ی شایه‌تیدانی درۆ

٥١٨. عَنْ عُمَرَ بْنِ حُصَيْنٍ رضي الله عنه: قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «خَيْرُ النَّاسِ

قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثَلَاثًا، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ مِنْ بَعْدِهِمْ يَنْسَمُونُ
وَيُحِبُّونَ السَّمَنَ يُعْطُونَ الشَّهَادَةَ قَبْلَ أَنْ يُسْأَلَوْهَا».

عیمپرانی کورپی حوصهین ﷺ ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو ده بفرموو:
«چاکترین کهس خه لکی سهرده می من، ئینجا ئهوانه ی دوا ی ئه، ئینجا ئهوانه ی
دوا ی ئهوان، ئینجا ئهوانه ی دوا ی ئهوان، سێ جار ئهوه ی فرموو، ئینجا له دوا ی
ئهوان که ساتیک دین خویان قه له و ده کهن، حه زیان له چه ورییه، شایه تی ده ده ن
پیش ئهوه ی داوایان لی بکریت». (پروونکردنه وه ی ده وی تا له گه ل فرمووده ی
پیشووتر تیکنه گیرین!!).

أَبْوَابُ الزُّهْدِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی زوهد له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ: الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ نِعْمَتَانِ مَغْبُوتَانِ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ

باسیک: له شساعی و ده سته تالی دوو ناز و نيعمه تن
زۆربهی خه لکی زهره رمه نندن تییاندا

٥١٩. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «نِعْمَتَانِ مَغْبُوتَانِ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ».

ئيبن عه عباس ر.ه.ه. ده لیت: پیغه مبهری خواوه ﷺ: «دوو ناز و نيعمه تن هه ن
که خه لکیکی زۆر لتيان بتيانگان و زهره رمه نندن تییاندا: له شساعی و ده سته تالی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِذْذَارِ النَّبِيِّ ﷺ قَوْمَهُ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ئاگادار کردنه وهی پیغه مبهری ﷺ بۆ گه له که ی

٥٢٠. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ} الشُّعْرَاءُ: ٢١٤، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا صَفِيَّةُ بِنْتُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، يَا فَاطِمَةُ بِنْتُ

مُحَمَّدٍ، يَا بَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا، سَلُونِي مِنْ مَالِي مَا شِئْتُمْ». عائشه رضي الله عنها ده لیت: کاتیک ئەم ئایەتە دابەزی: {وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ}، پیغەمبەری خوا صلی الله علیه و آله فەرمووی: «ئەوێ صەفیهی کچی عەبدولموتەلیب، ئەو فاتیمەوێ کچی موحەممەد، ئەو بەنو عەبدولموتەلیب، بزانی کە هیچم پێ ناکریت بۆتان بەرانبەر بە خوای گەورە، ئەوێ دەتانەوێت لە ماله کەم داوام لێ بکەن (بەلام لای خوا هیچم پێ ناکریت بۆتان گەر باوەر نەهێنن)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْبُكَاءِ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارەوێ گەورەوێ گریان لە ترسی خوا

٥٢١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «لَا يَلْجُ النَّارَ رَجُلٌ بَكَى مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ حَتَّى يَعُودَ اللَّبَنُ فِي الضَّرْعِ، وَلَا يَجْتَمِعُ عُبَّارٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَدُخَانُ جَهَنَّمَ».

ئەبو ھورەیرە رضي الله عنه دە لیت: پیغەمبەری خوا صلی الله علیه و آله فەرموویەتی: «ناخریتە نیو ناگر ئەو کەسەوێ لە ترسی خوا گریایێت مەگەر شیرێ دۆشراو بگەرێتەوێ نیو گوانەکان (کە ناشگەرێتەوێ)، لە گەل یە کدی کۆ نابنەوێ تۆز و غوباریک لە پینا و خوا بەریکەوتبێت لە گەل دوو کەلێ ناگری دۆزەخ (واتە: موحامەد لە مەیدانی جەنگدا)».

بَابُ فِي قَوْلِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا»

باسیک دەربارەوێ فەرموودەوێ پیغەمبەر صلی الله علیه و آله:
«ئەگەر ئەوێ بزانی کە من دەیزانم کەم پێ دەکەن»

٥٢٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ

قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا».

ئەبو ھورەپرە رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ئەگەر ئەو بەزانن کە من دەیزانم، کەم پێدەکەن زۆر دەگرن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي هَوَانِ الدُّنْيَا عَلَى اللَّهِ

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەی پێنرخیی دنیا لەلای خوا گەورە

۵۲۳. عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ بُعُوضَةٍ مَا سَقَى كَافِرًا مِنْهَا شَرْبَةً مَاءٍ».

سەھلی کوری سەعد رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ئەگەر دنیا نرخی بایئکی مێشوو لەی ھەبووایە لەلای خوا، پێی نەدەدا بە ھیچ بیاوەرێک قومی ئاوێکی لێ بخواتەو».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ

باسی ئەوەی ھاتووە دنیا بەندیخانەی پڕوادیارە و بەھەشتی بیاوەرە

۵۲۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ».

ئەبو ھورەپرە رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «دوینا بەندیخانەی پڕوادیارە و بەھەشتی بیاوەرە».

بَابُ مَا جَاءَ مَثَلُ الدُّنْيَا مَثَلُ أَرْبَعَةِ نَقَرٍ

باسی ئەوهی هاتووێه که نموونهی دونیا وهک نموونهی چوار کهسه

٥٢٥. عَنْ أَبِي كَبْشَةَ الْأَنْمَارِيِّ رضي الله عنه: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «ثَلَاثَةٌ أُفْسِمُ عَلَيْهِنَّ وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ»، قَالَ: «مَا نَقَصَ مَالُ عَبْدٍ مِنْ صَدَقَةٍ، وَلَا ظَلِمَ عَبْدٌ مَظْلَمَةً فَصَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عِزًّا، وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ - أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا -، وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ»، قَالَ: «إِنَّمَا الدُّنْيَا لِأَرْبَعَةِ نَقَرٍ، عَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَعِلْمًا فَهُوَ يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَيَصِلُ فِيهِ رَحْمَهُ، وَيَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا، فَهَذَا بِأَفْضَلِ الْمَنَازِلِ، وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ عِلْمًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ مَالًا فَهُوَ صَادِقُ النَّيَّةِ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ بِعَمَلِ فَلَانٍ فَهُوَ بَيْنِيَّتِهِ فَأَجْرُهُمَا سَوَاءٌ، وَعَبْدٍ رَزَقَهُ اللَّهُ مَالًا وَلَمْ يَرْزُقْهُ عِلْمًا، فَهُوَ يَخْبِطُ فِي مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ لَا يَتَّقِي فِيهِ رَبَّهُ، وَلَا يَصِلُ فِيهِ رَحْمَهُ، وَلَا يَعْلَمُ لِلَّهِ فِيهِ حَقًّا، فَهَذَا بِأَخْبَثِ الْمَنَازِلِ، وَعَبْدٍ لَمْ يَرْزُقْهُ اللَّهُ مَالًا وَلَا عِلْمًا فَهُوَ يَقُولُ: لَوْ أَنَّ لِي مَالًا لَعَمِلْتُ فِيهِ بِعَمَلِ فَلَانٍ فَهُوَ بَيْنِيَّتِهِ فَوَزَرُهُمَا سَوَاءٌ».

ئەبو کەبشە ئەنمارى رضي الله عنه دەگێڕێتەوه: گوێی له پیغمبەرى خوا ﷺ بوو دەیفەرموو: «سێ شت هەن سونیدیان لەسەر دەخۆم و فەرموودەیه کێشتان بۆ باس دەکەم، جا وەرێگرن و دەرخی بکەن»، فەرمووی: «(سێ شتە که ئەوانەن:) مāl و سامانی هیچ بەندهیهک بههۆی بهخشین له پێناو خوا کهم ناکات، بهندهیهک ستهمی لێ کرا له ههر جوړه ستهمێک و ئارامی لهسەر گرت، مسۆگەر خواى گهوره پایه داریی بۆ زیاد دهکات، ههر بهندهیهک دەرگای سوالکردنی له خۆ کردوه (سوال بکات)، بێگومان خواى گهوره دەرگای ههژاری بهسەردا دهکاتهوه -یان وشهیهکی هاوشیوهی ئەمهی فەرموو-، ههروهها باسی فەرموودەیه کتان بۆ دهکەم بپارێزن و دەرخی بکەن»، فەرمووی: «بزانی به پراستی دونیا بۆ چوار جوړه کهسه، بهندهیهک خواى گهوره مāl و زانستی پێ داوه، ئەو بهندهیه (بهو

نیعمه تانه) مافی خوی لئ ده پاریزیت، چاکه له گه‌ل خزمان ده کات، ده‌شزانیت خوا مافی به‌سه‌روهه هه‌یه، ئه‌و که‌سه چاکترین پله‌ی هه‌یه، به‌نده‌یه‌کی دیکه خوا زانستی پئ داوه، مأل و سامانی پئ نه‌به‌خشیوه، به‌لام راستگۆیه له نیهت و مه‌به‌ستی (له‌گه‌ل خوا) و ده‌لئیت: ئه‌گه‌ر مأل و سامانم هه‌بووایه کاری چاکه‌م پئ ده‌کرد وه‌کوو فلان که‌س، ئه‌و به‌هۆی نیه‌ته‌که‌ی له‌گه‌ل (به‌نده‌ی یه‌که‌م) له پاداشت وه‌ک یه‌ک وان، به‌نده‌یه‌ک خوی گه‌وره مأل و سامانی پئ داوه، به‌لام زانستی پئ نه‌داوه، ماله‌که‌ی خه‌رج ده‌کات به‌نه‌زانی (گوئ نادات به‌حه‌لال و هه‌رام)، خۆی له‌قه‌ده‌غه‌کراوی خوا ناپاریزیت، مافی خزمانی لئ نادات له چاکه‌کردن له‌گه‌ل‌یاندا، ناشزانیت له‌و ماله‌ه‌قی خوی له‌سه‌ره (به‌هیی خۆی ده‌زانیت)، ئا ئه‌وه خراپترین پله‌ی هه‌یه له‌لای خوا، به‌نده‌یه‌ک خوی گه‌وره نه‌مالی پئ داوه نه‌زانست، ده‌لئیت: ئه‌گه‌ر هاتو مالم هه‌بووایه وه‌ک فلان که‌سم ده‌کرد (خه‌رج‌کردن له‌هه‌رامدا)، ئه‌وه به‌هۆی نیه‌ته‌که‌ی (له‌گه‌ل به‌نده‌ی سێهه‌م) له‌تاوان وه‌ک یه‌ک وان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي طُولِ الْعُمْرِ لِلْمُؤْمِنِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ته‌مه‌ندریژی بۆ پر وادار

۵۲۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رضی اللہ عنہ: أَنَّ أَغْرَابِيًّا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ حَيْرِ النَّاسِ؟ قَالَ: «مَنْ طَالَ عُمُرُهُ، وَحَسُنَ عَمَلُهُ».

عه‌بدو‌للای کو‌ری بوسر رضی اللہ عنہ ده‌گێ‌رت‌ه‌وه: ده‌شته‌کیه‌ک گو‌تی: ئه‌ی پێ‌غه‌مبه‌ری خوا کئ چاک‌ترینی خه‌که؟ فه‌رمو‌وی: «چاک‌ترین که‌س ئه‌و که‌سه‌یه که ته‌مه‌نی درێژ بێت و کاری چاک بێت».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَقَارُبِ الزَّمَانِ وَقِصْرِ الْأَمَلِ

باسی نه وهی هاتوو ده باره ی نزیکبوونه وهی کات و کورتیی هیوا

۵۲۷. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَتَقَارَبَ الزَّمَانُ، فَتَكُونَ السَّنَةُ كَالشَّهْرِ، وَالشَّهْرُ كَالْجُمُعَةِ، وَتَكُونَ الْجُمُعَةُ كَالْيَوْمِ، وَيَكُونَ الْيَوْمُ كَالسَّاعَةِ، وَتَكُونَ السَّاعَةُ كَالضَّرْمَةِ بِالنَّارِ».

نه نه سی کوری مالیک رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «پوژی دوایی پروو نادات تا کات له به کدی نزیک ده بیته وه (به ره که تی نامینیت)، ماوهی سالیک ده بیته به ک مانگ، ماوهی مانگیک وه ک به ک ههفته ده بیت، ههفته به ک ماوه که ی وه ک به ک پوژ ده بیت، به ک پوژ ماوه که ی وه ک کاتزمیریک ده بیت، کا ژمیریک وه ک ناگر که وتنه وه به ک ده بیت».

بَابُ مَا جَاءَ لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَابْتَغَى ثَالِثًا

باسی نه وهی هاتوو نه گهر ئاده میزاد دوو دۆلی هه بیت له مال، هه ول ده دات دۆلی سییه میشی هه بیت

۵۲۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ ذَهَبٍ لَأَحَبَّ أَنْ يَكُونَ لَهُ ثَالِثٌ، وَلَا يَمْلَأُ قَاهُ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ».

نه نه سی کوری مالیک رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «نه گهر ئاده میزاد دوو دۆلی پر له زیپی هه بیت، چهز ده کات دۆلی سییه میشی هه بیت، هیچ شتیکی دم و چهزی ئاده میزاد پر ناکات ته نیا خۆل نه بیت (به خاکسپاردن)، بیگومان خوا په شیانیی توبه کارانیش قبول ده کات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَلْبِ الشَّيْخِ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَتَيْنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی دلی مروقی به ته مه ن
له خو شه ویستی دوو شت گه نجه و پیر نابیت

۵۲۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلی الله علیه و آله قَالَ: «قَلْبُ الشَّيْخِ شَابٌّ عَلَى حُبِّ اثْنَتَيْنِ: طَوْلِ الْحَيَاةِ وَكَثْرَةِ الْمَالِ».

ئه بو هوڤه پره رضی الله عنه ده گپږته وه: پښغه مبه ر صلی الله علیه و آله فه رموویه تی: « دلی مروقی پیر و به ته مه ن له خو شه ویستی دوو شتدا گه نجه و پیر نابیت: له خو شه ویستی بو زیان و مانه وه له دونیادا، له (حه زکردن و خوشویستی) زوری سه روه ت و سامان».

بَابُ فِي التَّوَكُّلِ عَلَى اللَّهِ

باسیک ده باره ی پشتبه ستن به خوا

۵۳۰. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه و آله: «لَوْ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقْتُمْ كَمَا يُرْزَقُ الطَّيْرُ تَغْدُو حِمَاصًا وَتَرَوْحُ بِطَانًا».

عومه ری کوږی خه تتاب رضی الله عنه ده لیت: پښغه مبه ری خوا صلی الله علیه و آله فه رموویه تی: «ئه گه ر بیتو وه کوو پیویست و شایسته پشستان به خوا به ستبایه، ئه وه به جوړیک رزق و پوژی ده دان، هه ر وه کوو ئه و بالنده به ی که و ا به یانیان به سکی خالی و برسی ده رده چیت و دواتر به سکی پر و تیره وه ده گه رته وه».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ فَقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَغْنِيَائِهِمْ

باسی ئهوهی هاتوووه که کۆچه ریییه هه ژاره کان
ده چنه به ههشت پيش دهوله مهنده کانیان

٥٣١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَدْخُلُ الْفُقَرَاءُ الْجَنَّةَ قَبْلَ الْأَغْنِيَاءِ بِخَمْسِمِائَةِ عَامٍ نِصْفِ يَوْمٍ».

ئەبو ھورەیرە رضي الله عنه دەئیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فەرموویەتی: «هه ژاران پيش دهوله مهندان ده چنه به ههشت به پینج سهد سال زووتر، که ده کاته نیوه پوژیک (به پنی کاتی پوژی دواپی)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَعِيشَةِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ

باسی ئهوهی هاتوووه ده ربارهی بژیویی هاوه لانی پیغه مبهر ﷺ

٥٣٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سَاعَةٍ لَا يَخْرُجُ فِيهَا وَلَا يَلْقَاهُ فِيهَا أَحَدٌ، فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ، فَقَالَ: «مَا جَاءَ بِكَ يَا أَبَا بَكْرٍ؟»، فَقَالَ: خَرَجْتُ أَلْقَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنْظُرُ فِي وَجْهِهِ وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ، فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ جَاءَ عُمَرُ، فَقَالَ: «مَا جَاءَ بِكَ يَا عُمَرُ؟»، قَالَ: الْجُوعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَأَنَا قَدْ وَجَدْتُ بَعْضَ ذَلِكَ»، فَانْطَلَقُوا إِلَى مَنْزِلِ أَبِي الْهَيْثَمِ بْنِ التَّيْهَانِ الْأَنْصَارِيِّ. وَكَانَ رَجُلًا كَثِيرَ النَّخْلِ وَالشَّاءِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ خَدَمٌ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَقَالُوا لِامْرَأَتِهِ: أَيْنَ صَاحِبُكَ؟ فَقَالَتْ: انْطَلَقَ يَسْتَعْذِبُ لَنَا الْمَاءَ، فَلَمْ يَلْبَثُوا أَنْ جَاءَ أَبُو الْهَيْثَمِ بِقِرْبَةِ يَزْعُبُهَا فَوَضَعَهَا ثُمَّ جَاءَ يَلْتَزِمُ النَّبِيَّ ﷺ وَيُفْذِيهِ بِأَبِيهِ وَأُمِّهِ، ثُمَّ انْطَلَقَ بِهِمْ إِلَى حَدِيقَتِهِ فَبَسَطَ لَهُمْ بَسَاطًا، ثُمَّ انْطَلَقَ إِلَى خَلَّةٍ فَجَاءَ يَقْنُو فَوَضَعَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَفَلَا تَتَّقِنْتَ لَنَا مِنْ رُطْبِهِ؟»، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَرَدْتُ أَنْ تَخْتَارُوا،

أَوْ قَالَ: تَخَيَّرُوا مِنْ رُطْبِهِ وَبُسْرِهِ، فَأَكَلُوا وَشَرِبُوا مِنْ ذَلِكَ الْمَاءِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «هَذَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مِنَ النِّعَمِ الَّذِي تُسْأَلُونَ عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ظِلٌّ بَارِدٌ، وَرُطْبٌ طَيِّبٌ، وَمَاءٌ بَارِدٌ»، فَانْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ لِيَصْنَعَ لَهُمْ طَعَامًا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَذْجَنَنَّ ذَاتَ دَرٍّ»، قَالَ: فَذَبَحَ لَهُمْ عَنَاقًا أَوْ جَذِيًا فَأَتَاهُمُ بِهَا فَأَكَلُوا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «هَلْ لَكَ خَادِمٌ؟»، قَالَ: لَا، قَالَ: «فَإِذَا أَتَانَا سَبِيٌّ فَأَتِنَا»، فَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ بِرَأْسَيْنِ لَيْسَ مَعَهُمَا ثَالِثٌ فَأَتَاهُ أَبُو الْهَيْثَمِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اخْتَرِ مِنْهُمَا»، فَقَالَ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ اخْتَرِ لِي، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ الْمُسْتَشَارَ مُؤْتَمَنٌ، خُذْ هَذَا فَإِنِّي رَأَيْتُهُ يُصَلِّي وَاسْتَوْصَ بِهِ مَعْرُوفًا»، فَانْطَلَقَ أَبُو الْهَيْثَمِ إِلَى امْرَأَتِهِ فَأَخْبَرَهَا بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَتْ امْرَأَتُهُ: مَا أَنْتَ بِبَالِغٍ مَا قَالَ فِيهِ النَّبِيُّ ﷺ إِلَّا أَنْ تَعْتِقَهُ، قَالَ: فَهُوَ عَتِيقٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَبْعَثْ نَبِيًّا وَلَا خَلِيفَةً إِلَّا وَلَهُ بِطَانَتَانِ بِطَانَةٌ تَأْمُرُهُ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَاهُ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَبِطَانَةٌ لَا تَأْلُوهُ خَبَالًا، وَمَنْ يُوقَ بِطَانَةَ السُّوءِ فَقَدْ وُقِيَ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پۆزیک پیغەمبەر ﷺ لە مأل دەرچوو، لە کاتیکی وا نەریتی ئەو نەبوو لە وکاتە دەر بچیت یان دیدار لە گەڵ کەس بکات، لەو کاتەدا ئەبو بەکر رضی اللہ عنہ ھاتە خزمەتی، پێی فەرموو: «چ شتیک تۆی ھیناوەتە دەر ئەی ئەبو بەکر؟»، گوتی: دەرچووم تا بگەمە دیدارت، سەیری پوخسارت بکەم و سەلامیکت لێ بکەم، ھیندە ی پێ نەچوو عومەریش رضی اللہ عنہ ھات، پێی فەرموو: «چ شتیک تۆی ھیناوەتە دەر ئەی عومەر؟»، ئەویش گوتی: برسێھتی ئەی پیغەمبەری خوا، دەلیت: جا پیغەمبەری خواش ﷺ فەرمووی: «منیش ھەست، بە ھەندیک لە برسێھتی دەکەم»، جا بەیەکەوہ دەرچوون بۆ لای مائی ئەبو ھەیسەمی کۆری تەبھانی ئەنصاری، کەسیک بوو دارخورما و مەروماڵاتی زۆری ھەبوو، ھێچ خزمەتکاریکشی نەبوو، کە گەشتنە لای مائی ئەبو ھەیسەم ئەویان دەست نەکەوت، جا بە ئافرەتەکیان گوت: کوا ھاوسەرە کەت؟ گوتی: دەرچووہ ئاوی خواردنەوہمان بۆ بینیت، ئەوئەندە ی پێ نەچوو کە ئەبو ھەیسەم دەرکەوت و گەراپەوہ، کوندەبەکی پر لە ئاوی بەزەحمەتیەوہ ھەلگرتبوو، ئینجا ھاتە خزمەت پیغەمبەری خوا ﷺ و لە

باوهشی گرت، به باوک و دایکیهوه خوی بهقوربان کرد، پاشان بردنی بۆ نیو
 باخچهکهی و پرایهخی بۆ پراخستن، پاشان چووه لای دارخورمایهکانی و وشیهک
 له پوتابی هینا و بۆی دانان، پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: «ئایا نهدهبوایه له
 پوتابهکانی بۆمان ههلبژیریت؟»، ئهبو ههیسهم گوتی: ویستم به ئارهزووی خوتان
 له پوتابهکان ههلبژیرن، جا دهستیان کرد به خواردن و خواردنهوهی ئهو ئاوهی
 که تازه هینابووی، پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: «سویند بهو زاتهی که گیانی
 منی بهدهسته ئاوه و ناز و نیعمهتانه لێپرسینهوهیان لهسهر دهکریت له پۆژی دواپی،
 سیبهریکی فیئک، پوتابیکی خوش، ئاویکی سارد»، ئینجا ئهبو ههیسهم پۆیشت
 بۆ ئهوهی خواردنیان بۆ ئاماده بکات، پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: «نهکهیت
 ئاژهلی شیردهر سهر بپریت»، گوتی: کارهمییهکی یان کاریهیهکی بۆ سهر برین، بۆی
 هینان و ئهوانیش خواردیان، پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: «خزمهتکارت ههیه؟»،
 گوتی: نهخیر، فرمووی: «ئهگەر کۆیلهی جهنگمان بۆ هات وهره لمان»، دواتر دوو
 کۆیلهیان بۆ خزمهت پیغمبهری خوا ﷺ هینا و سییهمی نهبوو، ئهبو ههیسهم هاته
 خزمهتی، پیغمبهری خوا ﷺ پێی فرموو: «یهکیک ههلبژیره لهم دووانه»، گوتی:
 ئهی پیغمبهری خوا، تو بۆم دیاری بکه، پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: «بهراستی
 راویژکار ئهمینداره، ئا ئهمه بیه، چونکه بینیم نوێژ دهکات، بهچاکه پرفتاری لهگهڵدا
 بکه»، ئهبو ههیسهم پۆیشت بۆ لای هاوسهرهکهی، ئامۆژگاری پیغمبهری خوا
 ﷺ پێی راگهیاند، ئافرهتهکهی گوتی: بهراستی تو ناتوانیت مافی ئهمه بهدیت که
 پیغمبهری خوا ﷺ باسی لێ وهکردوو، مهگەر ئازادی بکهیت، ئهبو ههیسهمیش
 گوتی: ئهوه ئازادم کرد، پیغمبهری خوا ﷺ فرمووی: «بهراستی خوا هیچ
 پیغمبهریکی پهوانه نهکردوو و هیچ جینیشینیکی دانهناوه، مهگەر دوو دهستهی
 پێ داوان، دهستهیهک فرمانی پێ دهکات به چاکه و پێگری لێ دهکات له خراپه،
 دهستهیهکی دیکه کۆل نادات له هاندان بۆ خراپه و ئاژاوه، ههر کهسیک پارێزراو
 بیت له دهستهی خراپه، بهدلیایی پارێزراوه له خراپه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَخْذِ الْمَالِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی دەستبردن بۆ مال و سامان

٥٣٣. عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ قَيْسٍ، وَكَانَتْ تَحْتَ حَمْرَةَ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ؓ تَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَصْرَةٌ حُلُوءَةٌ، مَنْ أَصَابَهُ بِحَقِّهِ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَرَبٌّ مُتَخَوِّضٌ فِيمَا شَاءَتْ بِهِ نَفْسُهُ مِنْ مَالِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَيْسَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا النَّارُ».

خەولە ی کچی قەیس، کە خیزانی حەمزە ی کۆری عەبدولموتەلیب ؓ دەلیت: گویم لە پیغەمبەری خوا ﷺ بوو دەیفەرموو: «بەپراستی ئەم مال و سامانە سەوزاییەکی بەتام و شیرینە، هەر کەسێک بەپڕیگایەکی دروست دەستی بکەوێت، خوا بەرە کەت دەخاتە نێوی، جۆرە کەسانێک هەن ئەوەی دلێ پێی خۆشە دەستی بۆ دەبات لە مال و سامانی خوا و پیغەمبەرە کە ی ﷺ (مالی گشت موسولمانان) ئەو کەسە هیچی بۆ نییە لە پۆزی دوا یی تەنیا ئاگری دۆزەخ نەبێت».

٥٣٤. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؓ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثٌ، فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ، يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ، فَيَرْجِعُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ».

ئەنەسی کۆری مالیک ؓ دەلیت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموو یەتی: «سێ شت شوێن مردوو دەکەون دووانیان دەگەڕێنەو و یەکیان دەمینیتهو، خاڵەوادە و مال و کارەکانی شوێنی دەکەون، خاڵەوادە و ماله کە ی دەگەڕێنەو، تەنھا کارە کە ی دەمینیتهو».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْمَرْءَ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

باسی ئەوەی هاتوووە کە مەرووف لە گەڵ ئەو کەسە یە کە خۆشی دەوێت

٥٣٥. عَنْ أَنَسٍ ؓ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى

قِيَامُ السَّاعَةِ؟ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ قَالَ: «أَيُّنَ السَّائِلُ عَنْ قِيَامِ السَّاعَةِ؟»، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «مَا أَعَدَدْتَ لَهَا؟»، قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَعَدَدْتُ لَهَا كَبِيرَ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ وَأَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ»، فَمَا رَأَيْتُ فَرِحَ الْمُسْلِمُونَ بَعْدَ الْإِسْلَامِ فَرَحَهُمْ بِهَذَا.

ئەنەس رضی اللہ عنہ دەلیت: پیاویک هاته خزمەت پیغەمبەری خوا ﷺ و گوتی: ئەو پیغەمبەری خوا، کە ی قیامەت دێت؟ پیغەمبەری خوا ﷺ هەستایەو بە نوێژکردن (بەبێ ئەوەی وەلامی بداتەو)، کاتیک نوێژەکە ی تەواو کرد، فەرمووی: «کوا ئەو کەسە ی پرسیاری کرد سەبارەت بە پۆژی دوا یی؟»، پیاو کە گوتی: من بووم ئەو پیغەمبەری خوا، فەرمووی: «چیت بو ئامادە کردوو؟»، گوتی: ئەو پیغەمبەری خوا، کاریکی زۆری وام ئامادە نەکردوو لە نوێژ و پۆژوو، بەلام من خوا و پیغەمبەرە کەیم ﷺ خوش دەوێت، پیغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: «مرۆف (لە قیامەت) لە گەڵ ئەو کەسە یە کە خوشی وێستوو، تۆش لە گەڵ ئەو کەسە ی کە خوشت وێستوو»، (ئەنەس دەلیت: نەمینیبوو موسولمانان دلخۆش بین بە شتیک لەدوای ئایینی ئیسلام هێندە ی دلخۆشبوونیان بەو وەلامە.

بَابُ مَا جَاءَ فِي حُسْنِ الظَّنِّ بِاللَّهِ

باسی ئەوەی هاتوو دەربارە ی گومانی چاکبردن بەخوا

٥٣٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ إِذَا دَعَانِي».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «بێگومان خوا دەفەرموویت: من بە گوێرە ی گومانبردنی بەندە کەم لە گەڵم، من لە گەڵ ئەودام کاتیک داوام لێ دەکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْبِرِّ وَالْإِثْمِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی چاکه و خراپه

۵۳۷. عَنْ التَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رضی الله عنه: أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ».

نه واسی کوری سه معان رضی الله عنه ده گپ یتته وه: پیاویک پرسپاری له پیغه مبهری خوا ﷺ کرد ده باره ی چاکه و خراپه؟ پیغه مبهر ﷺ فهرمووی: «چاکه: ره وشت جوانیه، خراپه ش: بریتیه له و شته ی له نئو سینت دیت و ده چیت و پیتناخوشه و چه ز ناکه یت خه لک پتی بزانیته».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحُبِّ فِي اللَّهِ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی خوشویستن له پیناو خوا

۵۳۸. عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رضی الله عنه: قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ ﷻ: الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ يَغْطِيهِمُ النَّبِيُّونَ وَالشَّهَدَاءُ».

موعازی کوری جه بهل رضی الله عنه ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو ده یفه رموو: «خوا ﷻ فهرموویته ی: ئه وانه ی له پیناو ریز و شکوی من (له بهر من) یه کدیبان خوش و بستوو جه ند دوانگه و شوینتیکی نوورینیان هه یه، پیغه مبهران و شهیدان خوژگه به شوینه که یان ده خوازن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِعْلَامِ الْحُبِّ

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی ږاگه یاندنی خوشویستن

۵۳۹. عَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرِبٍ رضی الله عنه: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَحَبَّ

أَحَدُكُمْ أَحَاهُ فَلْيُعْلِمْهُ إِيَّاهُ».

مېقدامی کۆری مه عدى که ریب ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فەر موویه تی: «ئە گەر یە کێکتان براهه کی خۆی خوێش ویست، با پێی بلیت و ئاگاداری بکاته وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الصَّبْرِ عَلَى الْبَلَاءِ

باسی ئە وهی هاتوو ده ربارهی ئارامگرتن له سهر به لا و ناخوێشی

٥٤٠. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الْخَيْرَ عَجَّلَ لَهُ الْعُقُوبَةَ فِي الدُّنْيَا، وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِذَنْبِهِ حَتَّى يُؤَافِيَ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

ئە نهس ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فەر موویه تی: «ئە گەر خوا چاکه ی بۆ به نده یه ک بویت، سزادانی له دنیا بۆ پیش ده خات (تووشی تاقیکردنه وه و ناره حه تی ده بییت)، ئە گەر خوا خراپه ی بۆ به نده یه کی بویت (به هو ی کرده وه خراپه کانی خۆی)، ئە وه گونا هه که ی له سهر ده هیلتیه وه تا سزای بدات له پوژی دوا یی».

٥٤١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا يَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةُ فِي نَفْسِهِ وَوَلَدِهِ وَمَالِهِ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ».

ئە بو هورهیره ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فەر موویه تی: «به لا و ناره حه تیه کان به رده وام ده بن له سهر که سی پرواداری پیاو و ئافه رت، له سهر خۆی و منداله کانی و مال و سامانی، تا به جوړیک که ده گه ریته وه لای خوا هیچ گونا هیک ی له سهر نه ما وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي ذَهَابِ الْبَصَرِ

باسی ئە وهی هاتوو ده ربارهی له ده ستدانی چاوه کان

٥٤٢. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا النَّجَاءُ؟ قَالَ: «إِمْلِئْكَ

عَلَيْكَ لِسَانُكَ، وَلَيْسَعَكَ بَيْتُكَ، وَابْكِ عَلَى خَطِيئَتِكَ».

عوقبه‌ی كورې عامر رضي الله عنه ده‌لېت: گوتم ته‌ی پېغه‌مبه‌ری خوا، چ شتيك رزگار كهره؟
فه‌رمووی: «زمانت بگره (له‌ گوتمی خراپه)، نيو مال‌ه‌ كه‌ت به‌ست بيت (بو‌ داپران و
خواپه‌رستی)، بو‌ گونا‌ه و هه‌له‌ كانیشت بگری».

٥٤٣. عَنْ عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ الْوَرْدِ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ قَالَ: كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى
عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رضي الله عنها أَنْ أَكْتُبِي إِلَيَّ كِتَابًا تُوصِينِي فِيهِ، وَلَا تُكْثِرِي عَلَيَّ، فَكَتَبَتْ
عَائِشَةُ إِلَى مُعَاوِيَةَ: سَلَامٌ عَلَيْكَ. أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ
الْتَمَسَ رِضَاءَ اللَّهِ بِسَخَطِ النَّاسِ كَفَاهُ اللَّهُ مُؤَنَةَ النَّاسِ، وَمَنْ الْتَمَسَ رِضَاءَ النَّاسِ
بِسَخَطِ اللَّهِ وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَى النَّاسِ»، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ.

عه‌بدولوه‌هابی كورې وه‌رد له‌ پياوینکی خه‌لکی مه‌دینه ده‌گیرېته‌وه‌ه‌ گو‌توویه‌تی:
جاریکیان مو‌عاویه‌ نامه‌یه‌کی بو‌ عائشه‌ی دایکی پرواداران رضي الله عنها نووسی، كه‌
نووسراوینکم بو‌ بنووسه‌ ئاموژگاریم بكه‌یت به‌لام درېزه‌ی پی مه‌ده‌ بوم (كورت
بیټ)، عائشه‌ بو‌ مو‌عاویه‌ی نووسی: سه‌لامت لی بیټ، دوا‌ی ته‌وه‌: گویم له‌
پېغه‌مبه‌ری خوا رضي الله عنها بو‌و ده‌یفه‌رموو: «هه‌ر كه‌سېك په‌زامه‌ندی‌ی خوا‌ی ده‌ست
بكه‌وېت به‌هوی تو‌ره‌یی خه‌لك (له‌سه‌ر هه‌ق)، خوا بیباکی ده‌كات له‌ پئویستبوون
به‌ خه‌لك، هه‌ر كه‌سېك په‌زامه‌ندی‌ی خه‌لكی به‌ده‌ست بیټیت به‌هوی تو‌ره‌یی خوا،
خوا كار و پئویستیه‌كاني ده‌داته‌ ده‌ست خه‌لكی». سه‌لامی خوات لی بیټ.

أَبْوَابُ صِفَةِ الْقِيَامَةِ وَالرَّقَائِقِ وَالْوَرَعِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی دواړوژ و دلنه رمکه ره وه کان و وهرع له پیغه مبهري خواوه ﷺ

بَابُ فِي الْقِيَامَةِ

باسيک دهرباره ی دواړوژ

٥٤٤. عَنْ أَبِي بَرزَةَ الْأَسْلَمِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جَسَدِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ».

ته بو بهرزه ی ته سله می رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهري خوا رضي الله عنه فرموویه تی: «دوو پنی هیچ بهنده یه ک له پوژی قیامه تدا (له بهردهم دادگای خوی پهروه ردگاردا) ناجوولیت، تا کوو پرسپاری لی نه کریت: دهرباره ی ته مهنی که له چیدا بهرئ کردووه؟ له زانیاریه که ی له چی و چند کاری پی کردووه؟ لهو مال و سامانه ی که هه یه تی چونی به ده ست هیناوه؟ چو نیشی خهرج کردووه؟ لاشه ی له چیدا پیر کردووه و ته و او کردووه؟!».

بَابُ مَا جَاءَ فِي شَأْنِ الْحِسَابِ وَالْقَصَاصِ

باسی ئه‌وهی هاتوو ده‌رباره‌ی لیپرسینه‌وه و تۆله‌سندنه‌وه

٥٤٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اتَذَرُونَ مِنَ الْمُفْلِسِ؟»، قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُفْلِسُ مِنْ أُمَّتِي مَنْ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاتِهِ وَصِيَامِهِ وَزَكَاتِهِ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا فَيَقْعُدُ فَيَقْتَضِ هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ قَبْلَ أَنْ يُقْتَضَ مَا عَلَيْهِ مِنْ الْخَطَايَا أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ فَطَرَحَ عَلَيْهِ ثُمَّ طَرَحَ فِي النَّارِ».

ئەبو ھورەیرە رضي الله عنه دەگێڕتەو: پێغه‌مبەری خوا ﷺ فرموویەتی: «ئایا دەزانن مایه‌پووج کێیه؟»، گوتیان: ئەو پێغه‌مبەری خوا، مایه‌چووج لەتێوماندا ئەو کەسەیه کە هیچ دەرهم و کەلوپەلیکی نەبێت، پێغه‌مبەری خوا ﷺ فرمووی: «مایه‌پووج لە ئوممەتی من ئەو کەسەیه کە پۆژی دواپی دێتە مەحشەر بە نوێژە کە و پۆژوو کە و زە کاتە کە، لە کاتیکدا (لە دنیا) جوینی داو بە فلان، تۆمەتی ھەلبەستوو بو فلان، مالی ئەم و ئەوی خواردوو، خوینی فلانی پشتوو و لە فلانی داو، دادەنیشیت و فلان لە چاکەکانی دەبات، ئەوی دی لە چاکەکانی دیکە دەبات، ئینجا کاتیک چاکە نەما پیش ئەوێ مافی خەلک لەسەری تەواو بێت، ئەوکات لە گوناھی خاوەن مافەکان وەردەگیرێت و دەخریتە ئەستۆی، پاشان فری دەدریتە نێو ناگری دۆزەخ».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعَرْضِ

باسی ئه‌وهی هاتوو ده‌رباره‌ی نماییشکردن

٥٤٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يُؤْتَى بِالْعَبْدِ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ سَمْعًا وَبَصَرًا وَمَالًا وَوَلَدًا، وَسَخَّرْتُ لَكَ الْأَنْعَامَ وَالْحَرْثَ، وَتَرَكْتُكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ فَكُنْتَ تَنْظُرُ أَنَّكَ مُلَاقِي يَوْمَكَ هَذَا؟ فَيَقُولُ: لَا، فَيَقُولُ لَهُ: الْيَوْمَ أَنْسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي».

ئەبو ھورەیرە و ئەبو سەئید رضی اللہ عنہما دەلێن: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: لە پۆژی دوایی بەندە دەھێنریت، خوا پێ دەفەرمویت: «ئایا بیستن و بینین و مال و مندالم پێ ئەدایت؟ ئازەلم بۆ ملکەچ نەکردیت؟ کێلانی زەویم بۆ ئاسان نەکردیت؟ پێگام پێت ئەدا بییت بە گەورە کەسانیک و لە خۆشی و پشوو داندایت؟ ئایا گومانەت ھەبوو کە بە دیدارم بگەیت لەم پۆژەدا؟ دەلێت: نەخیر، خوا پێی دەفەرمویت: ئەمڕۆ لەبیرت دەکەم (لەنیو ئازار جێت دەھێلین) ھەر وەک چۆن تۆ منت لەبیر کرد (لە دنیا)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الشَّفَاعَةِ

باسی ئەوێ ھاتوو دەربارە تەکاکاری

٥٤٧. عَنْ أَنَسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّتِي».

ئەنەس رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: «شەفاعەتی (تایبەتم) بۆ ئەو کەسانەیە لە ئوممەتەتە کەم کە گوناھێ گەورەیان ھەیە».

٥٤٨. عَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَتَانِي آتٍ مِنْ عِنْدِ رَبِّي فَخَيَّرَنِي بَيْنَ أَنْ يَدْخَلَ يَصِفَ أُمَّتِي الْجَنَّةَ وَبَيْنَ الشَّفَاعَةِ، فَاخْتَرْتُ الشَّفَاعَةَ، وَهِيَ لِمَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا».

عەوفی کۆری مالیکی ئەشجەعی رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی: «نێردراویک ھاتە لام لەلایەن پەروردگارم، سەرپشکی کردم لە نێوان ئەوێ کە نیوێ ئوممەتم بەجێت بەھەشت (یان) شەفاعەتم ھەبێت، شەفاعەتم ھەبژارد، ئەو شەفاعەتەش بۆ ئەوانە دەبێت مردبن و ھیچ ھاو بەشیکیان بۆ خوا بریار نەدایت».

باب ما جاء في صفة الخوض

باسی نه وهی هاتووه دهر بارهی جهوزی که وسهر

۵۴۹. عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ أَنَّكُمْ تَكُونُونَ كَمَا تَكُونُونَ عِنْدِي لَأَظْلَمْتُكُمُ الْمَلَائِكَةُ بِأَجْنِحَتِهَا».

حه نزه لهی نوسهیدی رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «نه گهر هاتو نیه بهرده وام له سهر نهو حاله ته بن وهک نهو کاته ی لای منن (له بهرزی پله ی نیاندا)، واتان لی ده هات که فرشته کان به باله کانیان سیبه رتان له سهر بکات».

۵۵۰. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ: خَطَّ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطًّا مُرَبَّعًا وَخَطًّا فِي وَسْطِ الْخُطِّ خَطًّا وَخَطًّا خَارِجًا مِنَ الْخُطِّ خَطًّا وَحَوْلَ الَّذِي فِي الْوَسْطِ خُطُوطًا، فَقَالَ: «هَذَا ابْنُ آدَمَ وَهَذَا أَجَلُهُ مُحِيطٌ بِهِ، وَهَذَا الَّذِي فِي الْوَسْطِ الْإِنْسَانُ، وَهَذِهِ الْخُطُوطُ عُرُوضُهُ إِنْ نَجَا مِنْ هَذَا يَنْهَشُهُ هَذَا، وَالْخُطُّ الْخَارِجُ الْأَمْلُ».

عه بدوللای کوری مه سعوود رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ چوار گوشه یه که ی بو کیشاین (له سهر زهوی)، له نیوه ندی هیلیکی کیشا، له دهره وهی چوار گوشه که ش هیلیکی کیشا، له دهره ی هیله که ی نیو چوار گوشه که ش چند هیلیکی دیکه ی کیشا، فهرمووی: «نه وه ناده میزاده، نه وه ش کاتی مردنیه تی دهره ی داوه، نه وه ی له نیوه نده مروفه که یه، نهو هیلانه ی دهره یه ریشی نه گهر له وه ش پرزگاری بیت، نه وه ی دیکه هیرشی ده کاته سهر، نهو هیله ش که له دهره وهی چوار گوشه که یه هیواکانن».

بَابُ

بَاسِيك

۵۵۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الطَّاعِمُ الشَّاكِرُ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الصَّابِرِ».

نه بو هورده بره رضي الله عنه له پيغه مبهروه صلى الله عليه وسلم ده گيريتته وه كه فهرموويه تي: «نهو كه سه ي كه له سهر خواردن سوپاس و ستايشي خوا ده كات، پاداشتي وه ك نهو كه سه يه كه به پوژوو ده بيت و نارام ده گريت له سهر ي».

بَابُ

بَاسِيك

۵۵۲. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «مَنْ صَمَتَ نَجَا».

عه بدوللاي كوري عمر رضي الله عنه ده ليت: پيغه مبهري خوا صلى الله عليه وسلم فهرموويه تي: «ههر كه سيك بيده نگ بوو پزگاري بوو».

بَابُ

بَاسِيك

۵۵۳. عَنْ شَيْخٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «الْمُسْلِمُ إِذَا كَانَ يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ خَيْرٌ مِنَ الْمُسْلِمِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ».

پياويكي به ته من كه له هاوه لاني پيغه مبهره صلى الله عليه وسلم ده گيريتته وه: پيغه مبهر صلى الله عليه وسلم

فهرموویه تی: «موسولماننیک که تیکه لی خه لک بیت، نارام بگریت له سهر نه زیهت و نازاریان، چاکتره له موسولماننیک که تیکه ل خه لک نه بیت و نارام نه گریت له سهر نه زیهت و نازاریان».

باب

باسنیک

۵۵۴. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصَّيَّامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ»، قَالُوا: بَلَى، قَالَ: «صَلَاةُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ».

نه بو ده ردا رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «نایا شتیکتان پی پرانه گه یه نم چاکتر بیت له پله ی به پروژوو و نوښ و مال به خشین؟»، گوتیان: با (ته ی خو شه ویستی خوا)، فهرمووی: «ناشکر د نه وه ی نتوان خه لک، چونکه به پراستی تیکدانی نتوان خه لکی داتاشهره (کاری چاکه داده تاشیت)».

أَبْوَابُ صِفَةِ الْجَنَّةِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کوباسی تاییه تمه ندیی به هه شت له پیغه مبه ری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ شَجَرِ الْجَنَّةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی تاییه تمه ندیی دره ختی به هه شت

٥٥٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّاکِبُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ».

ئه بو هو پر هه پر هه له پیغه مبه ری خواوه ﷺ ده گپر یته وه که فه رموویه تی: «به راستی له به هه شتدا جو ره دره ختیک هه یه، سوار یتک بو ماوه ی سه د سأل له ژیر سی به ره که ی ده روات و ته وای ناکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ دَرَجَاتِ الْجَنَّةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی تاییه تمه ندیی پله کانی به هه شت

٥٥٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «فِي الْجَنَّةِ مِائَةُ دَرَجَةٍ مَا بَيْنَ

كُلِّ دَرَجَتَيْنِ مِائَةً عَامٍ.

ئه بو هوڤه ڤره ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: «له به ههشتدا سه د پله ههیه، نیوانی ههردوو پله یه ک (به ته ندازه ی) سه د سال (پویشن ه)».

۵۵۷. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ قَالَ: كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَتَنَظَرُ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتُعَرِّضُونَ عَلَى رَبِّكُمْ فَتَرُونَهُ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ لَا تَضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةٍ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلَاةٍ قَبْلَ غُرُوبِهَا فَافْعَلُوا»، ثُمَّ قَرَأَ: «وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ» {ف: ۳۹}.

جه ریری کوری عهبدو لای به جه لی ﷺ ده لیت: جار یکیان ئیمه له خزمهت پیغه مبهر ﷺ دانیشتبووین، ته ماشای مانگی چوارده ی کرد، فه رمووی: «ئیهو په روه ردگارتان ده بینن (له پوژی قیامه تدا) هه ر وه کوو چو ن ئهم مانگه ده بینن که پیوستان به قه ره بالغیر کردن نییه، ته گه ر توانیتان شه یتان به سه رتاندا زال نه بیت بو نوژی به یانی و نوژی عه سر ئهم نوژانه له سه ره تای کاته که یاندا بکه ن»، پاشان ئهم ئایه ته ی خوینده وه: «{فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا}، واته: خوا به پاک بگره و سوپاس و ستایشی بکه (واته: نوژ بکه) له پیش خو هه لاتن و له پیش خو رتا و ابو ن».

۵۵۸. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُونَ: لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ، فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: مَا لَنَا لَا نَرْضَى وَقَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ نَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، فَيَقُولُ: أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، قَالُوا: أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟ قَالَ: أُحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ أَبَدًا».

ئه بو سه عیدی خودری ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: «به دنایای خوا به به ههشتیه کان ده فه رمویت: ئه ی خه لکی به ههشت، ئه وانیش ده لین:

له خزمه تداین ئه ی په روه ردگارمان بو هر شتيك جيگای په زامه ندي تو بيت
 ناماده ين، پييان ده فهرمويت: تايا رازی بوون (به وهی پيتان دراوه)؟ ده لين:
 بوچی رازی نه بين له کاتيکدا ته وهنده ت پي داوين که پيشتر به هيچ کام له
 دروستکراوه کانت نه داوه، ده فهرمويت: دهی شتيکتان پي ده دم چاکتر بيت له وهی
 که پيم داون، ده لين: چ شتيك هه يه چاکتره له وه (ئه ی په روه ردگارمان)؟ (خوای
 بهرز) ده فهرمويت: رازیوونی منتان پي ده به خشريت و ئیدی به هيچ جوړيک ليتان
 توره نابم به هه ميشه یی».

بَابُ مَا جَاءَ حُقَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ وَحُقَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ

باسی ئه وهی هاتووه که به هه شت به ناخوشییه کان،
 دوزه خیش به ئاره زوووه کان ده ور دراون

۵۵۹. عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «حُقَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُقَّتِ النَّارُ
 بِالشَّهَوَاتِ».

ئه نه س رضي الله عنه ده گپړته وه: پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموويه تی: «به هه شت ده ور دراوه به
 ناخوشییه کان، دوزه خیش ده ور دراوه به ئاره زوووه کان».

تبيينی:

مه به ست ئه وه يه ته گهر که سيك بيه ویت به ره و به هه شت پروات، ده بيت ته حه ممولی
 سه ختی و نارپه حه تی زور بکات که له جيبه جيکردنی واجبه کان و خوگرته وه له
 قه ده غه کان خو ی ده نویتیت، به لام که سيك به دواي ئاره زوووه کانی بکه ویت، ئه وه
 شوورا و بهرژینی دوزه خ ده پريت و ده چيته تيو دوزه خه وه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي صِفَةِ أَنْهَارِ الْجَنَّةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی تاییه تمه ندیی ږووباره کانی بههشت

۵۶۰. عَنْ حَكِيمِ بْنِ مُعَاوِيَةَ، عَنْ أَبِيهِ عليه السلام عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَحْرَ الْمَاءِ وَبَحْرَ الْعَسَلِ وَبَحْرَ اللَّبَنِ وَبَحْرَ الْحَمْرِ، ثُمَّ تُشَقَّقُ الْأَنْهَارُ بَعْدُ».

حه کیمی کوږی موعاویه، له باوکیه وه عليه السلام له پیغه مبهروه وه صلى الله عليه وآله ده گپړته وه که فهرموویه تی: «بیگومان له بههشتدا ده ریای تاو هه یه، ده ریای هه نگوین، ده ریای شیر و ده ریای مهی هه یه، ټینجا له دوا ی ئه م ده ریایانه وه ږووباره کان هه لده قولین».

۵۶۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ الْجَنَّةُ: اللَّهُمَّ ادْخُلْهُ الْجَنَّةَ، وَمَنْ اسْتَجَارَ مِنَ النَّارِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَتِ النَّارُ: اللَّهُمَّ اجِرْهُ مِنَ النَّارِ».

ئه نه سی کوږی مالیک رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله فهرموویه تی: «هر که سییک سی جاران داوای بههشت له خوا بکات، بههشت ده لیت: ئه ی خوا یه بیخه نیو بههشته وه، هر که سییکش سی جاران خوی به خوا بیاریزیت له ناگری دوزه خ، ناگری دوزه خ ده لیت: ئه ی خوا یه له ناگر بیاریزه».

أَبْوَابُ صِفَةِ جَهَنَّمَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی تایبەتمەندیی دۆزەخ لە پێغەمبەری خواوە ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ لِلنَّارِ نَفْسَيْنِ، وَمَا ذَكَرَ مَنْ يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مِنْ أَهْلِ التَّوْحِيدِ

باسی ئەوەی هاتوووە کەوا ئاگر دوو هەناسەدانی هەیە، ئەوەش کە باس کراوە دەربارەی ئەوانەی لە ئاگری دۆزەخ دێنە دەر لە خەڵکی خواپەڕێ کەر

٥٦٢. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اشْتَكَّتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا وَقَالَتْ: أَكَلْتُ بَعْضِي بَعْضًا، فَجَعَلَ لَهَا نَفْسَيْنِ، نَفْسًا فِي الشِّتَاءِ، وَنَفْسًا فِي الصَّيْفِ، فَأَمَّا نَفْسُهَا فِي الشِّتَاءِ فَرَمْهَرِيرٌ، وَأَمَّا نَفْسُهَا فِي الصَّيْفِ فَسُمُومٌ».

ئەبو ھورەیرە رەزیدە اللہ عنہ: دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ئاگر لەلای پەروردگاری سکاڵای کرد و گوتی: ئەم پەروردگارا (لە گەرمی و بەتینیدا) بەشیکم بەشەکی دیکەیی خوارد، بۆیە (خوا) مۆلەتی دوو نەفەسی پێ دەدات: نەفەس و هەناسەداتیک لە زستاندا و هەناسەداتیکیش لە هاویندا، جا ئەو ساردییە (توندوتیژە)ی کە دەبینن لە تەبەقە و بەشە ھەرە ساردەکی (زەمھەریرە، ئەو گەرمییە (توند و بەتینە) کە لە هاویندا دەبینن ئەوە لە بەشە گەرمەکی (سەموومە)».

٥٦٣. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي

قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنَ الْإِيمَانِ»، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: فَمَنْ شَكَّ فَلْيُفْرَأْ: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ} النساء: ۴۰.

ئه‌بو سه‌عیدی خودری ﷺ ده‌گیریتته‌وه: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «هه‌ر که‌سیک به‌ئه‌ندازه‌ی تۆسقاله‌ گه‌ردیله‌یه‌ک ئیمانی له‌ دڵدا بیت، له‌ ناگری دۆزه‌خ ده‌هینریتته‌ ده‌ر»، ئه‌بو سه‌عید گوتی: هه‌ر که‌سیکیش گومانی هه‌یه‌ (له‌م فه‌رمووده‌یه‌) با ئه‌م ئایه‌ته‌ بخوینیتته‌وه: {إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ}، واته‌: به‌راستی خوا به‌ئه‌ندازه‌ی گه‌ردیله‌یه‌کیش سته‌م له‌ که‌س ناکات.

۵۶۴. عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَطْلَعْتُ فِي النَّارِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ، وَأَطْلَعْتُ فِي الْجَنَّةِ فَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا الْفُقَرَاءَ».

عیمرانی کوری حوصه‌ین ﷺ ده‌لێت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «سه‌یری دۆزه‌خم کرد زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی له‌ ئافره‌تان، سه‌یری به‌هه‌شتم کرد، بینیم زۆربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی له‌ هه‌زاران».

بَابُ (فِي أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا)

باسییک (ده‌رباره‌ی که‌مترین سزای دۆزه‌خیه‌کان)

۵۶۵. عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ أَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ فِي أَحْمَصِ قَدَمَيْهِ جَمْرَتَانِ يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاغُهُ».

نوعمانی کوری به‌شیر ﷺ ده‌گیریتته‌وه: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «به‌راستی که‌مترین ئازار بۆ دۆزه‌خیه‌کان له‌ پۆژی دوایی که‌سیکه‌ دوو پشکۆی ئاگر له‌ ژێر هه‌ردوو قاچی داده‌نریت، میشکی سه‌ری پێ ده‌کولیت».

أَبْوَابُ الْإِيمَانِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی ئیمان له پیغه مبه‌ری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ نَبِيُّ الْإِسْلَامِ عَلَى خَمْسٍ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه ئیسلام بنیات نراوه له سه‌ر پینج پایه

٥٦٦. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ، وَحَجُّ الْبَيْتِ».

ئین عومەر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووێه‌تی: «ئیسلام له‌سه‌ر پینج شت بنیات نراوه: شایه‌تیدان به‌وه‌ی هه‌یج په‌رستراویکی به‌هه‌ق نییه‌ جگه‌ له‌ خوا، موحه‌مه‌د په‌وانه‌ کراوی خوایه، به‌رپاکردنی نوێژ و زه‌کات ده‌رکردن له‌ مال و سامان، پوژووگرتنی مانگی په‌مه‌زان، نه‌جامدانی هه‌جی مالی خوا».

تێبینی:

لێره‌دا هه‌ندیک له‌ مسوڵمانان وا ده‌زانن که مه‌به‌ستی پێغه‌مبه‌ر ﷺ ئه‌وه‌یه: هه‌ر که‌سێک ئه‌و پینج شته‌ی نه‌جام دان، مانای وایه‌ مسوڵمانه‌تی ته‌واو کردوووه، به‌لام

پێویسته هه‌موو لایه‌که‌مان بزانی‌ن که مه‌به‌ست له ئیسلام لێره‌دا موسوڵانه‌تی که‌سییه و مرو‌ف ئهم پێنجانه له خۆیدا ئه‌نجام بدات، ئینجا وه‌ك شه‌خص ده‌بێته موسوڵان، شایه‌تمانیه‌تێنان که ئیمان و عه‌قیده ده‌گرێته‌وه نێو خۆی، وه به‌ریا‌کردنی پێنج فه‌رزه‌ی نوێژ، زه‌کاتدان، پۆژوو‌گرتن، هه‌جکردن، ئه‌وانه پێنج دروشم و نیشان‌ه‌ن بۆ ئه‌وه‌ی که ئیمه بزانی‌ن ئه‌و که‌سه موسوڵانه یان نا؟ ته‌ماشای ده‌که‌ین: ئه‌گه‌ر شایه‌تمانیه‌ی هه‌ینا ده‌زانین که ئه‌وه ته‌عبیر له ئیمان و عه‌قیده‌ی موسوڵانه‌تی خۆی ده‌کات، وه ئه‌گه‌ر نوێژی کرد ده‌زانین که ئه‌وه به‌ندایه‌تی بۆ خوای خۆی ده‌کات، وه ئه‌گه‌ر زه‌کاتی دا و پۆژوو‌ی گرت و هه‌جی کرد، ده‌زانین که ئه‌و که‌سه که‌سیکی پابه‌نده به ئیسلامه‌تییه‌وه، به‌لام ئیسلامه‌تی به‌دنیاییه‌وه له‌و پێنجانه‌دا کورت هه‌لنه‌هاتوه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِضَافَةِ الْفَرَائِضِ إِلَى الْإِيمَانِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی ئه‌و شتانه‌ی په‌یوه‌ست ده‌کری‌ن به ئیمان‌ه‌وه

٥٦٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ بَابًا، فَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ، وَأَرْفَعُهَا قَوْلُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

ئه‌بو هوریره رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «ئیمان هه‌فتا و هه‌ندیک بواره، نزمترین پله‌ی لادانی ئه‌زیه‌تیکه له‌سه‌ر رێگا و به‌رزترین پله‌شی گوتنی وشه‌ی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)یه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي حُرْمَةِ الصَّلَاةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی پێگه و گه‌وره‌یی نوێژ

٥٦٨. عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ، فَأَصْبَحْتُ يَوْمًا قَرِيبًا مِنْهُ وَنَحْنُ نَسِيرُ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ وَيُبَاعِدُنِي عَنِ

النَّارِ، قَالَ: «لَقَدْ سَأَلْتَنِي عَنْ عَظِيمٍ، وَإِنَّهُ لَيَسِيرٌ عَلَى مَنْ يَسَّرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ، تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، وَتَحُجُّ الْبَيْتَ».

موعازی کوپی جه بهل ﷺ ده لیت: له گه شتیک له گهل پیغه مبه ر ﷺ بووم، پوژنیک لئی نزیک که وتمه وه کاتیک به پړوه بووین، گوتم: نهی پیغه مبه ری خوا کاریکم بین بللی که به هوپوه به هه شت و دوور بکه ومه وه له دوزه خ، فهرمووی: «به دلنیاپی پرسیاریکی گهره ت لئ کردم، به راستی نه و ناکاره ناسانه بو که سیک که خوا بوی ناسان بکات، خوا بپهرسته و هیچ هاوبه شیکي بو پریار مه ده، نوپزه کان نه نجام بده، زه کاتی ماله که ت دهر بکه، مانگی په مه زان به پوژوو به، حه جی مالی خوا بکه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَرْكِ الصَّلَاةِ

باسی نه وهی هاتووه دهر باره ی وازهینان له نوپژ

۵۶۹. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ تَرْكُ الصَّلَاةِ».

جابر ﷺ ده گپړته وه: پیغه مبه ر ﷺ فهرموویته ی: «نیتوانی بیپروایی و پرواداری وازهینانه له نوپزه کان».

بَابُ (فِي طَعْمِ الْإِيمَانِ)

باسیک (دهر باره ی تام و چپژئی ئیمان)

۵۷۰. عَنِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «ذَاقَ طَعْمَ الْإِيمَانِ، مَنْ رَضِيَ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا».

عه باسی کوپی عه بدولموته لیب ﷺ ده گپړته وه: گوئی له پیغه مبه ری خوا ﷺ بوو ده یفه رموو: «تام و چپژئی ئیمانی کردووه، نه وهی پازی بییت که خوا په روه ردگاری

بیت، ئیسلام ئایینی بیت، موحه ممه د پیغه مبه ری بیت».

بَابُ مَا جَاءَ لَا يَزْنِي الزَّانِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ

باسی ئه وهی هاتوو ه زیناکار له کاتی زیناکردندا ئیمانی نییه

۵۷۱. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَكِنَّ التَّوْبَةَ مَعْرُوضَةٌ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فەرموویەتی: «زیناکار له کاتی زیناکردندا ئیمانی نییه، دز له کاتی دزیکردندا ئیمانی نییه، بەلام توبه و پەشیانی له تاوان ھەر دەمیئت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا

باسی ئه وهی هاتوو ه ئیسلام بە نامۆیی دەستی پیکرد و جاریکی دیکه نامۆ دەبیته وه

۵۷۲. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ الْإِسْلَامَ بَدَأَ غَرِيبًا وَسَيَعُودُ غَرِيبًا كَمَا بَدَأَ، فَطُوبَى لِلْغُرَبَاءِ».

عەبدوللا رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فەرموویەتی: «بەراستی ئیسلام بە نامۆیی دەستی پیکرد، جاریکی دیکه ش نامۆ دەبیته وه وەك کاتی دەسپیکردنی، بۆیه خۆشبه ختی بۆ نامۆکان (واته: له پوژگاریك دینداری دەكەن خەلك زۆر دوورن له ئایین)».

بَابُ مَا جَاءَ سَبَابُ الْمُؤْمِنِ فُسُوقٌ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی به بر وادار ده رچوونه له فه رمانی خوا

٥٧٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَبَابُ الْمُسْلِمِ فُسُوقٌ، وَقِتَالُهُ كُفْرٌ».

عه بدوللای کوری مه سعود رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «جنیودان به موسولمان ده رچوونه له فه رمانی خوا، جهنگ له گه لکردنیشی کوفره (واته: سه رده کیشیت بو بیروایی)».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ رَمَى أَخَاهُ بِكُفْرٍ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی که سیک به برای موسولمانی بلیت ئه ی کافر

٥٧٤. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَيُّمَا رَجُلٍ قَالَ لِأَخِيهِ: كَافِرٌ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا».

ئین عومه ر رضی اللہ عنہ له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گیریته وه که فه رموویه تی: «هه ر که سیک به برا که ی بلیت: بیروا، بیگومان ئه و قسه یه ده که ویته ئه ستوی به کیکیان (گه ر قسه که ی وا نه بیت خوی بیروا ده بیت و نزیکه ئیمانی له ده ست بدات)».

مَا جَاءَ فِي افْتِرَاقِ هَذِهِ الْأُمَّةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی په رته وازه بوونی ئه م ئوممه ته

٥٧٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «تَفَرَّقَتِ الْيَهُودُ عَلَى إِحْدَى

وَسَبْعِينَ أَوْ اِثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَالنَّصَارَى مِثْلَ ذَلِكَ، وَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ
وَسَبْعِينَ فِرْقَةً».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ. دەگێڕێتەو: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «جووله که کان
بوون به هفتا و یەک یان هفتا و دوو کۆمەل، نەسپانییەکانیش بە هەمان شیوە،
بەلام نۆممەتی من دەبن بە هفتا و سێ دەستە و کۆمەل».

۵۷۶. عَنْ أَبِي ذَرٍّ ر.ھ.: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَتَانِي جِبْرِيلُ فَبَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ
لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ»، قُلْتُ: وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ؟ قَالَ: «نَعَمْ».

ئەبو زەر ر.ھ. دەگێڕێتەو: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «جیبریل ھاتە لام،
موژدەیی بۆ دام بەوێ هەر کەسێک بمیرێت و هیچ ھاوبەشیکی بۆ خوا بپاریار
نەدابێت، ئەو دەچێتە بەهەشت»، گوتم: ئەگەر زینا و دزیی کردبێت؟ فەرمووی:
«بەلێ».

أَبْوَابُ الْعِلْمِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی زانست له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعَبْدٍ خَيْرًا فَقَهَّهُ فِي الدِّينِ

باسی ئه وهی هاتوو هه گهر خوا چاکه ی بۆ که سیک بویت له ئایین شاره زای ده کات

۵۷۷. عَنْ أَبِي عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ».

ئین عه بیاس رضی اللہ عنہ ده گهریته وه: پیغه مبهری خوا رضی اللہ عنہ فهرموویه تی: «ئه گهر خوا چاکه و خیری بۆ ههر که سیک بویت، ئه وه شاره زای ده کات له ئایین (پینگای فیربوون و کارپکردنی بۆ ئاسان ده کات)».

بَابُ فَضْلِ طَلَبِ الْعِلْمِ

باسی پیگه و پاداشتی ئه و که سه ی به دوای زانستدا ده گهریت

۵۷۸. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «ھەر کەسیک پێگایە ک بگریته بەر و مەبەستی فێربوونی زانست بیت، خوا پێگای چوونە بەھەشتی بۆ ئاسان دەکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كِتْمَانِ الْعِلْمِ

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەي شاردنەوہی زانست و زانیاری

۵۷۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ر.ھ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَيْلَ عَنْ عِلْمٍ عَلِمَهُ ثُمَّ كَتَمَهُ أَلْجَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُلْجَأُ مِنْ نَارٍ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ دەلیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فرمویەتی: «ھەر کەسیک پرسیاری زانستیکی لێ بکریت و ئەویش بشاریتەوہ و نەیلێت، ئەوہ لە پۆژی دوایدا لغاوە دەکریت بە لغاویکی ناگرین».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَثِّ عَلَى تَبْلِيغِ السَّمَاعِ

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەي ھاندان لەسەر گەیاندنێ ئەو فرموودەیی بیستووہی تی

۵۸۰. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ، يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: خَرَجَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ ر.ھ مِنْ عِنْدِ مَرْوَانَ نِصْفَ النَّهَارِ، قُلْنَا: مَا بَعَثَ إِلَيْهِ هَذِهِ السَّاعَةُ إِلَّا لِيَشِئَ يَسْأَلَهُ عَنْهُ، فَقُمْنَا فَسَأَلْنَاهُ، فَقَالَ: نَعَمْ، سَأَلْنَا عَنْ أَشْيَاءَ سَمِعْنَاهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «نَضَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مِنَّا حَدِيثًا فَحَفِظَهُ حَتَّى يُبْلَغَهُ غَيْرُهُ، فَرَبَّ حَامِلٍ فَقِهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ، وَرَبَّ حَامِلٍ فَقِهِ لَيْسَ بِفَقِيهِ».

عەبدوڕەحمانی کوری ئەبانی کوری عوسمانی لە باوکێھوہ ر.ھ دەگێڕیتەوہ، گوتووہی تی: لە نیوہ پۆدا زەیدی کوری سابیت ر.ھ لەلای مەرپوان پۆشت، گوتمان: بێگومان بەو کاتە کاریکی پێی بووہ بۆیە ناردووہی تی بەدوایدا، بۆیە ھەستاین و پرسیارمان لێ کرد، گوتی: مەرپوان لەو شتانەي کە لە پێغەمبەری خوا ﷺ بیستوومانە

پرسیاری لی کردین، گویم لی بوو پیغهمبه‌ری خوا ﷺ ده‌یفه‌رموو: «خو پرووی نه‌و که‌سه جوان و روشن بکات، که گویستی فهرمووده‌یه ک بیت لیان، له‌به‌ری بکات تا ده‌یگه‌یه نیت به که‌سینکی دی، چونکه له‌وانه‌یه هه‌لگری فهرمووده که بیگه‌یه نیت به که‌سینک که تیگه‌یشتن و شاره‌زایی له‌و زیاتر بیت، له‌وانه‌یه هه‌لگری فهرمووده که تیگه‌یشتن و شاره‌زایی نه‌بیت».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ رَوَى حَدِيثًا وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ

باسی نه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی که‌سینک فهرمووده‌یه ک بگپرتته‌وه و بشزانیت که درویه

٥٨١. عَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: «مَنْ حَدَّثَ عَنِّي حَدِيثًا وَهُوَ يَرَى أَنَّهُ كَذِبٌ فَهُوَ أَحَدُ الْكَاذِبِينَ».

موغیره‌ی کوری شوعبه رضي الله عنه له پیغهمبه‌روه صلى الله عليه وسلم ده‌گپرتته‌وه که فهرموویه‌تی: «ههر که‌سینک (به‌درۆ) فهرمووده‌یه ک له من بگپرتته‌وه، بشزانیت که نه‌وه درویه، نه‌و به‌کیکه له درۆزنه‌کان».

بَابُ مَا نُهِيَ عَنْهُ أَنْ يُقَالَ عِنْدَ حَدِيثِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم

باسی نه‌وه‌ی قه‌ده‌غه‌ی لی کراوه که بگو‌تریت
له کاتی گپرا‌نه‌وه‌ی فهرمووده‌ی پیغهمبه‌ر صلى الله عليه وسلم

٥٨٢. عَنْ أَبِي رَافِعٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: «لَا أَلْفِينَ أَحَدَكُمْ مُتَكِنًا عَلَى أَرِيكَتِهِ يَأْتِيهِ أَمْرٌ مِمَّا أَمَرْتُ بِهِ أَوْ نَهَيْتُ عَنْهُ، فَيَقُولُ: لَا أَذْرِي، مَا وَجَدْنَا فِي كِتَابِ اللَّهِ اتَّبَعْنَاهُ».

نه‌بو رافع رضي الله عنه ده‌ل‌یت: پیغهمبه‌ری خوا صلى الله عليه وسلم فهرموویه‌تی: «به‌یه‌کیک له تبه‌وه نه‌گه‌م

و نه ییبنم که له سه ر لاتهنیشتیک دانیشتووه و کاتیک ده رباره ی شتیک فه رمانیک،
یان قه ده غه یه کی منی بو دیت، ده لیت: من نازانم (یانی: پروام پی نییه)! ئه وه ی له
قورئان بینیان، شوینی ده که وین (واته: شوین حه دیس ناکه وین!)».

٥٨٣. عَنِ الْمَقْدَامِ بْنِ مَعْدِي كَرَبَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا هَلْ عَسَى
رَجُلٌ يَبْلُغُهُ الْحَدِيثُ عَنِّي وَهُوَ مُتَّكِيٌّ عَلَى أَرِيكَتِهِ، فَيَقُولُ: بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللَّهِ،
فَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَلَالًا اسْتَحْلَلْنَاهُ، وَمَا وَجَدْنَا فِيهِ حَرَامًا حَرَّمْنَاهُ، وَإِنَّ مَا حَرَّمَ
رَسُولُ اللَّهِ كَمَا حَرَّمَ اللَّهُ».

میقدامی کوری مه عدی که ریب ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی:
«ئاگادار بن نزیکه (خهریکه رۆژگارێک دیت) پیاوێک له شوینیک پال ده داته سه ر
لاتهنیشتیکی، فه رمووده یه کی منی بو بگێردرێته وه و بلیت: ئیمه کتیی خوامان له
نیوانه، ئه وه ی تیدا ده ستان که وت هه لال بوو، ئه وه به هه لالی ده زانین، ئه وه ی
تیدا ده ستان که وت هه رام بوو، به هه رامی ده زانین (دوایی پیغه مبه ری خوا ﷺ
فه رمووی: ئاگادار و وریا بن!) به دلنیا یی ئه وه ی پیغه مبه ری خوا هه رامی کردووه
وه که ئه وه وایه خوا که هه رامی کردووه».

تییینی:

ئهم هه رام کراوه با له قورئانیش نه بیست، چونکه پیغه مبه ری خوا ﷺ له خووه
فه رمایشت نافه رمویت، هه رچی ده رباره ی شه ر و ئایین فه رموویه تی: هه مووی به
فه مانێ خوا یه و بواری هه له کردن و نه پیکانی تیدا نییه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ

باسی ئه وه ی هاتووه ده رباره ی قسه وه باسی به نو ئیسرا ئیل

٥٨٤. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «بَلَّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً

وَحَدَّثُوا عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَلَا حَرَجَ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».

عبداللہ کوری عمر ؓ دہلیت: پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمودہ: «اے نبی! اگر کسی نے تو را دروغ بگوید و آنرا از روی تمسخر و طعنه بگوید، او را هیچ عتابی نیست، و اگر کسی را از روی تمسخر و طعنه بگوید و او را از روی تمسخر و طعنه بگوید، او را هیچ عتابی نیست، و اگر کسی را از روی تمسخر و طعنه بگوید، او را هیچ عتابی نیست، و اگر کسی را از روی تمسخر و طعنه بگوید، او را هیچ عتابی نیست».

بَابُ مَا جَاءَ الدَّالُّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ

باسی ئەوەی هاتوووە کە وای پێنمایێکەر بۆ کارێکی چاک وەکوە بکەرە کە یەتی

٥٨٥. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ؓ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ رَجُلٌ يَسْتَحِمُّهُ، فَلَمْ يَجِدْ عِنْدَهُ مَا يَحْمِلُهُ فَذَلَّهُ عَلَى آخَرٍ فَحَمَلَهُ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ: «إِنَّ الدَّالَّ عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ».

ئەنەسی کوری مالیک ؓ دہلیت: پیاویک هات بۆ خزمەت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم داوای لێ کرد سوارییەکی پێ بدات (نازەلێکی سوارێ)، هیچی سوارێ دەست نەکەوت کە پێی بدات، جا کە سێکی پیشان دا ئەویش سوارییەکی پێ دا، هاتەوێ لای پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم خوا ﷺ و پێی راگەیاند، پیغمبریش ﷺ فرمودی: «ئەگەر کەسێک کە سێکی دیکە رێنوی بکات بۆ رێگای چاکە، ئەو بە ئەندازەی ئەو کەسە چاکە بۆ دەنووسرێت».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ دَعَا إِلَى هُدًى فَاتَّبَعَ أَوْ إِلَى ضَلَالَةٍ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی کەسێک بانگەشە بکات بۆ رێنمایی یان بۆ گومرایی و خەڵکیش دوا بکەون

٥٨٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ

الأَجْرِ مِثْلُ أُجُورٍ مَنْ يَتَّبِعُهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامٍ مَنْ يَتَّبِعُهُ، لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ: دەلێت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ھەر کەسێک بانگەشە بکات بۆ ڕیگایە کە جێی ڕەزامەندیی خوا بێت، ئەو بە ئەندازەی پاداشتی ئەوانەی کە شوینی دەکەون پاداشتی بۆ ھەبێ، بەبێ ئەوەی لە پاداشتی ھیچیان کەم بکێتەو، ھەر کەسێک بانگەشە ی گومرایی بکات بە ئەندازەی گوناھێ ئەوانەی کە شوینی دەکەون گوناھێ بۆ دەنوسرێت، بەبێ ئەوەی لە گوناھێ ھیچیان کەم بکێتەو».

٥٨٧. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ر.ھ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَنَّ سُنَّةَ خَيْرٍ فَاتَّبَعَ عَلَيْهَا فَلَهُ أَجْرُهُ وَمِثْلُ أُجُورٍ مَنْ اتَّبَعَهُ غَيْرَ مَنْقُوصٍ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ سَنَّ سُنَّةَ شَرٍّ فَاتَّبَعَ عَلَيْهَا كَانَ عَلَيْهِ وَزْرُهُ وَمِثْلُ أَوْزَارٍ مَنْ اتَّبَعَهُ غَيْرَ مَنْقُوصٍ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْئًا».

جەریری کوری عەبدوللا ر.ھ: دەلێت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ھەر کەسێک ڕیبازیکی چاک بگێتە بەر و خەڵکی شوینی بکەون، ئەو لەسەر گرتەبەری ئەو ڕیبازە باشە پاداشت وەر دەگرت، بە ئەندازەی ئەو کەسەش کە شوینی دەکەوێت پاداشت وەر دەگرت، بەبێ ئەوەی لە پاداشتی ھیچیان کەم بکێتەو، ھەر کەسێکیش ڕیبازیکی خراپ بگێتە بەر و خەڵکیش شوینی بکەون لەسەر ئەو ڕیبازە کە داھێناوە، ئەو گوناھێ ئەو کردەوێی لەسەرە، بە ئەندازەی گوناھێ ئەو کەسەش کە شوینی دەکەوێت لەو کارە خراپە گوناھێ لەسەرە، بەبێ ئەوەی لە گوناھێ ھیچیان کەم بکێتەو».

أَبْوَابُ الْإِسْتِثْذَانِ وَالْأَدَابِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی دواکردنی ڕێبێدان و ئادابه‌کان له پێغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِفْشَاءِ السَّلَامِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی بڵاوکردنه‌وه‌ی س‌لاو

٥٨٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا، وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا، أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى أَمْرٍ إِذَا أَنْتُمْ فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ؟ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ».

ئه‌بو هوریره‌ ڕ‌په‌ ﷺ ده‌ل‌یت: پ‌یغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموو‌یه‌تی: «سو‌یند به‌و که‌سه‌ی گیانی منی به‌ ده‌سته‌، ناچه‌ به‌هه‌شت هه‌تا ئ‌یمان نه‌ه‌ینن، هه‌تا یه‌ک‌د‌یشتان خ‌وش نه‌و‌یت ئ‌یمانتان ته‌واو نا‌ب‌یت! جا ئ‌ایا کار‌یک‌تان پ‌ی ب‌ل‌یم ئ‌ه‌گه‌ر ئ‌ه‌نجامی ب‌ده‌ن به‌ه‌و‌یه‌وه‌ یه‌ک‌د‌یتان خ‌وش ده‌و‌یت؟ له‌نیو خ‌ۆتان س‌لاو ب‌لاو بکه‌نه‌وه‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّسْلِيمِ عَلَى الصَّبْيَانِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوووه‌ ده‌رباره‌ی س‌لاوکردن له‌ مندالان

٥٨٩. عَنْ سَيَّارٍ قَالَ: كُنْتُ أَمْشِي مَعَ ثَابِتِ الْبُنَاتِيِّ، فَمَرَّ عَلَى صَبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ

فَقَالَ ثَابِتٌ: كُنْتُ مَعَ أَنَسٍ، فَمَرَّ عَلَى صَبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ، وَقَالَ أَنَسٌ: كُنْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَمَرَّ عَلَى صَبْيَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ.

سه یار ده لیت: له گه‌ل سابیتی بونانی ده‌ڕۆیستم، کاتیک به‌لای هه‌ندیک منداڵ تیپه‌پری سلاوی لێ کردن، ئینجا سابیت گوتی: له‌گه‌ل ئه‌نه‌س بووم، کاتیک به‌لای هه‌ندیک منداڵا تیپه‌پری و سلاوی لێ کردن، ئه‌نه‌س گوتی: له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بووم به‌لای هه‌ندیک منداڵا تیپه‌پری و سلاوی لێ کردن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّلَامِ عَلَى مَجْلِسٍ فِيهِ الْمُسْلِمُونَ وَغَيْرُهُمْ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو له‌ سلاوکردن له‌ کۆریک
که‌وا موسوڵمان و ناموسوڵمانی تێدا بی‌ت

٢٦٢

٥٩٠. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ بِمَجْلِسٍ وَفِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْيَهُودِ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ.

ئوسامه‌ی کوری زه‌ید: ده‌گێڕێته‌وه: پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌لای کۆریکا تیپه‌پری که‌ تیکه‌ل بوو له‌ موسوڵمان و جووله‌که‌، پیغه‌مبه‌ر ﷺ سلاوی لێ کردن.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَسْلِيمِ الرَّكِبِ عَلَى الْمَاشِي

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی سلاوکردنی سوار له‌ پیاده

٥٩١. عَنْ فَصَّالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «يُسَلِّمُ الْفَارِسُ عَلَى الْمَاشِي، وَالْمَاشِي عَلَى الْقَائِمِ، وَالْقَائِمُ عَلَى الْكَثِيرِ».

فه‌زاله‌ی کوری عوبه‌ید: ده‌گێڕێته‌وه: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی: «سوار سلاو له‌ پیاده‌ ده‌کات، پیاده‌ سلاو له‌ وه‌ستاو ده‌کات، که‌م سلاو له‌ زۆر ده‌کات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ طُرُقِ الرَّجُلِ أَهْلَهُ لَيْلًا

باسی ئه وهی هاتوو له ناپه سندی چوونه ماله وه له شه ودا

۵۹۲. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَاهُمْ أَنْ يَطْرُقُوا النِّسَاءَ لَيْلًا.

جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپریته وه: پیغه مبه ﷺ قه ده غه ی لئ کردن که به شه و (کاتیک له گهشت گه رانه وه به بئ ئاگادار کردنه وه) بچنه لای خیزانه کانیا.

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمَصَافَحَةِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ته وقه کردن

۵۹۳. عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا مِنْ مُسْلِمَيْنِ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافَحَانِ إِلَّا غُفِرَ لَهُمَا قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا».

به پرائی کوپی عازیب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لئیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموو یه تی: «هه ر دوو موسولمانیک بگه نه یه کدی و ته وقه بکه ن، به دلنیا یی خوا لئیا ن خو ش ده بی ت پیش نه وه ی له یه کدی جیا ببه وه».

أَبْوَابُ الْأَدَبِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی رهفتاره کان له پیغه مبهری خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَشْمِيتِ الْعَاطِسِ

باسی ئهوهی هاتوووه ده ربارهی دوعا کردن له کاتی پژمین

٥٩٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لِلْمُؤْمِنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ سِتٌّ خِصَالٌ، يَعُوذُهُ إِذَا مَرِضَ وَيَشْهَدُهُ إِذَا مَاتَ، وَيُجِيبُهُ إِذَا دَعَاهُ، وَيُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِذَا لَقِيَهُ، وَيُشَمِّتُهُ إِذَا عَطَسَ، وَيَنْصَحُ لَهُ إِذَا غَابَ أَوْ شَهِدَ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ.ا: دەلێت: پێغه مبهری خوا ﷺ فەرموویەتی: «پروادار شەش مافی ھەبە بەسەر پروادارەو: کاتیکی نەخۆش کەوت سەردانی بکات، کاتیکی مرد ئامادە ببێت (ھەتا دەنێژرێت)، کاتیکی دەعوەتی کرد بە دەمیەو بەجێت، کاتیکی پێی گەشت سلاوی لێ بکات، کاتیکیش دەپژمێت دوعای بۆ بکات (پێی بلێت: یرحمک اللہ)، بۆی دلسۆز بیت لە کاتیکی نادیار بیت، یان ئامادە بیت».

٥٩٥. عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا عَطَسَ أَحَدُكُمْ فَلْيَقُلْ: الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَلْيَقُلِ الَّذِي يَرُدُّ عَلَيْهِ، يَرْحَمُكَ اللَّهُ، وَلْيَقُلْ هُوَ: يَهْدِيكُمْ اللَّهُ وَيُصْلِحْ بِأَلْسِنَتِكُمْ».

ئەبو ئەییوب (ڕ.ه) دەگێڕێتەو: پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرموویه‌تی: «ئەگەر یه‌کیکتان پێژی با بلیت: ستایش بو خوا له‌ هه‌موو حاڵه‌تیک، ئەوه‌ی وه‌لام ده‌داته‌وه‌ بلیت: خوا په‌حمت پێ بکات، ئەویش بلیت: خوا پێنمویت بکات و حاڵت باش بکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِي خَفْضِ الصَّوْتِ وَتَخْمِيرِ الْوَجْهِ عِنْدَ الْعَطَاسِ

باسی ئەوه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی نزمکردنه‌وه‌ی ده‌نگ و داپۆشینی ده‌م له‌ کاتی پێژین

٥٩٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (ر.ه): أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) كَانَ إِذَا عَطَسَ عَطَى وَجْهَهُ يَدِهِ أَوْ يَنْوِبُهُ وَغَضَّ بِهَا صَوْتَهُ.

ئەبو هوریره‌ (ر.ه) ده‌گێڕێتەو: پێغه مبه‌ر (ﷺ) کاتیک پێژیا روخساری پێروزی به‌ ده‌سته‌کان یان به‌ پۆشاکێ داده‌پۆشی، ده‌نگیشی نزم ده‌کرده‌وه‌.

بَابُ كَرَاهِيَةِ أَنْ يُقَامَ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يُجْلَسَ فِيهِ

باسی ناپه‌سندی هه‌ستاندنێ که‌سیک له‌ شوێنه‌که‌ی و پاشان له‌ شوێنی دابنیشیت

٥٩٧. عَنْ ابْنِ عُمَرَ (ر.ه): قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ): «لَا يَقِيمُ أَحَدُكُمْ أَحَاةً مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ يَجْلَسُ فِيهِ».

ئێبن عومه‌ر (ر.ه) ده‌لێت: پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرموویه‌تی: «با یه‌کیک له‌ ئێوه‌ برا که‌ی له‌ شوێنی دانیشتنی هه‌لنه‌ستینیت، ئینجا خۆی بجیت له‌ شوێنی دابنیشیت».

بَابُ مَا جَاءَ إِذَا قَامَ الرَّجُلُ مِنْ مَجْلِسِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَيْهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ

باسی ئەوه‌ی هاتوو ئەگەر که‌سیک له‌ شوێنه‌که‌ی هه‌ل‌سیت، پاشان گه‌رایه‌وه‌ ئەو شایسته‌تره‌ به‌و شوێنه‌

٥٩٨. عَنْ وَهْبِ بْنِ حُدَيْفَةَ (ر.ه): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَالَ: «الرَّجُلُ أَحَقُّ بِمَجْلِسِهِ

وَإِنْ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ ثُمَّ عَادَ فَهُوَ أَحَقُّ بِمَجْلِسِهِ».

وهبى كورى حوزه يفه رحمه الله ده گيرته وه: پيغه مبهري خوا عليه السلام فرمويه تى: «كه سيك شياوتره به شويى دانيشته كهى خوى، نه گهر هاتو درچوو بو كاريكى ئينجا گهرايه وه، هه ر نهو شياوتره به شويى دانيشته كهى».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ الْجُلُوسِ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ بغيرِ إِذْنِهِمَا

باسى نه وهى هاتوو ده بارهى ناپه سندی ناپه ستن له نيوان دوو كهس به بى موله تيان

٥٩٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِلرَّجُلِ أَنْ يُفَرِّقَ بَيْنَ اثْنَيْنِ إِلَّا بِإِذْنِهِمَا».

عه بدوللاى كورى عه مر رحمه الله ده گيرته وه: پيغه مبهري خوا عليه السلام فرمويه تى: «دروست نيه بو كه سيك بچيته نيوان دوو كهس مه گهر موله تى پى بدهن».

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ قِيَامِ الرَّجُلِ لِلرَّجُلِ

باسى نه وهى هاتوو له ناپه سندی هه لسانه وهى كه سيك بو كه سيكى ديكه

٦٠٠. عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه قَالَ: لَمْ يَكُنْ شَخْصٌ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَكَانُوا إِذَا رَأَوْهُ لَمْ يَقُومُوا لِمَا يَعْلَمُونَ مِنْ كَرَاهِيَتِهِ لِذَلِكَ.

نه نه س رحمه الله ده لیت: هاوه لان هيچ كه سيكيان له لا خو شه ويستر نه بووه له پيغه مبهري خوا عليه السلام، (له گهل نه وه شدا) نه گهر چاويان پى كه وتبايه هه لئه ده ستانه وه له بهري، چونكه ده بانزاني پى ناخوشه.

بَابُ فِي التَّوْقِيَةِ فِي تَقْلِيمِ الْأُظْفَارِ وَأَخْذِ الشَّارِبِ

باسیك ده‌بارهی دانانی کات بۆ نینۆک و سمیل کورتکردنه‌وه

٦٠١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ وَقَّتَ لَهُمْ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً تَقْلِيمَ الْأُظْفَارِ، وَأَخْذَ الشَّارِبِ، وَحَلَقَ الْعَانَةَ.

ئه‌نه‌سی کۆری مالیک رضي الله عنه ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ر ﷺ کاتی بۆ دیاری کردن که له چل شه‌و زیاتر تیپه‌ر نه‌بێت بۆ نینۆککردن، کورتکردنه‌وه‌ی سمیل، هه‌لکێشانی مووی بنبال و تاشینی مووی داوین.

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِعْفَاءِ اللَّحْيَةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی ریش هه‌بێشته‌وه

٦٠٢. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «احْفُوا الشَّوَارِبَ وَاعْفُوا اللَّحْيَ».

ئێبن عومه‌ر رضي الله عنه ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فرموویه‌تی: «سمیلتان کورت بکه‌نه‌وه، ریشتان به‌هێلنه‌وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي نَظَرَةِ الْفَجَاءَةِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی سه‌یرکردنی (حه‌رامی) له‌ناکاو

٦٠٣. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ نَظَرَةِ الْفَجَاءَةِ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَصْرِفَ بَصَرِي.

جوړه يری کورۍ عه بدوللا ﷺ ده لیت: پرسیارم له پیغه مبهري خوا ﷺ کرد سه باره ت به سهیر کردنی له ناکاو (بوره گهزی بهرانه بر)، فه رمانی پی کردم که و ا چاوم لایبهم و بهرده و ام نه بم له سهیر کردنی.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَحْذِيرِ فِتْنَةِ النِّسَاءِ

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی ناگادار کردنه وه له تاقیکردنه وهی ثافره تان

٦٠٤. عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ، وَسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِي النَّاسِ فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ».

ئوسامه ی کورۍ زهید و سه عیدی کورۍ زهیدی کورۍ عمری کورۍ نوفیل رضي الله عنه له پیغه مبهروه ﷺ ده گپړنه وه که فه رموویه تی: «هیچ شتی کم له دواي خوم به جی نه هیشتووه له تاقیکردنه وه که زیان به خستر بیت بو پیاوان له ثافره تان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُتَشَبِّهَاتِ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ

باسی نه وهی هاتووه ده ربارهی خوچواندنې پیاوان به ثافره تان

٦٠٥. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمُتَشَبِّهَاتِ بِالرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهِينَ بِالنِّسَاءِ مِنَ الرِّجَالِ.

ئیبین عه عباس رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهري خوا ﷺ نه فره تی کردووه له و ثافره تانه ی خویان ده چوینن به پیاوان، له و پیاوانه ش که خویان ده چوینن به ثافره تان.

بَابُ مَا جَاءَ فِي كَرَاهِيَةِ رَدِّ الطَّيِّبِ

باسى ئه وهى هاتووه ده ريارهى ناپه سندیی ره تکرده وهى بۆن و گولاو

٦٠٦. عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ أَنَسٌ رضي الله عنه لَا يَرُدُّ الطَّيِّبَ، وَقَالَ أَنَسٌ: إِنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله كَانَ لَا يَرُدُّ الطَّيِّبَ.

سومامه ی کوپی عه بدوللا ده لیت: ئه نهس رضي الله عنه گولاوی رت نه ده کرده وه، ئه نهس ده شیگوت: بیگومان پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله کاتی خوی گولاوی رت نه ده کرده وه.

بَابُ فِي كَرَاهِيَةِ مُبَاشَرَةِ الرَّجَالِ الرَّجَالَ وَالْمَرْأَةِ الْمَرْأَةَ

باسیک ده ريارهى ناپه سندیی سهیرکردنی لاشه ی پیاو بۆ پیاو و ئافرهت بۆ ئافرهت

٦٠٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «لَا تُبَاشِرُ الْمَرْأَةَ الْمَرْأَةَ حَتَّى تَصِفَهَا لِرَوْحِهَا كَأَنَّمَا يَنْظُرُ إِلَيْهَا».

عه بدوللا رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا صلى الله عليه وآله فهرموویه تی: «ئافرهت نابیت سهیری تهواوی لاشه ی ئافره تهیکی دیکه بکات، بۆئوهی شیوه که ی بۆ پیاوه که ی باس بکات، به شیوه که (بۆی باس بکات) ههروهک سهیری بکات و بیینیت».

بَابُ مَا جَاءَ أَنَّ الْفَخْدَ عَوْرَةٌ

باسى ئه وهى هاتووه که پان (ی پیاو) عه وره ته

٦٠٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله قَالَ: «الْفَخْدُ عَوْرَةٌ».

ئيبين عه عباس رضي الله عنه له پیغه مبهروه صلى الله عليه وآله ده گپریته وه که فهرموویه تی: «پان عه وره ته».

بَابُ مَا جَاءَ لَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ ثَالِثٍ

باسی ئه وهی هاتوووه دوو کهس به نهیئنی قسه نه کهن
و خوڤان له کهسی سییه م جیا بکه نه وه

٦٠٩. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «إِذَا كُنْتُمْ ثَلَاثَةً فَلَا يَتَنَاجَى اثْنَانِ دُونَ صَاحِبِهِمَا».

عەبدوللا رضی اللہ عنہ دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویە تی: «ئەگەر سێ کەس بوون با دوو کەستان بەنهیئنی قسه نه کهن، خوڤان له کهسی سییه م جیا بکه نه وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي

باسی ئه وهی هاتوووه ده‌رباره‌ی که‌سیک بلیت به‌ دایک و باوک‌ه‌وه به‌ فیدات بم

٦١٠. عَنْ عَلِيٍّ رضی اللہ عنہ قَالَ: مَا سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم جَمَعَ أَبَوَيْهِ لِأَحَدٍ غَيْرِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ.

عەلی رضی اللہ عنہ دەلێت: هەرگیز گویم له پێغه مبه‌ر صلی اللہ علیہ وسلم نه‌بووه دایک و باوکی خۆی به‌یه‌که‌وه بۆ که‌س فیدا بکات جگه له سه‌ع‌دی کو‌ری ئەبو وه‌ققاص.

بَابُ مَا جَاءَ مَا يُسْتَحَبُّ مِنَ الْأَسْمَاءِ

باسی ئه وهی هاتوووه ده‌رباره‌ی ئه‌و ناوانه‌ی په‌سندن

٦١١. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «أَحَبُّ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ».

ئەبن عومەر رضی اللہ عنہ له پێغه مبه‌ره‌وه صلی اللہ علیہ وسلم ده‌گێڕێته‌وه که فەرموویە تی: «خۆشه‌ویستترینی

نیو ناوه‌کان له‌لای خوا ناوی عه‌بدوڵڵا و عه‌بدوهره‌حمانه‌.

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَغْيِيرِ الْأَسْمَاءِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی گۆڕینی ناوه‌کان

٦١٢. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُغَيِّرُ الْأِسْمَ الْقَبِيحَ.

عائیشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ناوی ناشیرینی ده‌گۆڕی بۆ ناوی دیکه‌.

بَابُ مَا جَاءَ فِي أَسْمَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی ناوه‌کانی پێغه‌مبه‌ر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

٦١٣. عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ لِي أَسْمَاءً، أَنَا مُحَمَّدٌ، وَأَنَا أَحَدٌ، وَأَنَا الْمَاحِي الَّذِي يَمْحُو اللَّهُ بِي الْكُفْرَ، وَأَنَا الْحَاشِرُ الَّذِي يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى قَدَمِي، وَأَنَا الْعَاقِبُ الَّذِي لَيْسَ بَعْدِي نَبِيٌّ».

جوبه‌یری کۆری موتعم رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فەرموویه‌تی: «به‌راستی من چه‌ند ناویکم هه‌یه، من ناوم موحه‌مه‌ده، ناوم ئه‌حمه‌ده، ناوم ئه‌لماحیه، که خوا به‌هۆی منه‌وه بپه‌روایی ده‌سپێته‌وه، ناوم ئه‌لحاشیره، که خه‌لکی له‌دوای شوینی پی منه‌وه به‌ره‌و مه‌حشر ده‌رۆن، ناوی من ئه‌لعاقیه، که دوای من پێغه‌مبه‌ری دیکه‌ نییه‌».

بَابُ مَا جَاءَ فِي إِنْشَادِ الشَّعْرِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی گوتنی هۆنراوه

٦١٤. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُ لِحْسَانَ مِنْبَرًا فِي الْمَسْجِدِ

يَقُومُ عَلَيْهِ قَائِمًا، يُفَاخِرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - أَوْ قَالَتْ: يُتَفَخِّحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ - وَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ حَسَنَ بَرُوحِ الْقُدِّسِ مَا يُفَاخِرُ، أَوْ يُتَفَخِّحُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ».

عائشه رضي الله عنها ده لیت: پیغه مبهری خوا رضي الله عنه له مزگهوت سه کویه کی بو حه سسان دانا و به پیوه له سهری ده وهستا، شانازی ده کرد به پیغه مبهری خوا رضي الله عنه له ریگای هونراوه کانی، -یان گوتی: بهرگری ده کرد له پیغه مبهری خوا رضي الله عنه، - پیغه مبهری خواش رضي الله عنه ده یفه رموو: «بهراستی خوا پشتیوانی حه سان ده کات له ریگای جبریه وه، به هوی شانازی کردنه که ی یان بهرگری کردنه که ی له پیغه مبهری خوا رضي الله عنه».

٦١٥. عَنْ أَنَسٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ مَكَّةَ فِي عُمْرَةِ الْقَضَاءِ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ بَيْنَ يَدَيْهِ يَمْشِي وَهُوَ يَقُولُ:

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ ... الْيَوْمَ نَضْرِبُكُمْ عَلَى تَنْزِيلِهِ

ضَرْبًا يُزِيلُ الْهَامَ عَنْ مَقِيلِهِ ... وَيُذْهِلُ الْخَلِيلَ عَنْ خَلِيلِهِ

فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا ابْنَ رَوَاحَةَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَفِي حَرَمِ اللَّهِ تَقُولُ الشَّعْرُ؟ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «خَلَّ عَنْهُ يَا عُمَرُ، فَلَيْهِ أَسْرَعُ فِيهِمْ مِنْ نَضْحِ النَّبْلِ».

ئه نه س رضي الله عنه ده گپ رته وه: پیغه مبهری خوا رضي الله عنه له عومره ی قه زا کردنه وه چوو نه نیو شاری مه ککه، عه بدوللای کوری ره واحةش له پیش پیغه مبهری خوا رضي الله عنه ده پوشت و ده یگوت:

ئه ی بیروایان ریگای بی بدن ... ته گه رنا ته مرو لیتان ده دهن به هوی قورثانه وه

لیدانیک سه ره شوینی خوی به پرنیت ... خوشه ویست بیتاگا بکات له خوشه ویست

ئینجا عومه ر گوتی: ئه ی کوری ره واحة له بهرده م پیغه مبهری خوا رضي الله عنه و له حه رهمی

خوادا هونراوه ده لیت؟ پیغه مبهری خوا رضي الله عنه فه رموو: لئی بگه پئی ئه ی عومه ر،

هونراوه کانی ته وه له لیدانی تیر کاریگه رتره له سه ر دلی بیروایان.

٦١٦. عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَالَسْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ مَرَّةٍ، فَكَانَ أَصْحَابُهُ يَتَنَاشَدُونَ الشَّعْرَ، وَيَتَذَكَّرُونَ أَشْيَاءَ مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ وَهُوَ سَاكِتٌ، فَرُبَّمَا يَتَبَسَّمُ مَعَهُمْ.

جایبری کۆری سەمورە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: زیاتر لە سەد جار -دانیشتنێکی زۆر- لە گەڵ پیغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دانیشتوومە، کە (لەو کاتەدا) هاوێلانی هونراوێان لە نێو یە کەیدا دەگوت، باسی بە سەرھات و کاری سەر دەمی نە فامیان دەکرد و پیغەمبەری خواش صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بێدەنگ دەبوو، جاری وا هەبوو لە گەڵیشیان پێدە کەنی.

٦١٧. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا.

عەبدوللا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پیغەمبەری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لە چەند پوژێکی دیاریکراودا ئاموژگاری دەکردین (نەک هەموو پوژێک)، ئەوێش بوێهەوی دوو چاری بیزاری و بێئومێدبوون نەبین.

بَاب

بَاسِيَّكَ

٦١٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ أَحَبُّ الْعَمَلِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا دِيمَ عَلَيْهِ.

عائیشە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا دەلێت: خۆشەویستترین کردەوێ لە لای پیغەمبەری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ئەو کارە بوو کە (مرووف) بەردەوام بێت لە سەری (ئەگەر کەمیش بووایە).

أَبْوَابُ الْأَمْثَالِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی وینه هیئانه وه له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ النَّبِيِّ ﷺ وَالْأَنْبِيَاءِ قَبْلَهُ

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی وینه پیغه مبهری ﷺ و پیغه مبهرا نی پیش خو ی

٦١٩. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي كَرَجُلٍ بَنَى دَارًا فَأَكْمَلَهَا وَأَحْسَنَهَا إِلَّا مَوْضِعَ لَبَنَةٍ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَدْخُلُونَهَا وَيَتَعَجَّبُونَ مِنْهَا وَيَقُولُونَ لَوْلَا مَوْضِعُ اللَّبَنَةِ».

جابر ی کوری عه بدوللا ﷺ ده لیت: پیغه مبهری ﷺ فەر موویه تی: «به پراستی وینه ی من و پیغه مبهرا نی پیش من وه که سیکه که خانویه ک دروست بکات، ته وای بکات، ریک و جوانی بکات، ته نیا شوینی خشتیک نه بیت (جی بهیلت)، ئینجا خه لکی بچنه نیو خانوو ه که و پی سهرسام بن، بلین خوزگه ئه و خشته یه ش دانرا بیه (موحه ممه د جوانکار و ته واکاری پیغه مبهرا یه تییه ﷺ)».

بَابُ مَا جَاءَ فِي مَثَلِ الْمُؤْمِنِ الْقَارِي لِلْقُرْآنِ وَغَيْرِ الْقَارِي

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی جیا وازی وینه ی به واداری قورئان خوین و قورئانه خوین

٦٢٠. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي

٦٢٢. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَثَلُ أُمَّتِي مَثَلُ الْمَطَرِ لَا يُدْرَى أَوَّلُهُ خَيْرٌ أَمْ آخِرُهُ».

ئەنەس ر.ه دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «وێنە ی ئوممەتی من
وێک باران وایە، نازانیت سەرەتایەکی خێر و بێرە یان کۆتاییەکی (لە هەموو
سەر دەمێکدا خێر و باشە ی بەر دەوامە)».

باب

باسیک

٦٢٣. عَنِ ابْنِ عُمَرَ ر.ه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّمَا النَّاسُ كَابِلٍ مِائَةٍ، لَا يَجِدُ
الرَّجُلُ فِيهَا رَاحِلَةً».

ئێبن عومەر ر.ه دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «بەراستی وێنە
خەلک وێک ڕەوێ و شتری سەد دانەیی وایە، بەئەستەم و شترێکی باشی تێدا دەست
دەکەوێت بۆ بار کردن (کەم کەس هەیه شایستە ی بەرپر سياریه تی بیت)».

٦٢٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ر.ه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ أُمَّتِي كَمَثَلِ
رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا، فَجَعَلَ الدُّبَابُ وَالْفَرَّاشُ يَقَعْنَ فِيهَا وَأَنَا أَخَذُ بِحُجْزِكُمْ وَأَنْتُمْ
تَقَحَّمُونَ فِيهَا».

ئەبو ھورەیرە ر.ه دەگێڕێتەو: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «بەراستی وێنە
من و ئوممەتە کەم وێک وێنە پیاویک وایە ناگرنیک داگیرسنیت، جا مێشوو له
پەپووله خۆیان بخەنە نۆی، من لەدواوێ پاتان دەکێشم، ئێو ش پووتان تی کردوو
دەتانه ویت بچنە نۆیو».

أَبْوَابُ فَضَائِلِ الْقُرْآنِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

كُوباسى گه وره يیه كانى قورئان له پیغه مبهرى خواوه

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَآيَةِ الْكُرْسِيِّ

باسى ئه وهى هاتووه دهر باره ی پیگه و گه وره یی
سووره تی به قهره و ئایه تول کورسی

٦٢٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا تَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ مَقَابِرَ، وَإِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ الْبَقَرَةُ لَا يَدْخُلُهُ الشَّيْطَانُ».

ئە بو هورە پرە رضی اللہ عنہ دە گپریتە وه: پیغه مبهرى خوا رضی اللہ عنہ فەر موویه تی: «نە کەن ماله کانتان
بکەنە گورستان (بهووی نه خویندنی قورئان تییدا)، به راستی مالیک سووره تی
به قهره ی تییدا بخوینریت، شەیتان ناچیتە نیوی».

بَابُ مَا جَاءَ فِي آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

باسى ئه وهى هاتووه دهر باره ی کو تایی سووره تی به قهره

٦٢٦. عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رضی اللہ عنہ: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ

آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفَّتَاهُ.

ئەبو مەسعوودی ئەنصارى رضی اللہ عنہ دەلێت: پیغممبەرى خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتى: «هەر کەسیک لە شەودا دوو ئایەتى کۆتایى سوورەتى بەقەرە بخوینیت ئەو بەسبەتى (پاریزراو دەبێت)».

٦٢٧. عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْقِيَامِ، أَنْزَلَ مِنْهُ آيَتَيْنِ حَتَمَ بِهِمَا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، وَلَا يُقْرَأُ فِي دَارٍ ثَلَاثَ لَيَالٍ فَيَقْرُبُهَا شَيْطَانٌ».

نوعمانى كورى بەشیر رضی اللہ عنہ لە پیغممبەرەو صلی اللہ علیہ وسلم دەگێڕێتەو کە فەرموویەتى: «بێگومان خوا نووسراویکی نووسی پیش دروستکردنی ئاسمانەکان و زەوی بە دوو هەزار سأل، لەم نووسراوەدا دوو ئایەتى دابەزاندوو کە سوورەتى بەقەرەى کۆتایى بێ هیناو، لە هەر مالتیک بخوینرێن سێ شەو شەیتان نزیکى ئەو ماله ناکەوێتەو».

بَابُ مَا جَاءَ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ

باسى ئەوەى هاتوو دەربارەى سوورەتى ئالى عیمران

٦٢٨. عَنْ نَوَاسِ بْنِ سَمْعَانَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «يَأْتِي الْقُرْآنُ وَأَهْلُهُ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا تَقْدُمُهُ سُورَةُ الْبَقَرَةِ وَآلُ عِمْرَانَ»، قَالَ نَوَاسٌ: وَضَرَبَ لَهُمَا رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم ثَلَاثَةَ أَمْثَالٍ مَا نَسِيْتُهُنَّ بَعْدَ قَالَ: «تَأْتِيَانِ كَأَنَّهُمَا غَيَابَتَانِ وَبَيْنَهُمَا شَرْقٌ، أَوْ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ سَوْدَاوَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا ظِلَّةٌ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٍ مُجَادِلَانِ عَنْ صَاحِبَيْهِمَا».

نەوواسى كورى سەمعان رضی اللہ عنہ لە پیغممبەرەو صلی اللە علیہ وسلم دەگێڕێتەو کە فەرموویەتى: «(لە) (پۆزى دواى) قورئان و ئەهلى قورئان دین، ئەوانەى لە دنیا کاریان پى کردوو، سوورەتى بەقەرە و ئالى عیمران پێشیان دەکەون». نەوواس رضی اللہ عنہ دەلێت: پیغممبەرى

خوَا ۞ بۆ هەردووکیان سێ وێنەى هینایەوه، هێچیانم لەبیر نهکردووه تا ئیستا، فەرمووی: «هەردوو سوپەت کاتیک دێنە مەحشەر وەکوو دوو پەلە هەورن که نێوانیان هەبێت، یان وەک دوو پارچە هەوری رەش و چڕن، یان وەکوو سیبەری دوو پۆلە بالندەى بالکراوەن، دێنە مەحشەر و گەفتوگۆ دەکەن بۆ بەرگریکردن لە خاوەنەکانیان».

* وَمَعْنَى هَذَا الْحَدِيثِ عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ أَنَّهُ يُجِئُ ثَوَابُ قِرَائَتِهِ، كَذَا فَسَّرَ بَعْضُ أَهْلِ الْعِلْمِ هَذَا الْحَدِيثَ وَمَا يُشَبِّهُ هَذَا مِنَ الْأَحَادِيثِ أَنَّهُ يُجِئُ ثَوَابُ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ. وَفِي حَدِيثِ النَّوَيسِ عَنِ النَّبِيِّ ۞ مَا يَدُلُّ عَلَى مَا فَسَّرُوا، إِذْ قَالَ النَّبِيُّ ۞: «وَأَهْلُهُ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ بِهِ فِي الدُّنْيَا». فَنَفِي هَذَا دَلَالَةً أَنَّهُ يُجِئُ ثَوَابُ الْعَمَلِ.

واتای ئەم فەرموودەیە لەلای زانایان ئەوەیە که پاداشتی قورئانخوێندنەکی دێت (نەک خودی قورئانەکە)، هەندێک لە زانایان هەر بەوشێوەیە شیکردنەوهان کردووه بۆ ئەم فەرموودەیە و هاوشێوەکانی لە فەرموودەکانی دیکە، (که پاداشتی خوێندنەوهکی قورئان دێت لە پۆزی دواى)، لە فەرموودەکی نەوواسدا که لە پیغمبەرەوه ۞ دەگێژێتەوه، بەلگەیە لەسەر ئەوەی که شیکردنەوهیان بۆ کردووه، پیغمبەر ۞ فەرموویەتی: «قورئان و ئەهلی قورئان دین، ئەوانەى که لە دنیا کاریان پێ کردووه»، ئەمەش بەلگەیە لەسەر ئەوەی که پاداشتی خوێندنەوهی قورئان دێت (لە پۆزی دواى).

بَابُ مَا جَاءَ فِي سُورَةِ الْإِخْلَاصِ

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى سووپرەتى ئیخلاص

٦٢٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ۞ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ۞: «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، تَعْدِلُ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ».

ئەبو هورەیره ۞ دەلێت: پیغمبەری خوَا ۞ فەرموویەتی: «(پاداشتی) خوێندنێ

سووره تی: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، بهرانبه ره به پاداشتی (خویندنی) سییه کی قورئان».

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْمُعَوِّذَتَيْنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی هه ردوو سووره تی فه له ق و ناس

۶۳۰. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ الْجُهَنِيِّ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيَّ آيَاتٍ لَمْ يَرِ مِثْلُهُنَّ: {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ} {الناس: ۱}، إِلَى آخِرِ السُّورَةِ، وَ: {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ} {الفلق: ۱}، إِلَى آخِرِ السُّورَةِ».

عوقبه کوری عامیری جو هه نی رضی اللہ عنہ له پیغه مبه ره وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گپ یته وه که فه رموویه تی: «خوا چه ند تايه تیکي بو دابه زاندووم که پیشترا هاو وینه یان نه بینراوه: {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ}، تا کوتایی سووره ته که، ههروه ها: {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ}، تا کوتایی سووره ته که».

بَابُ مَا جَاءَ فِي تَعْلِيمِ الْقُرْآنِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی فیڕکردنی قورئان

۶۳۱. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ».

عوسانی کوری عه ففان رضی اللہ عنہ ده گپ یته وه: پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فه رموویه تی: «چاکتریتان ئه و که سه یه فیڕی قورئان بیئت و خه لکیش فیڕ بکات».

بَابُ مَا جَاءَ فِيْمَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِّنَ الْقُرْآنِ مَالَهُ مِنَ الْأَجْرِ

باسی ئه وهی هاتوو هه گهر که سییک پییتی که له قورئان
بخوینیت چ پاداشتیکی ده ست ده که ویت

٦٣٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ، وَالحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا، لَا أَقُولُ الْم حَرْفٌ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَا مٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ».

عه بدوللای کوری مه سعوود رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی:
«هه ر که سییک پییتی که له قورئان بخوینیت ئه وه یه ک چاکه ی ده ست ده که ویت،
چاکه یه کیش (له لای خوا) به ده چاکه یه، نالیم (الم) پیتی که، به لکوو ئه لیف پیتی که،
لام پیتی که، میم پیتی که».

بَابُ

باسییک

٦٣٣. عَنْ جَابِرٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ يَعْزُضُ نَفْسَهُ بِالْمَوْقِفِ، فَقَالَ: «أَلَا رَجُلٌ يَحْمِلُنِي إِلَى قَوْمِهِ؟ فَإِنْ فُرِشًا قَدْ مَنَعُونِي أَنْ أُبَلِّغَ كَلَامَ رَبِّي».

جابر رضی اللہ عنہ ده لیت: پیغه مبه ر ﷺ له شوینه کان خوی ده ناساند و په یامه که ی نمایش
ده کرد، ده یفه رموو: «ئایا پیاویک نییه بمبات بو نتوو گه له که ی؟ چونکه قوره یشییه کان
ریگریم لی ده که ن له وه ی فه رمایستی خوا بگه یه نم (به خه لکی)».

أَبْوَابُ الْقِرَاءَاتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی شیوه‌کانی خویندنی قورئان له پیغه‌مبه‌ری خواوه

بَابُ فِي فَاتِحَةِ الْكِتَابِ

باسیک دهرباره‌ی سه‌ره‌تای قورئان (فاتحه)

۳۸۶

۶۳۴. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُقَطِّعُ قِرَاءَتَهُ يَقْرَأُ: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ} الْفَاتِحَةُ: ١، ثُمَّ يَقِفُ، {الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ} الْفَاتِحَةُ: ٢، ثُمَّ يَقِفُ، وَكَانَ يَقْرَأُهَا: {مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ} الْفَاتِحَةُ: ٣.

نوم سه‌له‌مه ﷺ ده‌لێت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ قورئان‌خویندنی به شیوه‌یه‌ک بوو که خویندنی (نایه‌ته‌کانی) له‌یه‌ک داده‌ب‌ری، ده‌یفه‌رموو: {الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ}، ئینجا ده‌وه‌ستا، {الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ}، ئینجا ده‌وه‌ستا، به: {مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ}، ده‌یخوینده‌وه (پیتی میمی به‌فه‌ت‌حه‌ ده‌خوینده‌وه نه‌ک به‌ئه‌لیف).

بَابُ

باسمیک

۶۳۵. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رضی اللہ عنہ: أَنَّ النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «لَمْ يَفْقَهُ مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثٍ».

عەبدوللای کوری عەمەر رضی اللہ عنہ دەگێڕێتەو: پێغه‌مبەر صلی اللہ علیہ وسلم فرموویەتی: «هەر کەسێک لە ماوەی کەمتر لە سێ پۆژ هەموو قورئان بخوینیتەو، ئەو لە تیناگات».

أَبْوَابُ تَفْسِيرِ الْقُرْآنِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی تهفسیرکردنی قورئان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ

باسیک: له سووره تی فاتحه وه

٦٣٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ صَلَّى صَلَاةً لَمْ يَقْرَأْ فِيهَا بِأَمِّ الْقُرْآنِ فَهِيَ خِدَاجٌ فَهِيَ خِدَاجٌ، غَيْرُ تَمَامٍ»، قَالَ: قُلْتُ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، إِنِّي أَحْيَانًا أَكُونُ وَرَاءَ الْإِمَامِ، قَالَ: يَا ابْنَ الْفَارِسِيِّ، فَاقْرَأْهَا فِي نَفْسِكَ.

ئه بو هویره پره ﷺ ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «هه ر کهسیک نوژیکی بکات و سووره تی فاتحه ی تیدا نه خوینیت، ئه وه نویره که ی ناته واوه، ئه وه نویره که ی ناته واوه»، (گپهره وه) ده لیت: گوتم: ئه ی ئه بو هویره پره جاری وا ههیه له دوا ی ئیامم (له نوژی به کومه لدام و فریا ناکه وم بیخوینم)، گوتم: ئه ی کوری فارسی، بو خوت به بیدهنگی بیخوینه.

٦٣٧. عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الْيَهُودُ مَغْضُوبٌ عَلَيْهِمْ وَالنَّصَارَى ضَالَّةٌ».

عهدی کوری حاتیم ﷺ له پیغه مبهره وه ﷺ ده گپریته وه که فهرموویه تی:

«جووله که کان نهوانه شایستهی توورهبی خوا بوون، نهسرانییه کانیش نهوانه
که گومرا بوون».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْبَقَرَةِ

باسیک: له سووره تی بهقهروهه

۶۳۸. عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ
آدَمَ مِنْ قَبْضَةٍ قَبْضُهَا مِنْ جَمِيعِ الْأَرْضِ، فَجَاءَ بَنُو آدَمَ عَلَى قَدَرِ الْأَرْضِ، فَجَاءَ مِنْهُمْ
الْأَحْمَرُ وَالْأَبْيَضُ وَالْأَسْوَدُ وَبَيْنَ ذَلِكَ، وَالسَّهْلُ وَالْحَزْنُ وَالْحَيِثُ وَالطَّيِّبُ».

تهبو موسای شهعری رضی الله عنه دهلیت: پیغمبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «بیگومان
خواتاده می دروست کرد له مشتیک خول که له ههمووبه شه کانی زهوی وهرگیراوه،
بویه نهوهی تادم شیوهیان به پیی زهوییه، له نیویاندا سوور و سپی و رهش ههیه،
له نیوان ته ره نگانهدا ههیه، (به ههمان شیوه) له نیویاندا کهسانی ئاسان و توند و
پیس و پاک ههیه».

۶۳۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَادْخُلُوا
الْبَابَ سُجَّدًا} الْبَقَرَةِ: ۵۸، قَالَ: «دَخَلُوا مُتَرْحَفِينَ عَلَى أَوْرَاكِهِمْ»، أَيُّ: مُنْحَرِفِينَ.

تهبو هورهیره رضی الله عنه دهلیت: پیغمبهری خوا ﷺ سه بارهت به نایه تی: {وَادْخُلُوا الْبَابَ
سُجَّدًا}، واته: بچنه نیو شاره که له دهروازه وه، به سوجه برده وه. فهرموویه تی:
«به لام چوونه ژووره وه به خووشاندن له سهر لا رانه کانیان (وه ک گالته جاری و
بیباکی بوو به رانه ر فهرمانی خوا)».

۶۴۰. عَنْ أَنَسٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رضی الله عنه: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: لَوْ اتَّخَذْتُ
مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ عليه السلام مَصَلًّى، فَتَزَلْتُ: {وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مَصَلًّى} الْبَقَرَةِ: ۱۲۵.

نه نه س ﷺ ده لیت: عومهری کوری خه کتاب ﷺ گوتی: گوتم: نهی پیغمبه ری خوا، خوزگه شوینی پی (پیغمبه ر) ئیبراهیمت ﷺ ده کرد به جیگای نویژ کردن، دواتر نه م نایه ته دابه زی: {وَائْخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّی}، واته: نهو شوینه ی که ئیبراهیم لئی وه ستاوه بیکه نه شوینی نویژ و نویژی لی بکه ن.

٦٤١. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِهِ: {وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا} البقرة: ١٤٣، قَالَ: «عَدْلًا».

نه بو سه عید ﷺ ده گپریته وه: پیغمبه ر ﷺ سه باره ت به نایه تی: {وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا}، واته: ئیوه مان گپراوه به ئوممه تیکی هاو سه نگ. فه رموی: «دادگهر و راست».

٦٤٢. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ طَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا فَقَرَأَ: {وَائْخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّی} البقرة: ١٢٥، فَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ، ثُمَّ أَتَى الْحَجَرَ فَاسْتَلَمَهُ، ثُمَّ قَالَ: «نَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ»، وَقَرَأَ: {إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ} البقرة: ١٥٨.

جابیری کوری عه بدوللا ﷺ ده لیت: گویم له پیغمبه ری خوا ﷺ بوو کاتی که هاته ئیو مه ککه ی پیروژ و چهوت جار ته وافی بهیتی کرد نهو نایه ته ی خوینده وه: {وَائْخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّی}، له دوا ی شوینی مه قام نویژی کرد، پاشان هاته لای به رده که و دهستی لی دا، ئینجا فه رموی: «بهو شیوه یه دهست بی ده که بین که خوا دهستی بی کردووه (باسی کردووه)»، نهو نایه ته ی خوینده وه: {إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ}. واته: بیگومان سه فا و مه پروه له نیشانه و دروشمه کانی خوان.

٦٤٣. عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ} غافر: ٦٠، قَالَ: «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ»، وَقَرَأَ: {وَقَالَ

رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ} غافر: ٦٠- إِلَى قَوْلِهِ- {ذَاخِرِينَ} غافر: ٦٠.

نوعمانی کۆری به شیر ﷺ ده گێڕێتهوه: پێغه مبه ر ﷺ سه باره ت به م ئایه ته: {وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ}، فه رموو: «پارانه وه بریتییه له په رستن»، ئه م ئایه ته شی خوینده وه: {وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ}، تا {ذَاخِرِينَ}.

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ النَّسَاءِ

باسیک: له سووره تی نیسائه وه

٦٤٤. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَسْمَعُ اللَّهَ ذَكَرَ النِّسَاءِ فِي الْهَجْرَةِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ} آل عمران: ١٩٥.

ئوم سه له مه ﷺ گو تی: ئه ی پێغه مبه ری خوا (بوچی) نابیستم خوا ی گه وه ره (له قورئانی پیرو ز) باسی کوچکردنی ئا فره تان بکات، ئینجا خوا ی به رز ئه و ئایه ته ی دابه زاند: {أَنِّي لَا أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ}، واته: بێگومان هه و ل و کاری ه یچ یه کیک له ئیوه به زایه ناده م له تیر و مینه تان، چونکه هاو کاری یه کدی بوون.

٦٤٥. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اقْرَأْ عَلَيَّ»، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقْرَأْ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ أَنْزَلَ؟ قَالَ: «إِنِّي أَحِبُّ أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي»، فَقَرَأْتُ سُورَةَ النَّسَاءِ حَتَّى بَلَغْتُ: {وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا} النساء: ٤١، قَالَ: فَرَأَيْتَ عَيْنِي النَّبِيَّ ﷺ تَهْمِلَانِ.

عه بدو ل لا ﷺ ده ئیت: پێغه مبه ری خوا ﷺ بێمی فه رموو: «قورئانم به سه ردا بخوینه وه»، گو تم: ئه ی پێغه مبه ری خوا قورئانت به سه ردا بخوینم له کاتی که قورئان به سه ر تو دا

دابه زیوه؟ فہرمووی: «پیمخوشہ لہ کہسی دیکہ گویستی بيم»، سووږہ تی نيسائم بو خويندہ وہ ہتا گہیشتمہ نایہ تی: {وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا}، واتہ: ئەى موحممہد تۆشان کردووه بہ شایہت بہ سەر ئەو خەلکەوہ. (عہ بدوللا) گوتی: بینیم چاوه کانی پیغہمبہری خوا ﷺ فرمیسکی لی دہاتہ خوار.

٦٤٦. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَجِيءُ الْمَقْتُولُ بِالْقَاتِلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَاصِيئَتُهُ وَرَأْسُهُ بِيَدِهِ وَأَوْدَاجُهُ تَشْخَبُ دَمًا، يَقُولُ: يَا رَبِّ، قَتَلَنِي هَذَا، حَتَّى يُدْنِيَهُ مِنَ الْعَرْشِ»، قَالَ: فَذَكِّرُوا لِابْنِ عَبَّاسٍ، التَّوْبَةُ، قَتَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: {وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا} النساء: ٩٣، قَالَ: مَا نُسِخَتْ هَذِهِ الْآيَةُ، وَلَا بُدِّلَتْ، وَأَنَّى لَهُ التَّوْبَةُ.

ئيبين عہ عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ دہ گيریتہ وہ کہ فہرموویہ تی: «لہ پوڑی دواى کوزراو بکوڑہ کہى راپيچ دہ کات، نیوچاوانى و سہرى بہ دەستىہ وەن، شادە مارە کانی خوینی لی دیت، دەلیت: ئەى پەرورە دگارىم ئەو منى کوشتووە (لە دونیا)، تا نزیکى دہ کاتہ وہ لہ عہرشى خوا، گوتی: جا (گيرہ پەرہ) بہ ئيبين عہ عباسى گوت: ئەى تۆبە کردن و پەشیانی؟ ئەویش ئەم نایە تەى خويندە وہ: {وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا}، واتہ: ھەر کە سیک بہ دەستى ئەنقەست پرواداریک بکوڑیت، (ئيبين عہ عباس) گوتی: ئەم نایە تە پریارە کہى لانە بردراوہ و نەشگوراوہ، کە واتە چۆن تەوبە و پەشیانی بو ھەیت.

تیبینی:

پیشەوا نەوہ وى دەلیت: بوچوونى دووہم و دیارى ئيبين عہ عباس لەو بارە وہ ئەوہیہ: (أن له توبة وجواز المغفرة له)، واتہ: بیگومان ئەو کەسە تەوبە و لیخوشبوونى بو ھەیہ، لەبەر ئەوہى خوا فہرموویہ تی: {وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَمْحِ اللَّهُ غُفُورًا رَّحِيمًا} النساء: ١١٠، واتہ: ھەر کە سیک خراپە یە کات، یان ستم لہ خوئى بکات، پاشان داواى لیووردن لہ خوا بکات، ئەوہ دەبینیت کە خوا لیووردەى میہرەبانە. جا ئەم بوچوونەى دووہمى مەزھەبى تیکرای ئەھلى

سوننه و هاوه لَان و تابعین و غیری ئەوانیشه که له دواى ئەوانه وه هاتون.

٦٤٧. عَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ قَالَ: قُلْتُ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه: إِنَّمَا قَالَ اللَّهُ: {أَنْتَ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمْ} النساء: ١٠١، وَقَدْ أَمِنَ النَّاسُ، فَقَالَ عُمَرُ: عَجِبْتُ مِمَّا عَجِبْتَ مِنْهُ. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ: «صَدَقَهُ نَصَدَقَ اللَّهُ بِهَا عَلَيْكُمْ فَاقْبَلُوا صَدَقَتَهُ».

یه علای کوری ئومه یه ده لیت: به عومهری کوری خه تتابم رضي الله عنه گوت: ئەوه خوا فەرموویه تی: {أَنْتَ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمْ}، واته: گونا بهار نابن که نوێزه کانتان کورت بکه نه وه، ئەگەر ترستان هه بوو له دوزمه کانتان زه فەرتان پێ ببەن. وا خە لکی ئیستا له ئارامیدان (ئیدی کورتکردنه وهی نوێژ بۆچییه، خو ترسی دوزمنان نه ماوه؟)، عومەر رضي الله عنه گوتی: منیش لام سهیر بوو ئەوهی لای تو سهیره، بۆیه بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ باس کرد، فەرمووی: «ئەمه به خشی نیکه خوا به خشیویه تی به بێنده کانی، ئیوهش به خشی نه کهی قبوول بکه ن (کار به و مۆله تهی بکه ن)».

٦٤٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا نَزَلَ: {مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ} النساء: ١٢٣، شَقَّ ذَلِكَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ، فَشَكُّوا ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: «قَارِبُوا وَاسْدُدُوا، وَفِي كُلِّ مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ كَفَّارَةٌ حَتَّى الشُّوْكَةُ يُشَاكُّهَا وَالتَّكْبَةُ يُنْكِبُهَا».

ئەبو هوریره رضي الله عنه ده لیت: کاتیک ئەم نایه ته دابه زی: {مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ}، واته: ئەوهی خراپه یه ک ئەنجام بدات، به هۆیه وه سزا ده دریت. له سه ر موسولمان زۆر بارگرانی بوو، ئەو حاله شیان گه یاند به پیغه مبهری خوا ﷺ، ئەویش فەرمووی: «نزیك بینه وه و هاوسه نگ بن، بپیکن، هه ر به لایه ک دوو چاری پر وادار ده بیت، بۆی ده بیته که فارهت، ته نانهت ئەو درکهش بهری ده که ویت یان ئەو ناخوشیهش که به سه ریدا دیت».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْمَائِدَةِ

باسيک: له سووره تی مائیده وه

٦٤٩. عَنْ طَارِقِ بْنِ شَهَابٍ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه: يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، لَوْ عَلَيْنَا أَنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا} المائدة: ٣، لَأَتَّخِذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا، فَقَالَ لَهُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: أَيُّ لَأَعْلَمُ أَيَّ يَوْمٍ أَنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ، أَنْزِلَتْ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي يَوْمٍ جُمُعَةٍ.

تاریقی کوری شه هاب ده لیت: پیاویکی جووله که به عومهری کوری خه تتابی رضي الله عنه گوت: ئەمێ گه وره ی پرواداران، ئەگەر ئەم ئایه ته بو ئیمه دابه زیبایه: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا}، ئەو پۆژه مان ده کرده جه ژن، پيشهوا عومهری کوری خه تتاب گوتی: من چاک ده زانم ئەم ئایه ته له چ پۆژیکی دابه زی، له پۆزی وه ستان له کیوی عه ره فه له پۆزی هه ینی دابه زی.

٦٥٠. عَنِ الْبَرَاءِ رضي الله عنه قَالَ: مَاتَ رِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَبْلَ أَنْ تُحَرَّمَ الْخَمْرُ، فَلَمَّا حُرِّمَتِ الْخَمْرُ، قَالَ رِجَالٌ: كَيْفَ بِأَصْحَابِنَا وَقَدْ مَاتُوا يَشْرِبُونَ الْخَمْرَ، فَنَزَلَتْ: {لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ} المائدة: ٩٣.

به راء رضي الله عنه ده لیت: پیاوانیک له هاوه لانی پیغه مبه ر صلى الله عليه وسلم مردن پیش نه وه ی مه ی قه ده غه بکریت، کاتیک مه ی قه ده غه کرا، خه لکانیک گوتیان: ده بیت حال ی هاوه لانمان چۆن بیت (له دوا ی مردن) کاتیک که مردن مه بیان ده خوارده وه؟ ئەم ئایه ته دابه زی: {لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ}، واته: هه یچ گونا هیک له سه ر نه وان ه نیه که

بروایان هیناوه و کردهوه چاکه کان ئه نجام ده دهه له وهی که خواردوو یانه (پیش قه دهغه کردنیان)، کاتی که خویان پاراستییت له قه دهغه کراوه کان (ی ئه وه سه رده مه) و بروایان هینایت و کردهوه چاکه کان یان ئه نجام دایت.

٦٥١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ يَقُولُ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَبِي؟ قَالَ: «أَبُوكَ فُلَانٌ»، فَزَلْتُ: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ} المائدة: ١٠١.

ئه نه سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ ده لیت: پیاویک گوتی: ئه ی پیغه مبهری خوا کئ باو کمه؟ فهرمووی: «فلان کهس باو کته»، ئینجا ئه و ئایه ته دابه زی: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تُبَدَّ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ}. واته: ئه ی ئه وانه ی پرواتان هیناوه، پرسیار له شتاتی که مه کهن که ئه گهر بۆتان ئاشکرا بکریت سه غله تان بکات.

٦٥٢. عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّادِقِ رضی اللہ عنہ قَالَ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَقْرَءُونَ هَذِهِ الْآيَةَ: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ} المائدة: ١٠٥، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَقُولُ: «إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا ظَالِمًا، فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدَيْهِ أَوْشَكَ أَنْ يَعْتَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ».

ئه بو به کری صديق رضی اللہ عنہ گوتی: ئه ی خه لکینه ئیوه ئه م ئایه ته ده خویننه وه: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ}، واته: ئه ی ئه وانه ی پرواتان هیناوه به رده وام سه رگه رمی په روه رده ی خۆتان بن، چونکه ئه وانه ی گومرمان ناتوان زیانتان پی بگه یه نن ئه گهر به چاکي پیازی خواناستان گرتبیته بهر. به راستی من گویم له پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم بوو ده یفه رموو: «ئه گهر خه لکی سه مکاریکیان بینی سه تم ده کات، ده ستیان نه گرت و قه دهغه یان نه کردن له سه تم، نزیکه خوا ی گه وره له لای خۆیه وه سزایه کی گشتگیران بۆ بنیريت».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْأَنْعَامِ

باسيک: له سووره تی نه نعمه وه

٦٥٣. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه يَقُولُ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ} الْأَنْعَامُ: ٦٥، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «أَعُوذُ بِوَجْهِكَ»، فَلَمَّا نَزَلَتْ: {أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ} الْأَنْعَامُ: ٦٥، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «هَاتَانِ أَهْوَنُ»، أَوْ: «هَاتَانِ أَيْسَرُ».

جابیری کوړی عه بدوللا ﷺ ده لیت: کاتیک هم نایه ته دابه زی: {قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ}، واته: بیان بلئ: هر نه و زاته ده توانیت سزای سهختان له سهرووتانه وه بو بنیریت، یان له ژیر پنیه کانتانه وه. پیغمه بهر ﷺ فرمووی: «په نا ده بهمه بهر پرووی تو نه ی خواجه»، کاتیکش هم نایه ته دابه زی: {أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ}، واته: یاخود بتانکاته دهسته دهسته و پارچه پارچه و تالاولی توندوتیژی هه ندیکتان بکات به گهرووی هه ندیکی دیکه تاندا. پیغمه بهری خوا ﷺ فرمووی: «هم دووانه ئیشه که یان که متره یان سانتره».

٦٥٤. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «ثَلَاثٌ إِذَا خَرَجَ: {لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ} الْأَنْعَامُ: ١٥٨، الْآيَةُ: الدَّجَالُ، وَالْدَّابَّةُ، وَطُلُوعُ الشَّمْسِ مِنَ الْمَغْرِبِ «أَوْ» مِنْ مَغْرِبِهَا».

نه بو هوړه پړه ﷺ له پیغمه بهر وه ﷺ ده گپړیته وه که فرمووی به تی: «سی نیشانه نه گهر ده رکه وتن، نه وساکه: {لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ}، واته: نه و که سه ی نه و پوړه نیان ده هیئت، نیانه که ی سوودی پی ناگه یه نیت نه گهر پیس نه و پوړه نیانی نه هینا بیت. نه وانیش بریتین له: ده ججالی فیلباز، ده رچوونی جواره له که، ده رکه وتن خور له خورثاوا یان له خورثاوا که ی».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْأَنْفَالِ

باسیک: له سووره تی نه نفال هوه

٦٥٥. عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ عَلَى الْمِنْبَرِ: {وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ} الْأَنْفَالِ: ٦٠، قَالَ: «أَلَا إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمِيَّ -ثَلَاثَ مَرَّاتٍ- أَلَا إِنَّ اللَّهَ سَيَفْتَحُ لَكُمْ الْأَرْضَ، وَتَسْتَكْفُونَ الْمُؤْنَةَ، فَلَا يَعْجِزَنَّ أَحَدُكُمْ أَنْ يُلْهُوَ بِأَسْهُمِهِ».

عوقه بهی کوپی عامیر رضی اللہ عنہ ده گپیته وه: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ئه م ئایه تهی خوینده وه له سه ر مینه ر: {وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ}، واته: هه رچی تواناتانه بیخه نه گه ر بۆ به هیز کردنی سوپای ئیسلام و ئاماده ی بکه ن. فه رمووی: «ئاگادار بن بزائن که هیز بریتیه له تیرهاویژی -سی جارن دووباره ی کرده وه-، ئاگادار بن، بیگومان خوا زه ویتان بۆ ده کاته وه و دهستی به سه ردا ده گرن، ئه و کات پیوستیتان به خه رجی جهنگ نابیت، با کهستان ئه وهنده بیتوانا نه بیت له یاریکردن به تیروکه وانه که ی (بۆ راهیتان به نیازی جههادکردن)».

٦٥٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «لَمْ تَحِلَّ الْغَنَائِمُ لِأَحَدٍ سُودِ الرُّءُوسِ مِنْ قَبْلُكُمْ، كَأَنْتُمْ تَنْزِلُ نَارًا مِنَ السَّمَاءِ فَتَأْكُلُهَا».

ئهبو هوره پره رضی اللہ عنہ له پیغه مبه ره وه صلی اللہ علیہ وسلم ده گپیته وه که فه رموویه تی: «دهسته که وتی جهنگ هه لال نه بووه بۆ هیچ که سیکی سه پرده ش له ئاده میزاد له پیش ئیوه دا، کاتی خوی کۆ ده کرایه وه، جا ئاگریک له ئاسان ده هات و هه مووی له ناو ده برد».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ التَّوْبَةِ

باسيک: له سووره تی تهوبه وه

٦٥٧. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ أَبَا بَكْرٍ وَأَمَرَهُ أَنْ يُنَادِيَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ عَلِيًّا، فَتَيْنَا أَبُو بَكْرٍ فِي بَعْضِ الطَّرِيقِ إِذْ سَمِعَ رُغَاءَ نَاقَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْقُصُوءِ، فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَرَعَا فَظَنَّ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِذَا هُوَ عَلِيٌّ، فَدَفَعَ إِلَيْهِ كِتَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يُنَادِيَ بِهَؤُلَاءِ الْكَلِمَاتِ فَاَنْطَلَقَا فَحَجَّجَا، فَقَامَ عَلِيٌّ أَيَّامَ الشَّارِيقِ، فَتَنَادَى: «ذِمَّةُ اللَّهِ وَرَسُولِهِ بَرِيئَةٌ مِنْ كُلِّ مُشْرِكٍ، فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ، وَلَا يُحْجَنَنَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ، وَلَا يُطَوَّقَنَّ بِالْبَيْتِ عُزَيَّانٌ، وَلَا يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مُؤْمِنٌ»، وَكَانَ عَلِيٌّ يُنَادِي، فَإِذَا عَيِّي قَامَ أَبُو بَكْرٍ فَتَنَادَى بِهَا.

٢٩٨
٦٥٨. عَنْ ثَوْبَانَ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ {وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ} التَّوْبَةِ:

ئین عه عباس رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ نه بو به کری ره وانه کرد و فهرمانی یی دا بانگهشت بکات بهم چهند وشهیه، ئینجا عهلی به دوایدا ره وانه کرد، له کاتیکدا نه بو به کر له ریگا بوو له ناکاو گوئیستی دهنگی وشتره که ی پیغه مبهری خوا ﷺ بوو به ناوی قهصواء، نه بو به کر به ترسه وه دهرچوو وا گومانی برد که پیغه مبهری خوا ﷺ بیت، که چاوی یی کهوت نه وه عهلییه، نووسراوه که ی پیغه مبهری خوا ﷺ دایه دهست، فهرمانی دا به عهلی که بانگه شه بکات بهم چهند وشهیه، ههر دوو کیان دهرچوون کاری حه جیان نه نجام دا، عهلی له پوژانی ته شریق ههستایه وه له نیو خه لکی رایگه یاند: «خوا و پیغه مبهره که ی ﷺ نهستوپاکن به رانبر به ههموو که سیکي هاوبه شدانه ر له زه ویدا که هاتوچو بکن بو ماوهی چوار مانگ، هیچ که سیکي هاوبه شدانه ر بوی نییه حه ج بکات له دوای نه م ساله دا، هیچ که سیکي پروت بوی نییه به دهوری که عبه ی پیروز ته واف بکات، بزانه هیچ که سیک ناچیتته به ههشت ته نیا پروادار نه بیت»، عهلی بانگه شه ی ده کرد، نه گهر ماندوو بووایه نه بو به کر هه لدهستا به کاری بانگه شه کردنه که.

٦٥٨. عَنْ ثَوْبَانَ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ {وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ} التَّوْبَةِ:

۲۴، قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، فَقَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: أُنْزِلَتْ فِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، لَوْ عَلِمْنَا أَيُّ الْمَالِ خَيْرٌ فَتَتَّخِذْهُ؟ فَقَالَ: «أَفْضَلُهُ لِسَانٌ ذَاكِرٌ، وَقَلْبٌ شَاكِرٌ، وَزَوْجَةٌ مُؤْمِنَةٌ تُعِينُهُ عَلَى إِيْمَانِهِ».

سهوبان ﷺ دهلیت: کاتیک ئەم ئایەتە دابەزی: {وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ}، واتە: ئەوانەى زێر و زیو کۆ دەکەنەو و نایەخشن لە پێى خوادا. گوتی: لە گەڵ پێغه مەهرى خوا ﷺ بووین لە یەکیک لە گەشتەکانى، هەندیک لە هاوێلان گوتیان: دەر بارەى زێر و زیو ئەو ئایەتە دابەزى، ئەگەر دەمانزانى چ جوهرە مالىک چاکە و باشە ئەو بە دەستان دەهێنا؟ پێغه مەهرى خوا ﷺ فەرمووی: «چاکترین و باشتترین شت زمانىکى یادکەرەو هیه، دلێکى سوپاسگوزارە، هاوسەریکى برودارە یارمەتیدەرى بێت لە سەر کارى ئیمانە کەى».

709. عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ، قَالَ: قُلْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ فِي الْغَارِ: لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ يَنْظُرُ إِلَى قَدَمَيْهِ لَأَبْصَرْنَا تَحْتَ قَدَمَيْهِ، فَقَالَ: «يَا أَبَا بَكْرٍ، مَا ظَنُّكَ بِإِثْنَيْنِ اللَّهُ تَالَهُمَا».

ئەنەس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەگێڕێتەو: ئەبو بەکرى صدیق رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ گوتووێت: کاتیک ئێمە لە ئەشکەوت بووین بە پێغه مەهرم ﷺ گوت: خۆ ئەگەر بێت و یەکیکیان سەیری زێر پێهەکانى بکات، دەمانبین، فەرمووی: «ئەى ئەبو بەکر گومانەت چۆنە دەر بارەى دوو کەس کە خواى گەورە سێهەمیان بێت».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ يُونُسَ ﷻ

باسىک: لە سوورەتى یونسەو ﷻ

760. عَنْ صُهَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِ اللَّهِ ﷻ: {لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ} يونس: ۲۶، قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ نَادَىٰ مُنَادٍ: إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ

مَوْعِدًا يُرِيدُ أَنْ يُنْجِزَ كُفُوهَ، قَالُوا: أَلَمْ يُبَيِّضْ وَجُوهَنَا مِنْ النَّارِ وَيُدْخِلَنَا الْجَنَّةَ؟، قَالَ: «فَيُكْشَفُ الْحِجَابُ»، قَالَ: «فَوَاللَّهِ مَا أَعْطَاهُمُ اللَّهُ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَيْهِ».

صوهيب رضي الله عنه ده گپړته وه: پیغه مبهري عليه السلام دهرباره ی فرمايشی خوا عليه السلام: {لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ}، واته: بونه وانه ی چاکه یان کردووه، پاداشتی چاکتر و زیاتریش هیه به چنده ها قات. فرمووی: «کاتیک خه لکی به ههشت ده چنه نیو به ههشت بانگیژیک بانگ ده کات: بزائن له لای خوا چاویکه و تنیکتان هیه به ده یویت پاداشتان بداته وه»، خه لکی به ههشت ده لین: ثایا ته ی نه وه نییه روخسارمانی سپی کردوته وه رزگاری کردوین له ناگری دوزه خ، نیمه ی بردوته به ههشت، فرمووی: «پرده که لاده چیت (خوا ی گه وره ده بینن)»، فرمووی: «سویند به خوا، خوا هیچ شتیکی پی نه داون که له لایان خوشه و یستتر بیت له سه یر کردنی ته و».

باب: وَمِنْ سُورَةِ هُودٍ عليه السلام

باسیک: له سووره تی هوده وه عليه السلام

۶۶۱. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رضي الله عنه قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ} هُود: ۱۰۵، سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ عليه السلام فَقُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، فَعَلَىٰ مَا نَعْمَلُ؟ عَلَىٰ شَيْءٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ، أَوْ عَلَىٰ شَيْءٍ لَمْ يُفْرَغْ مِنْهُ؟ قَالَ: «بَلْ عَلَىٰ شَيْءٍ قَدْ فُرِغَ مِنْهُ وَجَرَتْ بِهِ الْأَقْلَامُ يَا عُمَرُ، وَلَكِنْ كُلُّ مُيسَّرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ».

عومه ری کور ی خه تباب رضي الله عنه ده لیت: کاتیک تم ثایه ته دابه زی: {فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ}، واته: کومه لیک به دبه خت و چاره پره ش، کومه لیکیش به خته وه و کامه ران. پرسیارم له پیغه مبهري خوا عليه السلام کرد و گوتم: نه ی پیغه مبهري خوا له پیناو چی کار بکه ین؟ کار بو شتیک بکه ین که دهستی لی هه لگیراوه (کوتایی پی هاتووه)، یان بو شتیک که تا ئیستا دهستی لی هه لنه گیراوه؟ فرمووی: «به لکوو کار بکه بو

شتیک که ئاکامه که ی له زانینی خوا کوتایی پی هاتوو و قهله می قهدهر به سه ریدا هاتوو ئه ی عومهر، به لام له گه ل ئه وه شدا هه موو شتیک به ره و ئه وه ئاسانکاری بو ده کریت که بوی دروست کراوه.

٦٦٢. عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَجُلًا أَصَابَ مِنْ امْرَأَةٍ قُبْلَةً حَرَامٍ فَأَتَى النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم فَسَأَلَهُ عَنْ كَفَّارَتِهَا، فَنَزَلَتْ: {وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ} مود: ١١٤، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَلِي هَذِهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: «لَكَ وَلِمَنْ عَمِلَ بِهَا مِنْ أُمَّتِي».

ئيبن مه سعود رضی اللہ عنہ ده گپريته وه: پياويک دوو چاری ماچيکی حه رام بوو، هاته خزمه ت پيغه مبه ري خوا صلی اللہ علیہ وسلم و پرسيا ري کرد ده رياره ی که فاره تی ئه و کاره ی، ئه م ئايه ته دابه زی: {وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ}، واته: نويزيش ئه نجام بده له هه ردوو سه ري پوژه وه و له سئ کاته که ی شه ويشدا (پينج فه رزه که)، بيگومان کرده وه چاکه کان کرده وه خراپه کان لاده بن. پياوه که گوئی: ئه مه بو منه ئه ی پيغه مبه ري خوا؟، فه رمووی: «بو تو یه و بو هه ر که سيکه له ئومه تم که کاری پی بکات».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الرَّعْدِ

باسيک: له سووره تی په عده وه

٦٦٣. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: قَالَ: أَقْبَلْتُ يَهُودُ إِلَى النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم، فَقَالُوا: يَا أَبَا الْقَاسِمِ، أَخْبِرْنَا عَنِ الرَّعْدِ مَا هُوَ؟ قَالَ: «مَلَكٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُوَكَّلٌ بِالسَّحَابِ مَعَهُ مَخَارِيقُ مِنْ نَارٍ يَسُوقُ بِهَا السَّحَابَ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ»، فَقَالُوا: فَمَا هَذَا الصَّوْتُ الَّذِي نَسْمَعُ؟ قَالَ: «زَجْرَةُ السَّحَابِ إِذَا زَجَرَهُ حَتَّى يَنْتَهِيَ إِلَى حَيْثُ أُمِرَ»، قَالُوا: صَدَقْتَ، فَقَالُوا: فَأَخْبِرْنَا عَمَّا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ؟ قَالَ: «اشْتَكَى عِرْقَ النَّسَا

فَلَمْ يَجِدْ شَيْئًا يَلَاتِمُهُ إِلَّا لَحُومَ الْإِبِلِ وَالْبَنَاتُهَا فَلَذَلِكَ حَرَّمَهَا». قَالُوا: صَدَقْتَ.

ئيبين عه عباس (عليه السلام) ده لیت: جووله که کان هاتنه خزمهت پیغهمبر (ص) گوتیان: ئه ی ئه بولقاسیم، پیمان رابگه یه نه گرمه ی هه ور چیه؟ فهرمووی: «فریشته یه که له فریشته کانی خوا، سه ره رشتیاره به سه ره هه وره کانه وه، ئامیریکی ئاگری له لایه، هه وره کان ده باته ئه و شوینه ی که خوا بیهویت»، جووله که کان گوتیان: ئه ی ئه و ده نگه چیه که گوتیان لئی ده بیت؟ فهرمووی: «دهنگیکه هه وره کانی پی راپیچ ده کریت، تا ده گاته ئه و شوینه ی که فهرمانی پی کردووه»، گوتیان: راست ده کهیت، گوتیان: هه والهان پی بده یه عقوب چی له سه ره خوی قه ده غه کردبوو؟ فهرمووی: «دوو چاری نه خووشی ده ماری قاج بوو، هیچی وای ده ست نه که وت که گونجاو بیت بوی، ته نیا گوشتی و شتر و شیر که ی نه بیت، هه ر بویه قه ده غه ی کرد»، گوتیان: راست ده کهیت.

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ إِبْرَاهِيمَ (عَلَيْهِ السَّلَام)

باسیک: له سووره تی ئیبراھیمه وه (ع)

٦٦٤. عَنِ الْبَرَاءِ (ع) عَنِ النَّبِيِّ (ص) فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: {يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ} إِبْرَاهِيمَ: ٢٧، قَالَ: «فِي الْقَبْرِ إِذَا قِيلَ لَهُ: مَنْ رَبُّكَ، وَمَا دِينُكَ، وَمَنْ نَبِيُّكَ».

به پراء (ع) ده گپریته وه: پیغهمبر (ص) ده رباره ی فهرماشتی خوا (ص): {يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ}، واته: خوا له ژبانی دنیا و له دواړو ژبشدا، به وشه ی راست و چه سپاو ئه وانه ی پروایان هیناوه دامه زراو ده کات. فهرمووی: «ئهمه له نیاو گوره کاتیک پی ده گوتریت: به روه ردگارت کیه؟ ئاینت چیه؟ پیغهمبره که ت کیه؟».

٦٦٥. عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: تَلَّتْ عَائِشَةُ عليها السلام هَذِهِ الْآيَةَ: {يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ} إبراهيم: ٤٨، قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَأَيُّنَ يَكُونُ النَّاسُ؟ قَالَ: «عَلَى الصِّرَاطِ».

مهسرووق دهلیت: عائشه عليها السلام ئەم ئایەتەى خویندەووە: {يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ}، واتە: پڕۆژیکە زهوى و ئاسمانە کان به حالەتى جگە له ئیستایان ده گۆڕین، گوتی: ئەى پێغه مبهرى خوا ئەو کاته خەلک له کۆین؟ فهرمووی: «له سه ر پرده کهن».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْحَجْرِ

باسپیک: له سوورەتى حیجره وه

٦٦٦. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: كَانَتْ امْرَأَةٌ تُصَلِّي خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَسَنَاءَ مِنْ أَحْسَنِ النَّاسِ، فَكَانَ بَعْضُ الْقَوْمِ يَتَقَدَّمُ حَتَّى يَكُونَ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ لِئَلَّا يَرَاهَا، وَيَسْتَأْخِرُ بَعْضُهُمْ حَتَّى يَكُونَ فِي الصَّفِّ الْمُؤَخَّرِ، فَإِذَا رَكَعَ نَظَرَ مِنْ تَحْتِ إِبْطَائِهِ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُتَقَدِّمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُتَأَخِّرِينَ} الحجر: ٢٤.

ئيبين عه عباس رضي الله عنه دهلیت: کاتی خۆی ئافره تیک نوێزی له دواى پێغه مبهرى خوا صلى الله عليه وسلم ده کرد، ئافره تیکى وا جوان له جوانترینى خەلک بووه، بۆیه هه ندىک کهس په له یان ده کرد تا له ریزی یه کهم بن و ئەم ئافره ته نه بینن (تووشى گونا ه نه بن)، هه ندىکیش خویان دوا ده خست تا له دوا وه ی ریزه کان بن، کاتیک ده چوونه پکوع له ژیر بالیا نه وه سه یریان ده کرد، خوا ئەم ئایەتەى دابه زاند: {وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُتَقَدِّمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُتَأَخِّرِينَ}، واتە: بیگومانیش پێشوو ه کانتانمان زانیوه، به مسو گه ریش دوا خرا وه کانیشتانمان زانیوه.

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ

باسيک: له سوږه تی نه وهی ئیسرائیله وه (سوږه تی ئیسرائ)

٦٦٧. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَمَّا كَذَّبَنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ فِي الْحَجَرِ فَجَلَّى اللَّهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ، فَطَفِقْتُ أَخْبِرُهُمْ عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ».

جابر ی کوری عه بدوللا رضي الله عنه ده گپړته وه: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «کاتیک قوره یشیه کان منیان به دروخته وه (دهرباره ی شهوړوی پیغه مبهر ﷺ) له شوینی حیرر وه ستام، خوا به یتولم قدیسی هینایه پیش چاوم، ده ستم کرد به باسکردنی سیفیه و نیشانه کانی و له کاتیکدا سه یرم ده کرد (وه ک شاشه له پیش چاوی بووه ﷺ)».

٦٦٨. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ} الْإِسْرَاءُ: ٦٠، قَالَ: هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ أَرَاهَا النَّبِيُّ ﷺ لَيْلَةً أُسْرِيَ بِهِ إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ، قَالَ: {وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآنِ} الْإِسْرَاءُ: ٦٠، هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ.

ابن عبباس رضي الله عنه ده گپړته وه: که دربارهی ثایه تی: {وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ}، واته: نهو دیتنه ی (له شهوړویدا) پیشانیشان دایت، ته نیا بو تاقیکردنه وهی خه لکی بوو. گو تویه تی: نهو بیننی چاوانه به که نیشانی پیغه مبهر ﷺ دراوه لهو شه وهی شهوړوی پی کرا بو به یتولم قدیس، دربارهی نه م ثایه ته ش: {وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُونَةُ فِي الْقُرْآنِ}، واته: دره ختی نه فرینلیکراویش له قورئاندا. گوتی: نه مه ش داری زه ققوومه.

٦٦٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي قَوْلِهِ: {عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا} الْإِسْرَاءُ: ٧٩، وَسُئِلَ عَنْهَا قَالَ: «هِيَ الشَّفَاعَةُ».

نه بو هوریه ره رضي الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ دربارهی ثایه تی: {عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا}، واته: نزیکه په روه ردگارت دوا ی زیندوو کردنه وه، پیگه ی

ستایشکراوت پهن بدات. پرسپاری لئ کرا و فهرمووی: «ئهمه شه فاعه ته».

٦٧٠. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: فِي قَوْلِهِ: {وَلَا تُجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا} الإسراء: ١١٠، قَالَ: نَزَلَتْ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُحْتَفٍ بِمَكَّةَ، فَكَانَ إِذَا صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ، فَكَانَ الْمُشْرِكُونَ إِذَا سَمِعُوهُ شَتَمُوا الْقُرْآنَ وَمَنْ أُنْزِلَ وَمَنْ جَاءَ بِهِ، فَقَالَ اللَّهُ لِنَبِيِّهِ: {وَلَا تُجْهَرُ بِصَلَاتِكَ} الإسراء: ١١٠، أَيْ يَقْرَأُ بِكَ، فَيَسْمَعُ الْمُشْرِكُونَ فَيُسَبِّحُ الْقُرْآنَ، {وَلَا تُخَافُتْ بِهَا} الإسراء: ١١٠، عَنْ أَصْحَابِكَ: {وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا} الإسراء: ١١٠.

ئيبن عه عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ده گپريته وه: كه ده رباره ی ئايه تي: {وَلَا تُجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا}، واته: ههروه ها (دهنگ به) نويز و پارانه وهت بهرز مه كه وه و په نهانيشی مه كه، حاله تيكي ميانره وانه لهو نتيوانه دا ره چاو بكه. گوتويه تي: ئهمه كاتيک دابه زی كه پيغه مبهري خوا ﷺ له مه كه كه له بانگه وازی نهيني دا بوو، ئه گهر نويزی بو هاوه لانی کردبا، دهنگی بهرز ده کرده وه بو خویندنی قورئان، هاوبه شدانه رانیش ئه گهر بيانبيستبا جوئييان به قورئان ده دا، به وهشی دايه زاندووه، به وهشی هتيانويه تي، بويه خوا به پيغه مبهري ﷺ فهرموو: {وَلَا تُجْهَرُ بِصَلَاتِكَ}، واته: به خویندنه وهت، هاوبه شدانه ران گوييستی بن و جوين به قورئان بدهن: {وَلَا تُخَافُتْ بِهَا}، واته: بو هاوه لانت، {وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا}.

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ مَرْيَمَ

باسيک: له سووره تي مهريه مه وه

٦٧١. عَنْ قَتَادَةَ: فِي قَوْلِهِ: {وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا} مريم: ٥٧، قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَمَّا عُرِجَ بِي رَأَيْتُ إِدْرِيسَ فِي السَّمَاءِ الرَّابِعَةِ».

قه تاده ﷺ ده گيرېته وه: که دهر باره ی ئه و ئايه ته: {وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا}، واته: بۆ پيگه و شويينيكي بلينديش بهر زمان كرده وه. ده لئيت: ئه نه سي كوري ماليك بۆي باس كردين كه پيغه مبهري خوا ﷺ فهرموويه تي: «كاتيك بهر ز كرامه وه بۆ ئاسمان، پيغه مبهري خوا ئيدريس ﷺ بيني له ئاساني چواره م».

٦٧٢. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَجَبْرِيلَ: «مَا يَمْنَعُكَ أَنْ تَزُورَنَا أَكْثَرَ مِمَّا تَزُورُنَا؟»، قَالَ: فَتَرَلْتُ هَذِهِ الْآيَةَ: {وَمَا نَنْتَزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا} مريم: ٦٤، إِلَى آخِرِ الْآيَةِ.

ئيين عه عباس ﷺ ده لئيت: پيغه مبهري خوا ﷺ به جبريلي فهرمووه: «چ شتيك ريگره زياتر سهردانمان بكهيت له وه ي كه ئيستا سهردانمان ده كه يت؟»، گوتي: ئه م ئايه ته دابه زي: {وَمَا نَنْتَزِلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا}، واته: (فريشته كان ده لئين): ئيمه ته نيا به فهرماني پهروه ردگارت داده به زين، هه رچي له پيشانه وه و له دوامانه وهن، تا كو تايي ئايه ته كه.

٦٧٣. عَنِ السُّدِّيِّ قَالَ: سَأَلْتُ مَرَّةَ الْهَمْدَانِيَّ، عَنْ قَوْلِ اللَّهِ ﷻ: {وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا} مريم: ٧١، فَحَدَّثَنِي أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُمْ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَرِدُ النَّاسُ النَّارَ ثُمَّ يَصْطُرُونَ مِنْهَا بِأَعْمَالِهِمْ، فَأُولَئِهِمْ كَلْمَحُ الْبَزْقِ، ثُمَّ كَالرَّجْحِ، ثُمَّ كَحُضْرِ الْفَرَسِ، ثُمَّ كَالرَّاكِبِ فِي رَحْلِهِ، ثُمَّ كَشَدِّ الرَّجُلِ، ثُمَّ كَمَشْيِهِ».

سوددي ده لئيت: جاريكيان پرسيارم له مورپه ي ئه لهه مه داني كرد دهر باره ي ئه م ئايه ته: {وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا}، واته: هيج كاميكيشتان نبيه كه نه چيته سوي دوزه خ. ئه ويش بۆي باس كردم كه عه بدوللاي كوري مه سعوود ﷺ بۆي باس كر دووه، گوتوويه تي: پيغه مبهري خوا ﷺ فهرمووي: «(له پوژي دوايي) خه لكي به سه ر ئاگر دا ده پوڼ، ئينجا لئي تتيه ر ده بن به هو ي كار ه باشه كانيانه وه، يه كه ميان زوو ده په رپته وه وه ك تيشكي بروسكه، ئينجا هه يه وه ك با ده په رپته وه، هه يه وه ك راكر دني ئه سپه، ئينجا هه يه وه ك سوار يك به پوشتن پروات، ئينجا هه يه وه ك

راکردنی که سیکه، ئینجا تیشیدایه وه ک به پیاده پویشتنی که سیکه».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْمُؤْمِنُونَ

باسیک: له سووره تی موئمینوونه وه

٦٧٤. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ الرَّبِيعَ بِنْتَ النَّضْرِ أَمَتِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم وَكَانَ ابْنُهَا حَارِثَةُ بِنُ سَرَّاقَةَ أُصِيبَ يَوْمَ بَدْرٍ، أَصَابَهُ سَهْمٌ غَرَبٌ، فَأَتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم فَقَالَتْ: أَخْبِرْنِي عَنْ حَارِثَةَ لَيْنٍ كَانَ أَصَابَ خَيْرًا اخْتَسَبْتُ وَصَبَرْتُ، وَإِنْ لَمْ يُصِبِ الْخَيْرَ اجْتَهِدْتُ فِي الدُّعَاءِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «يَا أُمَّ حَارِثَةَ إِنَّهَا جَنَّانٌ فِي جَنَّةٍ، وَإِنَّ ابْنَكَ أَصَابَ الْفِرْدَوْسَ الْأَعْلَى وَالْفِرْدَوْسُ رَبْوَةُ الْجَنَّةِ وَأَوْسَطُهَا وَأَفْضَلُهَا».

ئه نه سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ ده گیریتته وه: پوبه یعی کچی نه زر هاته خزمهت پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم، له کاتیکدا کوره که ی حاریسی کوری سوپاقه له جهنگی به در پینکرا بوو، تیریکی بهر که وتبوو سه رچاوه که ی نه زانراو بوو، هاته خزمهت پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم و گوتی: هه و آلم پی بده ده رباره ی حاریس، ئه گهر سه ره نجامی چاک و باش بیت ئه مه بو خوی لی ده گهریم و ئارام ده گرم، ئه گهر سه ره نجامیشی چاک نه بیت، خوم زور ماندوو ده که م به پارانه وه بوی، پیغه مبه ری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فهرمووی: «ئهی دایکی حاریسه سه ره نجامی باخه کانی نیو به هه شته، به دلنیا یی کوره که ت فیرده و سی به رزی ده ست که وتوو، شوینی فیرده و س له به رزایی به هه شته که نیو هندیه تی و له چاکترینی شوینی به هه شته».

٦٧٥. عَنْ عَائِشَةَ رضی اللہ عنہا رَوْحِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: {وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ} الْمُؤْمِنُونَ: ٦٠، قَالَتْ عَائِشَةُ: أَهْمُ الَّذِينَ يَشْرَبُونَ الْخَمْرَ وَيَسْرِقُونَ؟ قَالَ: «لَا يَا بِنْتَ الصَّدِّيقِ، وَلَكِنَّهُمْ الَّذِينَ يَصُومُونَ وَيُصَلُّونَ وَيَتَصَدَّقُونَ، وَهُمْ يَخَافُونَ أَنْ لَا تُقْبَلَ مِنْهُمْ: {أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ} الْمُؤْمِنُونَ: ٦١».

عائشه رضي الله عنها هاوسهري پيغهمبهري خوا عليه السلام دهليت: پرسيارم کرد له پيغهمبهري خوا عليه السلام دهربارهي ئەم ئايهته: {وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ}، واته: ديسان ئەوانه‌ي هه‌رچي پييان ده‌کريت (له‌ کاري چاک، يان له به‌خشين) ده‌يکه‌ن و ئەنجامي ده‌ده‌ن، که‌چي دلشيان هه‌ر به‌ ترس و له‌رزه. عائشه گوتي: ئەوانه‌ن که‌ مه‌ي ده‌خۆنه‌وه و دزي ده‌که‌ن، فه‌رمووي: «نه‌خير ئەي کچي صدديق، به‌لکوو ئەوانه‌ن به‌پۆزوو ده‌بن و نوێز ده‌که‌ن و مال ده‌به‌خشن، له‌گه‌ل ئەوه‌شدا ده‌ترسين لبيان وه‌رنه‌گيريت: {أُولَٰئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ}، واته: ئا ئەوانه له‌ کرده‌وه چاکه‌کاندا خيرايي ده‌که‌ن و تيشياندا پيشه‌هون».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْفُرْقَانِ

باسيک: له‌ سووره‌تي فوړقانه‌وه

٦٧٦. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ الذَّنْبِ أَعْظَمُ؟ قَالَ: «أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدًّا وَهُوَ خَلْقُكَ»، قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «أَنْ تَقْتُلَ وَلَدَكَ حَشِيَّةً أَنْ يَطْعَمَ مَعَكَ»، قَالَ: قُلْتُ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: «أَنْ تَزْنِيَ بِحَلِيلَةِ جَارِكَ».

عه‌بدو‌للا رضي الله عنه ده‌ليت: گوتم: ئەي پيغهمبهري خوا چ تاوانتيک گه‌وره‌ترينه؟ فه‌رمووي: «هاوبه‌ش بۆ خوا بپيار بده‌يت له‌ کاتيکدا دروستي کردوويت»، گوتم: له‌دواي ئەو؟ فه‌رمووي: «منداله‌که‌ت بکوژي له‌ ترسي هه‌ژاري که‌ به‌شدار بيت له‌ خواردنت»، گوتم: له‌دواي ئەو؟ فه‌رمووي: «زينا بکه‌يت له‌گه‌ل هاوسه‌ري دراوسييه‌که‌ت».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْقَصَصِ

باسيک: له‌ سووره‌تي قه‌صه‌سه‌وه

٦٧٧. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ عليه السلام لِعَمِّهِ: «قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَشْهَدُ

لَكَ بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»، فَقَالَ: لَوْلَا أَنْ تُعَيِّرَنِي بِهَا قُرَيْشٌ أَنَّ مَا يَحْمِلُهُ عَلَيْهِ الْجَزَعُ،
لَأَقْرَزْتُ بِهَا عَيْنَكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ: {إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ} القصص: ٥٦.

تهبو هوږه پره ﷻ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷻ به مامی فہرموو: «بلی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) شایه تیت بو دده دم له پوژی دواپی به هوپی دهر پینی»، تهویش گوتی: ته گهر به هوپی تانه و توانجی قورہیش نه بووايه، دهمگوت و چاوه کانتم پپی داده مرکاند، خوا ﷻ تهو نایه تهی دابه زاند: {إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ}. واته: به دلنایپی تو تهو که سهی خوشت دهویت (هه رچهنده سوور بیت) راسته پپی ناکهیت، (نايخه يه سهر راسته شه قامی خوا)، به لام خوا ههر که سیکی بویت، راسته پپی و پینایپی ده کات).

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْأَحْزَابِ

باسيک: له سووره تی ته حزابه وه

٦٧٨. عَنْ ابْنِ عُمَرَ ﷺ قَالَ: مَا كُنَّا نَدْعُو زَيْدَ بْنِ حَارِثَةَ إِلَّا زَيْدَ ابْنِ مُحَمَّدٍ حَتَّى نَزَلَ الْقُرْآنُ: {ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ} الأحزاب: ٥.

تبين عومهر ﷻ ده لیت: تبمه بانگی زهیدی کوپی حاریسه مان نه ده کرد، مه گهر به ناوی زهیدی کوپی موحه ممه د، هه تا ته م نایه تهی قورپان دابه زی: {ادْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ}، واته: (تهوانه ی به کوپتان گرتوون) به ناوی بابه کانیه وه بانگیان بکن (پالیان بده نه لای تهوان)، تهوه له لای خوا دادگهرانه تر و راستره.

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ يَس

باسيک: له سوږه تی یاسینه وه

٦٧٩. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: كَانَتْ بَنُو سَلَمَةَ فِي نَاحِيَةِ الْمَدِينَةِ فَأَرَادُوا الثَّقَلَةَ إِلَى قُرْبِ الْمَسْجِدِ فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: {إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ} يَس: ١٢، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ آثَارَكُمْ تُكْتُبُ فَلَا تَنْتَقِلُوا».

ته بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ده لیت: به نو سه له مه شوینیان له لا ته نیشتیکی دووری شاری مه دینه بو، ویستیان شوینیان بگوازنه وه بو نژیکی مزگهوت، ته م نایه ته دابه زی: {إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ}، واته: بیگومان تیمه مردووان ده ژینینه وه، هه رچی پیشیان خستوه (له کرده وان) و شوینه واره کانیشیان دهنووسین. پیغه مبه ری خوا ﷺ فهرمووی: «شوینه واری هاتوچو و نتان بوتان (به چاکه) دهنووسریت، شویتان مه گوازنه وه».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ مُحَمَّدٍ ﷺ

باسيک: له سووره تی موحه ممه ده وه ﷺ

٦٨٠. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: {وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ} عَمَد: ١٩، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنِّي لَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ فِي الْيَوْمِ سَبْعِينَ مَرَّةً».

ته بو هوږه پره رضي الله عنه ده گپږته وه: ده باره ی ته م نایه ته: {وَاسْتَغْفِرْ لِدُنْيِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ}، واته: بو گوناھی خوت و پیاوان و ثافره تانی پروادار داوای لیبووردن بکه. پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: «من له پوژیکدا هه فتا جار داوای لیخو شبوون له خوا ده که م».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْفَتْحِ

باسیک: له سووره تی فه تحه وه

٦٨١. عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، فَكَلَّمْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَسَكَتَ، ثُمَّ كَلَّمْتُهُ فَسَكَتَ، فَحَرَكْتُ رَاحِلَتِي فَتَنَحَّيْتُ وَقُلْتُ: ثِكْلُكَ أُمُّكَ يَا ابْنَ الْخَطَّابِ، نَزَرَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ كُلَّ ذَلِكَ لَا يُكَلِّمُكَ، مَا أَخْلَقَكَ بِأَنْ يَنْزِلَ فِيكَ قُرْآنٌ قَالَ: فَمَا نَشِبْتُ أَنْ سَمِعْتُ صَارِحًا يَصْرُخُ بِي، قَالَ: فَجِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: «يَا ابْنَ الْخَطَّابِ لَقَدْ أُنْزِلَ عَلَيَّ هَذِهِ اللَّيْلَةَ سُورَةٌ مَا أُحِبُّ أَنْ لِي بِهَا مَا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ: {إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا} الْفَتْح: ١».

٤١١ عومه ری کوری خه تباب ﷺ ده لیت: کاتیک ئیمه له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ بووین له یه کیک له گه شته کانی، جا قسم له گه ل پیغه مبه ری خوا ﷺ کرد و نه ویش بیده نگ بوو، ئینجا قسم له گه لی کرده وه و هر بیده نگ بوو، قسم له گه لی کرده وه، بویه جووله م به سواریه که م کرد و هندی ک دوور که وتمه وه، به خوم گوت: دایکت له ده ست بدات نه ی کوری خه تباب، سی جار نه م هموو قسه یه ت کرد بۆ پیغه مبه ری خوا ﷺ، که چی هر وه لامی نه دایه وه (ترسی هه بوو پیغه مبه ری ﷺ بیزاری کردیت)، چند شیاوی (به هوی نهو کاره ته وه) قورئانت له سر دابه زیت، گوتی: نه وه نده ی بی نه چوو گویم لی بوو که سیک هاواری کرد و بانگی کردم (که پیغه مبه ری خوا ﷺ بانگم ده کات)، گوتی: چومه خزمه ت پیغه مبه ری خوا ﷺ، فهرمووی: «نه ی کوری خه تباب وا نه مشه و سووره تیکم بۆ دابه زیوه، نیمخوش نییه بیگورمه وه به وه ی خور به سهریدا هه لدیت: {إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا}، واته: ئیمه (به هوی پیکه وتنی حوده یییه وه) سهرکه وتنیکی ئاشکرمان بۆره خساندیت».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْحَجَرَاتِ

باسيک: له سوږه تی حوجوړاته وه

٦٨٢. عَنْ أَبِي نَضْرَةَ قَالَ: قَرَأَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ رضي الله عنه: {وَأَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ} الْحَجَرَاتِ: ٧، قَالَ: هَذَا نَبِيُّكُمْ ﷺ يُوحَى إِلَيْهِ، وَخِيَارُ أَمَّتِكُمْ لَوْ أَطَاعَهُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُوا، فَكَيْفَ بِكُمْ الْيَوْمَ؟

ته بو نه زړه ﷺ ده لیت: ته بو سه عیدی خودری رضي الله عنه ته و نایه ته ی خوینده وه: {وَأَعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ}، واته: بشزانن که پیغه مبهری خواتان ﷺ له نیتودایه، نه گهر له زور کاراندا به قسه تان بکات، تووشی گرفت و ناره حه تی دهن (چونکه به هو ی راو بو چوونه کانتانه وه تووشی هه له ده بیت)، ته بو سه عید گوتی: ته وه باسی پیغه مبهره که تانه ﷺ خوا وه حی بو دهنارد، چاکترین پیسه وایانی تپوه بوون (هاوه لان)، له گهل ته وه شدا نه گهر له زور به ی کاره کان به گوئی کردبان، ته وه دوو چاری ته زیهت ده بوون، (ته وه بو ته وان وا بوو که باشرینی نوممه تن) ته ی ده بیت ته مړو بو تپوه چوون بووایه؟!

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ النَّجْمِ

باسيک: له سووږه تی نه جمه وه

٦٨٣. عَنِ الشَّيْبَانِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ زُرَّ بْنَ حُبَيْشٍ، عَنْ قَوْلِهِ ﷺ: {فَكَاتَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى} النَّجْمِ: ٩، فَقَالَ: أَخْبَرَنِي ابْنُ مَسْعُودٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى جَبْرِيلَ وَلَهُ سِتُّ مِائَةِ جَنَاحٍ.

شه یبانی ده لیت: پرسیارم له زهری کوړی حوبه یش کرد دهر باره ی تم نایه ته:

{فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ}، واته: نه‌ونده لئی نزیک بویه‌وه، نیوانیان هینده‌ی دوو که‌وان یان که‌متریش بوو. گوتی: ئیین مه‌سعوود ﷺ هه‌والی پی‌ دام که پیغه‌مبه‌ر ﷺ جیبریلی بینوه که شه‌ش سه‌د بالی هه‌بووه.

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْقَمَرِ

باسی‌ک: له سووره‌تی قه‌مه‌ره‌وه

٦٨٤. عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ﷺ قَالَ: بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمِنَى فَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ فَلَقْتَيْنِ: فَلَقَةً مِنْ وَرَاءِ الْجَبَلِ، وَلَقَةً دُونَهُ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اشْهَدُوا»، -يَعْنِي- {اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ} القمر: ١.

ئیین مه‌سعوود ﷺ ده‌لێت: له کاتیک ئیمه‌ له‌ گه‌ل پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بووین له‌ مینا مانگ دوولت بوو: له‌ تیک له‌ دواوه‌ی چیا‌یه‌ که‌ بوو، له‌ تیکیش له‌ نزیک چیا‌یه‌ که‌ بوو، جا پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: شایه‌تی بده‌ن (له‌ سه‌ر ئهم‌ پرووداوه‌)، واته‌: {اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ}. واته‌: پروژی قیامه‌ت نزیک بو‌ته‌وه‌ و مانگی‌ش دوولت بوو.

٦٨٥. عَنْ أَنَسٍ ﷺ قَالَ: سَأَلَ أَهْلَ مَكَّةَ النَّبِيَّ ﷺ آيَةً، فَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ بِمَكَّةَ مَرَّتَيْنِ، فَنَزَلَتْ: {اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ} القمر: ١- {إِلَى قَوْلِهِ- {سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ} القمر: ٢، يَقُولُ: ذَاهِبْ.

ئه‌نه‌س ﷺ ده‌لێت: خه‌لکی مه‌که‌که‌ داوا‌ی مو‌عجیزه‌ و نیشانه‌یه‌کیان کرد له‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ (بو‌سه‌لمان‌دن‌ی راستی پیغه‌مبه‌رایه‌تی)، خوا دوو جار مانگی بو‌ له‌ت کرد له‌ شاری مه‌که‌که‌، ئهم‌ ئایه‌ته‌ دابه‌زی: {اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ}، هه‌تا ده‌گاته‌: {سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ}، ده‌یگوت: ده‌روا و نامینی‌ت.

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ الْجُمُعَةِ

باسيک: له سووره تی جوموعه وه

٦٨٦. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حِينَ أُنْزِلَتْ سُورَةُ الْجُمُعَةِ فَتَلَاهَا، فَلَمَّا بَلَغَ: {وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لِمَا يَلْحَقُوا بِهِمْ} الْجُمُعَةَ: ٣، قَالَ لَهُ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِنَا؟ فَلَمْ يُكَلِّمْنَاهُ، قَالَ: وَسَلْمَانُ فِينَا قَالَ: فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَهُ عَلَى سَلْمَانَ فَقَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ كَانَ الْإِيمَانُ بِالثَّرَيَّا لَتَنَاقَلَهُ رِجَالٌ مِنْ هَؤُلَاءِ».

ته بو هوره پره رضي الله عنه ده لیت: له خزمهت پیغهمبه ری خوا ﷺ بووین کاتیک سووره تی جوموعه دابه زی، بوی خویندینه وه، کاتیک گه یشته: {وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لِمَا يَلْحَقُوا بِهِمْ}، واته: له ناینده دا خه لکی دیکه ش دین و په یوه ست دهن به ته وانه وه، پیاوینک پیی گوت: ته ی پیغهمبه ری خوا ته م که سانه کین که هیشتا به دوا ی ئیمه نه که وتوون؟ پیغهمبه ری خوا ﷺ هیچ قسه به کی له گه لدا نه کرد، گوتی: سه لمانیش له نیومان بوو، گوتی: پیغهمبه ری خوا ﷺ دهستی له سهر چوکی سه لمان دانا و فهرمووی: «سویند به و که سه ی گیانی منی به دهسته ته گهر نیان له نیو ته ستیره ی سوړه بیا بووايه (که بلند و گه وړه و پرشنگداره) ته وه پیاوانیک له وان ههر به دهستیان ده هینا (ته وه نده خاوه ن هیممه ت و کوشش)».

بَابُ وَمِنْ سُورَةِ الْمُدَّثِّرِ

باسيک: له سووره تی مودده سپره وه

٦٨٧. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يُحَدِّثُ عَنْ فِتْرَةِ الْوَحْيِ، فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ: «أَنَا أُمِّشِي سَمِعْتُ صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ فَرَفَعْتُ رَأْسِي، فَإِذَا

الْمَلِكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِزَاءٍ جَالِسٍ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ فَجِئْتُ مِنْهُ رُغْبًا، فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ: زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي، فَدَثَرُونِي»، فَأَنْزَلَ اللَّهُ ﷻ: {يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ} المدثر: ٢- إِلَى قَوْلِهِ - {وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ} المدثر: ٥، قَبْلَ أَنْ تُفْرَضَ الصَّلَاةُ.

جایبری کوری عهبدوللا ﷺ ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو کاتیک باسی ماوهی وهستانی وه حی ده کرد، جا له درێژهی فهرموده کهیدا فهرمووی: «له کاتیکدا ده پویشتم گویم له دهنگیک بوو له ناسانهوه، سهرم بهرز کردهوه، جیبریل مبینی که له تهشکهوتی حیراء هاته لام، له سهر کورسییهک دانیشتبوو له نیوان ناسان و زه ویدا، زۆر لئی ترسام، گه پامهوه مال و گوتم: دامپویشن، دامپویشن، دایانپویشیم»، خواش ئه م نایه تهی دابه زاند: {يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ}، ههتا: {وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ}، ئه مه پیش فهرزکردنی نوێز بوو.

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ

باسیک: له سووره تی کوویره ته وه

٦٨٨. عَنِ ابْنِ عُمَرَ ﷺ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُ رَأْيِي عَيْنٍ، فَلْيَقْرَأْ: {إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ}، {وَإِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ}، {وَإِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ}».

ئيبين عومهر ﷺ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «ههر که سییک پیخوشه سهیری دیمه نه کانی پوژی دواپی بکات، وهک ئه وهی به چاو بیینی، با ئه م سووره تانه بخوینیه ته وه: {إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ}، {وَإِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ}، {وَإِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ}».

بَابُ وَمِنْ سُورَةِ وَيْلٍ لِلْمُطَفِّفِينَ

باسيک: له سووره تی موته ففیینه وه

٦٨٩. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ عَنِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم: {يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ} الْمُطَفِّفِينَ: قَالَ: «يَقُومُونَ فِي الرَّشْحِ إِلَى أَنْصَافِ آذَانِهِمْ».

ئیین عومەر رضی اللہ عنہ ده گپریته وه: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم (دهرباره ی نایه تی): {يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ}، واته: نه و پوژه ی که خه لک هه مووی راده وه ستن له بهرده م پهره ردگاری جیهانیان. فهرمووی: «(ههندیکیان) له نیو ناره قه یان راوه ده ستن به جوریک ده گاته گویچه که کانیان».

بَابُ: وَمِنْ سُورَةِ وَالْضُّحَى

باسيک: له سووره تی زوحاوه

٦٩٠. عَنْ جُنْدَبِ بْنِ الْجَلِّي رضی اللہ عنہ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم فِي غَارٍ، فَدَمِيتُ إِصْبَعَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «هَلْ أَنْتَ إِلَّا إِصْبَعٌ دَمِيتُ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا لَقِيتُ»، قَالَ: وَأَبْطَأَ عَلَيْهِ جَبْرِيلُ، فَقَالَ الْمُسْرِكُونَ: قَدْ وُدَّعَ مُحَمَّدٌ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى} الضحى: ٣.

جونده بی به جه لی صلی اللہ علیہ وسلم ده لیت: له گهل پیغه مبهری صلی اللہ علیہ وسلم بووم له نه شکه وتیک، په نجه یه کی بریندار بوو و خوینی لی هات، پیغه مبهری صلی اللہ علیہ وسلم فهرمووی: «تو ته نیا په نجه یه کی خوینت لی هاتووه، له پیناو خوا وات به سهر هاتووه»، گوتی: بو ماوه یه ک جیبریل نه هاته لای، هاوبه شدانه ران گوتیان: موحه ممه دیان صلی اللہ علیہ وسلم جی هیشت، خوی به رز نه م نایه ته ی دابه زاند: {مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى}، واته: پهره ردگارت وازی لی نه هیناویت و ده سته رداری تو نه بووه.

باب: وَمِنْ سُورَةِ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ

باسیك: له سووره تی ئیقره ئه وه

٦٩١. عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ: {سَنَدُغُ الرَّبَانِيَّةِ} العلق: ١٨، قَالَ: قَالَ أَبُو جَهْلٍ، لَئِنْ رَأَيْتُ مُحَمَّدًا يُصَلِّيَ لَأَطَّانٌ عَلَى عُنُقِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَوْ فَعَلَ لَأَخَذَنَاهُ الْمَلَائِكَةُ عَيْنَانَا».

له ئیبن عه عباسه وه رضی اللہ عنہ ده گیر نه وه: (ده رباره ی ئایه تی: {سَنَدُغُ الرَّبَانِيَّةِ})، واته: فرشته کانی دۆزه خی بو بانگ ده که ی. گوتی: ئه بو جه هل گوتی: ئه گهر موحه ممه د ﷺ ببینم نوێز ده کات، قاچم له سه ر گهر دنی داده نتم، پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: «ئه گهر کاریکی واکات فرشته کان به ئاشکرا و له پیش چاوان سزای ده ده ن».

باب: وَمِنْ سُورَةِ اَلْهٰكُمُ التَّكَاثُرُ

باسیك: له سووره تی ته کاسوره وه

٦٩٢. عَنْ مُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ، عَنْ أَبِيهِ رضی اللہ عنہ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يَقْرَأُ: اَلْهٰكُمُ التَّكَاثُرُ قَالَ: «يَقُولُ ابْنُ آدَمَ: مَا لِي مَالِي، وَهَلْ لَكَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ، أَوْ أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ، أَوْ لَبَسْتَ فَأَبْلَيْتَ؟».

موته ریفی کوپی عه بدوللای کوپی شیخیر، له باوکیه وه رضی اللہ عنہ ده گیر ته وه: که ئه وه گه شته خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ کاتیك سووره تی ته کاسوری ده خوینده وه، فه رمووی: «نه وه ی ئاده م ده لیت: مال و سامانم، مال و سامانم، ئایا چی له مال و سامان ده مینته وه، مه گهر ئه وه ی به خشیوته و به ڕیت کردووه، یان خواردووته و تیدا چووه، یان خۆت پی داپۆشیوه و کۆن بووه؟».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ الْكَوْثَرِ

باسيک: له سووره تی که وسه ره وه

٦٩٣. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْكَوْثَرُ نَهْرٌ فِي الْجَنَّةِ، حَافَّتَاهُ مِنْ ذَهَبٍ، وَمَجْرَاهُ عَلَى الدَّرِّ وَالْيَاقُوتِ، ثُرْبَتُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْمِسْكِ، وَمَاؤُهُ أَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَأَبْيَضُ مِنَ الثَّلْجِ».

عەبدوللای کوری عومەر رضي الله عنه دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا ﷺ فەرموویه‌تی: «که‌وسەر پرووباریکه له به‌هه‌شت، هه‌ردوو لا لیواری له زێره، شوینی به‌سه‌ردا تیپه‌پروونی له دو‌ر و یاقووته، گله‌که‌ی بۆنخۆشته له میسک، ئاوه‌که‌ی شیرینتره له هه‌نگوین، سپیتره له به‌فر».

بَاب: وَمِنْ سُورَةِ تَبَّتْ

باسيک: له سووره تی ته‌به‌ت (له‌هه‌ب)

٦٩٤. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه قَالَ: صَعَدَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الصَّفا فَتَادَى: «يَا صَبَاحَاهُ»، فَاجْتَمَعَتْ إِلَيْهِ قُرَيْشٌ، فَقَالَ: «إِنِّي نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ، أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنِّي أَخْبَرْتُكُمْ أَنَّ الْعَدُوَّ مُمْسِكٌ أَوْ مُصَبِّحُكُمْ أَكُنْتُمْ تُصَدِّقُونِي؟»، فَقَالَ أَبُو لَهَبٍ: أَلِهَذَا جَمَعْتَنَا؟ تَبَّا لَكَ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ: {تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ}

المسد: ١.

ئێبن عەباس رضي الله عنه دەلێت: جاریکیان پێغه مبه‌ری خوا ﷺ چوو هه‌ سه‌ر کێوی سه‌فا و هاواریکرد: «یا صاباه»، قورەیشییه‌کان بۆی کۆ بوونه‌وه، فەرمووی: «من که‌سیکی ناگادار که‌ره‌وه‌م له‌پێش هاتنی ئازاریکی به‌ئێش، ئایا چی ده‌لێن ئه‌گه‌ر هه‌والتان بێ بده‌م که‌ دو‌ژمن به‌ ئیواره‌یان له‌ به‌یانی هێرش ده‌کاته سه‌رتان، ئایا ئه‌وکات پروام بێ

ده کهن؟»، نه بو له هه ب گوتی: ئایا بۆ ئه مه ئیمه ت کۆ کردۆته وه؟ هه ی په کت که ویت
و تیدا بجیت، جا خوا ئه م ئایه ته ی دابه زاند: {تَبَّتْ یَدَا اٰیِ لَهٗی وَتَبَّ}، واته:
دهسته کانی نه بو له هه ب بشکیت و پرسیوا بیت، ئاشکرایه که هه ر پرسیواش ده بیت.

أَبْوَابُ الدَّعَوَاتِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی پارانەوه کان له پیڤه مبه ره وه ﷺ

بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الدُّعَاءِ

باسی ئەوهی هاتوو هه باره ی گرینگی و گه وره یی پارانەوه

٦٩٥. عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ»، ثُمَّ قَرَأَ: «وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» {غافر: ٦٠}.

نوعمانی کوپی به شیر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له پیڤه مبه ره وه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گپریته وه که فهرموویه تی: «پارانەوه بریتیه له په رستن»، ئینجا ئەو ئایه ته ی خوینده وه: «وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» {غافر: ٦٠}، واته: ئەو خه لکینه پهروه دگارتان فهرموویه تی: په نا بو من بهین و داوام لی بکه ن، داواکانتان گیرا ده کم، به راستی ئەوانه ی خو یان به گه وره داده نین به رانه به په رستنی من، له ئاینده دا به خه جاله تی و سه رشورییه وه ده خرینه نیو دۆزه خه وه».

بَاب مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الذِّكْرِ

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی گه وره یی زیکر

٦٩٦. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسَيْرٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ شَرَائِعَ الْإِسْلَامِ قَدْ كَثُرَتْ عَلَيَّ، فَأَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ أَتَشَبَّهُ بِهِ، قَالَ: «لَا يَزَالُ لِسَانُكَ رَطْبًا مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ».

عه بدوللای کورپی بوسر رضی اللہ عنہ ده گپریته وه: پیاویک گوتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا، به راستی دروشم و شیعاره کانی ئیسلام له سه ر من زۆر بوون، جا ئه گه ر شتیکم پی بفهرموویت که به به رده وامی دهستی پیوه بگرم، فهرمووی: «با هه میشه زمانت پاراو بیت به یادی خوا».

٦٩٧. عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رضی اللہ عنہ: قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَلَا أُنبِئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ، وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ، وَأَرْفَعُهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ؟»، قَالُوا: بَلَى، قَالَ: «ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى».

ئهبو ده رداء رضی اللہ عنہ ده ئیت: پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم فهرموویه تی: «ئایا هه و التان بده می ده رباره ی چاکترینی کاره کانتان، پاک و بیگه ردرترینه له لای په روه ردگاری پادشاتان، به رزترینه له پله کانتان، بۆتان چاکتره له به خشینی زیڕ و زیو، بۆتان چاکتره (له پزیر و پاداشت) له گه یشتن به دوژمنتان، له گه ردنیا ن بده ن له گه ردن تان بده ن؟»، گوتیان: به ئی، فهرمووی: «زیکر و یادی خوا ی به رز».

بَابُ فِي الْقَوْمِ يَجْلِسُونَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ

باسيک دهرباره‌ی که سانیک که دانیشتوون و زیکرو یادی خوا ناکهن

٦٩٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مَا جَلَسَ قَوْمٌ مَجْلِسًا لَمْ يَذْكُرُوا اللَّهَ فِيهِ، وَلَمْ يُصَلُّوا عَلَى نَبِيِّهِمْ، إِلَّا كَانَ عَلَيْهِمْ زِرَةٌ، فَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ وَإِنْ شَاءَ عَفَّرَ لَهُمْ».

ئه‌بو هوریره‌یه رضی الله عنه له پیغه‌مبه‌ره‌وه صلی الله علیه و آله ده‌گی‌رته‌وه که فهرموویه‌تی: «هه‌ر کومه‌له که‌سیک دانیشتن له شویتیک و یادی خوا‌ی تیدا نه‌که‌ن، سه‌لاوات نه‌ده‌ن له پیغه‌مبه‌ره‌که‌یان، مسوگه‌ر بو‌یان ده‌بیته‌ مایه‌ی له‌ده‌ستدان (یان په‌شیما‌نبو‌ونه‌وه)، نه‌گه‌ر خوا ویستی سزایان ده‌دات، نه‌گه‌ر ویستیشی لییان خوش ده‌بیته».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يُسْتَعَجَلُ فِي دُعَائِهِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه دهرباره‌ی ئه‌و که‌سه‌ی په‌له‌ ده‌کات له‌ پارانه‌وه‌که‌ی

٦٩٩. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي».

ئه‌بو هوریره‌یه رضی الله عنه له پیغه‌مبه‌ره‌وه صلی الله علیه و آله ده‌گی‌رته‌وه که فهرموویه‌تی: «وه‌لامی پارانه‌وه‌ی که‌سیکان ده‌دریته‌وه، به‌و مه‌رجه‌ی په‌له‌ نه‌کات، بلیت: پارامه‌وه، به‌لام وه‌لام نه‌درامه‌وه».

بَابُ مَا جَاءَ فِيمَنْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ عِنْدَ الْمَنَامِ

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه دهرباره‌ی ئه‌و که‌سه‌ی قورپان ده‌خوینیت له‌ کاتی خه‌وتن

٧٠٠. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ كُلَّ لَيْلَةٍ، جَمَعَ كَفِّهِ

ثُمَّ نَفَتْ فِيهِمَا، فَقَرَأَ فِيهِمَا: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ}،
{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ}، ثُمَّ يَمَسُحُ بِهِمَا مَا اسْتَطَاعَ مِنْ جَسَدِهِ، يَبْدَأُ بِهِمَا عَلَى
رَأْسِهِ وَوَجْهِهِ، وَمَا أَقْبَلَ مِنْ جَسَدِهِ يَفْعَلُ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ.

عائشه رضی اللہ عنہا ده گپریتهوه: پیغمهه صلی اللہ علیہ وسلم هه موو شهویک کاتیک چووبایه سهر
جیگهی خهوتنی، ههردوو دهستهکانی کۆ ده کردهوه، ئینجا فووی تی ده کردن،
ئهو سووره تانهی به سهردا ده خویندنهوه: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ}، {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ
الْفَلَقِ}، {قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ}، ئینجا دهستهکانی ده هینا به ههر شوینیکی
دهستی پی گه یشتبایه لاشهی، له سهره تادا له سهر و ده موچاوی دهستی پی ده کرد،
ئینجا به شهکانی دیکهی لاشهی، سی جار ان ئهو کارهی ده کرد.

باب مِنْهُ

باسیکی دیکه هه ره له و باره وه

٧٠١. عَنْ فَرْوَةَ بْنِ نُوْفَلٍ رضی اللہ عنہ: أَنَّهُ أَتَى النَّبِيَّ صلی اللہ علیہ وسلم فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي شَيْئًا
أَقُولُهُ إِذَا أَوَيْتُ إِلَى فِرَاشِي، قَالَ: «اقْرَأْ: {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}، فَإِنَّهَا بَرَاءَةٌ
مِنَ الشِّرْكِ».

فهروهی کوری نهوفل رضی اللہ عنہ ده گپریتهوه: که چووته خزمهت پیغمهه صلی اللہ علیہ وسلم و
گوتوویه تی: ئهی پیغمهه صلی اللہ علیہ وسلم خوا شتیکم فیر بکه نه گهر چوومه سهر جیگای
خهوتن بیلیم، فهرمووی: «ئهو به خوینه: {قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ}، چونکه ئه مه
خۆبه ریکردنه له هاوبه شدانان بو خوا».

باب مَا جَاءَ مَا يَقُولُ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ إِلَى الصَّلَاةِ

باسی ئه وهی هاتوو بهنده چی ده لیت ئه گهر هه ستایه وه بۆ شه ونوێژ

٧٠٢. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ، يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيَّامُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّئُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، إِنَّكَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ».

عه بدوللای کوری عه عباس رضي الله عنه ده گهریتته وه: پیغه مبه ری خوا ﷺ ئه گهر هه ستایه وه بۆ نوێژ له نیوه شهو، ده یفه رموو: «ئه ی خوا ی ستایشی ته واو بۆ تویه، تۆی پروونا که ره وه ی ئاسانه کان و زه ویت، ستایشی ته واو بۆ تویه، تۆی پراگری ئاسانه کان و زه ویت، ستایشی ته واو بۆ تویه، تۆی پهروه ردگاری ئاسانه کان و زه ویت و ئه وه شیت که تیاندایه، تۆ هه قی به لینه که ت هه قه، دیدارت هه قه، به هه شت هه قه، دۆزه خ هه قه، پۆژی دوا یی هه قه، ئه ی خوا یه خۆم داوه ته ده ست تۆ، پروای ته واوم هیناوه به تۆ، پشتم به ستوو به تۆ، بۆ لای تویه گه پرانه وه م و په شیمانیم، به یارمه تی تۆ نا کو کم (له گه ل ناحه زانی ئیسلام)، هه ر بۆ لای تویه دادوهریم، ده سا تۆش لیم خۆش به له وه ی له پرا بردوو و داها توو و ئه وه ی به نه ینی و ئاشکرا کردوومه، تۆی پهروه ردگاری راسته قینه می، هه یج په رستراویکی دیکه نییه به هه ق جگه له تۆ».

بَاب مَا جَاءَ فِي الدُّعَاءِ عِنْدَ افْتِتَاحِ الصَّلَاةِ بِاللَّيْلِ

باسی ئەوهی هاتووێ ده‌بارە‌ی پارانەوه‌ی ده‌ستپێ‌کردنی نوێژ له‌ شه‌ودا

٧٠٣. عَنْ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْتَتِحُ صَلَاتَهُ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ؟ قَالَتْ: كَانَ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ افْتَتَحَ صَلَاتَهُ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ، وَمِيكَائِيلَ، وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ».

ئەبو سە لەمە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دە‌لیت: پرسیارم کرد له‌ عایشە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: پێ‌غه‌مبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ئە‌گەر له‌ شه‌و هه‌ستا‌بایه‌وه، نوێژه‌کانی به‌ چی ده‌ست پێ‌ ده‌کرد؟ گو‌تی: کاتی‌ک پێ‌غه‌مبەر‌ی خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هه‌ل‌ده‌ستا‌بایه‌وه له‌ شه‌ودا، له‌ ده‌ستپێ‌کی نوێژدا ده‌یفه‌رموو: ئە‌ی په‌روه‌ردگاری جی‌بریل و می‌کائیل و ئی‌سرافیل، به‌‌ده‌یه‌نهری ئاسانه‌کان و زه‌وی، زانا به‌ شاراو‌ه و دیاره‌کان، تۆ‌ی دادوه‌ری پ‌استه‌قینه‌ ده‌که‌یت له‌ نیوان به‌نده‌کان‌ت له‌وه‌ی که‌ تێ‌یدا جیا‌وازن، پ‌ێ‌نموویم بکه‌ له‌وه‌ی که‌ خه‌‌لکی جیا‌وازیان بو‌ دروست بووه‌ له‌ ناسینی پ‌استی به‌ پ‌ێ‌یدانی خۆ‌ت، هه‌ر تۆ‌ی له‌سه‌ر پ‌ێ‌گای پ‌استی.

٧٠٤. عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ قَالَ: «بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نَزِلَّ، أَوْ نُضَلَّ، أَوْ نُظْلِمَ، أَوْ نُظْلَمَ، أَوْ نُجْهَلَ، أَوْ يُجْهَلَ عَلَيْنَا».

ئوم سە لەمە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌گێ‌رێ‌ته‌وه: پێ‌غه‌مبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کاتی‌ک له‌ مال‌ ده‌رده‌چوو، ده‌یفه‌رموو: «به‌ ناوی خوا، پ‌ستم به‌ستوو‌ه به‌ خوا، ئە‌ی خوا‌یه په‌نا به‌ تۆ‌ ده‌گرین له‌وه‌ی له‌خ‌سته‌ بیرین، یان گو‌مرا‌ بین، یان سه‌تم بکه‌ین، یان سه‌تمان لێ‌ بک‌رێ‌ت، یان په‌فتاری نه‌فامی بکه‌ین، یان به‌ران‌به‌رمان نه‌فامی بک‌رێ‌ت».

بَاب مَا يَقُولُ إِذَا رَأَى مُبْتَلًى

باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی بینینی که سیکی گرفتار

۷۰۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ رَأَى مُبْتَلًى، فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَانِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ، وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلًا، لَمْ يُصِبْهُ ذَلِكَ الْبَلَاءُ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ھەر یەکیک لە ئێوە خاوەن بەلا و گرفتارییەکی بینی و گوتی: ستایش بۆ ئەو خواوەی که بێبەلای کردووم لەوێ که تۆشت ھاتوو، فەزل و ڕیزی زیادەی پێ داوم بەسەر زۆریک لە خەلکی دیکە (بەبێدەنگی بیلێت، نەک ئاراستە ی کهسەکی بکات)، ئەو ئەو پارێزراو دەبێت لەو بەلا و گرفتارییە».

بَاب مَا يَقُولُ إِذَا قَامَ مِنْ مَجْلِسِهِ

باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی ھەڵسان لە دانیشتنیک

۷۰۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ جَلَسَ فِي مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَعْنُهُ، فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ، إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِي مَجْلِسِهِ ذَلِكَ».

ئەبو ھورەیرە رضی اللہ عنہ دەلیت: پیغمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «ھەر کەسیک لە کۆریک دانیشبێت، گەتوگۆی بێسوود و زیدەپۆیی تیدا کرابێت، با پێش ھەستانی لە کۆرەکی بلیت: پاکێ و پیرۆزی بۆ تۆ ئەو خواوە، ستایشی تەواو بۆ تۆ، شایەتی دەدەم که هیچ پەرستراویکی بەھەق نییە جگە لە تۆ، داوا ی لیخۆشبوونیشت لی دەکەم، مسۆگەر خوا لێی دەبووریت دەربارە ی ئەو کەموکوریانە ی تووشی بوو لە دانیشتنە کەیدا».

باب ما جاء ما يقول إذا نزل منزلاً

باسی ئه وهی هاتوو ه چ ده گو تریت له کاتی بارگه و بنه دانان بو پشوودان

۷۰۷. عَنْ خَوْلَةَ بِنْتِ حَكِيمِ السَّلَمِيَّةِ رضی اللہ عنہا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم قَالَ: «مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا ثُمَّ قَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ».

خهوله ی کچی حه کیمی سوله مییه رضی اللہ عنہ له پیغه مبهری خواوه صلی اللہ علیہ وسلم ده گپریته وه که فهرموویه تی: «ههر که سیک له شوینیک دابهزی ئینجا گوتی: په نا ده گرم به وشه تهاوه کانی خوا له خراپه ی هه رچییه ک که دروستی کردوو، ئه وه هیچ شتیک زیانی لی نادات تا ئه وشوینه جی ده هیلت».

باب ما يقول إذا ودَّعَ إنساناً

باسی ئه وهی ده گو تریت له کاتی به پیکردنی که سیک بو گه شت

۷۰۸. عَنِ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہما قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم إِذَا وَدَّعَ رَجُلًا أَخَذَ بِيَدِهِ، فَلَا يَدْعُهَا حَتَّى يَكُونَ الرَّجُلُ هُوَ يَدْعُ يَدَ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم، وَيَقُولُ: «أَسْتَودِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَآخِرَ عَمَلِكَ».

ئیین عومه ر رضی اللہ عنہما ده لیت: پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ئه گهر مالتاواپی له که سیک کردبایه (له کاتی به پیکردنی) دهستی ده گرت، دهستی به رنه ددها هه تا پیاوه که دهستی پیغه مبهری خوا صلی اللہ علیہ وسلم به رده دا، دهی فهرموو: «ئایین و ئه مانه ت و کو تایی کاره کانت به خوا ی گه و ره ده سپترم».

بَاب مَا يَقُولُ إِذَا فَرَّغَ مِنَ الطَّعَامِ

باسی ئه وهی ده گو تریت له دواى ته واو بوونی خواردن

۷۰۹. عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رضي الله عنه قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا رُفِعَتِ الْمَائِدَةُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ يَقُولُ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مُودَّعٍ وَلَا مُسْتَعْنَى عَنْهُ رَبُّنَا».

ئەبو ئومامە رضي الله عنه دەلێت: کاتی پیغمبەری خوا ﷺ خواردنی لەپیش دەست هەلگیرابایەوه دەیفەرموو: «ستایشی ته‌واو بو خوا، ستایشیکی زۆر و پاک و پیروز، نه‌پراوه و کوتایی نه‌بیت، بیاک نه‌بین به‌رانبه‌ر به‌په‌روه‌ردگارمان».

بَاب

باسیك

۷۱۰. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمَسِي: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةً مَرَّةً لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلٍ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ أَوْ زَادَ عَلَيْهِ».

ئەبو ھورەیرە رضي الله عنه لە پیغمبەره‌وه ﷺ ده‌گیرێته‌وه که فەرموویه‌تی: «هەر که‌سیک له‌ به‌یانیان و ئیواراندا سه‌د جارێ بلیت: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)، هێچ که‌سیک له‌ پۆزی دوا‌یی نایه‌ت به‌ چاکتر و با‌شتر له‌ وه‌ی که‌ ئه‌و پێی هاتووه‌، مه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی که‌ وه‌ک ئه‌و بلیت یان له‌و زیاتر بێت».

بَاب

باسیك

٧١١. عَنْ فَصَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رضي الله عنه قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَاعِدٌ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «عَجِلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي، إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَأَحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَصَلِّ عَلَيَّ ثُمَّ ادْعُهُ»، قَالَ: ثُمَّ صَلَّى رَجُلٌ آخَرُ بَعْدَ ذَلِكَ فَحَمَدَ اللَّهَ وَصَلَّى عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: «أَيُّهَا الْمُصَلِّي ادْعُ تُحِبُّ».

فه زاله ی کوری عوبهید رضي الله عنه ده لیت: جاریک پیغه مبهری خوا ﷺ دانیشتبوو، له نا کاو پیاویک هاته ژووره وه و نوژی کرد، گوتی: ئە ی خوا یه لیم خوش به و ره حمم پی بکه، جا پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: «به راستی په له ت کرد (له پاران هوه ت) ئە ی نوژی خوین، ئە گهر نوژی ت کرد، دابنیشه و ستایشی خوا بکه به وه ی شیای ئە وه، پاشان سه لاوات بده له سهر من، ئینجا دوعا بکه»، گوتی: پیاویکی دیکه نوژی کرد له دوا ی ئە وه، ستایشی خوا ی کرد، سه لاواتی دا له سهر پیغه مبهری خوا ﷺ، پیغه مبهری خواش ﷺ فهرمووی: «ئە ی نوژی خوین داوا بکه وه لام ده دریته وه».

٧١٢. عَنْ عَائِشَةَ رضي الله عنها قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ عِنْدَ وَقَاتِهِ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَالْحَفْنِي بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى».

عائشه رضي الله عنها ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو له کاتی سهر مه رگی ده بفرموو: «ئە ی خوا یه لیم خوش به و ره حمم پی بکه، بمگه یه نه به ها وه له به رزه کان».

بَابُ

باسيک

۷۱۳. عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ رضي الله عنه أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي. قَالَ: «قُلْ: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ».

له نه بو به کرى صديقوه رضي الله عنه ده گيرنه وه که گوتويه تی: نهی پیغمبه ری خوا، پارانه وهیه کم فیر بکه که له نیو نویره کاندا پیی له خوا بیاریمه وه، فهرمووی: «بلی: خواجه به راستی من ستمم له خۆم کردووه، ستمینکی زۆر، کهس له گوناوه کان نابوریت جگه له تو، ده سا لیم خوش بیه، لیخوشبوونیک له لای تووه بیت، په حمم پی بکه، به راستی تو ی لیوورده و به به زه ی».

۷۱۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «خَلَقَ اللَّهُ مِائَةَ رَحْمَةٍ فَوَضَعَ رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ خَلْقِهِ يَتَرَاخَمُونَ بِهَا وَعِنْدَ اللَّهِ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ رَحْمَةً».

نه بو هوړه پړه رضي الله عنه ده گيريته وه: پیغمبه ری خوا ﷺ فهرموويه تی: «خوای گه وړه به زه یی دروست کردووه، کردوويه تی به سه د به ش، یه ک به شی داناوه له نیوان دروستکراوه کانی که به هو یه وه به زه یی ده نوین له نیوان یه کدیدا، خوا نه وه د و تو به شیشی له لای خو ی هیشتووه ته وه (بو دواړوژ)».

۷۱۵. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمِعَ فِي الْجَنَّةِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَظَ مِنَ الْجَنَّةِ أَحَدٌ».

نه بو هوړه پړه رضي الله عنه ده گيريته وه: پیغمبه ری خوا ﷺ فهرموويه تی: «نه گهر پروادار ده زانی چ سزایه ک هه یه له لای خوا، هیچ یه کیکیان نومیدی به به هه شت نه ده کرد

[illegible]

بیگه‌ری بۆ خوا به ئەندازه‌ی کیشی عەرشه‌که‌ی، پاک و بیگه‌ری بۆ خوا به ئەندازه‌ی موره‌ککه‌بی وشه‌کانی، پاک و بیگه‌ری بۆ خوا به ئەندازه‌ی موره‌ککه‌بی وشه‌کانی.

٧١٨. عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ حَيِّيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي إِذَا رَفَعَ الرَّجُلُ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا خَائِبَتَيْنِ».

سه‌لمانی فارسی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌گپرته‌وه که فه‌رمویه‌تی: «بیگومان خوا به‌شهرمه (وه‌ك چۆن که‌سی‌ك شهرم بکات و نه‌توانیت نه‌به‌خشیت کاتیک داوای لێ ده‌که‌ن)، به‌پرێزیشه (پرێز له‌ به‌نده‌ی خۆی ده‌گریت و پێی ده‌به‌خشیت)، پێناخۆشه (وه‌ك که‌سی‌ك که‌ شهرم بکات و پێی ناخۆش بیت خه‌لك پهرت بکاته‌وه) ئە‌گهر پیاوی‌ك ده‌سته‌کانی به‌رز بکاته‌وه و لێی بپارێته‌وه پهرتی بکاته‌وه به‌به‌تالی، (که‌واته: شتیکی پێی ده‌به‌خشیت)».

٧١٩. عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَامَ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: قَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْأَوَّلِ عَلَى الْمِنْبَرِ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ: «اسْأَلُوا اللَّهَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ، فَإِنَّ أَحَدًا لَمْ يُعْطَ بَعْدَ الْيَقِينِ خَيْرًا مِنَ الْعَافِيَةِ».

موعازی کۆری ریفاعه، له‌ باوکیه‌وه ده‌گپرته‌وه، گو‌تویه‌تی: ئە‌بو به‌کری صدیق رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هه‌ستا بۆ سه‌ر مینه‌هر، ئینجا گریا و گو‌تی: کاتی خۆی پێغه‌مبه‌ری خوا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ له‌ سالی یه‌که‌م هه‌ستا له‌ سه‌ر مینه‌هر، گریا و فه‌رمووی: «داوای لێ‌خۆشبوون و ساغ و سه‌لامه‌تی له‌ خوا بکه‌ن، به‌راستی که‌سی‌ك له‌ داوای ئیان شتیکی پێی نه‌دراوه‌ چاکتر بیت له‌ ساغ و سه‌لامه‌تی».

بَابُ فِي دُعَاءِ الْوَثْرِ

باسیك ده‌باره‌ی پارانەوه‌کانی نوێژی ویتەر

۷۲۰. عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله كَانَ يَقُولُ فِي وَثْرِهِ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ».

عه‌لی کوری ئەبو تالیب عليه السلام ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبەر صلى الله عليه وآله له نوێژی ویتردا ده‌یفه‌رموو: «خوایه‌ په‌نا ده‌به‌مه‌ به‌ر په‌ره‌زامه‌ندیت له‌ تو‌ره‌بوونت، په‌نا ده‌به‌مه‌ به‌ر لی‌خۆشبوونت له‌ سزادانت، په‌نا ده‌به‌مه‌ به‌ر تۆ له‌ (سزا و تو‌ره‌یی) خۆت، ناتوانم مافی (په‌ به‌پێستی) ستایش و سه‌نات بده‌م، به‌م شیوه‌یه‌ی که‌ تۆ ستایش و سه‌نای خۆت کردووه‌».

بَابُ فِي دُعَاءِ الضَّيْفِ

باسی دوعای میوان (بۆ‌خاوه‌ن مال)

۷۲۱. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُسْرِ رضي الله عنه قَالَ: نَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله عَلَى أَبِي فَقَرَّبْنَا إِلَيْهِ طَعَامًا فَأَكَلَهُ، ثُمَّ أَتَى بِتَمْرٍ فَكَانَ يَأْكُلُ وَيُلْقِي النَّوَى بِأَصْبَعَيْهِ جَمَعَ السَّبَّابَةَ وَالْوُسْطَى - قَالَ شُعْبَةُ: وَهُوَ ظَنِّي فِيهِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ وَالْقَى النَّوَى بَيْنَ أَصْبُعَيْنِ -، ثُمَّ أَتَى بِشَرَابٍ فَشَرِبَهُ، ثُمَّ تَأَوَّلَهُ الَّذِي عَنْ يَمِينِهِ، قَالَ: فَقَالَ أَبِي وَأَخَذَ بِلِجَامِ دَابَّتِهِ ادْعُ لَنَا، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ، وَاعْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمُهُمْ».

عه‌بدو‌للای کوری بوسر رضي الله عنه ده‌لێت: جاریکیان پێغه‌مبهری خوا صلى الله عليه وآله به‌ میوانداری دابه‌زی له‌ لای باوکم، خواردنمان برده‌ خزمه‌تی و خواردی، ئینجا هه‌ندێک خورمایان بۆ‌هینا، ئەویش لێی خوارد و ناوکه‌ خورمایه‌که‌ی به‌ په‌نجه‌ی شایه‌تمانی و نیوه‌ند ده‌گرت و فری ده‌دا، -شوعبه‌ (پاوی) ده‌لێت: به‌ پشتیوانی

خوا گومانم وایه که ناوکه خورمایه که ی ده خسته نیوان هه ردوو په نجه ی-، پاشان خواردنه وه کیان بو هینا و لئی خوارده وه، ئینجا دایه ده ست ئه و که سه ی که له لای راستی بوو، عه بدوللا گوتی: باو کم لغاوی سواره که ی پیغه مبهری ﷺ گرتوو، گوتی: دو عا مان بو بکه، پیغه مبهری خواش ﷺ فهرمووی: «ئه ی خوا یه به ره که ت بخه ی ته ئه و رزق و رۆزییه ی که پیت داو ن، لیان خو ش به و ره حمیان بی بکه».

۷۲۲. عَنْ بِلَالِ بْنِ يَسَارٍ بْنِ زَيْدٍ، حَدَّثَنِي أَبِي، عَنْ جَدِّي ﷺ: أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ، يَقُولُ: «مَنْ قَالَ أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، غُفِرَ لَهُ وَإِنْ كَانَ قَرَّ مِنَ الرَّحْفِ».

بیلالی کوپی یه ساری کوپی زهید، له باوکیه وه، ئه ویش له باپی ریه وه ﷺ ده گیرته وه: گوتی له پیغه مبهری خوا ﷺ بووه فهرموویه تی: «هه ر که سیک بلیت: داوای لیوو ردن له خوا ده که م که هیچ په رستراوکی به هه ق نییه جگه له و، هه می شه زیندوو و راگری هه موو شتیکه، داوای په شیانی له و ده که م، خوا لئی ده بوو ریت ئه گه ر له کاتی جه نگیش رایکردی ت (واته: گونا هی گه وره شی کردی ت)».

بَابُ

بِاسِيْكَ

۷۲۳. عَنْ عُثْمَانَ بْنِ حُثَيْفٍ ﷺ: أَنَّ رَجُلًا صَرِيرَ الْبَصَرِ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: اذْعُ اللَّهُ أَنْ يُعَافِيَنِي قَالَ: «إِنْ شِئْتَ دَعَوْتُ، وَإِنْ شِئْتَ صَبَرْتَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ»، قَالَ: فَادْعُهُ، قَالَ: فَأَمَرَهُ أَنْ يَتَوَضَّأَ فَيُحْسِنَ وُضْوءَهُ وَيَدْعُوَ بِهَذَا الدُّعَاءِ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، إِنِّي تَوَجَّهْتُ بِكَ إِلَى رَبِّي فِي حَاجَتِي هَذِهِ لِتُقْضَى لِي، اللَّهُمَّ فَشَفِّعْهُ فِيَّ».

عوسمانی کورپی حونه یف ﷺ ده گێڕێته وه: پیاویکی نابینا هاته خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ، گوتی: داوام بۆ بکه له خوا که چاوه کانم چاک بکاته وه، فهرمووی: «ئه گهر ههز بکه یت بۆت ده پاریمه وه، ئه گهر ده شتوانیت ئارام بگره ئه وه بۆت چاکتره»، گوتی: بۆم بپاریوه و داوام بۆ بکه، عوسمان گوتی: پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمانی پی کرد ده ستوێژێکی جوان بشوات، بپاریته وه به و پارانه وه یه: «خوایه من داوات لی ده که م و پروو ده که مه تو به پیغه مبه ره که ت موحه ممه د، پیغه مبهری سۆز و به زه یی، من به تو وه ئه ی (پیغه مبهری خوا ﷺ) پرووی داوا کردنم کرده خوا ی پهروه ردگارم بۆ به جیهێنانی ئه م پێو یستیه م تا بۆم جیه جی بکری ت، ئه ی خوا یه تکا کردنه که ی بۆم قبول بکه یت».

أَبْوَابُ الْمَنَاقِبِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

کۆباسی ریز و پله کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ

بَابُ فِي فَضْلِ النَّبِيِّ ﷺ

باسیک دهرباره ی پیگه و گه وره ی پیغه مبهری خوا ﷺ

٤٣٦

٧٢٤. عَنْ وَائِلَةَ بْنِ الْأَسْقَعِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى كِنَانَةَ مِنْ وَلَدِ إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ، وَاصْطَفَى هَاشِمًا مِنْ قُرَيْشٍ، وَاصْطَفَانِي مِنْ بَنِي هَاشِمٍ».

واسيله ی کوری ئەسقەع ﷺ دەلێت: پیغه مبهری خوا ﷺ فەرموویه تی: «بێگومان خوا له کۆره کانی ئیسماعیل نهوه ی کینانه ی هه لێژاردووه، له نهوه ی کینانه ش کۆره یشی هه لێژاردووه، له قۆره ی شیش نهوه ی هاشیمی هه لێژاردووه، منیشی له نبو نهوه ی هاشیم هه لێژاردووه».

٧٢٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى وَجَبَتْ لَكَ النَّبُوءَةُ؟ قَالَ: «وَأَدُمُ بَيْنَ الرُّوحِ وَالْجَسَدِ».

ئەبو هورەیره ﷺ دەلێت: گوتیان: ئەی پیغه مبهری خوا، له چ کاتیک پیغه مبهرايه تیت بو

بریار دراوه؟ فەرمووی: «لەو ساتەی کە باوکە ئادەم لە نێوان ڕووح و جەستەدا بوو».

۷۲۶. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «سَلُوا اللَّهَ لِي الْوَسِيلَةَ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْوَسِيلَةُ؟ قَالَ: «أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ وَاحِدٌ أَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ».

ئەبو ھورەیرە رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووێت: «داواى وەسیلەتم بۆ بکەن لە خوا»، گوتیان: ئەو پێغەمبەری خوا وەسیلەت چییە؟ فەرمووی: «بەرزترین پلەیه لە بەهەشت، تەنیا بە یەک کەس دەدریت، ئومێدم وایە ئەو کەسە من بـ».

۷۲۷. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَنَا سَيِّدُ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ، وَبِيَدِي لَوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ، وَمَا مِنْ نَبِيٍّ يَوْمَئِذٍ آدَمُ فَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لَوَائِي، وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ».

ئەبو سەعید رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووێت: «من گەورەى کۆرانی ئادەم لە ڕۆژی دواى بەبێ خۆهەلکێشان، ئالای ستایشی تەواو بە دەستی منە و بە بەبێ خۆهەلکێشان، هەرچی پێغەمبەرە لەو ڕۆژەدا لە ئادەم و جگە لە ئەویش ھەمووی لە ژێر ئالای مندان، من یەكەم کەس دەبم کە زەویم بۆ لەت دەکریت (بۆ ھاتنەدەر) بەبێ خۆهەلکێشان».

۷۲۸. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي دَخَلَ فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْمَدِينَةَ أَضَاءَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ، فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ أَظْلَمَ مِنْهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَمَا نَفَضْنَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْأَيْدِي وَإِنَّا لَفِي دَفْنِهِ حَتَّى أَنْكَرْنَا قُلُوبَنَا.

ئەنەسى کۆری مالیک رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دەلێت: ئەو ڕۆژەى کە پێغەمبەری خوا ﷺ ھاتە نێو شاری مەدینە، ھەموو شتێک درەوشایەو و ڕووناک بوو، ئەو ڕۆژەش کە کۆچی دواى کرد ھەموو شتێک تاریک بوو، دەستمان لە ناشتنی پێغەمبەری خوا ﷺ ھەلنەگرتبوو، خەریکی ناشتنی بووین، دلەکانمان گۆرانی بەسەردا ھات.

بَابُ فِي آيَاتِ نُبُوءَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَمَا قَدْ خَصَّهُ اللَّهُ بِهِ

باسيک دهر باره‌ی نيشانه کانی پيغه مبه‌رايه تي پيغه مبه‌ري ﷺ
که خوا تايبه تي کردوه به نه وه وه ﷺ

۷۲۹. عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ بِمَكَّةَ حَجْرًا كَانَ يُسَلَّمُ عَلَيَّ لَيَالِي بُعِثْتُ، إِنِّي لَأَعْرِفُهُ الْآنَ».

جابري کوري سه موره رضى الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ: «إن بمكة حجرة كان يسلم علي ليالي بعثت، إني لأعرفه الآن».

۷۳۰. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ بِمَ أَعْرِفُ أَتَاكَ نَبِيٌّ؟ قَالَ: «إِنْ دَعَوْتُ هَذَا الْعِدْقَ مِنْ هَذِهِ النَّخْلَةِ تَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ؟»، فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَجَعَلَ يَنْزِلُ مِنَ النَّخْلَةِ حَتَّى سَقَطَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، ثُمَّ قَالَ: «ارْجِعْ»، فَعَادَ، فَأَسْلَمَ الْأَغْرَابِيُّ.

ئيبن عه عباس رضى الله عنهما قال: جاء أغرابيٌّ إلى رسول الله ﷺ، فقال بم أعرف أتاك نبيٌّ؟ قال: «إن دعوت هذا العدق من هذه النخلة تشهد أني رسول الله؟»، فدعا رسول الله ﷺ، فجعل ينزل من النخلة حتى سقط إلى النبي ﷺ، ثم قال: «ارجع»، فعاد، فأسلم الأعرابي.

بَاب

باسیک

۷۳۱. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ وَالتَّمَسَّ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوا، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَوْضُوءَ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم يَدَهُ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّعُوا مِنْهُ، قَالَ: فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ، فَتَوَضَّأَ النَّاسُ حَتَّى تَوَضَّعُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ.

نہنہ سی کوری مالیک رضی اللہ عنہ دہلئت: پیغہمبہری خوام صلی اللہ علیہ وسلم بینی کاتی نوژی عہ سر بوو، خہ لکی بہدوای ثاوی دہستوئیز دہگہران و دہستیان نہکھوت، ثاوی دہستوئیز بو پیغہمبہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم ہینرا، پیغہمبہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم دہستی پیروزی خستہ نیوقاہہ کہ، فہرمانی کرد بہ خہ لکی بین و دہستوئیزی لی بشورن، نہنہس دہگیریتہوہ و دہلئت: دہمبینی ثاو لہزیر پہنجہکانی ہلہدہقولا، خہ لکی دہستوئیزان لئی شوشٹ تا دواہین کہسیان.

بَاب مَا جَاءَ فِي صِفَةِ النَّبِيِّ صلی اللہ علیہ وسلم

باسی نہوہی ہاتووہ دہربارہی سیفہتہکانی پیغہمبہر صلی اللہ علیہ وسلم

۷۳۲. عَنْ الْبَرَاءِ رضی اللہ عنہ قَالَ: مَا رَأَيْتُ مِنْ ذِي لِمَةٍ فِي حُلَّةٍ حَمْرَاءَ أَحْسَنَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم، لَهُ شَعْرٌ يَضْرِبُ مَنْكِبَيْهِ، بَعِيدٌ مَا بَيْنَ الْمَنْكِبَيْنِ، لَمْ يَكُنْ بِالْقَصِيرِ وَلَا بِالطَّوِيلِ.

بہراء رضی اللہ عنہ دہلئت: ہیج کہسیکم نہبینوہ کہ خاوہن قژیکی دریز بیت و پوشاکیکی سووری لہبہر بیت و جواتر بیت لہ پیغہمبہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم قژی لہ نیوان ہہر دوو لاشانی دہہاتہ خوار، نیوان ہہردوو لاشانی پان بوو، بالای نہ کورت بوو نہ دریز (مامناوہند بوو).

بَابُ فِي كَلَامِ النَّبِيِّ ﷺ

باسيک دهر باره‌ی شیوه‌ی ئاخاوتنی پیغمه‌ری خوا ﷺ

۷۳۳. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعِيدُ الْكَلِمَةَ ثَلَاثًا لِيُثَقِّلَ عَنْهُ.

ئه‌نه‌سی کو‌ری مالیک ر‌ضی‌ه‌ الله‌ عن‌ه‌ ده‌ل‌یت: پیغمه‌ری خوا ﷺ وشه‌یه‌کی س‌ی جار دووباره ده‌کرده‌وه بوئه‌وه‌ی (ئاماده‌بووان) باش ل‌یی ت‌ییگه‌ن.

بَابُ فِي بَشَاشَةِ النَّبِيِّ ﷺ

باسيک دهر باره‌ی ڕوو‌خ‌ۆشی پیغمه‌ر ﷺ

۷۳۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ جَزْءٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَكْثَرَ تَبَشُّمًا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

عه‌بدو‌ل‌ل‌ای کو‌ری ح‌اریسی کو‌ری جه‌زنی ر‌ضی‌ه‌ الله‌ عن‌ه‌ ده‌ل‌یت: که‌سم نه‌بینیوه به‌خه‌نده‌تر ب‌یت له‌ پیغمه‌ری خوا ﷺ.

بَابُ فِي سِنِّ النَّبِيِّ ﷺ وَابْنُ كَمْ كَانَ حِينَ مَاتَ

باسيک دهر باره‌ی ته‌مه‌نی پیغمه‌ری خوا ﷺ و ته‌مه‌نی چه‌ند بوو کاتی‌ک کو‌چی دوا‌یی کرد

۷۳۵. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَخْطُبُ يَقُولُ: مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ، وَأَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، وَأَنَا ابْنُ ثَلَاثٍ وَسِتِّينَ.

جهریری کۆری عهبدوللا دهلیت: گویم له موعاویه ی کۆری ئەبو سوفیان ﷺ بوو و تاری دەدا و دهیگوت: پێغه مبهری خوا ﷺ که کۆچی دوایی کرد ته مهنی شهست و سێ سأل بووه، ئەبو به کر و عومه ریش به هه مان شیوه، منیش کۆری شهست و سێ سألیم.

بَابُ مَنَاقِبِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ ﷺ وَاسْمُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُثْمَانَ وَلَقَبُهُ عَتِيقُ

باسی پێگه و گه وره یی ئەبو به کری صدیق ﷺ که ناوی عهبدوللای کۆری عوسمانه و نازناوی عهتیقه

۷۳۶. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَبْرَأُ إِلَى كُلِّ خَلِيلٍ مِنْ خِلِّهِ، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ ابْنَ أَبِي قُحَافَةَ خَلِيلًا، وَإِنَّ صَاحِبَكُمْ لَخَلِيلُ اللَّهِ.»

عهبدوللا ﷺ دهلیت: پێغه مبهری خوا ﷺ فهرموویه تی: «من به ریم له ههر خۆشه و یستیک که پنی وای بیت کردوومه به خۆشه و یستی خۆم (هاورپی گیانی به گیانی خۆم)، خۆ ئە گهر ئەو کاره م کردبا ئەوه کۆری ئەبو قوحافه (ئەبو به کر) م ده کرده خۆشه و یستی خۆم، چونکه پێگومان هاورپیکه تان (واته: خۆی) خۆشه و یستی خوایه.»

۷۳۷. عَنْ عَلِيٍّ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ سَيِّدَا كُهُولِ أَهْلِ الْجَنَّةِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ مَا خَلَا النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ، لَا تُخْبِرُهُمَا يَا عَلِيُّ.»

عهلی ﷺ له پێغه مبه ره وه ﷺ ده گێڕێته وه که فهرموویه تی: «ئەبو به کر و عومه ر گه وره ی پیاوانی به هه شتن له که سه کانی پێشو و له که سانی دوایش، جگه له پێغه مبه ران نه بیته، ئەه ی عه لی هه والیان پێ مه ده.»

بَابُ فِي مَنَاقِبِ أَبِي حَفْصٍ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ ؓ

باسيک دهر باره ی پیگه و گه وره یی نه بو خه فصه عومهری کور ی خه تتاب ؓ

۷۳۸. عَنْ ابْنِ عُمَرَ ؓ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ اعِزَّ الْإِسْلَامَ بِأَحَبِّ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ إِلَيْكَ يَا جَهْلٍ أَوْ يُعَمَّرَ ابْنُ الْخَطَّابِ»، قَالَ: وَكَانَ أَحَبَّهُمَا إِلَيْهِ عُمَرُ.

ئيبن عومهر ؓ ده گير يته وه: پيغه مبهري خوا ؓ فهرموويه تي: «نه ی خوايه ئاييني ئيسلام به هيژ بكهيت به خو شه ويستترين پياو له لات له و دوو كه سه، به نه بو جه هل، يان به عومهری کور ی خه تتاب»، گوتی: وا دهر كه وت كه خو شه ويستترين يان له لای نه و عومهر بوو.

۷۳۹. عَنْ ابْنِ عُمَرَ ؓ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «رَأَيْتُ كَأَنِّي أُتِيْتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ مِنْهُ فَأَعْطَيْتُ فَضْلِي عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ»، قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ «الْعِلْمُ».

ئيبن عومهر ؓ ده ليت: پيغه مبهري خوا ؓ فهرموويه تي: «له خه ومدا وام بينی كه په رداخيک له شيرم بو هينرا و ليم خواره وه، بهرماوه كه م دا به عومهری کور ی خه تتاب»، گوتيان: خه ونه كه چو ن ليک ده ده يته وه نه ی پيغه مبهري خوا؟ نه ويش فهرمووی: «وه رگرتنی زانست».

۷۴۰. عَنْ عَائِشَةَ ؓ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسًا فَسَمِعْنَا لَغْطًا وَصَوْتَ صَبْيَانٍ، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِذَا حَبَشِيَّةٌ تَرْفُفُ وَالصَّبْيَانُ حَوْلَهَا، فَقَالَ: «يَا عَائِشَةُ تَعَالَي فَاَنْظُرِي»، فَجِئْتُ فَوَضَعْتُ لِحْيَتِي عَلَى مَنْكِبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهَا مَا بَيْنَ الْمَنْكِبِ إِلَى رَأْسِهِ، فَقَالَ لِي: «أَمَا شَبِعتِ، أَمَا شَبِعتِ»، قَالَتْ: فَجَعَلْتُ أَقُولُ لَا لِأَنْظُرَ مَنْزِلَتِي عِنْدَهُ إِذْ طَلَعَ عُمَرُ، قَالَتْ: فَارْفَضَ النَّاسُ عَنْهَا: قَالَتْ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي لَأَنْظُرُ إِلَى شَيَاطِينِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ قَدْ قَرُّوا مِنْ

عُمَرَ». قَالَتْ: فَرَجَعْتُ.

عائیشه (ع) ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دانیشتبوو، گۆیان که هه‌للا و ده‌نگی مندا لان بوو، پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌ستا، بینیی ئافره‌تیکی حه‌به‌شی سه‌ما ده‌کات و مندا لان ده‌وره‌یان لێی داوه، فه‌رمووی: «ئه‌ی عائیشه، وه‌ره سه‌یر بکه»، منیش چووم و چه‌ناگه‌م له‌سه‌ر شانی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دانا، سه‌یرم ده‌کرد، پیمیی ده‌فه‌رموو: «ئایا تیر نه‌بوویت، ئایا ته‌واو ئاسووده نه‌بوویت (به‌س نییه)»، منیش ده‌مگوت: نا، مه‌به‌ستیشم بوو پله و رَیزم بینم له‌لای پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ)، له‌و کاته‌دا عومه‌ر ده‌رکه‌وت، عائیشه گوتی: خه‌لکی له‌ ده‌وره‌ی ئافره‌ته‌که‌ پرایانکرد و بلاوه‌یان لێی کرد، گوتی: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: «وا ده‌بینم شه‌یتانه‌کانی مرۆف و جنۆکه له‌ عومه‌ر راده‌که‌ن»، عائیشه گوتی: منیش گه‌رامه‌وه ماله‌وه.

بَابُ فِي مَنَاقِبِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ ؓ وَلَهُ كُنْيَتَانِ، يُقَالُ: أَبُو عَمْرِو، وَأَبُو عَبْدِ اللَّهِ

باسی‌ک ده‌رباره‌ی پێ‌که و گه‌وره‌یی عوسمانی کوری عه‌ففان (ع)،
که دوو نازناوی هه‌یه: ئه‌بو عه‌م‌ر و ئه‌بو عه‌بدو‌ل‌لا

٧٤١. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ عَلَى حِرَاءٍ هُوَ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ فَتَحَرَّكَتِ الصَّخْرَةُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «اهْدَأْ، فَمَا عَلَيْكَ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صَدِيقٌ أَوْ شَهِيدٌ».

ئه‌بو هوره‌یره (ع) ده‌گێڕێته‌وه: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌سه‌ر ئه‌شکه‌وتی حیراء بوو، ئه‌و و ئه‌بو به‌کر و عومه‌ر و عوسمان و عه‌لی و ته‌لحه و زوبه‌یر بوون، له‌ناکاو به‌رده‌ گه‌وره‌که‌ که‌وته جووله و هه‌زان، پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: «هێور بیه‌وه، ئه‌وه‌ی له‌سه‌ر ته‌ پێغه‌مبه‌ری‌ک و راستگۆیه‌ک و که‌سانێکی شه‌هیدن».

بَابُ مَنَاقِبِ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عليه السلام يُقَالُ وَلَهُ كُنْيَتَانِ: أَبُو تُرَابٍ، وَأَبُو الْحَسَنِ

باسی پیگه و گه ورهیی عهلی کوری ئه بو تالیب عليه السلام،
که دوو نازناوی ههیه: ئه بو توراب و ئه بو حه سه ن

٧٤٢. عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رضي الله عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وآله قَالَ لِعَلِيٍّ عليه السلام: «أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى عليه السلام إِلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي».

سه عدی کوری ئه بو وه ققاص رضي الله عنه ده گپرتتهوه: پیغه مبه ر صلى الله عليه وآله به عهلی فه رموو: «تو بو من وه ک هاروونی بو موسا عليه السلام، ته نها ئه وه نه بی ت که هه یج پیغه مبه ریک نییه له دوای من».

بَابُ مَنَاقِبِ أَبِي مُحَمَّدٍ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ رضي الله عنه

باسی پیگه و گه ورهیی ئه بو موحه ممه د ته لحه ی کوری عوبه یدوللا رضي الله عنه

٧٤٣. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شَهِيدٍ يَمْشِي عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ».

جابیری کوری عه بدوللا رضي الله عنه ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خوا عليه السلام بوو ده یفه رموو: «کئ پیخۆشه سه یری که سیکی شه ید بکات، که له سه ر پوو ی زه وی پروات، با سه یری ته لحه ی کوری عوبه یدوللا بکات».

بَابُ مَنَاقِبِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رضي الله عنه

باسی پیگه و گه ورهیی زوبه یری کوری عه ووام رضي الله عنه

٧٤٤. عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وآله: «إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا وَإِنَّ حَوَارِيَّ

الرَّيْزُ بْنُ الْعَوَّامِ».

عهلى ﷺ ده لیت: پیغه مبهرى خوا ﷺ فهرموویه تی: «بیگومان هه موو پیغه مبهریک هاوهل و پشتیوان و دلسۆزى ههیه، به پراستی پشتیوان و دلسۆزى منیش زوبه یرى کورى عه ووامه».

بَابُ مَنَاقِبِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ بْنِ عَبْدِ عَوْفٍ الزُّهْرِيِّ

باسى پیگه و گه وره یی عه بدورپه حمانى کورى عه و فى کورى عه و فى زوهرى

٧٤٥. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ، وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ، وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ، وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ، وَالزُّبَيْرُ فِي الْجَنَّةِ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ فِي الْجَنَّةِ، وَسَعْدُ فِي الْجَنَّةِ، وَسَعِيدُ فِي الْجَنَّةِ، وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ».

عه بدورپه حمانى کورى عه و فى ﷺ ده لیت: پیغه مبهرى خوا ﷺ فهرموویه تی: «ئه بو به کر له به هه شته، عومهر له به هه شته، عوسمان له به هه شته، عهلى له به هه شته، ته لحه له به هه شته، زوبه یر له به هه شته، عه بدورپه حمانى کورى عه و فى له به هه شته، سه عد له به هه شته، سه عيد له به هه شته، ئه بو عوبه یده ی کورى جه پراح له به هه شته».

بَابُ مَنَاقِبِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَاسْمُ أَبِي وَقَّاصٍ: مَالِكُ بْنُ وَهَبٍ

باسى پیگه و گه وره یی سه عدى کورى ئه بو وه ققاص ﷺ،

ناوى ئه بو وه ققاصیش: مالیکى کورى وه هیه

٧٤٦. عَنْ سَعْدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لِسَعْدٍ إِذَا دَعَاكَ».

سه عد ﷺ ده گيریته وه: پیغه مبهرى خوا ﷺ فهرموویه تی: «ئه ی خوایه وه لامى

سه‌عد بده‌وه، نه‌گهر داوای لیّت کرد».

بَابُ مَنَاقِبِ جَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخِي عَلِيٍّ

باس پیگه و گه‌وره‌یی جه‌عفهری کوری نه‌بو تالیبی برای‌عه‌لی

۷۴۷. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی‌الله‌عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم: «رَأَيْتُ جَعْفَرًا يَطِيرُ فِي الْجَنَّةِ مَعَ الْمَلَائِكَةِ».

نه‌بو هوره‌یره رضی‌الله‌عنه ده‌لیت: پیغه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فه‌رموویه‌تی: «جه‌عفهرم بینی له به‌ه‌شتدا له‌گه‌ل فریشته‌کان ده‌فری».

۷۴۸. عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رضی‌الله‌عنه: أَنَّ النَّبِيَّ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قَالَ لَجَعْفَرِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ: «أَشْبَهْتَ خَلْقِي وَخُلُقِي».

به‌پرائی کوری‌عازیب رضی‌الله‌عنه ده‌گپ‌رته‌وه: پیغه‌مبه‌ر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به‌جه‌عفهری کوری نه‌بو تالیبی فه‌رمووه: «ویکچووترین که‌س به‌من تو‌ی له‌پرووی شیوه و په‌وشته‌وه».

بَابُ مَنَاقِبِ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ وَالْحُسَيْنِ بْنِ

عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

باسی پیگه و گه‌وره‌یی نه‌بو موحه‌ممه‌د حه‌سه‌نی کوری‌عه‌لی کوری نه‌بو تالیب، حوسه‌ین کوری‌عه‌لی کوری نه‌بو تالیب

۷۴۹. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی‌الله‌عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم: «الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ».

ئەبو سەعیدی خودری (ع) دەلێت: پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فەرموویه‌تی: «حه‌سه‌ن و حوسه‌ین گه‌وره‌ی لاوانی به‌هه‌شتن».

۷۵۰. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَعْمٍ: أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْعِرَاقِ سَأَلَ ابْنَ عُمَرَ (ع) عَنْ دَمِ الْبَعُوضِ يُصِيبُ الثُّوبَ، فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: انْظُرُوا إِلَى هَذَا يَسْأَلُ عَنْ دَمِ الْبَعُوضِ وَقَدْ قَتَلُوا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ)، وَسَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) يَقُولُ: «إِنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ هُمَا رِيحَتَايَ مِنَ الدُّنْيَا».

عه‌بدو پره‌حمانی کۆری ئەبو نوعم ده‌گێڕێته‌وه: پیاویکی عێراقی پرسیا‌ری له‌ ئیبن عومه‌ر (ع) کرد ده‌ر باره‌ی خوێنی مێشووله‌ ته‌گه‌ر به‌ر پۆشاک بکه‌وێت، ئیبن عومه‌ر گوتی: سه‌یری نه‌وه بکه‌ن، پرسیا‌ر له‌ خوێنی مێشووله‌ ده‌کات، له‌ کاتی‌که‌دا کۆری پێغه‌مبه‌ری خوايان (ﷺ) کوشتوه‌، گویم له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بووه‌ ده‌یفه‌رموو: «حه‌سه‌ن و حوسه‌ین هه‌ردووکیان ده‌سته‌ په‌ی‌حانه‌ی من له‌ دونیا».

۷۵۱. عَنْ أَبِي بَكْرَةَ (ع) قَالَ: صَعِدَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) الْمِنْبَرَ فَقَالَ: «إِنَّ ابْنِي هَذَا سَيِّدٌ يُصْلِحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ فِئَتَيْنِ عَظِيمَتَيْنِ».

ئەبو به‌ک‌ره‌ (ع) دەلێت: جا‌ری‌کیان پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) سه‌ر که‌وت بۆ سه‌ر مینه‌به‌ر و فەرمووی: «بێ‌گومان ئەم کۆ‌ره‌م گه‌وره‌ و پایه‌داره‌، خ‌وای گه‌وره‌ له‌ سه‌ر ده‌ستی ئەو ن‌اشته‌وایی ده‌خاته‌ نێوان دوو کۆمه‌لی گه‌وره‌».

تێبینی:

مه‌به‌ستی له‌و کۆ‌ره‌م حه‌سه‌نی کۆ‌ری عه‌لی کۆ‌ری ئەبو ت‌البیه‌ (ع).

۷۵۲. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (ع) قَالَ: لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَشْبَهَ بِرَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) مِنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ.

ئەنه‌سی کۆ‌ری مالیک (ع) دەلێت: هێچ که‌س نه‌بووه‌ هێنده‌ی حه‌سه‌نی کۆ‌ری عه‌لی له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بجێت.

۷۰۳. عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَبْصَرَ حَسَنًا وَحُسَيْنًا فَقَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَحِبُّهُمَا فَأَحِبَّهُمَا».

به پراء رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده گيرښته وه: پيغه مبهري صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حه سهن و حوسه نني بيني، جا فه رمووي: «خوايه به پراستی هه ردو و کيانم خوښ ده ویت، ئه ی خوايه توښ خوښانت بویت».

۷۰۴. عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاضِعًا الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَحِبُّهُ فَأَحِبَّهُ».

به پرائی کوری عازیب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پيغه مبهري صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بيني حه سهنی کوری عه لی له سه ر لا ملی خوی دانا بوو، ده یفه رموو: «خوايه به پراستی حه سهنم خوښ ده ویت، توښ خوښت بویت».

بَابُ مَنَاقِبِ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باسی پیگه و گه وره یی خانه واده ی پیغه مبهري صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

۷۰۵. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ يَوْمَ عَرَفَةَ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ الْقُصْوَاءِ يَخْطُبُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا: كِتَابَ اللَّهِ، وَعِزَّتِي أَهْلَ بَيْتِي».

جابیری کوری عه بدوللا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پيغه مبهري خوام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بيني له حه جه که یدا له روژی عه رده فه، له سه ر پستی و شتره که ی (ناوی) قه صواء بوو و وتاری ددها، گویم لی بوو ده یفه رموو: «ئهی خه لکینه من دوو شت له نیوانتان به جی ديلم، ته گه ر دهستی پتوه بگرن گومړا و سه رگه ردان نابن: کتبی خوا و پيچکه ی خانه واده م (ته هلی به یتم)».

بَابُ مَنَاقِبِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَزَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ، وَأَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ الْجَرَّاحِ

باسی پیگه و گه ورهیی موعازی کوپی جه بهل، زهیدی کوپی ساییت،
ئوبهیی، نه بو عوبه یدهی کوپی جه پراح

۷۵۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضی الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَزَحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ، وَأَشَدُّهُمْ فِي أَمْرِ اللَّهِ عُمَرُ، وَأَصْدَقُهُمْ حَيَاءً عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ، وَأَعْلَمُهُمْ بِالْحَلَالِ وَالْحَرَامِ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ، وَأَفْرَضُهُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، وَأَقْرَوُهُمْ أَبِي بْنُ كَعْبٍ، وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَمِينٌ وَأَمِينُ هَذِهِ الْأُمَّةِ أَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ».

نه نه سی کوپی مالیک رضی الله عنه ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رموویه تی: «به سوزترین کهس بو ئوممه تم له نئو ئوممه تمدا نه بو به کره، توندترینان بو (جیبه جیکردنی) فه رمانی خوا عومه ره، خاوه ن راستگوترین شهرم و حه یایان عوسمانه، زاناترینیان به حه لال و حه رام موعازی کوپی جه به له، زاناترینیان به میرات زهیدی کوپی ساییته، چاکترینیان له خویندنه وهی قورئانی پیروز ئوبه ی کوپی که عبه، بو ههر ئوممه تیک که سیکی ده ستپاک هه یه، ده ستپاکی ئهم ئوممه ته ش نه بو عوبه یدهی کوپی جه پراحه».

۷۵۷. عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ الْيَمَانِ رضی الله عنه قَالَ: جَاءَ الْعَاقِبُ وَالسَّيِّدُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: ابْعَثْ مَعَنَا أَمِينًا، فَقَالَ: «فَإِنِّي سَأَبْعَثُ مَعَكُمْ أَمِينًا حَقَّ أَمِينٍ»، فَأَشْرَفَ لَهَا النَّاسُ، فَبَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ.

حوزه یفه ی کوپی یه مان رضی الله عنه ده لیت: عاقیب و سه ید (که خاوه نداری نه جرانن) هاتنه خزمه ت پیغه مبهر ﷺ، گوئیان: که سه نه مینداره که تمان له گه ل بنیره، نه ویش فه رمووی: «بیگومان ده ستپاکیکی ته واو ده ستپاکتان له گه ل ده نیرم»، هه ریه ک له هاوه لان حه زیان ده کرد نه و که سه نه و بیت، پیغه مبهری خواش ﷺ نه بو عوبه یدهی کوپی جه پراحی په وانه کرد له گه لیان.

بَابُ مَنَاقِبِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ ؓ وَكُنْيَتُهُ أَبُو الْيَقْظَانِ

باسی پیگه و گه ورهیی عه مماری کوری یاسیر ؓ و نازناوه که ی: ئه بو یه قزانه

۷۵۸. عَنْ عَلِيٍّ ؓ قَالَ: جَاءَ عَمَّارٌ يَسْتَأْذِنُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: «اِذْنُوا لَهُ، مَرْحَبًا بِالطَّيِّبِ الْمُطَيِّبِ».

عه علی ؓ ده لیت: عه مار هات داوای پئییدانی کرد له پیغه مبه ر ؓ (بو لای پیغه مبه ر)، ئه ویش فره مووی: «پئی پی بدن، به خیر بیت ئه و که سه ی له خویدا پاکه و پاکیی پی دراوه».

بَابُ مَنَاقِبِ أَبِي ذَرٍّ الْغِفَارِيِّ ؓ

باسی پیگه و گه ورهیی ئه بو زهری غیفاری ؓ

۷۵۹. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ؓ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَا أَظْلَمَ الْخَضِرَاءُ وَلَا أَقَلَّتِ الْعَبْرَاءُ أَصْدَقَ مِنْ أَبِي ذَرٍّ».

عه بدوللای کوری عه مر ؓ ده لیت: گویم له پیغه مبه ری خوا ؓ بوو ده یفه رموو: «نه بووه که سیکی و ئاسان سیبه ری لی کرد بیت و زه ویش هه لیگرت بیت، که راستگوتر بیت له ئه بو زه».

بَابُ مَنَاقِبِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ؓ

باسی پیگه و گه ورهیی عه بدوللای کوری مه سهوود ؓ

۷۶۰. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: أَتَيْتَا عَلَى حَدِيثَةٍ ؓ، فَقُلْنَا: حَدَّثَنَا بِأَقْرَبِ

النَّاسِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ هَدِيًّا وَدَلًّا، فَنَأْخُذُ عَنْهُ وَنَسْمَعُ مِنْهُ، قَالَ: كَانَ أَقْرَبَ النَّاسِ هَدِيًّا وَدَلًّا وَسَمْتًا بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ابْنُ مَسْعُودٍ، حَتَّى يَتَوَارَى مِنَّا فِي بَيْتِهِ، وَلَقَدْ عَلِمَ الْمُحْفُوظُونَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّ ابْنَ أُمِّ عَبْدِ هُوَ مِنْ أَقْرَبِهِمْ إِلَى اللَّهِ زُلْفَى.

عهبدوپرپه حمانی کوری بهزید ده‌لێت: هاتین بۆ لای حوزەیفە ﷺ، گوتمان: باسی نزیکترین کهسان بۆ بکه له پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ له پ‌ووی ر‌ی‌باز و ئاکاری، بۆئەوه‌ی ههم ل‌ی ف‌یر ب‌یین و ههم گو‌ی ل‌ی ب‌گرین؟ گو‌ی: نزیکترین کهس له پ‌ووی ر‌ی‌باز و ئاکار و خەسلەتی چاک له پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ئ‌بین مه‌سعووده، ه‌ینده به‌شه‌رم و حەیا بوو (جو‌ریک تانه‌و نه‌ندازه‌ی) خو‌ی ل‌یمان ده‌شارده‌وه له ماله‌که‌یدا، به‌د‌ل‌نیایی زانراوه له‌لای کهسانێک که پار‌یزراون له لادان (له کار و گو‌فتار) له هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ، که‌وا کوری ئوم عه‌بد (واته: عه‌بدو‌ل‌لای کوری مه‌سعوود) له به‌نده‌ نزیکه‌ کانه له خ‌وای گه‌وره.

٧٦١. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خُذُوا الْقُرْآنَ مِنْ أَرْبَعَةٍ: مِنْ ابْنِ مَسْعُودٍ، وَأَبِي بَنْ كَعْبٍ، وَمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، وَسَالِمِ مَوْلَى أَبِي حُدَيْفَةَ».

عه‌بدو‌ل‌لای کوری عه‌مر ﷺ ده‌ل‌یت: پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمو‌ی: قورئان له چ‌وار که‌س وه‌ر ب‌گرن: له ئ‌بین مه‌سعوود و ئوبه‌ی کوری که‌عب و مو‌عازی کوری جه‌به‌ل و سالی‌می مه‌ولای ته‌بو حوزەیفە ﷺ.

بَابُ مَنَاقِبِ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ ﷺ

باسی پ‌ی‌گه و گه‌وره‌یی جه‌ری‌ری کوری عه‌بدو‌ل‌لای به‌جه‌لی ﷺ

٧٦٢. عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا حَبَّبَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْذُ أَسْلَمْتُ وَلَا رَأَيْنِي إِلَّا ضَحِكَ.

جهریری کوپی عہدوللہ ﷺ دہلٹ: لہو کاتہوہی موسولمان بووم پیغہمبہری خوا
ﷺ ہەرگیز دەرگای مالی خوی لی نہ گرتووم، ہەر کاتیکیش بینومہ بہروومدا
پیکہ نیوہ (و زہردہ خہ نہی کردووہ).

بَابُ مَنَاقِبِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ

باسی پیگہ و گہورہیی عہدوللہ کوپی عہ عباس

۷۶۳. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: ضَمَّنِي إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ: «اللَّهُمَّ عَلِّمْنِي الْحِكْمَةَ».

ئین عہ عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دہلٹ: پیغہمبہری خوا ﷺ باوہشی لی دام، فہرموی: «ئہی
خوایہ حکمت و تیگہ یشتنی فیر بکہ».

بَابُ مَنَاقِبِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ

باسی پیگہ و گہورہیی عہدوللہ کوپی عومہر

۷۶۴. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّمَا بِيَدِي قِطْعَةً إِسْتَبْرَقٍ وَلَا أُشِيرُ
بِهَا إِلَى مَوْضِعٍ مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ بِي إِلَيْهِ فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ، فَقَصَّتْهَا حَفْصَةُ
عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَقَالَ: «إِنَّ أَحَاكَ رَجُلٌ صَالِحٌ»، أَوْ: «إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ رَجُلٌ صَالِحٌ».

ئین عومہر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دہلٹ: لہ خہ و نمدا بینیم و ہ ک بلتیت پارچہ قوماشیکی ثاوریشم
بہدہستہوہ بوو، نامازہم بو ہەر شوینتیک لہ بہہشت پی کردبا بو ئہوی دہفراندہم،
خہوہ کم بو حہفصہی خوشکم گیرایہوہ، حہفصہش بو پیغہمبہری خوی ﷺ
گیرایہوہ، فہرموی: «بہراستی براکت پایونکی چاکہ کارہ»، یان فہرموی:
«بہراستی عہدوللہ پایونکی چاکہ کارہ».

بَابُ مَنَاقِبِ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

باسی پیڭه و گه ورهیی ئه نه سی کوری مالیک

عَنْ أُمِّ سَلَيْمٍ رضی اللہ عنہا: أَنَّهَا قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنَسُ خَادِمُكَ اذْغُ اللَّهُ لَهُ. قَالَ: «اللَّهُمَّ أَكْثَرُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أُعْطِيَتْهُ».

ئوم سولهیم رضی اللہ عنہا ده گپریته وه: ئه و گوتی: ئه ی پیغه مبهری خوا، ئه نه س خزمه تکارته، له خوا بوی داوا بو بکه، ئه ویش فهرمووی: «خوایه مال و مندالی زور بکهیت، خیر و بهر کهت بخهیته ئه وه ی پیت به خشیوه».

بَابُ مَنَاقِبِ أَبِي هُرَيْرَةَ

باسی پیڭه و گه ورهیی ئه بو هوریره

٧٦٥. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَسْمَعْ مِنْكَ أَشْيَاءَ فَلَا أَحْفَظُهَا، قَالَ: «ابْسُطْ رِدَاءَكَ»، فَبَسَطْتُ، فَحَدَّثَ حَدِيثًا كَثِيرًا، فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا حَدَّثَنِي بِهِ.

ئه بو هوریره رضی اللہ عنہ ده لیت: گوتم: ئه ی پیغه مبهری خوا هه ندیک شت لی ده بیستم، به لام بوم له بهر ناکریت، فهرمووی: «بو شا که کهت رابخه و بیکه وه»، منیش رابخست، فهرمووده یه کی زوری بو فهرمووم، ئیدی هیچ شتیکم له یاد نه کرد له وه ی که بوی باس کردم.

٧٦٦. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضی اللہ عنہ قَالَ: لِأَبِي هُرَيْرَةَ: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْتَ كُنْتَ أَلْزَمَنَا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَحْفَظَنَا لِحَدِيثِهِ.

ئیین عومهر رضی اللہ عنہ ده گپریته وه: که ئه و به ئه بو هوریره ی گوت: ئه ی ئه بو هوریره تو له هه موومان زیاتر له خزمهت پیغه مبهری خوا ﷺ بوویت، له هه موومان زیاتر

بَابُ مَنَاقِبِ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ

باسی پیگه و گه وره یی مو عاوویه ی کوری ئه بو سوفیان

٧٦٧. عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عُمَيْرَةَ رضي الله عنه وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ قَالَ لِمُعَاوِيَةَ: «اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ هَادِيًا مَهْدِيًّا وَاهْدِ بِهِ».

عه بدورپه حمانی کوری ئه بو عومه یره رضي الله عنه که له هاوه لانی پیغه مبهری ﷺ بووه له پیغه مبهروه ﷺ ده گپرتته وه که به مو عاوویه ی فهرموو: «ئه ی خوایه بیکه یته که سیکی ریناییکار و ریناییکراو، بیکه به هوکاری ریناییکردن بو خه لکی».

بَابُ مَنَاقِبِ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ

باسی پیگه و گه وره یی خالیدی کوری وه لید

٧٦٨. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: نَزَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَنْزِلًا، فَجَعَلَ النَّاسُ يَمْزُونَ، فَيَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ هَذَا يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟»، فَأَقُولُ: «فُلَانٌ»، فَيَقُولُ: «نِعَمْ عَبْدُ اللَّهِ هَذَا»، وَيَقُولُ: «مَنْ هَذَا؟»، فَأَقُولُ: «فُلَانٌ»، فَيَقُولُ: «بَنَسْ عَبْدُ اللَّهِ هَذَا»، حَتَّى مَرَّ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، فَقَالَ: «مَنْ هَذَا؟»، فَقُلْتُ: هَذَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، فَقَالَ: «نِعَمْ عَبْدُ اللَّهِ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ، سَيِّفٌ مِنْ سُيُوفِ اللَّهِ».

ئه بو هورپه یره رضي الله عنه ده لیت: له شوینیک له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ دابه زین، خه لکی ده هاتن و تیپه ر ده بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ ده یفه رموو: «ئه وه کییه ئه ی ئه بو هورپه یره؟»، منیش ده مگوت: ئه وه فلان که سه، ده یفه رموو: «باشترین به نده ی خوایه»، ده یفه رموو: «ئه وه کییه؟»، ده مگوت: ئه وه فلانه، ده یفه رموو: «ئه وه خراپترین به نده ی

خوايه»، ههتا کاتیک خالیدی کۆری وه لید تیپه پ بوو، فهرمووی: «ئهوه کیه؟»، گۆتم: ئهوه خالیدی کۆری وه لیده، فهرمووی: «باشترین بهندهی خوا خالیدی کۆری وه لید، شمشیریکه له شمشیرهکانی خوا».

بَابُ مَنَاقِبِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ

باسی پیگه و گه ورهیی سه عدی کۆری مو عاز

٧٦٩. عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَهْدَى لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَوْبٌ حَرِيرٍ فَجَعَلُوا يَعْجَبُونَ مِنْ لِينِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَتَعْجَبُونَ مِنْ هَذَا؟ لَمَنَادِيلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فِي الْجَنَّةِ أَحْسَنُ مِنْ هَذَا».

به پراء رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پۆشاکیکی ئاوریشم به دیاری هینرا بۆ پیغه مبهری خوا ﷺ، خه لکی به نه رمیه که ی تووشی سه رسورمان بوون، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: «ئه مه تان له لا سهیره؟ به دنیایی دهسته سپی سه عدی کۆری مو عاز له به هه شتدا زۆر چاکتره له و ئاوریشمه».

٧٧٠. عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ، وَجَنَازَةُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ: «اهْتَزَلَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ».

جابیری کۆری عه بدوللا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: گویم له پیغه مبهری خوا ﷺ بوو له کاتیکدا که ته رمی سه عدی کۆری مو عاز له ژیر ده ستیان بوو، ده یفه رموو: «عه رشی خوا بۆی هاته هه ژان».

٧٧١. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَمَّا حُمِلَتْ جَنَازَةُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ قَالَ الْمُنَافِقُونَ: مَا أَحَفَّ جَنَازَتُهُ، وَذَلِكَ لِحُكْمِهِ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: «إِنَّ الْمَلَائِكَةَ كَانَتْ تَحْمِلُهُ».

نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده لیت: کاتیک جه نازه ی سه عدی کوری مو عاز هه لگیرا، دوو پرووه کان ده یانگوت: جه نازه که ی چهن د سوو که؟ دیاره به هو ی پریاره که ی بوو سه باره ت به نه وه ی قوره یزه (دوو پرووه کان پریاره که یان پینا خوش بوو)، نه م قسه یه گه یشته وه به پیغه مبه ری خوا ﷺ، فهر مووی: «سوو کی جه نازه که ی به هو ی نه وه یه فریشته کان به شداری هه لگرتی ده کن».

بَابُ مَنَاقِبِ الْبَرَاءِ بْنِ مَالِكٍ

باسی پیگه و گه وره یی به پرائی کوری مالیک

۷۷۲. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «كَمْ مِنْ أَشْعَثَ أَغْبَرَ ذِي طَمْرَيْنٍ لَا يُؤْبَهُ لَهُ لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَهُ مِنْهُمْ الْبَرَاءُ بْنُ مَالِكٍ».

نه نه سی کوری مالیک ﷺ ده لیت: پیغه مبه ری خوا ﷺ فهر مووی به تی: «چه ند که سی وا هه یه قزی قزن و توزاوییه، خاوه ن دوو پارچه پوشاکی کونه، هیچ بایه خی پی نادریت له لای خه لک، به لام نه گهر سویند له سهر خوا بخوات نه وه خوا بو ی ده هیئتیه جی، له وان هس به پرائی کوری مالیکه».

بَابُ مَنَاقِبِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ

باسی پیگه و گه وره یی نه بو مووسای نه شعهری

۷۷۳. عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «يَا أَبَا مُوسَى لَقَدْ أُعْطِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مَزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ».

نه بو مووسا ﷺ له پیغه مبه ره وه ﷺ ده گیریتنه وه که فهر مووی به تی: «نه ی نه بو مووسا به راستی ده نگ و سه دایه ک له ده نگ و سه دا خوشه کانی بنه ماله ی داودت پی دراوه».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ مَنْ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ وَصَحْبَهُ

باسی پیگه و گه ورهیی ئه و که سهی پیغه مبهری ﷺ بینویه و هاوه لیی کردوه

۷۷۴. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ يَأْتِي قَوْمٌ بَعْدَ ذَلِكَ تَسْبِقُ أَيْمَانُهُمْ شَهَادَاتِهِمْ أَوْ شَهَادَاتُهُمْ أَيْمَانُهُمْ».

عه بدوللای کوری مه سعوود رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: «چاکترین خه لک خه لکی رۆژگاری منه، پاشان ئه وانهی له دوا ی ئه وان دین، پاشان ئه وانهی له دوا ی ئه وان دین، ئینجا جوړه خه لکیک له دوا ی ئه وان وه دیت، سویند خواردنیان پیش شایه تیدانیان ده که ویت، یان شایه تیدانیان پیش سویندیان ده که ویت (واته: سویند و شایه تیدانیان به یه که وه یه به هو ی له ده ستدانی متانه و بایه خینه دان پیی)».

بَابُ فِي فَضْلِ مَنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ

باسیک ده رباره ی پیگه و گه ورهیی ئه وانهی له ژیر داره که به لینیان دا

۷۷۵. عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ».

جابر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده لیت: پیغه مبهری خوا ﷺ فه رمویه تی: «ناچنه نیو تاگر هیج که سیک له وانهی له ژیر داره که به لینیان دا (به پیغه مبهر خوا ﷺ)».

بَابُ فِيمَنْ سَبَّ أَصْحَابَ النَّبِيِّ ﷺ

باسيک دهربارهی ئەو کەسەى جوین دەدات بە هاوێلانێ پیغەمبەر ﷺ

۷۷۶. عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي، فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ».

ئەبو سەعیدی خودری ر.ح. دەلێت: پیغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «جوین مەدەن بە هاوێلانم، سوێند بەو کەسەى گیانی منى بە دەستە ئەگەر یەکیکتان بە ئەندازەى چیاى ئوحد زێر بێخسێت، لە پێز و پاداشت ناگاتە پلەى بەخسینی مشتێکی ئەوان، بەلکوو ناگاتە نیوەشى».

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ فَاطِمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

باسی ئەوەى هاتووێ دهربارهى پێگە و گەورهی خاتوو فاتیمة ر.ح.

۷۷۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَكَرَ بِنْتَ أَبِي جَهْلٍ، فَبَلَغَ ذَلِكَ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: «إِنَّمَا فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِنِّي يُؤْذِينِي مَا آذَاهَا وَيُنْصِبُنِي مَا أَنْصَبَهَا».

عەبدوللای کۆری زوبەیر ر.ح. دەگێڕێتەوێ: عەلى ر.ح. باسى کچی ئەبو جەهلی کردووێ (بۆ هاوسەرگیری)، ئەو باسە گەشتەوێ بە پیغەمبەر ﷺ، فەرمووی: «بەراستی فاتیمة بەشیکی ئە من، ئەوەى ئەو ئەزێتێ پێوێ دەبینێت منیش ئەزێت دەدات، ماندووم دەکات ئەوەى ئەو پێوێ ماندوو دەبێت».

بَابُ فَضْلِ خَدِيجَةَ

باسی پیڤگه و گه‌وره‌یی خاتوو خه‌دیجه

٧٧٨. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: مَا حَسَدْتُ امْرَأَةً مَا حَسَدْتُ خَدِيجَةَ، وَمَا تَزَوَّجَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَّا بَعْدَ مَا مَاتَتْ، وَذَلِكَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَشَّرَهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

عائیشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌لێت: خه‌سوودیم به هه‌یج ئافره‌تێک نه‌بردوو هه‌نده‌ی خه‌سوودیم به خه‌دیجه بردوو، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ هاوسه‌رگیری له‌گه‌لدا نه‌کردم هه‌تا ئه‌و کۆچی دوا‌یی کرد، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ مژده‌ی پێ دا‌بوو به‌ خانوویه‌ک له‌ به‌هه‌شتدا که له‌ مروارییه، هاوار و ده‌نگه‌ ده‌نگ و ته‌زیه‌ت و ماندوو‌بوونی‌شی تێدا نییه.

٧٧٩. عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «خَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَخَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ».

عه‌لی کۆری ئه‌بو تالیب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ده‌لێت: گو‌یم له‌ پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ بوو ده‌یفه‌رموو: «چاکه‌ترین ئافره‌ته‌ی به‌هه‌شت خه‌دیجه‌ی کچی خوه‌یلیده، چاکه‌ترین ئافره‌ته‌ی به‌هه‌شت مه‌ریه‌می کچی عیمرا‌نه».

بَابُ مِنْ فَضْلِ عَائِشَةَ

باسی پیڤگه و گه‌وره‌یی عائیشه

٧٨٠. عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يَا عَائِشَةُ هَذَا جِبْرِيلُ وَهُوَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ»، قَالَتْ: قُلْتُ: وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، تَرَى مَا لَا تَرَى.

عائیشه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ده‌لێت: پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: «ئه‌ی عائیشه ئه‌وه جیبریه‌

سلاوت لی ده کات»، عائشه ده لیت: گوتم: سلاو و سۆز و بهره که تی خوا له ویش بیت، تو شتیک ده بینیت که ئیمه نایبینین.

۷۸۱. عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: مَا أَشْكَلَ عَلَيْنَا أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَدِيثُ قُطٍّ فَسَأَلْنَا عَائِشَةَ إِلَّا وَجَدْنَا عِنْدَهَا مِنْهُ عِلْمًا.

ئەبو موسا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دە لیت: هەر کاتیک تیکه لێوونیک (ناروونیهك) مان هه بوو بیت ده باره ی فهرمووده یه کی پیغه مبهری خوا ﷺ و پرسیارمان له عائشه کرد بیت، به دنیایای لای ئەو ده باره ی فهرمووده که شتیکان دهست که وتوو ه.

بَابُ مَا جَاءَ فِي فَضْلِ الْمَدِينَةِ

باسی پیگه و گه وره یی شاری مه دینه ی پیروژ

۷۸۲. عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى إِذَا كَانَ بِحَرَّةِ السَّقِيَا الَّتِي كَانَتْ لِسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «اِثْنُونِي بِوَضُوءٍ»، فَتَوَضَّأُوا ثُمَّ قَامَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ عَبْدَكَ وَخَلِيلَكَ وَدَعَا لِأَهْلِ مَكَّةَ بِالْبَرَكَةِ، وَأَنَا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ أَدْعُوكَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ أَنْ تُبَارِكَ لَهُمْ فِي مَدِّهِمْ وَصَاعِهِمْ مِثْلِي مَا بَارَكْتَ لِأَهْلِ مَكَّةَ مَعَ الْبَرَكَةِ بَرَكَتَيْنِ».

عه لی کوری ئەبو تالیب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دە لیت: له گه ل پیغه مبهری خوا ﷺ ده رچوون تا گه یشتینه چه رته سوقیا، که مولکی سه عدی کوری ئەبو وه ققاص بوو، پیغه مبهری خوا ﷺ فهرمووی: «ئاوی دهستووێژم بۆ بینن»، دهستووێژی شوست، ههستا و پرووی کرده قیبله، فهرمووی: «خوایه ئیبراهیم بهنده و خوشه و یست بوو، دوای کرد بۆ مه ککه که پیروژ و پر خیر بیت، منیش بهنده و نیردراوی تو، داوات لی ده کهم بۆ خه لکی مه دینه، که بهره کهت بخه یته نیو مشت و پێوانه یان، دوو ئەوهنده ی که خیر و بێرت داوه به خه لکی مه ککه، له گه ل هەر خیر و بێرێک دوو خیر و بێری دیکه ی له گه ل بیت».

۷۸۳. عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ».

عهلی کورپی ئەبو تالیب و ئەبو ھورەیره رضي الله عنه دەلێن: پێغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «نیوان مالمی من و مینبەرە کەم میرگیکە لە میرگە کانی بەهەشت».

۷۸۴. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَسَاجِدِ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ».

ئەبو ھورەیره رضي الله عنه لە پێغه مبهرەو ﷺ دەگێڕێتەو: «نوێژێک لەو مزگوتە ی من باشترە لە ھەزار نوێژ لە مزگوتە کانی دیکە جگە لە مزگوتی حەرام (کە نوێژێک لەوێدا بەرانبەرە بە سەد ھەزار نوێژ)».

۷۸۵. عَنْ ابْنِ عُمَرَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ اسْتَطَاعَ أَنْ يَمُوتَ بِالْمَدِينَةِ فَلَيْمَتْ بِهَا، فَإِنِّي أَشْفَعُ لِمَنْ يَمُوتُ بِهَا».

ئەبن عومەر رضي الله عنه دەلێت: پێغه مبهری خوا ﷺ فرموویه تی: «ھەر کەسێک دەتوانێت لە مەدینە بمریت، با ھەر لەوێ بمریت (لەوێ بمیشتەو ھەتا دەمریت)، چونکە بەراستی من شەفاعەت دەکەم بۆ ھەر کەسێک کە لە مەدینە بمریت».

۷۸۶. عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ طَلَعَ لَهُ أَحَدٌ، فَقَالَ: «هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ، اللَّهُمَّ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَإِنِّي أَحَرَّمُ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا».

ئەنەسی کورپی مالیک رضي الله عنه دەگێڕێتەو: پێغه مبهری خوا ﷺ چای ئوحودی بۆ دەرکەوت و بینی، فرمووی: «ئەمە چایە کە ئیمە ی خوش دەوێت و ئیمەش ئەومان خوش دەوێت، خوا یە بێگومان ئیبراھیم سنووری قەدەغە کراوی مەککە ی داناو، منیش سنووری قەدەغە کراوی مەدینە دادەنیم، کە لە نیوان ھەردوو لای زەوی بەردە ڕەشەکانە (کە پۆژھەلات و پۆژئاوای مەدینە یە)».

بَابُ فِي فَضْلِ مَكَّةَ

باسيک دهر باره‌ی پیگه و گه وره‌ی مه ککه‌ی پیروژ

۷۸۷. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيٍّ بْنِ حَمْرَاءَ رضی اللہ عنہ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم وَاقِفًا عَلَى الْحَزْوَرَةِ فَقَالَ: «وَاللَّهِ إِنَّكَ لَخَيْرُ أَرْضِ اللَّهِ، وَأَحَبُّ أَرْضِ اللَّهِ إِلَى اللَّهِ، وَلَوْلَا أَنِّي أَخْرَجْتُ مِنْكَ مَا خَرَجْتُ».

عہدوللای کوری عہدی کوری حہمراء رضی اللہ عنہ دہلئت: پیغہمبہری خواہ صلی اللہ علیہ وسلم بینی و ہستابوو لہ سہر گردی حہزورہ (گردیکی بچووکہ لہ مہ ککہ)، فہرمووی: «سویند بہ خوا چاکترین زہوی خوایت، خو شہ ویستترین زہوی خوایت لہ لای خوا، تہ گہر منیان دہرنہ کردبا، تہوہ دہرنہ دہچووم».

۷۸۸. عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم لِمَكَّةَ: «مَا أَطْيَبَكَ مِنْ بَلَدٍ، وَأَحَبَّكَ إِلَيَّ، وَلَوْلَا أَنَّ قَوْمِي أَخْرَجُونِي مِنْكَ مَا سَكَنْتُ غَيْرَكَ».

ئین عہباس رضی اللہ عنہ دہلئت: پیغہمبہری خوا صلی اللہ علیہ وسلم (کاتیک لہ مہ ککہ دہرکرا و ناچار بہ کوچکردن کرا) بہ مہ ککہ‌ی فہرموو: «چہند ولایتیکی پاکی، خو شہ ویستترینی لہ لام، تہ گہر خہ لکہ کہم منیان دہرنہ کردبا، لہ ہیچ شوینیکی دیکہ جگہ لہ تو نیشہ جی نہ دہبووم».

بَابُ فِي فَضْلِ الْيَمَنِ

باسيک دهر باره‌ی پیگه و گه وره‌ی شام (و پیگه‌ی خہ لکی) یہ مہن

۷۸۹. عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی اللہ عنہ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی اللہ علیہ وسلم: «أَتَاكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ، هُمْ أَضْعَفُ قُلُوبًا، وَأَرْقُ أَفْئِدَةً، الْإِيمَانُ يَمَانٍ، وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَّةٌ».

ئەبو ھورەیرە ر.ھ. دەئیت: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: «خەلکی یەمەن ھاتوونە لاتان، ئەوان کەساتیکی دلنەرم و بەسۆزن، ئیانی تەواو ئیانی خەلکی یەمەنە، تیگەیشتنی تەواو تیگەیشتنی خەلکی یەمەنە».

۷۹۰. عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ر.ھ. قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نُؤَلِّفُ الْقُرْآنَ مِنَ الرَّقَاعِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «طُوبَى لِلشَّامِ»، فَقُلْنَا: لِأَيِّ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «لِأَنَّ مَلَائِكَةَ الرَّحْمَنِ بَاسِطَةً أَجْنِحَتَهَا عَلَيْهَا».

زەیدی کوپی سابیت ر.ھ. دەئیت: لە خزمەت پێغەمبەری خوا ﷺ بووین، قورئانمان دەنوسین و لەسەر پارچە پیستییک، پێغەمبەری خوا ﷺ فەرمووی: «مۆژدە لە شام بیت»، گۆتمان: لەبەرچی ئەو پێغەمبەری خوا؟ فەرمووی: «چونکە فەریشتەکانی خوا بە ئالی خۆیان کێشاون بەسەریدا».

نیوہ پرۆك

- ۷ سیفہ تہ کانی و شکو و گہورہ ہی ﷺ
- ۹ چہ ند پینمایہ کی پیویست بۆ خوینہری خوشہ ویست
- ۱۰ پیشہ کی
- ۱۲ بہرنامہ ی کارکردنمان لہم پرۆژہ یہ:
- ۱۴ بوختہ ی ژیا نی پیشہ و اتیر میزی ﷺ
- ۲۰ کۆباسی پاک و خاوینی لہ پیغہ مہری خواوہ ﷺ
- ۲۰ باسی ئہوہی ہاتووہ دہربارہ ی نوژیک بہ ہی دەستوژی و ہرناگیریت
- ۲۰ باسی ئہوہی ہاتووہ کہ کلیلی نوژی دەستوژی
- ۲۱ باسی ئہوہی ہاتووہ دہربارہ ی سیاوک
- ۲۱ باسی ئہوہی ہاتووہ دہربارہ ی دەست و پەنجہ ہینان بہ تیو ریشدا
- ۲۲ باسی ئہوہی ہاتووہ کہ مہ سحرکردن لہ پیشی سہر دەست پی دەکات بۆ دواوہ
- ۲۳ باسی دەستی تہرہینان بہ ہەردوو گویچکہ کان لای دەرہوہ و نیوہوہیان
- ۳۲ باسیک دہربارہ ی پەنجہ ہینان بہ تیوان پەنجہ (ی دەستہ کان و پیہ کان)
- ۲۳ باسی ئہوہی ہاتووہ دہربارہ ی شور دنی ئەندامہ کان سی جار سی جار
- ۲۴ باسیک دہربارہ ی جوان دەستوژی شوشتن
- ۲۴ باسی ئہو (زیکر) ہی دەگوتریت لہدوا ی دەستوژی
- ۲۵ باسی دەستوژی شوشتن بہ مستیک ئاو
- ۲۶ باسی ئہوہی ہاتووہ دہربارہ ی چہ ند نوژیک ئەنجام دەدریت بہ دەستوژیک
- ۲۶ باسی ئہوہی ہاتووہ کہ ہیچ شتیک ئاو پیس ناکات
- ۲۷ باسی ہەرہشہ ی توند دہربارہ ی (خوپاکنہ کردنہوہ لہ) میز

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى ئاوپرژاندن بۆ میزی منداڵیکى کۆر پێش ئەوەی
خواردن بخوات ٢٧

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى دەستنوێژ شوشتنەو بەهۆی (لیبەر بوونی) با. ٢٨

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى بەرماوەی سەگ ٢٨

باسی مەسحکردن لەسەر خوفقەکان ٢٨

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى مەسحکردن لەسەر میزەر ٢٩

باسی ئایا ئافرەت کەزى قژی دەکاتەو لە کاتى خووشوشتن؟ ٢٩

باسیک دەربارەى دەستنوێژ شوشتنەو لەدواى خووشوشتن ٣٠

باسی ئەوەی هاتوووە ئەگەر ئەندامى زاوێ پێک گەشتن خووشوشتن پێویست
دەیت ٣٠

باسیک دەربارەى دەستنوێژ شوشتنى لەشگران کە دەیهوێت بخهوێت ٣١

باسی ئەوەی ئافرەت ئەو دەیهوێت لە خەودا کە پیاو دەیهوێت ٣١

کۆباسی نوێژ لە پیغەمبەرى خواوە ﷺ ٣٤

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى کاتەکانى نوێژ لە پیغەمبەرەو ﷺ ٣٤

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى ناپەسندیی خەوتن پێش عیشا و مانەوێ لەدواى
عیشا ٣٥

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى پێگەدان بە شەونخونیکردن لەدواى عیشا ... ٣٦

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى نوێژ بکریت لە کاتى خۆی ئەگەر ئیلام دواى دەخست
..... ٣٦

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى کەسیک نوێژی لەیاد کردییت ٣٧

باسی ئەوەی هاتوووە لە ناپەسندیی نوێژکردن لەدواى نوێژی عەسر و دواى نوێژی
بەیانى ٣٧

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى نوێژ (ی سوننەتى) پێش نوێژی مەغریب ... ٣٨

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى کۆکردنەوێ دوو نوێژ ٣٩

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەى ناپەسندیی دەرچوون لە مزگەوت لەدواى بانگدان

- ۳۹
 ۴۰ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی بانگدان له‌گه‌شتدا.
 ۴۰ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی ئیام ده‌سته‌به‌ره و بانگیژ ئه‌مینداره.
 ۴۱ باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوتریت کاتیک بانگیژ بانگی دا.
 ۴۱ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی که‌وا پارانه‌وه‌ی نیوان بانگ و قامه‌ت په‌ت ناکریته‌وه.
 ۴۱ باسیک دهرباره‌ی پی‌نگه و گه‌وره‌یی پینج نویژه‌کان.
 ۴۲ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی پاداشت و گه‌وره‌یی نویژی به‌کۆمه‌ل.
 ۴۲ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی نویژی به‌کۆمه‌ل له‌مزگه‌وتیک جاریک نویژی کۆمه‌لی تیدا کرابیت.
 ۴۳ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی پله و پی‌نگه‌ی نویژی عیسا و به‌یانی به‌کۆمه‌ل.
 ۴۳ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی که‌وا با که‌ساتیک له‌دواوه‌م به‌هستن که‌خاوه‌ن ژیرین له‌ئیه.
 ۴۴ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی وه‌ستان له‌دوا‌ی ریزه‌وه‌ به‌ته‌نیایی بۆ نویژ.
 ۴۴ باسی ئه‌وه‌ی ئایا چ که‌سیک شایسته‌تره‌ بۆ پیشنوژی.
 ۴۶ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی که‌ پیشنوژ ده‌بیت که‌ نویژی بۆ خه‌لک کرد نویژه‌که‌ سووک بکات.
 ۴۶ باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوتریت له‌کاتی ده‌ستپیکردنی نویژ.
 ۴۷ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی که‌ نویژ وه‌رناگیریت به‌بی خویندنه‌وه‌ی فاتیه.
 ۴۷ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی دانانی ده‌ستی راست له‌سه‌ر چه‌پ له‌نویژدا.
 ۴۸ باسی به‌رزکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌کان له‌کاتی چوونه‌رکوع.
 ۴۹ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی گوته‌ی (سبحان الله) له‌کاتی رکوع و سوجه.
 ۴۹ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی سوجه‌بردن له‌سه‌ر نیوچه‌وان و لووت.
 ۵۱ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی خویندنی ته‌حیات.
 ۵۲ باسی ئه‌وه‌ی هاتووه‌ی دهرباره‌ی (چۆنیه‌تی) سه‌لامدانه‌وه‌ی نێو نویژ.
 ۵۳ باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوتریت له‌دوا‌ی سه‌لامدانه‌وه.
 ۵۳ باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوتریت له‌کاتی هاتنه‌ نێو مزگه‌وت.

- باسی ئەوەی هاتوووە ئەگەر یەکیکتان هاتە مزگەوت با دوو پکات نوێژ بکات . ٥٤
- باسی ئەوەی هاتوووە کە هەموو زەوی شوینی نوێژە جگە لە گۆرستان و گەرماو ٥٤
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی پاداشت و گەورەیی دروستکردنی مزگەوت . ٥٥
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی نوێژکردن لە مزگەوتی قوباء ٥٥
- باسی ئەوەی هاتوووە کەوا (نوێژ لە) چ مزگەوتێک پاداشتی زیاترە ٥٥
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی گەورەیی مانەووە لە مزگەوت و چاوەڕێکردنی نوێژ ٥٦
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی نوێژکردن بەرەو لای پویشتی سوارییە کە . . . ٥٦
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی نوێژکردن لە کاتی وەنەوزگرتن (خەوھاتن) . . ٥٧
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی کەسیک سەردانی کۆمەڵێک دەکات، پێشنوێژیان بۆ ناکات ٥٧
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ئاماژەکردن لە نێو نوێژدا ٥٨
- باسی ئەوەی هاتوووە گووتی سبحان الله بۆ پیاوانە، چەپلەلێدان بۆ ئافەرەتە . . ٥٨
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ناپەسندیی باویشک لە نوێژدا ٥٩
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ناپەسندیی دەستەینان بە شوینەواری وردەبەرد لە نێو نوێژدا ٥٩
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ناپەسندیی پەنجە خستە نێو یە کدی لە نوێژدا . ٦٠
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی سوجدەکانی لەبەرچوون پاش سەلامدانەووە و قسەکردن ٦٠
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی ئەو کەسە گومانی هەیە لە زیادتی و کەمی پکاتەکانی نوێژە کەیدا ٦١
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی کۆششکردن لە نوێژدا ٦١
- باسی ئەوەی هاتوووە یە کەم شت بەندە پرسبیری لێ دەکەیت لە پۆژی دوایی نوێژە کە یەتی ٦٢
- باسی ئەوەی هاتوووە کە دوو پکاتی پێش نوێژی بەیانی چ پێز و پلە یەکی هەیە ٦٣
- باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی پالکەوتن لە دوای دوو پکات (نوێژی سوننەتی) بەیانی ٦٣

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ئه‌گەر قامه‌ت کرا جگه‌ له‌ نوێژی فه‌رزه‌ نوێژی دیکه‌ ناکریت
۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی گێڕانه‌وه‌ی دوو پرکاته‌ که‌ له‌ دوای ده‌رکه‌وته‌نی خۆر
۶۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ دوو پرکات سوننه‌تی مه‌غریبی له‌ ماله‌وه
ده‌کرد ۶۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی دوو پرکات (سوننه‌تی) دوای عیسا ۶۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی پێژ و گه‌وره‌یی شه‌ه‌و نوێژ ۶۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی قورئانه‌خوێندن به‌ شه‌ه ۶۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی پێژ و پاداشتی نوێژی سوننه‌ت له‌ ماله‌وه ۶۷

کۆباسی (نوێژی) ویتەر ۶۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ که‌وا نوێژی ویتەر فه‌رزه‌ نییه ۶۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی چه‌وت پرکاتی نوێژی ویتەر ۶۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ که‌وا چ بخوێندری‌ت له‌ نوێژی ویتەر ۶۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ که‌سیک به‌هۆی خه‌وته‌ن نوێژی ویتری له‌ ده‌ست به‌جیت، یان
له‌یادی بکات ۶۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی نوێژی چیشته‌نگاو (چیشته‌نوێژ) ۷۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی نوێژی ئیستیخاره ۷۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی شیوه‌ی سه‌لاواتدان له‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ۷۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتووہ ده‌رباره‌ی پێگه‌ و پاداشتی سه‌لاواتدان له‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوا
ﷺ ۷۳

کۆباسی هه‌ینی ۷۴

باسی پێگه‌ و گه‌وره‌یی پوژی هه‌ینی ۷۴

باسییک ده‌رباره‌ی ئه‌و کاته‌ی ئومیدی وه‌رگیرانی پارانه‌وه‌ی تیدایه‌ له‌ پوژی هه‌ینی

۷۵

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى پاداشت و گەورەى خۆشوشتنى پۆژى ھەینی ۷۵

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى وازھێنان لە ھەینی بەیج بیانوو. ۷۶

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى وتار لەسەر دوانگە ۷۶

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى دوو پکات نوێژى کەسیک کە دیت و ئیامیش وتار دەدات. ۷۷

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى ناپەسندیی گەتوگۆکردن لە کاتیک ئیام وتار دەدا ۷۷

باسیک: ئەو کەسەى خەوی دیت لە پۆژى ھەینی با شوینی خۆی بگۆریت .. ۷۸

کۆباسی ھەردوو جەژن ۸۰

باسیک دەربارەى نوێژى ھەردوو جەژن پێش وتاردان. ۸۰

باسیک دەربارەى دەرچوونی ئافرەتان (بۆ نوێژ) لە ھەردوو جەژن. ۸۱

باسیک دەربارەى خواردن لە پۆژى جەژنى پەمەزان پێش دەرچوون (بۆ نوێژ) ۸۱

کۆباسی گەشت. ۸۴

باسی کورتکردنەوێ (نوێژ) لە گەشتدا. ۸۴

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى کورتکردنەوێ (لە گەشتدا). ۸۴

باسیک دەربارەى نوێژى خۆرگیران. ۸۵

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى نوێژى ترس. ۸۷

باسیک دەربارەى ناپەسندیی تف فرێدان لە نێو مزگەوت. ۸۷

باسی ئەوەی دەگوتریت لە کاتی سوجدەکانى قورئان. ۸۸

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى ئاوردانەوێ لە نوێژدا. ۸۸

باسی ناپەسندیی ئەوەی کە خەلک بەپێوە بوەستن و چاوەڕێی ئیام بکەن، لە کاتی چوونە نێو نوێژ. ۸۸

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەى ستایشى خوا و سەلاتدان لەسەر پێغەمبەر ﷺ پێش

- دوعا کردن ۸۹
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو له‌ گوتنی (بسم الله) له‌ کاتی چوونه‌ سه‌رئاو ۹۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پوخساری ئه‌و ئوممه‌ ته‌ له‌ پۆژی دوا‌یی به‌هۆی شوینه‌واری سو‌جده و ده‌ست‌نویژه‌وه ۹۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پ‌ژاندنی ئاو به‌سه‌ر میزی مندالی شیره‌خۆر ۹۱
- باسی ئه‌وه‌ی باس کراوه‌ ده‌رباره‌ی پینگه و گه‌وره‌یی نو‌یژ ۹۱
- کۆباسی زه‌کات له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۹۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی زه‌کاتی زی‌ر و زیو ۹۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی زه‌کاتی مانگا ۹۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ناپه‌سندی له‌ وه‌رگرتنی چاکترین مال له‌ زه‌کات ۹۳
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی زه‌کاتی کشتوکال و خورما و دانه‌ویله ۹۴
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌ ئه‌سپ و کۆیله‌ زه‌کاتیان تیدا نییه ۹۵
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی سه‌رپاستیی کۆکه‌ره‌وه‌ی زه‌کات ۹۵
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ناپه‌سندی گه‌پ‌اندنه‌وه‌ی مالی به‌خسراو ۹۶
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی سه‌رفیتره ۹۶
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پیش‌خستنی سه‌رفیتره‌ پیش‌نو‌یژی جه‌ژن ۹۷
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پ‌یگری‌کردن له‌ سو‌ال‌کردن ۹۷
- کۆباسی پۆژوو له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۱۰۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پینگه و گه‌وره‌یی مانگی په‌مه‌زان ۱۰۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌ پۆژوو‌گرتن به‌ بینینی مانگه‌، کردنه‌ جه‌ژنیش به‌بینینی مانگی په‌کشه‌وه‌ی شه‌واله ۱۰۱
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی په‌له‌کردن له‌ به‌ربانگ‌کردن ۱۰۱
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ده‌رکه‌وتنی به‌یانی ۱۰۲

باسی ئەوێ هاتوو دەربارەی مۆلەتدان بۆ رۆژوونەگرتن لە گەشتدا ۱۰۳

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەی رۆژووگر بە ئەنقەست خۆی برشیییتەوہ ۱۰۴

..... 1.3

باسمِ تہوہی ہاتوہوہ روژووی بہتالہ ہەر کہسک نہتہ بہرؤژووہوونہ نہیت لہ

باسی ئەوێ هاتوووە دەربارەوی بەرپۆژوو بوونی سونەت بەبێ نێتەینان لە شەودا

باسی ئەوێ هاتووێ دەربارە ی ناپەسندی بە پۆڕووبوونی پۆڕی هەینی بەتەنها

باسمى ئىكۈەي مائۇۋە دەربارەي ناپىسىدىي بىرپورۇوبوئى پورى سىسنى

باسی ئەوەی ھاتووە دەربارەی سووربوون لەسەر بەپۆژووبوونی پۆژی عاشوراء

باسی نه‌وه‌ی هاووه دهرباره‌ی کاری چاته له ده پوره که‌دا. ۱۰۱.....

باسی ئەوێ هاتووە دەر بارەوی پۆزوو گرتنی سێ پۆژ لە هەموو مانگیک ... ١١٠

ياس، ئەو ەي، ھاتە و دە، بار ەي، نابەسىندىر، بەبەكەستتە و ەي، رۆژ و و ئۆ رۆژ و و و از

باسی ئەوەی هاتووە دەربارەی وەلامدانەوهی پۆژوووەوان بۆ بانگهێشتی خواردن

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی مانه‌وه له مزگه‌وت..... ١١٢

- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی شه‌وی قه‌در ۱۱۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پۆژووگرتن له‌ زستاندا ۱۱۳
- باسی ئه‌وه‌ که‌ ئایا مو‌عته‌کیف بۆ کاری پٔویست له‌ مزگه‌وت ده‌رده‌چٔت یان نا ۱۱۴
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پاداشتی ئه‌و که‌سه‌ی پۆژووگر لای ئه‌و پۆژوو ده‌شکٔنٔت ۱۱۵
- کۆباسی حه‌ج له‌ پٔغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۱۱۶
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پاداشتی حه‌ج و عومره ۱۱۶
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا پٔغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند حه‌جی کردوو ۱۱۷
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا پٔغه‌مبه‌ر ﷺ چه‌ند عومره‌ی کردوو ۱۱۷
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی کۆکردنه‌وه‌ی حه‌ج و عومره به‌یه‌که‌وه ۱۱۸
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پاداشتی گوته‌وه‌ی (لبیک) و قوربانیکردن ۱۱۸
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ده‌نگبه‌رزکردنه‌وه‌ له‌ گوته‌وه‌ی (لبیک) ۱۱۸
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی شؤنه‌کانی ئیحرامبه‌ستن بۆ خه‌لکی ناوچه‌ جیاوازه‌کان ۱۱۹
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ده‌ستدان له‌ به‌رده‌په‌شه‌که‌ و پوکنی یه‌مانی جیا له‌ روکنه‌کانی دیکه ۱۱۹
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ماچکردنی به‌رده‌په‌شه‌که ۱۲۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو (هاتن و چوون) له‌ سه‌فاوه‌ ده‌ست پٔ ده‌کرٔت پٔش مه‌پوه ۱۲۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پاکردن له‌ نٔوان سه‌فا و مه‌پوه ۱۲۱
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ته‌وافکردن به‌سواری (ولاخه‌وه) ۱۲۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی ده‌خؤندریٔ له‌ دوو پکاتی دوا‌ی ته‌واف ۱۲۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو له‌ رٔز و پٔرۆزی به‌رده‌په‌شه‌که‌ و پوکن و مه‌قام ۱۲۳
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ده‌رچوون له‌ عه‌په‌فات ۱۲۳

- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی به‌ردبارانکردنی شه‌یتان به‌پیاده و سوارییه‌وه ١٢٤
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو به‌چ لایه‌کی سه‌ر ده‌ست ده‌کریت به‌تاشینی..... ١٢٤
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی تاشین و کورتکردنه‌وه‌ی قژی سه‌ر..... ١٢٤
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چه‌جی مندال..... ١٢٥
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پینگه و گه‌وره‌یی عوم‌په‌کردن..... ١٢٥
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی عوم‌په‌کردن له‌ته‌نعیم..... ١٢٦
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا ئافره‌تی چه‌یزدار چی ده‌گیریت‌ه‌وه له‌کاره‌کانی چه‌ج
١٢٦.....
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی به‌رده‌په‌شه‌که..... ١٢٧
- کو‌باسی چه‌نازه له‌پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ..... ١٢٨
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پاداشتی نه‌خۆش..... ١٢٨
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی سه‌ردانی نه‌خۆش..... ١٢٨
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی قه‌ده‌غه‌کردنی خۆزگه‌خواستن به‌مردن.... ١٢٩
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی په‌ناگرتن به‌خوا له‌نه‌خۆشی..... ١٣٠
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی هاندان بۆ وه‌سییه‌ت..... ١٣١
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی یاده‌ینانه‌وه‌ی نه‌خۆش له‌کاتی مه‌رگ و پارانه‌وه بۆ
کردنی..... ١٣١
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا ئارامی ته‌واو له‌یه‌که‌م ساتی ناخۆشیه‌که‌یه..... ١٣١
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ماچکردنی مردوو..... ١٣٢
- باسیک ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی هاتوو سه‌باره‌ت به‌به‌کاره‌ینانی میسک بۆ مردوو..... ١٣٢
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خۆش‌ه‌وشتن به‌هۆی شوشتنی مردوو..... ١٣٢
- باسی ئه‌و جو‌ره‌ کفنه‌ی به‌باش زانراوه..... ١٣٣
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو له‌رینگ‌یکردنی له‌پروومه‌تدان و یه‌خه‌دارین له‌کاتی به‌لا و
ناخۆشیدا..... ١٣٤

باسی ئه‌وهی هاتوو ده‌باره‌ی په‌له‌کردن له‌شاردنه‌وه‌ی مردوو ١٣٤

باسی ئه‌وهی هاتوو ده‌باره‌ی گوټنی (الله أكبر) له‌سه‌ر جه‌نازه ١٣٤

باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوټریت له‌نوټر له‌سه‌ر مردوو ١٣٥

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی خوټندن‌ی فاتحه‌ له‌نوټری مردودا ١٣٦

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پاداشتی نوټرکردن له‌سه‌ر مردوو ١٣٧

باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوټریت کاتیک مردوو ده‌خریته‌نیو گۆره‌وه ١٣٧

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پښگری پوښتن و دانښتن له‌سه‌ر گۆر و نوټر
پوووه‌و گۆر ١٣٨

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی به‌چاکه‌ باسکردنی مردوو ١٣٨

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی شه‌هیدان کټن؟ ١٣٩

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی که‌سیک دیداری خوای پښخۆش بیت، خواش
دیداری ئه‌وی پښخۆشه ١٣٩

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ئه‌و که‌سه‌ی خۆی کوشتوو و نوټری له‌سه‌ر نه‌کراوه
..... ١٤٠

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی نوټرکردن له‌سه‌ر قه‌رزدار ١٤٠

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی سزای نیوگۆر ١٤١

کۆباسی هاوسه‌رگیری له‌پښغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ١٤٢

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی گه‌وره‌یی هاوسه‌رگیری و هاندان بۆ ئه‌نجامدانی
..... ١٤٢

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا ئافره‌ت داخوازی ده‌کریت به‌هۆی سی‌ تاییه‌تمه‌ندییه‌وه
..... ١٤٣

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی سه‌یرکردنی خوازینی‌کراو ١٤٣

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌گوټریت بۆ که‌سینک تازه‌ هاوسه‌رگیری کردیت ١٤٣

باسی ئه‌وه‌ی ده‌گوټریت له‌کاتی چوونه‌ لای هاوسه‌ر ١٤٤

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی وه‌لامدانه‌وه‌ی بانگه‌یشت ١٤٤

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی به شوودانی کچان ۱۴۵

باسی ئه وهی هاتوو که و ماره پرین دانامه زریٔ به بی سهر په رشتیار ۱۴۶

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی خوازینی کردنی هاوسه رگیری ۱۴۶

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی وه رگرتنی بوچوونی کچ و بیوه ژن (بو هاوسه رگیری)

..... ۱۴۶

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی ماره بی ئافره تان ۱۴۷

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی حه لاکه ری (ئافره تانی ته لاقدر او) و بو حه لاکراو

..... ۱۴۸

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی قه ده غه کردنی هاوسه رگیری کاتی ۱۴۸

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی قه ده غه کردنی ژنبه ژنه ۱۴۹

باسی ئه وهی هاتوو ئافره ت کو ناکریتته وه له گه ل خوشکی باوکی، یان خوشکی

دایکی ۱۴۹

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی دانانی مهرج له کاتی هاوسه رگیری ۱۵۰

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی گرته وهی مه نی (له کاتی سهرجیی) ۱۵۰

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی دابه شکاری له نیوان ئافره تی کچ و بیوه ژن . ۱۵۱

کو باسی شیرپیدان له پیغه مبه ری خواوه ﷺ ۱۵۲

باسی ئه وهی هه رچی به ره چه له ک حه رام ده بیٔ، به هو ی شیرپیدانی شه وه حه رام

ده بیٔ ۱۵۲

باسی ئه وهی هاتوو ره چه له کی مندال بو خاوه ن جیگایه ۱۵۲

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی مافی پیاو به سهر ئافره ته وه ۱۵۳

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی مافی ئافره ت به سهر پیاوه که ی ۱۵۳

باسی ئه وهی هاتوو ده رباره ی قه ده غه ی سهر دان کردنی ئافره تان (که میردی له لا

نه بیٔ) ۱۵۴

کو باسی ته لاق و نه فرین (ی ژن و میرد) له پیغه مبه ری خواوه ﷺ ۱۵۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ته‌لاق به‌پیی سوننه‌ت ۱۵۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که ئافره‌تی سیبه‌سی ته‌لاقدر او مافی نیشته‌جیی خه‌رجی
رۆژانه‌ی نییه ۱۵۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئه‌و که سه‌ی ته‌لاقدان ی ژنه‌که‌ی به‌دلیدا بیت . ۱۵۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خولع (خودپرنینی ژن له‌ پیاوه‌که‌ی) ۱۵۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی دل‌پرازیکردنی ئافره‌تان ۱۵۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی نه‌فره‌تکردن (ی ژن و میر له‌یه‌کدی) ۱۵۹

کۆباسی کرین و فروشتن له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ۲۶۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی وازه‌ینان له‌ شته‌ گوماناوویه‌کان ۱۶۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خواردنی پیا ۱۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی که‌سیک به‌ درۆ سویند بخوات بۆ کالایه‌کی بازرگانی
..... ۱۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی کاری بازرگانی به‌ کاتی به‌یانی زوو ۱۶۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خه‌لکی شارنشین شت بۆ خه‌لکی ده‌شتنشین
نه‌فروشی ۱۶۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ناپه‌سندی فروشتنی شتی که له‌لات نییه .. ۱۶۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ناپه‌سندی فروشتنی ئازهل به‌ ئازهل به‌شیوه‌ی قهرز
..... ۱۶۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئالوگۆری دراو ۱۶۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌کریار و فروشیار سه‌رپشکن له‌ په‌شیانپوونه‌وه‌ هه‌تا جیا
ده‌بنه‌وه ۱۶۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی که‌سیک که‌ فیللی لی ده‌کریت له‌ کرین و فروشتن
..... ۱۶۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئه‌و که‌سه‌ی قهرزداره‌که‌ی مایه‌پوچ ده‌بیت و
ماله‌که‌ی (کالا که‌ی) خۆی له‌لای ده‌بینیته‌وه ۱۶۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی قۆرخکاری ۱۶۸

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی قه ده غه کردنی مامه له به سه ر مامه له ی برایه که ی
۱۶۹

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی قه ده غه کردنی مه ی کردنه سرکه . ۱۶۹

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی کرین و فروشتنی پیستی ئاژه لی مرداره بوو و بته کان
۱۷۰

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی په شیما نبوونه وه له خه لات . ۱۷۱

باسی ئه وهی هاتوو که دوا خستنی قهرز له لایه ن ده و له مه ند سته مه . ۱۷۱

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی دانانی نرخ (له سه ر که لوپه ل) . ۱۷۱

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی ناپه سندیی فیل له کرین و فروشتن . ۱۷۲

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی قهرز وه رگرتنی و شتر یان هه ر ئاژه لیکی دیکه ۱۷۳

کو باسی حو که کان له پیغه مبه ری خوا وه ﷺ . ۱۷۴

باسی ئه وهی هاتوو دادوهر له بریاریدا راست ده کات و هه له ش ده کات ... ۱۷۵

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی پی شه وای خه لک . ۱۷۵

باسی ئه وهی هاتوو نابیت دادوهر دادوهری بکات له کاتی توو په ییدا . ۱۷۶

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی په شو وه ده ر و په شو وه ده رگر له دادوهریدا . ۱۷۶

باسی ئه وهی هاتوو که شایه تی له سه ر بانگه شه کاره و سویند له سه ر داوا له سه ر کرا وه
۱۷۷

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی سویند له گه ل شایه تی . ۱۷۷

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی به خشین به در ئیژیی ته مه ن . ۱۷۷

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی به خشین به چا وه پروانی . ۱۷۸

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی سه ر پشک کردنی مندال له نیوان باوک و دایکیدا
ئه گه ر جیا بوونه وه . ۱۷۹

باسی ئه وهی هاتوو کاتیک باوک له مال و سامانی منداله که ی ده بات . ۱۷۹

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی هه لگرتنه وه ی به شی هاو به ش (شه ریک) ... ۱۸۰

باسیک ده باره ی مالی وه قفکرا و . ۱۸۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی ږیز و گه‌وره‌یی دارچاندن ۱۸۱

باسیك ده‌بارهی كشتوكال‌كردن ۱۸۱

كۆباسی خوینباییه‌كان له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۱۸۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی خوینبایی په‌نجه‌كان ۱۸۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی هه‌ره‌شه‌ی توند له كوشتنی پروادار (به‌ناهه‌ق) ۱۸۲

باسی دادگایی‌كردن ده‌بارهی خوین (كوشتن) ۱۸۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی ئه‌و كه‌سه‌ی كه‌سیكی خواوه‌ن په‌یان ده‌كوژیت ۱۸۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی قه‌ده‌غه‌كردن له هه‌تك و شیواندن (ی مردوو) ۱۸۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو كه موسولمان ناكوژریته‌وه (به‌هۆی كوشتنی كه‌سی) بیپروا ۱۸۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو هه‌ر كه‌سیك بكوژریت به‌هۆی به‌رگری له ماله‌كه‌ی شه‌هیده ۱۸۵

كۆباسی سزا شه‌رعیه‌كان له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۱۸۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو كه‌وا كه‌سیك سزای سنوورداری له‌سه‌ر نییه ۱۸۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی داپۆشینی موسولمان ۱۸۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی ناپه‌سندیی تكاكردن بۆ سزا شه‌رعیه‌كان ... ۱۸۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی به‌ردباران كردنی خواوه‌نی كتیبه‌كان ۱۸۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو كه سزای شه‌رعی ده‌بیته كه‌فاره‌ت بۆ خواوه‌نه‌كه‌ی ... ۱۸۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی سزای سه‌رخۆش ۱۹۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌بارهی ناپاك و فیل‌باز و تالانچی ۱۹۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو به‌روبووم به‌ داره‌وه و كپۆکی دارخورما ده‌ستیان له‌سه‌ر ۱۹۱

ناپردیت ۱۹۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو كه ده‌سته‌كان ناپردین (به‌هۆی دزین) له كاتی جه‌نگدا ۱۹۱

- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی سزای نیربازی ۱۹۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی هه‌لگه‌پانه‌وه (له‌ ئایینی ئیسلام) ۱۹۳
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی که‌سیک چه‌ک هه‌لبگریت ۱۹۴
- کۆباسی راوکردن له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۱۹۶
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی که‌سیک شتیک داویت بۆ نیچیریک و لئی ون ده‌بیت ۱۹۶
- کۆباسی خواردنه‌کان ۱۹۸
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ناپه‌سندیی خواردنی گیاندارى نیشانه‌کراو. . ۱۹۸
- باسی ئه‌و به‌شه‌ی له‌ ئازه‌لی زیندوو ده‌بردیت به‌ مرداره‌وه‌بوو داده‌نریت. . ۱۹۸
- کۆباسی فه‌رمانه‌کان و سووده‌کان ۲۰۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی کوشتنی ماره‌کان ۲۰۰
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌ که‌سیک سه‌گیک پابگریت، چ پاداشتیکی لی که‌م ده‌بیته‌وه ۲۰۰
- کۆباسی قوربانییه‌کان له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۲۰۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی قوربانیکردن به‌ دوو به‌ران ۲۰۲
- باسی ئه‌وه‌ی دروست نییه‌ بۆ کردنه‌ قوربانی ۲۰۲
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی هاوبه‌شیکردن له‌ قوربانی ۲۰۳
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌ قوربانی به‌ سه‌ره‌ مه‌رپک دروسته‌ بۆ خانه‌واده‌یه‌ك. . ۲۰۳
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی هۆزه‌بانه ۲۰۴
- باسیک ده‌رباره‌ی هۆزه‌بانه ۲۰۵
- باسی ده‌ستکارینه‌کردنی مووه‌کان بۆ که‌سیک ویستی قوربانی هه‌بیت ۲۰۶

کۆباسی نه زرو سویندخواردنه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ ۲۰۸

باسی ئه وهی هاتوو له پیغه مبهری خواوه ﷺ که نه زرو بۆ کاری تاوان دانامه زریّت
..... ۲۰۸

باسی هر که سییک نه زرو بکات که ملکه چیی خوا بکات با ملکه چیی بیّت ... ۲۰۸

باسی ئه وهی هاتوو که سییک سویندی له سه ر شتییک خوارد، دواتر بینیی شتییکی
چاکتر له وه هدییه ۲۰۹

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی هه لاواردن له سویندخواردندا ۲۱۰

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ناپه سندیی سویندخواردن به جگه له خوا ... ۲۱۱

باسییک ده ربارهی ناپه سندیی نه زروکردن ۲۱۱

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی چۆنیه تی سویندخواردنی پیغه مبه ر ﷺ ۲۱۲

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی گیرانه وهی نه زروکردن له بری مردوو ۲۱۲

کۆباسی ژیاننامه له پیغه مبهری خواوه ﷺ ۲۱۴

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ده سته که وتی جهنگ ۲۱۴

باسییک ده ربارهی پشکی ئه سپ (له ده سته که وتی جهنگدا) ۲۱۵

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی خاوه ن په یان که به شداری جهنگ بکه ن، ئایا
پشکیان به رده که ویت؟ ۲۱۵

باسی ئه وهی هاتوو هر که سییک که سییکی کوشت (له جهنگدا) که لویه له که ی بۆ
ئهو ده بیّت ۲۱۷

باسییک ده ربارهی ناپه سندیی فروشتنی ده سته که وت پیش دابه شکردنی ۲۱۸

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی خۆراکی هاویه شدانه ران ۲۱۸

باسییک ده ربارهی قه ده غه کردنی له یه کجیا کردنه وهی کۆیله ی جهنگ ۲۱۹

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی کوشتنی دیله کان و وه رگرتنی فیدییه ۲۱۹

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ناپه سندیی کوشتنی ئافره تان و مندالان ۲۲۰

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی دزینی ده سته که وتی جهنگ ۲۲۰

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى دەرچوۋنى ئافرەتان بۇ جەنگ ۲۲۱

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى غەدر و ناپاكى ۲۲۱

باسى ئەۋەى ھاتوۋە بۇ ھەموو غەدركارىك ئالايەك بەرز دەكرىتەۋە لە پۇژى
دوایی ۲۲۲

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى سەرانە ۋەرگرتن لە ئاگرپەرستان ۲۲۲

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى كۆچكردن ۲۲۳

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى بەلئندان بە پىغەمبەر ﷺ ۲۲۳

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى ھەلۋەشاندنەۋەى بەلئىن و پەيان ۲۲۳

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى چۆنىتەى بەلئىنۋەرگرتن لە ئافرەتان ۲۲۴

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پىدانى پىنجىك (لە دەستكەۋتى جەنگ) .. ۲۲۵

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى مىراتى پىغەمبەرى خوا ﷺ ۲۲۵

كۆباسى پىگە و گەۋرەى جىھاد لە پىغەمبەرى خواۋە ﷺ ۲۲۸

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پىگە و پاداشتى جىھادكردن ۲۲۸

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى رىز و پاداشتى كەسىك بمرىت بەپاسەۋانكارى
..... ۲۲۹

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پىگە و پاداشتى بەپۇژۋوبوون لەپىناۋ خوا .. ۲۲۹

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پىگە و پاداشتى خەرچكردنى مال لەپىگای خوا
..... ۲۳۰

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پىگە و پاداشتى كەسىك پىداۋىستى مۇجەھىدىك
دابىن بكات ۲۳۰

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پىگە و پاداشتى كەسىك موۋى سېى بكات لەپىناۋ
خوا ۲۳۱

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى پاداشتى شەھىدان ۲۳۱

باسى ئەۋەى ھاتوۋە كەسىك جەنگىت بۇ رىبابازى و دونىا ۲۳۲

باسى ئەۋەى ھاتوۋە دەربارەى كەسىك برىندار بكرىت لەپىناۋ خوا ۲۳۳

- باسی ئەوہی ھاتووہ ئایا باشتین کار کامہیہ؟ ۲۳۴
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی باشتین خەلک کئیہ؟ ۲۳۴
- باسیک دەربارہی پاداشتی شەھید ۲۳۵
- کۆباسی جیھادکردن لە پیغەمبەری خواوە ﷺ ۲۳۶
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی ئەو کەسە چووہ بۆ جەنگ و دایک و باوکی جی
 ھێشتووہ ۲۳۶
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی ناپەسندی گەشتکردنی کەسیک بەتەنیا ۲۳۶
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پینگەدان بە درۆ و فیل لە جەنگدا ۲۳۷
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی جەنگەکانی پیغەمبەر ﷺ، ژمارەشیان چەند بووہ؟
 ۲۳۷
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی دوعاکردن لە کاتی جەنگ ۲۳۸
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پۆژوووشکاندن لە کاتی جەنگ ۲۳۸
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی دەرچوون لە کاتی بوونی ترس ۲۳۹
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی داواکردن بە چینی ھەژاری موسولمانان ۲۳۹
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پیشەوا ۲۴۰
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی فەرمانبەرداری بۆ پیشەوا ۲۴۰
- باسی ئەوہی ھاتووہ فەرمانبەرداری نییە بۆ کەس لە سەرپێچی خوادا ۲۴۱
- کۆباسی پۆشاک لە پیغەمبەری خواوە ﷺ ۲۴۲
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پۆشاک ئاوریشم و زێر ۲۴۲
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پۆشاک خوری ۲۴۲
- باسیک دەربارہی بەردانەوہی میزەر لە نێوان شانەکان ۲۴۳
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی وینەکیشەکان ۲۴۳
- باسی ئەوہی ھاتووہ دەربارہی پەنگکردنی مووی سپی ۲۴۴

باسی ئەوەی دەگوتریت ئەگەر بەرگیکی نوێ بپۆشیت ۲۴۴

کۆباسی خواردنەکان لە پیغمبەری خواوە ﷺ ۲۴۶

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی خواردنی گوشتی ئەسپ ۲۴۶

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی خواردن لە قاپی بیروایاندا ۲۴۶

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی قەدەغەکردن لە خواردن و خواردنەووە بە دەستی چەپ ۲۴۷

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی پاروویک (لە دەست) بەربێتەووە ۲۴۷

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی داپۆشینی قاپ و قاچاغ و کوژاندنەووەی چراو ئاگر لە کاتی نوستن ۲۴۸

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی سوپاسگوزاری خوا لەسەر خواردن دواى ئەوەی تەواو بوو ۲۴۸

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی خواردنی کەسێک بەشی دوو کەس دەکات . ۲۴۹

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی خواردنی گوشت و شیرى ئەو ئازەلانەى خۆراکیان شتی پیسە ۲۴۹

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی پێخۆشبوونی پیغمبەر ﷺ بۆ شیرینی و هەنگوین ۲۴۹

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی تاییەتمەندیی تیگوشیو ۲۵۰

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی خواردنی زەیت ۲۵۰

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی گەورەیی خواردن بەخشین ۲۵۱

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی (بسم الله) کردن لە پیش خواردن ۲۵۱

باسی ئەوەی هاتوووە کە ناپەسندە بخەوێت و دەستیش بۆنى خواردنی لى بیت ۲۵۱

کۆباسی خواردنەووەکان لە پیغمبەری خواوە ﷺ ۲۵۴

باسی ئەوەی هاتوووە دەربارەی مەیخۆر ۲۵۴

باسی ئەوەی هاتوووە هەموو سەرخۆشکەرێک قەدەغەکراوە ۲۵۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی هه‌ر شتیک زۆره‌که‌ی سه‌ر خۆشکه‌ر بیت، که‌مه‌که‌شی
حه‌رامه ۲۵۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو له‌ خۆشکردنی ئاو له‌ نێو که‌ره‌سته‌ی دروستکردن و هه‌لگرته‌ی
مه‌ی ۲۵۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ئه‌و دانه‌وێلانه‌ی مه‌یان لی دروست ده‌کریت ۲۵۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی هه‌ناسه‌دان له‌ نێو قاپدا ۲۵۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ناپه‌سندیی فووکردن له‌ خواردنه‌وه ۲۵۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌ لای راست شایسته‌تره‌ به‌ خواردنه‌وه له‌ پێشدا ۲۵۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌ ئه‌وه‌ی ئاو ده‌دات به‌ خه‌لکانیک کۆتا که‌س خۆی ده‌یخواته‌وه
۲۵۷

کۆباسی چاکه‌کاری و په‌یوه‌ندیی خزمایه‌تی له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۲۵۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی چاکبوون له‌ گه‌ل دایک و باوک ۲۵۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی گه‌وره‌یی په‌زامه‌ندیی دایک و باوک ۲۵۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ئه‌زه‌تدانی دایک و باوک ۲۵۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پێزگرتن له‌ دۆستی باوک ۲۶۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی چاکه‌ له‌ گه‌ل خوشکی دایک ۲۶۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پچراندنی په‌یوه‌ندیی خزمایه‌تی ۲۶۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی په‌یوه‌ندیی خزمایه‌تی ۲۶۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی خه‌رجیکێشانی کچ و خوشک ۲۶۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی به‌زه‌یه‌هاته‌وه به‌ منداڵان ۲۶۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی به‌به‌زه‌یه‌یوون بۆ موسوڵمانان ۲۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی دڵسۆزی ۲۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی په‌رۆشی موسوڵمان بۆ موسوڵمان ۲۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی به‌رگریکردن له‌ ئابرووی موسوڵمان ۲۶۴

- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئیره‌یی ٢٦٥
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ږقبوونه‌وه له‌یه‌کدی ٢٦٥
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئاشته‌وایی نیوان خه‌لک ٢٦٥
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چاکه‌کردن له‌گه‌ل خزمه‌تکار ٢٦٦
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چاوپۆشیکردن له‌ خزمه‌تکار ٢٦٦
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی وه‌رگرتنی دیاری و خه‌لاتکردنه‌وه‌ی خاوه‌نه‌که‌ی ٢٦٧
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی سوپاسکردنی که‌سیک چاکه‌ی له‌گه‌لت کردبیت ٢٦٧
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی چاکه‌کاری ٢٦٨
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خه‌رجی بۆ خانه‌واده ٢٦٨
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ږووخۆشی و گه‌شاوه‌یی ٢٦٩
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی نه‌فه‌رتکردن ٢٦٩
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی جنتودان ٢٧٠
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی گومانی خراب ٢٧٠
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی گالته ٢٧١
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خو‌گونجاندن ٢٧٢
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی خو‌به‌زلزاین ٢٧٢
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ږه‌وشتجوانی ٢٧٣
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی شه‌رم و حه‌یا ٢٧٣
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی نه‌رمونیانی ٢٧٤
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پارانه‌وه‌ی سته‌ملیکراو ٢٧٤
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ږه‌وشته‌ به‌رزه‌کان ٢٧٤
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی نه‌فه‌رتکاری و تانه‌دان ٢٧٥
- باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی زۆر توږه‌بوون ٢٧٥

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی داپراوان له‌یه‌کدی ۲۷۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی که‌سی دو‌ورو ۲۷۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی قسه‌هێنان و بردن ۲۷۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ئه‌وه‌ی که‌ هه‌ندیک په‌وانبێژی جادوو‌یه ۲۷۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی په‌خه‌نه‌گرتن له‌ نیعه‌ته‌کان ۲۷۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پێز و گه‌وره‌یی پروادار ۲۷۸

کۆباسی پزیشکی له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه عَلَيْهِ السَّلَام ۲۸۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ده‌رمان و هاندان بۆ به‌کارهێنانی ۲۸۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو زۆر له‌ نه‌خۆش مه‌که‌ن له‌سه‌ر خواردن و خواردنه‌وه ۲۸۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی په‌شکه ۲۸۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی که‌ له‌شاخکردن ۲۸۱

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی وه‌رگرتنی کرێ له‌سه‌ر خۆپارێزی ۲۸۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی دۆمبه‌لان و عه‌جوه ۲۸۳

کۆباسی میرات له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه عَلَيْهِ السَّلَام ۲۸۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی میراتی کچی کور له‌گه‌ڵ کچی له‌ پشت ۲۸۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی میراتی کوران له‌گه‌ڵ کچه‌کان ۲۸۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی میراتی خوشکان ۲۸۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی میراتی عه‌صه‌به ۲۸۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی میراتی خاڵ ۲۸۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ئه‌و که‌سه‌ی ده‌مریت و میراتگریشی نییه ۲۸۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پوچه‌لکردنه‌وه‌ی میراتگرتنی نیوان موسولمان و بیپروا ۲۸۸

باسی خاوهن دوو ئایینی جیاواز میرات له یه کدی ناگرن ۲۸۹

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی پوچه لکر دهنه وهی پشکی بکوژ له میرات ۲۸۹

کۆباسی وه سییه ت له پیغه مبهری خواوه ﷺ ۲۹۰

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی وه سییه تکردن به سییه کی مأل و سامان ۲۹۰

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی هاندان بۆ وه سییه تکردن ۲۹۲

باسی ئه وهی هاتوو پیغه مبهری خوا ﷺ هیچ وه سییه تکی نه کردوو ۲۹۲

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی وه سییه تی (مأل) دروست نییه بۆ میراتگر ... ۲۹۲

کۆباسی وه لاء و خه لات له پیغه مبهری خواوه ﷺ ۲۹۴

باسی ئه وهی هاتوو مافی میرات کۆیله بۆ ئه وه که سه یه که ئازادی کردوو . ۲۹۴

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی پیاویک نکوولی له په چه له کی منداله که ی بکات

..... ۲۹۵

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی ناپه سندیی په شیما نبوونه وه له دیاری ۲۹۵

کۆباسی قه ده ر له پیغه مبهری خواوه ﷺ ۲۹۸

باسی ئه وهی هاتوو که وا خوا نووسراویکی نووسیوه بۆ خه لکی به هه شت و دۆزه خ

..... ۲۹۹

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی باوه په ینان به قه ده ری چاکه و خراپه ۲۹۹

باسی ئه وهی هاتوو که وا مروؤف ده مریت له و شوینه ی که بۆی نووسراوه .. ۳۰۰

کۆباسی به لا و ئاژاوه کان له پیغه مبهری خواوه ﷺ ۳۰۲

باسی ئه وهی هاتوو خوینی هیچ موسولمانیک رپیندراو نییه، مه گهر به هو ی یه کیک

له م سییا نه ۳۰۲

باسی ئه وهی هاتوو ده ربارهی موسولمانیک چه ک پوو له برا که ی بکات ... ۳۰۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ده‌ست‌گرتن به‌ کۆمه‌لی موسولمانان ۳۰۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی گۆرینی خراپه‌ به‌ ده‌ست یان به‌ زمان یان به‌ دڵ ۳۰۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو گه‌وره‌ترین جه‌هاد گوتنی وشه‌یه‌کی هه‌قه‌ به‌رانبه‌ر ده‌سه‌لات‌دارێکی سته‌مکار ۳۰۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا که‌سێک له‌ کاتی به‌لا‌ چۆن بیت ۳۰۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو به‌دوای پێچکه‌ی ئه‌وانه‌ی پیش خۆتان ده‌که‌ون ۳۰۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی گفتوگۆکردنی درنده‌کان ۳۰۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی له‌تبه‌ونی مانگ ۳۰۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پۆچوون ۳۰۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ده‌رکه‌وتنی خۆر له‌و شوینه‌ی که‌ لێی ئاوا بووه ۳۰۹

باسی له‌باره‌ی خه‌سله‌تی که‌سانی ده‌رچوو له‌ راسته‌پێی ئیسلام ۳۰۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پوودانی ئازاوه‌یه‌ک که‌ وه‌ک شه‌وی تاریک وایه ۳۱۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی نیشانه‌کانی قیامه‌ت ۳۱۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو پۆزی دوایی پوو نادات تا ده‌رکه‌وتنی درۆزنه‌کان ... ۳۱۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی پیشه‌وایانی گومراکار ۳۱۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی مه‌هدی ۳۱۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا ده‌ججال له‌ کوی ده‌رده‌که‌وێت ۳۱۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی تایبه‌تمه‌ندیی ده‌ججال ۳۱۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌باره‌ی ده‌ججال که‌ ناتوانی‌ت بجێته‌ شاری مه‌دینه‌وه‌. ۳۱۴

کۆباسی خه‌ون له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۳۱۶

باسی ئه‌وه‌ی که‌ خه‌ونی بروادار به‌شیکه‌ له‌ چل و شه‌ش به‌شی پیغه‌مبه‌رایه‌تی ۳۱۶

باسی پیغه مبه رایه تی کوتایی هاتوو و خهونی مژده به خش ماوه ۳۱۶

باسی ئه گهر که سیک خه و نیککی بینی له لای ناخۆش بوو چی بکات ۳۱۷

باسیک له باره ی ئه و که سه ی درۆ بکات له (گێڕانه وه ی) خه ونه که ی ۳۱۸

باسیک له باره ی خه و نبینی پیغه مبه ر ﷺ به شیر و کراس ۳۱۸

کو باسی شایه تیدان له پیغه مبه ری خواوه ﷺ ۳۲۰

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی چ جوړه شایه تیده ریگ چاکتره ۳۲۰

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی شایه تیدانی درۆ ۳۲۰

کو باسی زوهد له پیغه مبه ری خواوه ﷺ ۳۲۲

باسیک: له شساغی و ده سته تالی دوو ناز و نیعمه تن زۆربه ی خه لکی زه ره رمه ندن

تییاندا ۳۲۲

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی ئاگادار کردنه وه ی پیغه مبه ر ﷺ بو گه له که ی. ۳۲۲

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی گه وره یی گریان له ترسی خوا ۳۲۳

باسیک ده رباره ی فهرمووده ی پیغه مبه ر ﷺ: «ئه گهر ئه وه بزانی که من ده یزانم که م

پێ ده که نن» ۳۲۳

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی بێنرخیی دنیا له لای خوای گه وره ۳۲۴

باسی ئه وه ی هاتوو دنیا به ندیخانه ی پرواداره و به هه شتی بییاوهره ۳۲۴

باسی ئه وه ی هاتوو که نموونه ی دنیا وه ک نموونه ی چوار که سه ۳۲۵

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی ته مه ندریژی بو پروادار ۳۲۶

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی نزیک بوونه وه ی کات و کورتیی هیوا ۳۲۷

باسی ئه وه ی هاتوو ئه گهر ئاده میزاد دوو دۆلی هه بیت له مال، هه ول ده دات دۆلی

سییه میشی هه بیت ۳۲۷

باسی ئه وه ی هاتوو ده رباره ی دلی مروفی به ته مه ن له خو شه ویستی دوو شت

گه نجه و پیر ناییت ۳۲۸

باسیک ده رباره ی پشت به ستن به خوا ۳۲۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه که کۆچه‌رییه‌هه‌ ژاره‌ کان ده‌ چنه‌ به‌هه‌شت پی‌ش ده‌وله‌مه‌نده‌ کانیان
۳۲۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی بژیویی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ۳۲۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی ده‌ستیردن بۆ مال و سامان ۳۳۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه که مروّف له‌ گه‌ل ئه‌و که‌سه‌یه‌ که خوشی ده‌ویت ۳۳۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی گومانی چاکبردن به‌خوا ۳۳۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی چاکه‌ و خراپه‌ ۳۳۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی خوشیستن له‌پیناو خوا ۳۳۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی راگه‌یانندی خوشیستن ۳۳۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی ئارامگرتن له‌سه‌ر به‌لا و ناخوشی ۳۳۵

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی له‌ده‌ستدانی چاوه‌کان ۳۳۵

کۆباسی دواپۆژ و دلنه‌رمکه‌ره‌وه‌کان و وه‌رع له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ... ۳۳۸

باسییک ده‌رباره‌ی دواپۆژ ۳۳۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی لیپرسینه‌وه‌ و تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌ ۳۳۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی نمایشکردن ۳۳۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی تکاکاری ۳۴۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو‌ه ده‌رباره‌ی چه‌وزی که‌وسه‌ر ۳۴۱

باسییک ۳۴۲

باسییک ۳۴۲

باسییک ۳۴۲

باسییک ۳۴۳

کۆباسی تایبه‌تمه‌ندی به‌هه‌شت له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۳۴۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی تاییه‌تمه‌ندیی دره‌ختی به‌هه‌شت ٣٤٤

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی تاییه‌تمه‌ندیی پله‌کانی به‌هه‌شت ٣٤٤

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که به‌هه‌شت به ناخۆشییه‌کان، دۆزه‌خیش به ئاره‌زووه‌کان
ده‌ور دراون ٣٤٦

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی تاییه‌تمه‌ندیی پرووباره‌کانی به‌هه‌شت ٣٤٧

کۆباسی تاییه‌تمه‌ندیی دۆزه‌خ له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ٣٤٨

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو که‌وا ئاگر دوو هه‌ناسه‌دانی هه‌یه، ئه‌وه‌ش که باس کراوه
ده‌رباره‌ی ئه‌وانه‌ی له ئاگری دۆزه‌خ دینه‌هر له خه‌لکی خوابه‌یه‌گه‌ر ٣٤٨

باسیک (ده‌رباره‌ی که‌مترین سزای دۆزه‌خییه‌کان) ٣٤٩

کۆباسی ئیمان له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ٣٥٠

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ئیسلام بنیات نراوه له سه‌ر پینچ پایه ٣٥٠

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی ئه‌و شتانه‌ی په‌یوه‌ست ده‌کرێن به ئیمان‌ه‌وه .. ٣٥١

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی پینگه و گه‌وره‌یی نوێژ ٣٥١

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی وازه‌ینان له نوێژ ٣٥٢

باسیک (ده‌رباره‌ی تام و چێژی ئیمان) ٣٥٢

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو زیناکار له کاتی زیناکردندا ئیمانی نییه ٣٥٣

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ئیسلام به‌نامۆیی ده‌ستی پیکرد و جارێکی دیکه نامۆ ده‌بیته‌وه
..... ٣٥٣

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو جنتی‌دان به پروادار ده‌رچوونه له فه‌رمانی خوا ٣٥٤

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی که‌سیک به‌برای موسوڵمانی بلیت ئه‌ی کافر. ٣٥٤

باسی ئه‌وه‌ی هاتوو ده‌رباره‌ی په‌رت‌ه‌وازه‌بوونی ئه‌م ئوممه‌ته ٣٥٤

کۆباسی زانست له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ٣٥٦

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ گهر خوا چاکه‌ی بۆ که‌سیک بویت له‌ ئایین شاره‌زای ده‌کات
۳۵۶

باسی پیگه‌ و پاداشتی ئه‌و که‌سه‌ی به‌دوای زانستدا ده‌گه‌ریت ۳۵۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی شاردنه‌وه‌ی زانست و زانیاری ۳۵۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی هاندان له‌سه‌ر گه‌یاندنی ئه‌و فه‌رمووده‌یه‌ی
بیستویه‌تی ۳۵۷

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی که‌سیک فه‌رمووده‌یه‌ک بگه‌ریته‌وه‌ و بشزانیت که‌
درۆیه ۳۵۸

باسی ئه‌وه‌ی قه‌ده‌غه‌ی لی کراره‌ که‌ بگوتریت له‌ کاتی گه‌رانه‌وه‌ی فه‌رمووده‌ی
په‌غه‌مبه‌ر ﷺ ۳۵۸

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی قسه‌و باسی به‌نو ئیسپرائیل ۳۵۹

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ که‌وا پینهاییکه‌ر بۆ کاریکی چاک وه‌ کوو بکه‌ره‌که‌یه‌تی ۳۶۰

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی که‌سیک بانگه‌شه‌ بکات بۆ پینهایی یان بۆ گومپایی و
خه‌لکیش دوا ی بکه‌ون ۳۶۰

کۆباسی دواکردنی پیندان و ئادابه‌کان له‌ په‌غه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۳۶۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی بلاوکردنه‌وه‌ی سلاو ۳۶۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی سلاوکردن له‌ منداڵان ۳۶۲

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ له‌ سلاوکردن له‌ کۆریک که‌وا موسولمان و ناموسولمانی تیدا
ییت ۳۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی سلاوکردنی سوار له‌ پیاده‌ ۳۶۳

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ له‌ ناپه‌سندیی چوونه‌ ماله‌وه‌ له‌ شه‌ودا ۳۶۴

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی ته‌وقه‌کردن ۳۶۴

کۆباسی په‌فتاره‌کان له‌ په‌غه‌مبه‌ری خواوه ﷺ ۳۶۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی دوعاکردن له‌ کاتی پزمین ۳۶۶

باسی ئه‌وه‌ی هاتووئه‌ ده‌رباره‌ی نزمکردنه‌وه‌ی ده‌نگ و داپۆشینی ده‌م له‌ کاتی پزمین

۳۶۷

باسى ناپەسندىي ھەستاندىنى كەسىك لە شۆيئەكەي و پاشان لە شۆيئى دابىشيت

۳۶۷

باسى ئەوھى ھاتوۋە ئەگەر كەسىك لە شۆيئەكەي ھەلسىت، پاشان گەپرايەوۋە ئەو

شايىستەترە بەو شۆيئە ۳۶۷

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي ناپەسندىي دانىشتن لە ئىوان دوو كەس بەبى

مولەتيان. ۳۶۸

باسى ئەوھى ھاتوۋە لە ناپەسندىي ھەلسانەوھى كەسىك بۆ كەسىكى دىكە . ۳۶۸

باسىك دەربارەي دانانى كات بۆ نىنۆك و سىمىل كورتكردەنەوۋە ۳۶۹

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي رىش ھىشتەنەوۋە ۳۶۹

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي سەيرکردنى (ھەرامى) لەناكاو ۳۶۹

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي ئاگادار كەردەنەوۋە لە تاقىكردەنەوھى ئافرەتان. ۳۷۰

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي خۆچواندىي پىياۋان بە ئافرەتان. ۳۷۰

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي ناپەسندىي رەتكەردەنەوھى بۆن و گولاًو. ۳۷۱

باسىك دەربارەي ناپەسندىي سەيرکردنى لاشەي پىياۋ بۆ پىياۋ و ئافرەت بۆ ئافرەت

۳۷۱

باسى ئەوھى ھاتوۋە كە پان (ى پىياۋ) ەوۋرەتە ۳۷۱

باسى ئەوھى ھاتوۋە دوو كەس بەنھىنى قسە نەكەن و خۇيان لە كەسى سىيەم جيا

بەكەنەوۋە ۳۷۲

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي كەسىك بلىت بە داىك و باۋكەۋە بەفيدات بىم ۳۷۲

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي ئەو ناۋانەي پەسندن ۳۷۲

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي گۆرپىنى ناۋەكان ۳۷۳

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي ناۋەكانى پىغەمبەر ﷺ ۳۷۳

باسى ئەوھى ھاتوۋە دەربارەي گوتنى ھۆنراۋە ۳۷۳

باسىك ۳۷۵

كۆباسى وئىنەھىنانەوۋە لە پىغەمبەرى خواۋە ﷺ ۳۷۶

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی وینه ی پیغمبه ر ﷺ و پیغمبه رانی پیش خوی
۳۷۶

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی جیاوازی وینه ی پرواداری قورئانخوین و
۳۷۶

باسیك ۳۷۷

باسیك ۳۷۸

کوباسی گه وره ییه کانی قورئان له پیغمبه ری خواوه ﷺ ۳۸۰

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی پیگه و گه وره یی سووره تی به قه ره و ئایه تول کورسی
۳۸۰

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی کۆتایی سووره تی به قه ره ۳۸۰

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی سووره تی ئالی عیمران ۳۸۱

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی سووره تی ئیخلاص ۳۸۲

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی هه ردوو سووره تی فه له ق و ناس ۳۸۳

باسی ئه وهی هاتوو ده باره ی فیرکردنی قورئان ۳۸۳

باسی ئه وهی هاتوو ئه گه ر که سیک پیتیک له قورئان بخوینیت چ پاداشتیکی ده ست
ده که ویت ۳۸۴

باسیك ۳۸۴

کوباسی شیوه کانی خویندنی قورئان له پیغمبه ری خواوه ﷺ ۳۸۶

باسیك ده باره ی سه ره تای قورئان (فاتیه) ۳۸۶

باسیك ۳۸۷

کوباسی ته فسیرکردنی قورئان له پیغمبه ری خواوه ﷺ ۳۸۸

باسیك: له سووره تی فاتیه وه ۳۸۸

باسیك: له سووره تی به قه ره وه ۳۸۹

- باسیڤک: له سوورپه تی نیسائه وه. ۳۹۱
- باسیڤک: له سوورپه تی مائیده وه. ۳۹۴
- باسیڤک: له سوورپه تی نه نعامه وه. ۳۹۶
- باسیڤک: له سوورپه تی نه نفال وه. ۳۹۷
- باسیڤک: له سوورپه تی ته و به وه. ۳۹۸
- باسیڤک: له سوورپه تی یونس وه عَلَيْهِ السَّلَام. ۳۹۹
- باسیڤک: له سوورپه تی هوده وه عَلَيْهِ السَّلَام. ۴۰۰
- باسیڤک: له سوورپه تی په عده وه. ۴۰۱
- باسیڤک: له سوورپه تی ئیبراهیم وه عَلَيْهِ السَّلَام. ۴۰۲
- باسیڤک: له سوورپه تی حیجره وه. ۴۰۳
- باسیڤک: له سوورپه تی نه وهی ئیسپرائیله وه (سوورپه تی ئیسپراء). ۴۰۴
- باسیڤک: له سوورپه تی مه ریه مه وه. ۴۰۵
- باسیڤک: له سوورپه تی موئینو نه وه. ۴۰۷
- باسیڤک: له سوورپه تی فورقانه وه. ۴۰۸
- باسیڤک: له سوورپه تی قه صه وه. ۴۰۸
- باسیڤک: له سوورپه تی نه حزابه وه. ۴۰۹
- باسیڤک: له سوورپه تی یاسینه وه. ۴۱۰
- باسیڤک: له سوورپه تی موحه ممه ده وه وَعَلَيْهِ السَّلَام. ۴۱۰
- باسیڤک: له سوورپه تی فه تحه وه. ۴۱۱
- باسیڤک: له سوورپه تی حو جوراته وه. ۴۱۲
- باسیڤک: له سوورپه تی نه جمه وه. ۴۱۲
- باسیڤک: له سوورپه تی قه مه پرده وه. ۴۱۳
- باسیڤک: له سوورپه تی جومعه وه. ۴۱۴
- باسیڤک: له سوورپه تی موده سپره وه. ۴۱۴

- باسيک: له سوورده تي کوویره ته وه ۴۱۵
- باسيک: له سوورده تي موته ففیفینه وه ۴۱۶
- باسيک: له سوورده تي زوحا وه ۴۱۶
- باسيک: له سوورده تي ثیقره ته وه ۴۱۷
- باسيک: له سوورده تي ته کاسوره وه ۴۱۷
- باسيک: له سوورده تي که وسه ره وه ۴۱۸
- باسيک: له سوورده تي ته بیهت (له هه ب) ۴۱۸
- کۆباسی پارانه وه کان له پیغه مبه ره وه ﷺ ۴۲۰
- باسی ئه وهی هاتو وه دهر باره ی گرینگی و گهره یی پارانه وه ۴۲۰
- باسی ئه وهی هاتو وه دهر باره ی گهره یی زیکر ۴۲۱
- باسيک دهر باره ی که سانیک که دانیشتون و زیکر و یادی خوا ناکهن ۴۲۲
- باسی ئه وهی هاتو وه دهر باره ی ئه و که سه ی په له ده کات له پارانه وه که ی ۴۲۲
- باسی ئه وهی هاتو وه دهر باره ی ئه و که سه ی قورئان ده خوینیت له کاتی خه وتن ۴۲۲
- باسيکی دیکه ههر له و باره وه ۴۲۳
- باسی ئه وهی هاتو وه بهنده چی ده لیت ئه گهر هه ستایه وه بۆ شه ونوئژ ۴۲۴
- باسی ئه وهی هاتو وه دهر باره ی پارانه وهی ده ستپیکردنی نوئژ له شه ودا ۴۲۵
- باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی بینینی که سيکی گرفتار ۴۲۶
- باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی هه لسان له دانیشتيك ۴۲۶
- باسی ئه وهی هاتو وه چ ده گوتریت له کاتی بارگه وینه دانان بۆ پشوودان ۴۲۷
- باسی ئه وهی ده گوتریت له کاتی بهرپیکردنی که سيک بۆ گه شت ۴۲۷
- باسی ئه وهی ده گوتریت له دوای ته و او بوونی خواردن ۴۲۸
- باسيک ۴۲۸

- باسیک ۴۲۹
- باسیک ۴۳۰
- باسیک دهرباره‌ی پارانه‌وه‌کانی نوئری ویت ۴۳۳
- باسی دوعای میوان (بو خاوه‌ن مال) ۴۳۳
- باسیک ۴۳۴
- کوباسی ریز و پله‌کان له پیغه‌مبه‌ری خواوه ع ۴۳۶
- باسیک دهرباره‌ی پیگه و گه‌وره‌یی پیغه‌مبه‌ری خوا ع ۴۳۶
- باسیک دهرباره‌ی نیشانه‌کانی پیغه‌مبه‌رایه‌تی پیغه‌مبه‌ر ع که خوا تایبه‌تی کردووه به ئه‌وه‌وه ع ۴۳۸
- باسیک ۴۳۹
- باسی ئه‌وه‌ی هاتووه دهرباره‌ی سیفه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌ر ع ۴۳۹
- باسیک دهرباره‌ی شیوه‌ی ئاخاوتنی پیغه‌مبه‌ری خوا ع ۴۴۰
- باسیک دهرباره‌ی پرووخوشی پیغه‌مبه‌ر ع ۴۴۰
- باسیک دهرباره‌ی ته‌مه‌نی پیغه‌مبه‌ری خوا ع و ته‌مه‌نی چه‌ند بوو کاتیک کۆچی دوا‌یی کرد ۴۴۰
- باسی پیگه و گه‌وره‌یی ئه‌بو به‌کری صد‌دیق ع که ناوی عه‌بدوللای کۆری عوسانه و نازناوی عه‌تیقه ۴۴۱
- باسیک دهرباره‌ی پیگه و گه‌وره‌یی ئه‌بو چه‌فصه عومه‌ری کۆری خه‌تتاب ع ۴۴۲
- باسیک دهرباره‌ی پیگه و گه‌وره‌یی عوسانی کۆری عه‌ففان ع، که دوو نازناوی هه‌یه: ئه‌بو عه‌مر و ئه‌بو عه‌بدوللا ۴۴۳
- باسی پیگه و گه‌وره‌یی عه‌لی کۆری ئه‌بو تالیب ع، که دوو نازناوی هه‌یه: ئه‌بو توراب و ئه‌بو چه‌سه‌ن ۴۴۴
- باسی پیگه و گه‌وره‌یی ئه‌بو موحه‌مه‌د ته‌لحه‌ی کۆری عوبه‌یدوللا ع ۴۴۴
- باسی پیگه و گه‌وره‌یی زوبه‌یری کۆری عه‌ووام ع ۴۴۴
- باسی پیگه و گه‌وره‌یی عه‌بدورپه‌حانی کۆری عه‌وفی کۆری عه‌وفی زوه‌ری ع

- ۴۴۵ باسی پیگه و گه ورهیی سه عدی کوری ئه بو وه ققاص ﷺ، ناوی ئه بو وه ققاصیش:
 ۴۴۵ مالیکی کوری وه هیبه
- ۴۴۶ باس پیگه و گه ورهیی جه عفهری کوری ئه بو تالیبی برای عه لی ﷺ
- باسی پیگه و گه ورهیی ئه بو موحه ممهد حه سه نی کوری عه لی کوری ئه بو تالیب،
 ۴۴۶ حو سه نی کوری عه لی کوری ئه بو تالیب ﷺ
- ۴۴۸ باسی پیگه و گه ورهیی خانه واده ی پیغه مبه ر ﷺ
- باسی پیگه و گه ورهیی مو عازی کوری جه به ل، زه یدی کوری سابیت، ثوبه ی، ئه بو
 ۴۴۹ عوبه یده ی کوری جه پراح ﷺ
- ۴۵۰ باسی پیگه و گه ورهیی عه ماری کوری یاسیر ﷺ و نازناوه که ی: ئه بو یه قزانه
- ۴۵۰ باسی پیگه و گه ورهیی ئه بو زهرری غیفاری ﷺ
- ۴۵۰ باسی پیگه و گه ورهیی عه بدوللای کوری مه سعوود ﷺ
- ۴۵۱ باسی پیگه و گه ورهیی جه ریری کوری عه بدوللای به جه لی ﷺ
- ۴۵۲ باسی پیگه و گه ورهیی عه بدوللای کوری عه بیاس ﷺ
- ۴۵۲ باسی پیگه و گه ورهیی عه بدوللای کوری عومه ر ﷺ
- ۴۵۳ باسی پیگه و گه ورهیی ئه نه سی کوری مالیک ﷺ
- ۴۵۳ باسی پیگه و گه ورهیی ئه بو هو ره یه ﷺ
- ۴۵۴ باسی پیگه و گه ورهیی مو عاویه ی کوری ئه بو سوفیان ﷺ
- ۴۵۴ باسی پیگه و گه ورهیی خالیدی کوری وه لید ﷺ
- ۴۵۵ باسی پیگه و گه ورهیی سه عدی کوری مو عاز ﷺ
- ۴۵۶ باسی پیگه و گه ورهیی به پرائی کوری مالیک ﷺ
- ۴۵۶ باسی پیگه و گه ورهیی ئه بو مو وسای ئه شعهری ﷺ
- ۴۵۷ باسی پیگه و گه ورهیی ئه و که سه ی پیغه مبه ر ﷺ بینوه و هاوه لی کردووه
- ۴۵۷ باسیک دهر باره ی پیگه و گه ورهیی ئه وانه ی له ژیر داره که به لئینیان دا
- ۴۵۸ باسیک دهر باره ی ئه و که سه ی جوین دهادت به هاوه لانی پیغه مبه ر ﷺ
- ۴۵۸ باسی ئه وه ی هاتووه دهر باره ی پیگه و گه ورهیی خاتوو فاتیمه ﷺ

- باسى پىڭگە و گەورەيى خاتوو خەدىجە ﷺ ۴۵۹
- باسى پىڭگە و گەورەيى عائىشە ﷺ ۴۵۹
- باسى پىڭگە و گەورەيى شارى مەدىنەي پىرۈز ۴۶۰
- باسىك دەر بارەي پىڭگە و گەورەيى مەككەي پىرۈز ۴۶۲
- باسىك دەر بارەي پىڭگە و گەورەيى شام (و پىڭگەي خەلكى) يەمەن ۴۶۲